BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
23 D
28

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

48. d. 6.
14-14, a, 25
48
d
6.

CVRSVS
PHILOSOPHICVS
THOMISTICVS.

VBI CONCLVSIONES ſingulæ ex principiis tribus expoſitis deductæ ſyllogiſticè & reductæ ; obiectiones ſingulæ (pro euacuandis difficultatibus) ſuis plenè inſtantiis euacuatæ ;

Totumque ad libram Angelici Præceptoris appenſum.

Authore P. F. ALEXANDRO PINY, Ordinis FF. Prædicatorum Sacræ Theologiæ Baccalaureo & Profeſſore.

TOMVS SECVNDVS.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV
IHS
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Apud I. CARTERON, in vico Mercatorio, propè Plateam FF. Prædicatorum.

M. DC. LXX.
Cum Approbatione & Permiſſu.

Google

[illegible] by Google

ANGELICI DOCTORIS

B. THOMÆ DE AQVINO,

ELOGIVM.

Continuis perſtrictum Elogiolis.

NARRATIO.

FESTINA calame, plaude fama
THOMAM DE AQVINO,
Sequi laborate, cum neſciatis aſſequi,
Cuius ſcilicet curſum ne quidem natura ſequi potuit:
Dum
Et adoleſcentiæ ſpiritum in infante,
Et virilem ſoliditatem in puero,
Et ſenile conſilium ſtupuit in adoleſcente.
Hic igitur
Genere & genio, vt geſtis inclytus
Sortitur fatidici fontis oraculo Thomæ nomen:
In hoc alteri Thomæ verè homonymus.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Quod verè credidit quæ videbat;
Sciturus in viâ quod aliis non datur videre niſi in patriâ
Feliciùs tamen quam ille prior:
Ille ſiquidem credidit, quia vidit;
Iſte quia credidit videre meruit.

Religionis ingreſſus. *Vt infra ſe omnia poneret, dum ſe poneret infra omnia*
Mendicantium ſuſcipit habitum,
Amentes temnens opum amantes
Aurum ſequentes aurâ fugacius.
Clauſtralis fit ſolitudinis innoxius hoſpes;
Vt noxiæ ſollicitudinis fiat expers.
Curiales dimittit curas,
Vbi omnis motus eſt metus.
Candorem amplectitur lilij candore gaudens.
Victurus Domino Dominicum ſectatur.
Prædicatorum ingreditur ordinem, facturus ordinem veritatis;
Huicque ſe voto ligat, vt liberior abeat.
At remora eſt cognatus amor.
Officio filij officit mater:

Eiuſdẽ in arce perducti, ibiq; variè exagitati præclarè geſta. *Mauult in arce claudi quam ligari voto,*
Patitúrque in carcere, quem pati nõ valet in cœnobio:
In arenam ergo deſcendit Thomas,
Vbi mater filium, in fratrem ſorores, fœmina in iuuenem.
Simplex ille pugnat cum hoſte multiplici:
Ille ſemper idem, hic ſemper alius,
Qui formâ carens formas alternat.
Ergo
Recedente matre accedunt ſorores;
Sed illâ percalcatâ has increpat.

Quod

Quod, inquit, ſuadetis ſorores, etiam ſuadet communis hoſtis.
Ego ad mundum redeã, in quo mũdus nõ ero?
Regnum in mundo quæram, quod non eſt de hoc mundo?
Næ, fiam potius huius horror, qui proponitur mundi.
At
Morieris citiùs, quia miſerius viues.
Quidni?
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum;
Quod qui perendinat, morti fœneratur diù moriens:
Benè cautum mihi eſt, non poſſum totus mori:
Valete ſorores, aliquando laudabitis quod timetis.
At infelix puer,
Cui puro impura ſeruit.
Infelicior adhuc,
Quem verecundum in verecunda procaciùs proſequitur.
Sed ter infelix,
Qui fugere non vales, quod fugâ vincitur.
Illa itaque amplexu iuuenem implicat,
Impudentiâ impudicitia ſuffragante:
Sed ignis igne vincitur; amor amore ſuperatur
Fugat quam fugere non valet;
Fitque ex tunc Angelus,
Vt Doctor fieret Angelicus.
Venit ergo ad iuuenẽ ſciẽtia, quæ iuuenes fugit, Eius in ſcientiis progreſſus, fama, & opera.
Sui apud eum ſecura cui candor pro canitie.
Vnus ille Ariſtotelis penetralia monſtrauit.
Peripateticas ambages explicuit ſingulas, ſed non ſolas.

Ratione rationem tranſcendit.
Cũ naturâ gratiam cũ gratiâ gloriã expoſuit:
Sed gloriam vt in ipsâ, ſed gratiã vt ab ipsâ.
Sed naturam vt ſupra ipſam.
Ad ſummum peruenit eius ſumma
Vbi in docendo ſubtilis, in dicendo fœcundus, in ſuadendo conuincentiſſimus.
Vbi
In reſoluendo acutus, in probando neruoſus, in vincendo perpetuus.
Vbi
Ordo melior in optimis, perſpicuitas maior in maximis, profunditas ſumma in ſummis.
Vbi
Hoſtes veritatis Catholicæ quaſſat, profligat, ablegat.
Vbi
Docent Doctores atque docentur:
Sed inter tot cenſores ſine cenſurâ.
Nullum eius momentum opere caruit, nullum opus miraculo.
Scripſit quotquot potuit, potuit quotquot voluit. voluit quotquot oportuit:
Stupente naturâ,
Quod cum magnum fuiſſet non deficere in ſingulis, in omnibus excelluerit.
At tantis fractus laboribus vbi recubet rogas?
Ad pedes accede Crucifixi.
Hîc illi ſapit ſomnus, qui ſomnum excutit.
Hîc illa diſcit, quæ nemo dicit.
Hîc demùm benè de omnibus ſcripſiſſe audit,
Qui benè de eo, qui eſt omnia in omnibus.
Mira eius humilitas.
At ſi nemo eo maior, nemo etiam minor.
Si vocalior nemo, nemo taciturnior.

ELOGIVM.

Si nemo altiùs fatus, nemo diutiùs infans fuit.
Quid loqueretur tacendo didicit.
Quanta dicturus ſilentio indicat.
Boſque in ſcholis mutus, quas vocales factu- rus.
Doctoratus onera, non honores ad ſe recipiens
Omnium maximus, ſibi nullus, omnes etiam latuiſſet,
Si Euangelica lampas poſſet latere.
Propoſitâ à Chriſto mercede Chriſtum eligit,
vt ſit cum Chriſto conſepultus;
Nec aliam ab ipſo, quia cum ipſo nullam.
At
Thomæ laudibus metam ponamus vbi nulla eſt meta. Moritu tandem & re- gnat.
Nihil erat quod vltra viueret, cum nihil eſſet, quod vltra doceret.
Morbum igitur mortis nuncium feſtiuè am- plectitur.
Duros labores, vt reſpiret, durioribus mutat.
Sed diuinæ defenſor fidei Deo fidit.
Tandem experitur feliciter, quod ſapienter docuit.
Accipit in edulium quem naſcentem habuit in ſocium;
Et quem habuit in pratium morientem iam accipit regnantem in præmium.

INDEX

INDEX
TOMI SECVNDI.

Ex libro quarto Logicæ.

EXponuntur regulæ duæ antepradica-mentales. pag. 3
QVÆST. I. Vtrum ſit ens analogum vel vniuocum ad decem prædicamenta ſiue ad ſubſtantiam & accidens. 7
Soluuntur obiectiones. 19
Regula generalis ad agnoſcendum vndenam & vtinam tranſcendentia ſubindéque & analogia. 37
Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem. 40
Quæſtiuncula vtrum ens reale creatum adæquatè diuidatur in decem prædicamenta. 43
II. Vtrum Deus poni debeat in prædicamento. 47
Soluuntur obiectiones. 54
Quænam fuerit mens D. Thomæ circa præfatam difficultatem. 66
Quæſtiuncula quænam ſint requiſitæ conditiones vt ponantur res in prædicamento. 67
III. Vtrum ſubſtantia corporea independenter à quantitate habeat partes actualiter & entitatiuè diſtinctas. 69
Soluuntur obiectiones. 78
Quænam fuerit mens D. Thomæ circa præſentem difficultatem. 91
Quæſtiuncula an rectè fuerint aſſignatæ à Philoſopho proprietates ſubſtantiæ. 96

Corolla

Corollarium vbi de coordinatione prædicamenti ſubſtantiæ. 102
IV. Vtrum quantitas ſit accidens realiter diſtinctum à re quanta. 103
Soluuntur obiectiones. 110
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 123
Quæſtiuncula de quantitate continua an ſcilicet diuiſio quantitatis continuæ in lineam, ſuperficiem, & corpus ſit eſſentialis ſeu generis in ſpecies & adæquata. 124
V. An quantitas diſcreta ſiue numerus ſit vnum ens per ſe. 137
Soluuntur obiectiones. 130
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 150
Quæſtiuncula vtrum proprietates quantitatis rectè à Philoſopho aſſignentur. 153
Coordinatio prædicamenti quantitatis. 157
VI. De variis ſpeciebus qualitatis eiuſque proprietatibus. 158
Coordinatio prædicamenti qualitatis. 169
VII Vtrum prædicamentalis relatio realiter diſtinguatur à fundamento. 171
Soluuntur obiectiones 181
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 898
Quæſtiuncula quot ſcilicet ſint fundamenta relationis prædicamentalis. 203
VIII. Vtrum prædicamentalis relatio terminetur formaliter ad relatiuum, an verò ad abſolutum. 212
Soluuntur obiectiones. 219
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 230
Quæſtiuncula vnde deſumatur vnitas tùm ſpecifica, tùm numerica relationis. 235
Corollarium de proprietatibus, & diuiſionibus relationum. 240
IX. De ſex vltimis prædicamentis. 246
QVÆST. VLT. De Poſtprædicamentis. 257

Ex

Ex libro quinto Logicæ.

QVÆST. VN. Vtrum propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti ſint determinate veræ vel falſæ. 262
Soluuntur obiectiones. 270
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 281

Ex libro ſexto Logicæ.

QVÆST. I. Vbi de primò ſciendis circa demonſtrationem. 284
II. Vtrum ex aſſenſu præmiſſarum neceſſitetur intellectus etiam quoad exercitium ad aſſenſum concluſionis demonſtratæ. 289
Soluuntur obiectiones. 295
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem. 304
Quæſtiuncula vtrum præmiſſarum aſſenſus concurrat, & quòmodo ad aſſenſum concluſionis. 306
III. Vtrum primarius demonſtrationis effectus, putà ſcientia poſſit ſimul ſtare cum opinione circa idem & in eodem ſubiecto ratione diuerſi medij. 307
Soluuntur obiectiones. 318
Quænam fuerit mens D.Thomæ circa agitatam difficultatem 330
Corollarium, in qua varia de ſcientia quæſita expenduntur. 333

LIBER

LIBER QVARTVS, DE PRÆDICAMENTIS.

EXORDIVM ſumit ab hoc libro peripatetica doctrina , cuius ſcilicet Author, & princeps eſt Ariſtoteles , atque ab eodem & Logicæ , & totius doctrinæ ſuæ initiauit Ariſtoteles principia , ea præcipua ratione ductus , quia hinc initiat, & incipit Logica directionem operum rationis , ex parte materiæ artis ſuæ. Etenim , cum proprium eius munus ſit tres operationes mentis dirigere , quarum quidem prima eſt ſimplex operatio , quæ ſimplicia apprehendit , oportet primùm Logicam huic operationi admouere manum ; Et licet hæc operatio, quia ſimplex, non videatur directione ſeu regulatione indigere , ſicut nec ſimplex viſio exterioris potentiæ oculi ; Nihilominus (vt bene aduertit Caietanus) magna eget ordinatione ex parte ſui obiecti , ſeu propoſitionis ſui obiecti , eo quod ſcilicet res à ſenſibus ad intellectum , valde inuolutè & confusè procedunt : enim vero per oculos v. g. proponitur coloratum , cum figura , quantitate , relatione ſubſtantia , motu , & pluribus aliis , quæ ſimul inuoluta præſentantur ; atque ita vt perueniret intellectus ad quiddi-

tatem rerum ſciretque, formare definitiones, & ex definitionibus proprietates, per demonſtrationes elicere, neceſſum fuit ſegregare res iſtas, & in ſua genera quaſi in claſſes diſtribuere, quæ quidem genera vocamus communiter prædicamenta, ſeu cathegorias, id eſt ſeries ſeu coordinationes prædicatorum ſuperiorum & inferiorum, in vnoquoque genere & claſſe, vt inde vnicuique rei ſua propria prædicata eſſentialia atque proprietates aſſignemus.

Hic ergo liber ſimplicia rerum genera conſiderat, ea diſgregando & diſcernendo; non quia eorum naturas conſideret, quod ad Metaphyſicum ſpectat, ſed in iis conſiderando præfatam coordinationem prædicatorum ſuperiorum & inferiorum, quod quidem Logici negotii eſt: totum autem hunc librum in tres præcipuas diuiſit partes Ariſtoteles, in quarum prima, quæ dicitur *antepradicamentalis*, ſiue *antepradicamenta*, agit Ariſtoteles de quibuſdam neceſſariis & neceſſario requiſitis ad rationem entis prædicamentalis, & ad eius coordinationem in ſuis generibus; & ideò quia prædicamenta, ſiue ſuprema genera ſupra ſe ſolum continent analoga, ſeu æquiuoca, & infra ſe ſolum vniuoca, conſiderando verò comparatiuè vnum prædicamentum ad aliud, ſe habent denominatiuè, præmiſit propterea Ariſtoteles expoſitionem quaſi anteprædicamentalem analogorum, æquiuocorum, vniuocorum, denominatiuorum, nec non regularum duarum ad coordinationem prædicamentorum conducentium. Quia vero de denominatiuis egimus ſupra, in exponendis terminis; & de vniuocatione & analogiâ, præter ea, quæ ibidem diximus ſupra, fusè agemus in ſequenti quæſtione vbi de analogia entis prædicamentalis, ideò hanc primam abſoluemus partem, regulas illas duas, quas vocant anteprædicamentales exponendo & reſoluendo.

Exponuntur

Exponuntur regulæ duæ antepredicamentales.

Regula prima, quam affert philoſophus in tertio capite huius libri, vt quoddam antepredicamentale, ſeu tanquam aliquid ad notitiam prædicamentorum conducens, ſub his proponi ſolet terminis : *Cum quidpiam de quopiam, vt de ſubiecto prædicatur, quæ dicuntur de prædicato, dicuntur etiam de ſubiecto*, vt, quia homo prædicatur de Petro, & de homine, dicitur animal, etiam animal dicitur & prædicatur de Petro. Porro regulam hanc, licet omnes propter philoſophi authoritatem admittant, variè tamen illam explicant, & in varios adducunt ſenſus, quibus breuitatis, tum claritatis cauſa omiſſis.

Dico, quod vera & ad mentem Philoſophi regulæ huius explicatio eſt, quod cum quidpiam de quopiam, vt de ſubiecto, id eſt *quidditatiuè* prædicatur, quidquid quidditatiuè prædicatur de prædicato, quidditatiuè etiam dicitur de ſubiecto; enim vero Ariſtoteles eam ſtatuit regulam, vt cognoſcantur, quæ in rectâ lineâ in quolibet prædicamento debeant collocari : ſed in recta lineâ ſolum ponuntur, quæ quidditatiuè de inferioribus prædicantur : Ergo ea regula ex Philoſophi mente intelligitur ſolum de prædicatione quidditatiuâ, ad hunc ſcilicet finem, vt ſeries cuiuslibet prædicamenti ordinetur. Quia enim homo v. g. quidditatiuè prædicatur de Petro; & de homine prædicatur quidditatiuè animal; & de animali corpus; & de corpore ſubſtantia : ideo omnia hæc ſuperiora prædicata prædicantur quidditatiuè de Petro, & inter ſe ſuperiora de inferioribus : atque ita per regulam hanc ſic explicatam deducitur, quæ in rectâ linea alicuius prædicamenti debeant collocari, ad quod quidem agnoſcendum prædi-

ctam tradidit Ariſtoteles regulam.

Dices: etiam in prædicationibus non quidditatiuis, tenet hæc regula: Ergo aſſignatus ſenſus, eſſe non poteſt ſenſus regulæ aſſignandus. *Probatur antecedens.* Prædicatum album non prædicatur quidditatiuè de homine; ſed tenet hæc regula in prædicato albo, comparatiuè ad hominem: Ergo etiam in prædicationibus non quidditatiuis, tenet hæc regula.. *Probatur minor.* Hæc conſequentia valet. *Homo eſt albus; album eſt diſgregatiuum viſus; Ergo homo eſt diſgregatiuus viſus:* ſed non tenet hæc conſequentia, niſi in vi præfatæ regulæ; cum tenere non poſſit, nec eſſe bona in vi alicuius ſyllogiſmi, ex eo ſcilicet, quod neutra præmiſſarum diſtribuatur, ſed ſit diſcurſus ex puris particularibus: Ergo tenet hæc regula in prædicato albo, comparatiuè ad hominem.

Reſpondeo, Negando antecedens, ad cuius probationem, nego minorem ſecundi, ſicut & minorem tertij, eiuſque probationem. Prædicta namque conſequentia tenet virtualiter, in vi ſyllogiſmi facti in *Diſamis*: Etenim cum illa minor, *album eſt diſgregatiuum viſus*; ſit in materiâ naturali, in qua propoſitio indefinita æquiualet vniuerſali; huic conſequenter æquiualet, *omne album eſt diſgregatiuum viſus.* Vnde in prædictâ conſequentia includitur virtualiter iſte ſyllogiſmus in *Diſamis*: album eſt homo; ſed omne album eſt diſgregatiuum viſus: Ergo homo eſt diſgregatiuus viſus; & ita prædicta conſequentia in vi huius ſyllogiſmi virtualiter ibi incluſi tenet, non autem in vi præfatæ regulæ.

Secunda vero regula anteprædicamentalis bimembris eſt, atque ſub iis proponi ſolet terminis: *Diuerſa genera non ſubalternatim poſita diuerſas ſpecificè habent differentias; genera verò quorum vnum collocatur, ſub altero, non inconuenit eaſdem habere differentias;*

ferentias. Pro cuius expoſirione.

Dico ſenſum regulæ huius eſſe, quod quamvis genera, quæ talem habent ſubordinationem, quod vnum contineatur ſub altero, poſſint per eaſdem differentias mediatè vel immediatè contrahi, vt patet in viuente &corpore, quorum vnum ſcilicet viuens, immediatè contrahitur per hanc differentiam: *ſenſitiuum*; alterū verò puta corpus mediatè; adeò vt æque poſſit definiri animal, dicendo quod ſit ſubſtantia ſenſitiua, vel corpus ſenſitiuum, ac dicendo ipſum eſſe viuens ſenſitiuum: Nihilominus ea quæ hoc modo inter ſe non ſubalternantur, non poſſunt contrahi per eaſdem differentias, propterea quod diuerſis potentiis diuerſi debent actus correſpondere, cum ab eis deſumatur diuerſitas illa potentiarum; atque ita cum duo genera, quorum vnum non continetur ſub alio, ſint diuerſæ eſſentialiter potentiæ Metaphyſicæ, actus vero ipſis correſpondentes, ſint differentiæ ipſæ, conſequenter fit, quod non poſſint talia genera per eaſdem contrahi differentias,

Dices contra primam partem regulæ, quod animal terreſtre & volucre, quod corpus de prædicamento ſubſtantiæ, & corpus de prædicamento quantitatis; quod demum genera duo generaliſſima, vt ſubſtantia & qualitas, ſunt genera diuerſa, quorum vnum ſub altero non collocatur: ſed tum animal terreſtre & volucre, aliquas habent differentias eaſdem, tum corpus de prædicamento ſubſtantiæ, & de prædicamento quantitatis; cū differentiæ animalis terreſtris ſint, bipes & quadrupes, quæ etiā ſunt differentiæ volucrū, plures enim ſunt bipedes, & aliquę quadrupedes, vt gryphi; & vtriuſq; aſſignati corporis differentiæ ſint longitudo, latitudo, & profunditas; duo vero genera generaliſſima nō habeant differentias ſpecie diuerſas, vt dicit regula, quia non habent differentias: Ergo vera non eſt pars illa prima regulę.

Reſpondeo ad primum, quod cum dicitur in

prima parte regulæ, quod genera diuerſa non ſubalternatim poſita, debent habere diuerſas ſpecie differentias, debet hoc intelligi de generibus ita diuerſis, quod vnum non collocetur ſub altero, nec ambo ſub vno tertio: animal autem volucre & terreſtre, ita ſe habent, vt quamvis vnum non collocetur ſub altero, ambo tamen collocentur ſub vno tertio, ſcilicet animali; atque ita adhuc verificatur regula, Etſi eaſdem habeant differentias. Ad aliud vero reſpondetur Negãdo quod Corporis de prædicamento ſubſtantiæ differẽtiæ ſint longitudo, latitudo & profunditas; tales enim differentiæ ſolũ ſunt corporis de prædicamento quantitatis; vnde & hoc nomen corpus æquiuocum eſt, ad corpus de prædicamento ſubſtanriæ, & ad corpus de prædicamento quantitatis. Ad tertium denique reſpondetur, præfatam regulam intelligi debere in generibus proprias habentibus differentias, ac proinde non concludit pro generibus generaliſſimis, nec illa comprehendit; cũ quo tamen ſtat quod ſicut ampliari poſſunt ly *diuerſa differentia* ad ſupponẽdum pro diuerſis modis, ita & ampliari poſſit præfata regula, & extendi ad genera generaliſſima, hunc ſcilicet formando ſenſum, vt ſaltim talia genera habere debeant diuerſos modos.

Dices, contra ſecundam partem regulæ: differentiæ vel ſunt diuiſiuæ, vel conſtitutiuæ: ſed genera ſubalternatim poſitiua v. g. animal & viuens, nec poſſunt habere differentias eaſdem diuiſiuas, nec eaſdem conſtitutiuas. Ergo vera non eſt regula illa in ſecunda parte. *Probatur minor*: differentiæ diuiſiuæ viuentis ſunt ſenſibile & inſenſibile, differentia vero conſtitutiua eſt animatum: ſed animal non diuiditur in ſenſibile & inſenſibile, vt patet, ſed in rationale & irrationale, nec etiam conſtituitur per animatum, alias omne viuens eſſet animal, ſed per ſenſibile, vt addens aliquid ſupra animatum: Ergo prædicta duo genera ita

ſubalter

ſubalternatim poſita nec poſſunt habere eaſdem differentias conſtitutiuas, nec diuiſiuas.

Reſpondeo dicendum, quod pars hæc ſecunda regulæ in hoc procedit ſenſu & ita intelligenda venit, quod genera ſubalternatim poſita debent eaſdem habere differentias, id eſt, quod differentia conſtitutiua generis inferioris, ſit diuiſiua generis ſuperioris, ſecundum quem ſenſum non habet locum obiectio facta, vt patet, cum adhuc ea nonobſtante verificetur, quod differentiæ conſtitutiuæ animalis verè ſint diuiſiuæ viuentis. Quod autem præfatus ille ſenſus ſit ille defacto, in quo intelligenda venit regula, ex eo patet, quod per hanc intelligentiam diſtinguuntur genera ſubalternatim poſita ab aliis generibus non ſic ſubalternatim poſitis: Quia in his differentiæ conſtitutiuæ & diuiſiuæ vnius, non poſſunt eſſe conſtitutiuæ nec diuiſiuæ alterius.

QVÆSTIO I.

Vtrum ſit ens analogum vel vniuocum ad decem prædicamenta, ſiue ad ſubſtantiam & accidens.

PRæmittend. primò pro intelligentia analogię, ſubindeq; & vniuocorum ac æquiuocorũ inter quę mediat, quod analoga dicũtur illa, quę in ratione ſignificata per nomen illis cõmune, neq; habent omnimodã diuerſitatẽ, ſicut æquiuoca, nec omnimodam vnitatem & conuenientiam, ſicut vniuoca, ſed diuerſitatem, cum conuenientia aliqua: porro analogia hæc ex communi diuiſione eſt duplex, ſcilicet *attributionis, & proportionalitatis*: dicuntur analoga attributionis, quorum nomen eſt commune, ratio autem ſecundum illud nomen eſt eadem

Quid & quotuplex ſit analogia.

ſecundum terminum , & diuerſa ſecundum habitudinem ad illum terminum. Vt *ſanum* nomen eſt commune animali , vrinæ, & medicinæ ; omnia enim iſta dicuntur ſana , & ratio per hoc nomen ſignificata eſt eadem in illis ſecundum terminum, & diuerſa ſecundum habitudinem ad illum , in quantum ſcilicet eadem ſanitas eſt , quæ diuerſimodè reſpicitur ab animali , vrinâ, & medicinâ : ad vnam enim eandemque ſanitatem exiſtentem in animali , dicit animal habitudinem vt ſubiectum , in quo intrinſecè & formaliter recipitur ſanitas ; vrina vero habitudinem dicit vt ſignum illius ; & denique medicina vt eius cauſa ; Et ſic tria analogantur analogia attributionis , prout per hoc nomen *ſanum* ſignificantur.

De proprietatibus analogiæ attributionis. Quatuor autem proprietates ſeu conditiones huiuſmodi analogiæ attributionis aſſignari ſolent. Prima quod ratio ſignificata per nomen analogum in vnico tantum , principaliori videlicet analogato intrinſecè reperiatur , in aliis autem ſolum per extrinſecam denominationem & reſpectum ad illud. Secunda vero proprietas eſt , quod terminus in ordine ad quem dicunt analogata habitudinem debet eſſe vnus , non ſolùm ratione , ſed etiam realiter numericè , id eſt quod cum non reperiatur intrinſecè , niſi in vno analogato, ad multiplicationem aliorum analogatorum minus principalium , non debet realiter multiplicari, ſed idem numero manere, diuerſimode ſolum ab analogatis reſpectus. Tertia proprietas eſt, quod ſi analogatū vel analogata minus principalia definiantur, eius vel eorum definitionem vt ſic debet ingredi analogatum magis principale. Quarta denique proprietas eſt , quod nomini analogo analogiâ attributionis , nullus correſpondeat conceptus formalis vel obiectiuus, omnibus analogatis communis , alias intrinſecè omnibus competeret & ſecundum intrinſecum conceptum, quod ſupponitur falſum ex definitione traditâ.

Iam

Iam vero analoga proportionalitatis dicuntur, quorum nomen commune eſt, ratio vero nomini accommodata eſt proportionabiliter eadem; Vt viſus dictus de viſione corporali & intellectuali: quia ſicuti videre corporaliter ſe habet: Sic proportionabiliter & intelligere; cum autem huiuſmodi analoga ab analogatis attributionis ſint formaliter diuerſa, diuerſas itidem habere debent proprietates. Quatuor ergo illis ſicut & analogis attributionis tribui ſolent. Prima quod ratio analoga intrinſecè reperiatur in omnibus analogatis, tum quia alias confunderentur cum analogis attributionis, tum quia hoc exigit proportio ſeu imperfecta aſſimilatio vt conſideranti patebit, Secunda vero proprietas, quæ ſequitur ex præcedenti eſt, quod ratio analoga non ſit vna numero in omnibus analogatis, ſed multiplicetur realiter ad realem eorum multiplicationem. Tertia quod in definitione vnius, in quantum talis non oporteat, quod alterum ingrediatur. Quarta demùm quod nomen analogum aliquid ſignificet commune formaliter repertum in omnibus analogatis, ad differentiam analogorum attributionis, vt videbimus infra in ſolutione argumentorum.

De proprietatibus analogiæ proportionalitatis.

Præmittendum 2. pro intelligentiâ celebris adeò difficultatis, qualis eſt ea, de qua inquiritur in titulo circa analogiam entis, nec non & præcludendis in hoc puncto variis aduerſariorum effugiis, vtpote qui, dum argumentum aliquod difficile eis à noſtris obiicitur pro ſtabiliendâ analogia entis, ſtatim argumento occurrunt dicendo, hoc ſolum probare non de ente abſolutè ſumpto, ſed de ente perſe ſeu de ente primo: Quod ſi deinde inſtent noſtri, & impugnent de facto ſolutionem, occurrunt tunc relinquentes hanc ſemitam ſeu dicendi modum, & dicentes procedere inſtantiam de ente quali, non autem de ente quid, atque ita propter hæc & ſimilia effugia nuſquã in publicis præſertim diſputationibus, ſuppetit tempus

vt proponatur vis argumenti & enodetur diffi-
Nota. cultas: Præmittendum igitur quod ens de cuius analogia vel vniuocatione in præſenti inquiritur ſupponere in vtraque Schola Thomiſtarũ ſcilicet & Scotiſtarum, ſupponere inquam pro eo quod ex proprio conceptu opponitur nihilo. Quod quidem vt oſtendatur ex doctrina aduerſariorum, dico quod ens de quo procedit quæſtio illud eſt aut pro illo ſupponit de quo negat Scotus eſſe genus, dum tamen illud aſſerit & dicit vniuocum; & de cuius ratione dicunt Scotiſtæ nos eſſe certos in Hoſtia ſub dubio conſecrata, dum tamen dubij ſumus, an ſit ibi accidens vel ſubſtantia: iam ſic eſt quod ens illud de quo negat Scotus eſſe genus, & de cuius ratione affirmant Scotiſtæ nos eſſe certos in hoſtiâ ſub dubio conſecratâ, pro illo ſupponit ente, quod ex proprio conceptu opponitur nihilo: Ergo ens illud de cuius analogiâ inquiritur ſupponit pro illo, quod ex proprio conceptu opponitur nihilo ex ipſa aduerſariorum doctrinâ. *Probatur Minor*, & quidē primo quoad primam partem: ideo ex ipſis Scoti diſcipulis negat Scotus ens eſſe genus, quia non contrahitur per differentias, ſed per modos intrinſecos, propterea quod, inquiunt, differentia aduenit, quaſi extrincecè, quod verificari non poteſt reſpectu entis: atqui de illo ſolum quod conceptu explicito opponitur nihilo, verificatur quod nihil ei adueniat extrinſecè, cum adueniens hoc ipſo quod tale ſit extra nihilum, ſubindeque & intrinſecè oppoſitum nihilo, nō autem ei extrinſecè adueniens: Ergo vera pars illa præfatæ minoris, quod ſcilicet ens de quo negat Scotus eſſe genus, dum illud concedit vniuocũ, ſupponit pro illo, quod ex conceptu explicito obiectiuo opponitur nihilo.

Quod autem & pro illo etiam ſupponat ens, de cuius ratione affirmant Scotiſtæ nos eſſe certos in hoſtiâ ſub dubio conſecratâ, quod eſt pars altera eiuſdem minoris, ex eo etiam euidenter:

euidenter colligo, quod intellectus incertus manens de aliquo an ſit ſubſtantia vel accidens, poteſt tantum certificari de illo, quod ſit vel ſubſtantia vel accidens: ſed quod ſit aliquid vel ſubſtantia vel accidens hoc præcisè & immediatè habetur ex eo quod opponitur nihilo, cum tale quid in illa duo immediatè & adæquatè diuidatur: Ergo ens illud de cuius ratione affirmant Scotiſtæ nos eſſe certos in hoſtiâ ſub dubio conſecratâ ſupponit pro illo, quod ex conceptu ſuo opponitur nihilo; ſicque præcluſa manent aduerſariorum effugia; quia ſiue probet argumentum de ente quid aut de ente quaſi, aut de ente abſolute ſumpto aut de ente primo aut de completo vel incompleto, modo tamen probet quod ens illud, quod ex conceptu ſuo opponitur nihilo ſit analogum, adhuc habebitur intentum,

Præmittendum tertiò pro declaratione principiorum, ad quæ concluſio reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *ex omnimodâ tranſcendentia inducitur ſufficienter analogia*, quod *omne vniuocum comparatur vt tertium quid ad vniuocata*; quod *Deus eſt creaturarum cauſa ſub ratione communiſſima entis*, Ratio autem prolati primi eſt, quia quandocumque ratio aliqua eſt ad aliqua tranſcendens, ita ex propriâ & quidditatiua ratione tranſcēdentiæ imbibitur in omnibus quæ inillis ſunt, vt de omnibus illorum, formalitatibus formaliter prædicetur, nullaque illarū poſſit abſq; tali ratione intelligi: id enim eſt rationem aliquam eſſe perfectè ſeu omnimodè tranſcendentem: Ergo ratio ita tranſcendens, hoc ipſo quod talis imbibitur: in eo in quo inferiora conueniunt, & in his per quæ inter ſe ſpecialiter differunt iam ſic eſt quod quatenus imbibitur in eo, in quo inferiora conueniunt, eſt illis principium conueniendi; & quatenus im-

bibitur in illis per quæ inter ſe differunt, eſt illis principium differendi: Ergo talis ratio ita tranſcendens, hoc ipſo quod talis, eſt hoc ipſo reſpectu inferiorum principium conueniendi, ſimul & differendi, ac proinde hoc ipſoquod ita tranſcendens nec eſt in inferioribus omninò eadem, nec omninò diuerſa; ſed partim eadem & partim diuerſa: atqui ex hoc ſufficientiſſimè inducitur analogia, cum in hoc præcisè conſiſtat. Ergo receptiſſimum eſt atque veriſſimum primum illud effatum, quod ex omnimodâ tranſcendentiâ inducitur ſufficienter analogia.

Quantum verò ad ſecundum, quod ſcilicet omne vniuocum comparatur vt tertium quid ad vniuocata, patet ex diuerſo abſtrahendi modo rationem vniuocam ab inferioribus vniuocatis, & rationem analogam. Etenim ratio vniuoca ita abſtrahitur per noſtros conceptus à rationibus inferiorum, ſeu vniuocatorum, vt in ea ſic abſtractâ nullo modo in actu includantur rationes inferiorum; propterea quod talis ratio ſuperior vniuoca eſt extra conceptum differentiarum inferiorum; adeo vt quando per illas contrahitur, contrahatur per aliquid ſuæ rationi formali ſuperadditum, & de quæ talis ratio ſuperior formaliter non prædicetur: è contra vero non poteſt ratio analoga ab analogis ita perfectè abſtrahi, quin in conceptu ſic abſtracto includantur in actu, licet implicitè & in confuſo rationes omnes analogatorum; quia quando contrahitur ad ſua analogata, non contrahitur per aliquid quod ſe habeat ad illam propriè vt illus additamentum, aut quod ſit extra eſſentiam illius, aut extra cuius eſſentiam ratio analoga ſit niſi ad ſummum explicitè: ſequitur ergo ex hac doctrina quæ receptiſſima eſt apud omnes, quod ratio vniuoca habeat ſe ad rationes proprias vniuocatorum vt tertiũ quid ſeu faciens cum illis numerum; cum nullatenus illas actu includat, ſed potius eas reſpiciat

iat vt aliud & aliud.

Demùm quantum ad tertium quod ſcilicet ſit)eus creaturarum cauſa ſub ratione commu- iiſſimâ entis, colligitur euidenter ex diuerſo auſandi modo, quem ſeruant Deus & creaturæ n cauſando. Creaturæ enim ſeu cauſæ ſecundæ; um nõ habeant rationem vniuerſaliſſimæ cau- ę, ſed ſint ex ſui natura particulares cauſę, ideo iec habent, quod cauſent niſi ſub particulari liqua ratione: ſic corpus corruptibile non eſt ffectus corporis cæleſtis in quantum corpus, ed in quantum tale corpus eſt, & lux aëris non ſt effectus lucis ſolis, in quantum lux, ſed in juantum talis lux eſt; ex quo vlterius infero go quod quamvis non adæquent virtutem auſæ, hoc tamen non obſtat quod in ratione ommuni lucis vniuocentur lux ſolis & lux iëris; & in ratione communi corporis vniuo- entur corpus corruptibile & cæleſte: At vero)eus ſeu cauſa prima eſt & debet eſſe creatu- arum cauſa non ſolùm ſub ratione talis entis, ed etiam ſub ratione communi entis; propte- ea quod cum ſit Deus vniuerſaliſſima & prima auſa non ſolùm cauſare debet, ſicut cauſæ ſe- undæ, rationes particulares quæ ſunt in effe- tibus, ſed etiam rationem communiſſimam ntis quæ in illis reperitur; ex quo ſimiliter lteriùs infero ego, quod in nulla ratione, tiam in ratione communiſſima entis poſſint reaturæ vniuocè conuenire cum Deo; cum ex no capite ſub omni ratione cauſentur ab illo t diximus, & ex altero ſub nulla ratione adæ- juent virtutem cauſæ, ſed participent eius vir- utem ſiue perfectionem ſecundum ſimilitudi- iem deficientem, vt patet. His ergo tribus ræmiſſis tanquam certis & indubitatis princi- iis, iam pro quæſiti reſolutione, & conclu- ionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *ens eſt analogum ad ſub- ſtantiam & accidens; & idem conſequenter licendum de ente ad Deum & creaturas.*

Probatur

Probatur primò ex primo præmiſſo principio, puta quod *ex omnimodâ tranſcendentiâ inducitur ſufficienter analogia*. Argumentor igitur ſic. Ex omnimodâ tranſcendentia inducitur ſufficienter analogia : Ergo ens eſt analogum ad ſubſtantiam & acciden. *Probatur conſequentia* : ens eſt omnimode tranſcendens ad ſubſtanti â& accidens : Ergo hoc ipſo quod ex omnimodâ tranſcendentiâ inducitur ſufficienter analogia, debet ens eſſe analogum ad ſubſtantiam & accidens, *Probatur antecedens* : pari modo philoſophandum eſt de ente, quantum ad tranſcendentiam, ac de propriis eius paſſionibus, puta vnitate : ſed vnitas quæ eſt paſſio entis tranſcendens eſt omnimodè ad ſubſtantiam & accidens : Ergo & idem dicendum de ente, *Maior* certa eſt, & conceditur. *Probatur minor.* Inter ea eſt omnimoda tranſcendentia, quæ ſumpta in abſtracto ſiue formaliter non faciunt numerum, ſeu pluralitatem, ſed vnitas ita formaliter & in abſtracto ſumpta non facit numerum cum ratione formali ſubſtantiæ, vel accidentis : Ergo eſt vnitas omnimodè tranſcendens ad ſubſtantiam & accidens. *Maior* eſt certiſſima, & conceditur. *Probatur minor* : impoſſibile eſt aliquid eſſe vnum ſeorſim ſumptum ab vnitate ; ſed ſi vnitas etiam formaliter & in abſtracto ſumpta faceret numerum cum ratione formali ſubſtantiæ, eſſet aliquid vnum ſeorſim ſumptum ab vnitate:Ergo vnitas etiam formaliter & in abſtracto ſumpta non facit numerum cum ratione formali ſubſtantiæ, vel accidentis, *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor* : Quælibet pars numeri eſt in ſe vna ſeorſim ab alia ; cum quælibet ſeorſim & ſeiunctim ſumpta ſit aut poſſit eſſe principium numeri, quod non conuenit niſi huic quod dicitur vnum : ſed in pæſenti caſu pars vna numeri eſt ratio formalis ſubſtantiæ, & pars altera eſt vnitas : Ergo in hoc caſu ſeu in pæfate numero ſi daretur, eſſet aliquid

vnum.

vnum ſeorſim ſumptum ab vnitate : Ergo non datur talis numerus, ſeu vnitas ita fomaliter ſumpta non facit numerum cum ratione formali ſubſtantiæ : Ergo vnitas quæ eſt paſſio entis eſt omnimodè tranſcendens ad ſubſtantiam, & accidens. Ergo & ipſum ens debet ſimiliter eſſe ita tranſcendens ad ſubſtantiam & accidens : Ergo hoc ipſo quod ex omnimodà tranſcendentia inducitur ſufficienter analogia, (quod eſt primum præmiſſum principium) debet hoc ipſo ens eſſe analogum ad ſubſtantiam, & accidens ; & ſimiliter ad Deum & creaturas, cum pro iis ſimiliter concludat ratio.

Probatur ſecundò ex ſecundo præmiſſo principio, puta quod *omne vniuocum comparatur vt tertium quid ad vniuocata*, arguo ergo ſic. Omne vniuocum comparatur, vt tertium quid ad vniuocata: Ergo non eſt ens vniuocum, ſed analogum ad ſubſtantiam & accidens. *Probatur conſequentia.* Ens comparari non poteſt ad ſubſtantiam & accidens vt tertium quid: ergo nec eſſe poteſt vniuocum ad illa, hoc ipſo quod omne vniuocum cōparatur ad vniuocata vt tertium quid. *Probatur antecedens.* Quod eſt tantæ latitudinis, vt nihil ei addi poſſit cōparari non poteſt ad aliqua etiam formaliter loquendo vt tertium quid : ſed ens de quo eſt ſermo eſt huiuſmodi : Ergo ens comparari non poteſt ad ſubſtantiam & accidens vt tertium quid. *Maior* certa eſt, & conſtat ex ratione infra adducendâ. *Probatur minor.* Quod eſſe non poteſt maioris latitudinis, debet eſſe tantæ, vt nihil ei addi poſſit etiam formaliter loquendo : ſed ens de quo eſt ſermo tantæ eſt latitudinis, vt non poſſit eſſe maioris : Ergo & tantæ eſt latitudinis, vt nihil ei addi poſſit. *Maior* eſt certiſſima, & conſtat ex terminis. *Probatur minor.* Quod de omni quod, eſt etiam formaliter loquendo verificatur, nequit eſſe maioris latitudinis :Sed ens de quo eſt ſermo de omni quod eſt, etiam formaliter ſumpto verificatur ſeu prædicatur:

prædicatur: Ergo ens illud eſſe non poteſt maioris latitudinis. *Maior* eſt certa & conſtat ex ratione infra adducta. *Probatur minor*: quomodo negatur oppoſitum entis de omni quod eſt, eodem modo ens de omni quod eſt verificatur & prædicatur: ſed oppoſitum entis negatur de omni quod eſt, etiam formaliſſimè ſumpto, vt clare patebit ſi aſſignetur tale oppoſitum: ergo ens de omni quod eſt, etiam formaliter ſumpto verificatur & prædicatur: Ergo ens tantæ eſt latitudinis, vt non poſſit eſſe maioris: Ergo ens tantæ eſt latitudinis, vt nihil ei addi poſſit: ergo ens comparari non poteſt ad ſubſtantiam & accidens vt tertium quid: ergo hoc ipſo quod omne vniuocū comparari debet ad vniuocata vt tertium quid, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non eſt ens vniuocum, ſed analogum ad ſubſtantiam & accidens.

Explicantur propoſitiones maiores quas in ſuperiori probatione ſuppoſuimus certas.

Notabis autem duas in ſuperiori probatione ſupponi propoſitiones maiores tanquam certas & indubitatas; & quidem primò ſuppoſita fuit hæc propoſitio: *Quod eſt tantæ latitudinis, vt nihil ei addi poſſit cōparari non poteſt ad aliqua etiam formaliter loquendo vt tertium quid*, cuius ratio eſt, quia quod ſit aliquid tantæ latitudinis vt nihil ei addi poſſit, hoc non eſt niſi quia vagatur per omnia, adeo vt nulla ſit ratio ſiue realis ſiue formalis, in qua non reperiatur imbibitum, alias poſſet talis ratio ei ſuperaddi & aduenire; iam ſic eſt quod id quod comparatur ad aliqua vt tertium quid, non poteſt ita ſe habere, cum ex ipſa ratione tertij faciat cum illis numerum; ſubindeque & excludat illa à ſuo conceptu: ergo veriſſima eſt & indubitata præfata maior, quam in ſuperiori probatione ſuppoſui certam Altera vero propoſitio quam ſimiliter ſuppoſuimus certam, quæque pro Tyronibus videtur aliqua indigere explicatione, fuit hæc: *Quomodo negatur oppoſitum entis de omni quod eſt, eodem modo ens de*

e omni quod eſt verificatur, ſeu prædicatur,
ius ratio eſt, quia cum ens & oppoſitum
tis opponantur contradictoriè; & contradi-
oria oppoſitio vtpote omnium maxima exigat
uod omne ſub vno vel altero contradictionis
embro comprehendatur; alias daretur in ea-
edium, quod ſtare non poteſt cum oppoſi-
one omnium maxima; conſequenter fit, quod
nne quod non eſt ſub oppoſito entis, quale
l illud omne, de quo oppoſitum entis negatur,
beat illud omne reperiri ſub ente; ſubindeq;
eſſe tale de quo verificetur & prædicetur ens;
que veriſſima eſt illa altera propoſitio ma-
r, quam ſimiliter ſuppoſueram certam, ſicque
lolutæ & probatæ manent propoſitiones om-
s præcedentis probationis.
Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio
od quidem ſpecialiter cōcludit pro analogia
tis ad Deum & creaturas; & ex quo arguo
. *Deus eſt creaturarum cauſa, etiam ſub*
tione communiſſima entis; Ergo non poſſunt
iuocari Deus, & creaturæ, nedum in ratio-
entis talis, ſed nec in ratione communiſſi-
entis, *Probatur conſequentia.* Non poteſt
atura cū Deo vniuocari in ratione à Deo cau-
a: ergo hoc ipſo quod Deus eſt creaturarum
uſa etiam ſub ratione communiſſima entis,
n poſſunt Deus & creaturæ in tali ratione
iuocari. *Probatur antecedens*: ratio, in qua
iuocantur duo aliqua, non poteſt in vno
e deficiens comparatiuè ad aliud: ſed om-
à Deo cauſata ratio eſt in creatura defi-
nter, cōparatiuè ad eandem vt in Deo: ergo
n poteſt creatura cū Deo vniuocari in ratione
Deo cauſata. *Maior* ſupponitur certa & cōſtat
ratione infra adducta. *Probatur minor.* Quod
eo quod cauſatum eſt, non adæquat virtu-
n ſiue perfectionem Dei cauſantis, non po-
t nōn eſſe deficiens comparatiuè ad idem in
o cauſante: ſed omnis à Deo cauſata ratio,
c ipſo quod talis, non adæquat perfectionem
Dei

Dei cauſantis, vt per ſe patet: Ergo omnis à Deo cauſata ratio eſt in creatura deficienter comparatiue ad eandem vt in Deo: Ergo non poteſt creatura cum Deo vniuocari in ratione à Deo cauſata: Ergo hoc ipſo quod Deus eſt creaturarũ cauſa etiam ſub ratione communiſſima entis, non poſſunt etiam ſub tali ratione communiſſima vniuocari.

Explicantur propoſitiones maiores quas in ſuperiori probatione ſuppoſuimus certas.

Notabis autem duas in præfata probatione ſupponi propoſitiones maiores, tanquam certas & indubitatas; & quidem primò ſuppoſita fuit hæc propoſitio: *ratio in qua vniuocantur duo aliqua non poteſt in vno eſſe deficiens comparatiue ad aliud*; cuius ratio eſt, quia nòmen vniuocum dicitur illud, cuius ſignificata ratio eſt omninò eadem in membris vniuocatis, quod quidem verificari nequit, ſi ratio in qua vniuocantur ſupponatur eſſe deficiens in vno comparatiue ad aliud. Notabis autem me conſultò dixiſſe quod ratio in qua vniuocantur non poteſt in vno eſſe deficiens; nec enim dubito quod ex membris vniuocatis vnum poſſit eſſe deficiens reſpectu alterius, ratione ſcilicet diuerſæ & diſparis perfectionis in particularibus & differentialibus rationibus, ſed nego poſſe vnum eſſe deficiens reſpectu alterius, in ipſa ratione, in qua vniuocantur, ob rationem ibi allatam. Secunda vero propoſitio, quæ fuit ſimiliter ſuppoſita tanquam certa, ſic habet: *Quod ex eo quod cauſatum eſt non adæquat perfectionem Dei cauſantis, non poteſt non eſſe deficiens comparatiuè ad idem in Deo cauſante*; cuius ratio eſt, quia hoc ipſo quod aliquid in eo, in quo cauſatum eſt non adæquat perfectionem cauſæ, habet id modo diminuto comparatiue ad cauſam, cum habeat tunc inadæquatè, quod habet cauſa plenè atque perfectè; iam ſic eſt quod hoc eſt habere deficienter; nec aliud per ly deficiens intelligendũ volumus: ergo veriſſima eſt præfata maior, adeoq; & probatæ ac reſolutæ manent propoſitiones

ſingulæ

ſingulæ præcedentis probationis.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò : ſi eſſet ens analogum ad ubſtantiam & accidens , ad Deum & creatu-as , eſſet maxime ratione tranſcendentiæ : ſed x tranſcendentia entis non inducitur ſuffi-ienter analogia : ergo ens eſt vniuocum ad ræfata , non vero analogum. *Maior* conſtàt x prima probatione concluſionis. *Probatur ninor.* Ratio entis realis tranſcendens eſt ad uæcumque comparetur : ſed non eſt ens rea-e analogum reſpectu quorumcumque : ergo ex anſcendentia entis non inducitur ſufficienter nalogia. *Probatur minor.* Ratio entis realis omparari poteſt ad duo indiuidua eiuſdē ſpe-iei,v g. ad Petrum & Paulū:ſed ad duo indiui-ua eiuſdem ſpeciei vniuoca eſt ratio entis rea-s : ergo non eſt ens reale analogum reſpectu uorumcumque.

Videantur alia concluſionis fundamēta in ſolutionibus obiectionum.

Reſpondeo negando Minorem,cuius falſitas unde colligitur ex dictis ſupra in exponendo imo principio. Ad cuius probationem nego inorem , ſi nimirum ſermo ſit de ente reali b hac ratione & conceptu entis realis : vnde l tertium in quo ſita eſt vis argumenti,nego militer minorem , cuius ratio eſt quia cum diuidua duo quantumcumque eiuſdem ſint ædicamenti & eiuſdem ſpeciei atomæ , ad-uc in aliquo conueniant , & in aliquo dif-rant puta in differentiis indiuidualibus,con-quenter fit quod ratio entis tranſcendentali-r imbibita , & in eo in quo conueniunt , & his in quibus differunt , ſit per conſequens s principium conueniendi , & principium ſconueniendi ſeu differendi , ac proinde iod non ſit omninò eadem nec omninò di-rſa , ſed partim eadem & partim diuerſa ; & nſequenter analoga. Dixi autem ſupra ; *Si mirum ſermo ſit de ente reali ſub hac ratione*

& conceptu entis realis: quod quidem ex conſulto addidi, propterea quod, cum ſub hac tantum ratione realis entis tranſcendens ſit, & in quantum tale non poſſit ab illis ad quæ comparatur, quæcumque illa ſint, ita abſtrahi, quin diuerſitatem illorum ſiue diuerſas eorum differentias, actu includat, & in iis includatur, licet non explicet, nec explicetur, ideo fit, quod ſi ſermo ſit de ente reali ſub hac ratione & conceptu entis realis, illud ſit analogum ratione ſuæ tranſcendentiæ ad quæcumque comparetur, cum ad quæcumque comparetur, habeat ſemper ratione ſuæ tranſcendentiæ imbibi in eo, in quo cōueniunt, & in eo in quo differunt, ſubindeque & eſſe in illis principium conueniendi & differendi, adeoque & eſſe partim idem & partim diuerſum; ſed pro maiori huius elucidatione.

Inſtabis: Ideo ens aſſeritur communiter analogum, ad ſubſtantiam & accidens, vel ad Deum & creaturas; quia inæqualiter participatur & cum dependentia vnius ab alio: ſed reſpectu duorum indiuiduorum eiuſdem ſpeciei (quantumcumque ſit tranſcendens) non participatur ſic inæqualiter, nec cum dependentia vnius ab alio: ergo non eſt ens reale analogum ad duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, quamtumuis, & quamtumcumque ſit tranſcendens ad illa.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ideo ens communiter aſſeritur analogum ad ſubſtantiam & accidens; quia inæqualiter participatur, & cum dependentia vnius ab alio: ita vt inæqualis illa participatio, vel dependentia, ſit adæquata ratio & cauſa analogiæ, Nego maiorem; ita vt ſit ſufficiens & peculiaris analogiæ cauſa, peculiariter concludens pro analogia entis ad ſubſtantiam & accidens, ad Deum & creaturas, Concedo: & conceſſa minori nego conſequentiam. Dico igitur, quod quamvis

Nota, inæqualis participatio, vel dependentia vnius ab

ab alio in ipſa ratione participata, ſit ſufficiens
cauſa analogiæ, & de facto analogiam inducat
inter ſubſtantiam & accidens quantum ad ipſam rationem entis. non tamen inæqualis illa
participatio, vel dependentia eſt ſola ſeu adæquata analogiæ cauſa, quod euidenter colligitur
ab exemplo; & quidem primo de inæquali participatione patet in exemplo de accidente, quod
ſumptum vt ſic, & vt commune nomen generibus accidentium æqualiter, non autem inæqualiter participatur; cum dici non poſſit quod
vnum accidens ſit ſimpliciter accidens, aliud
verò tantum ſecundum quid, in quo conſiſtit
inæqualis illa participatio, quæ analogiam
cauſat; & tamen accidens illud ſumptum vt ſic
& in communi adhuc eſt analogum, non vniuocum, cum non ſit genus ad illa; alias illa
non eſſent ſuprema genera & inter ſe primo
diuerſa. Iam vero quod depéndentia vnius
ab alio in ratione participata, non ſit etiam adæquata & ſola analogiæ cauſa, adeo vt poſſint *Nota.*
aliqua analogari, ſecluſa tali dependentia, patet in exemplo de ſpeciebus intelligibilibus,
quæ non ſunt acceptæ à rebus ſeu ab obiectis,
ac proinde nec ab illis dependentes, vt ſunt
ſpecies Angelicæ, v. g. de ſpecie repræſentatiua lapidis quam habet Angelus, & de ipſo
lapide, quæ quidem duo in ratione lapidis, &
ut hoc nomine, *lapis*, ſignificantur, analogicè tantum conueniunt, non verò vniuoce,
cum ratio lapidis reperiatur ſimpliciter in ipſo
lapide, ſimpliciterque dicatur lapis; & in ſpecie repræſentatiua reperiatur ſolum ſecundum
quid, nec niſi in eſſe repræſentatiuo & intentionali dicatur lapis; & tamen in ratione ſignificata nõ repetitur inter hæc duo dependentia,
cum ſpecies repræſentatiua ſupponatur Deo
indita & infuſa, non autem accepta à rebus,
ſiue ab ipſo lapide, qui eſt à parte rei. Non
ergo ſequitur reale ens non eſſe analogum ad
duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, quia non participatur

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ticitur inæqualiter,nec cum dependentia vnius ab alio, cum ab alio quam ex his capitibus peti poſſit analogia, puta ab omnimoda tranſcendentia, ex qua ſcilicet fit, quod tranſcendens ratio, vtpote imbibita in eo,in quo conueniunt, ,& in quo differunt, eaque imbibens implicitè ſaltem, ſit per conſequens inter illa principium conueniendi partim,& partim differendi; adeoque& ſit ratione præfatæ tranſcendentiæ partim eadem & partim diuerſa, ſubindeque & analoga.

Obiicies ſecundò, in tantum ens habet eſſe analogum ad ſubſtantiam & accidens, vel ad Deum & creaturas, in quantum eſt tranſcendens ad illa: ſed falſum eſt ens, de quo eſt ſermo, tranſcendens eſſe: Ergo & falſum eſt eſſe ad illa analogum. *Maior* conſtat ex dictis ſupra. Neque enim ſecluſa tranſcendentia, qua imbibitur in ipſis differentiis ſeu differentialibus modis intelligibilis eſt inæqualis participatio, aut dependentia in ipſa ratione entis participatâ. *Probatur minor*: ens de quo eſt ſermo, ſupponit pro ente completo, ſed ſi eſſet tranſcendens nõ ſupponeret pro ente completo: Ergo ens, de quo eſt ſermo, non eſt tranſcendens ad ſubſtantiam & accidens, vel ad Deum & creaturas. *Maior* eſt certa, cum ens, de quo eſt ſermo, ſuum habeat conceptum integrum & completum, facta præciſione ab omni alio, ſcilicet eſſe extra nihilum ſeu oppoſitum nihilo. *Probatur minor*. Quod ſupponit pro ente completo, prædicari non poteſt formaliter de ente incompleto, vt patet ex terminis: ſed ſi ens eſſet tranſcendens ad ſubſtantiam & accidens, prædicaretur formaliter de ente incompleto, cum in hoc caſu prædicaretur de eorumdem differentiis, quæ quidem in quantum tales ſunt incõpletũ quid: ergo ſi ens eſſet tranſcendens non ſupponeret pro ente incompleto.

Reſp.conceſſa Maiori negando minorẽ,ad cuius probationẽ nego maiorem,duplici præcipuè de

: cauſa. Primò quidem, quia, dum dicunt
uerſarij ſupponere ens de quo eſt ſermo, pro
nte completo, aſſumunt ibi ens completum, vt
ndiſtinguitur ab incompleto, adeoque & vo-
nt hoc ipſo dari & reperiri ens incompletum;
n ſic eſt quod ens, de quo eſt ſermo, cuius
licet conceptus eſt eſſe extra nihilum atque
poni nihilo, verificatur de ente incompleto,
ue ac de completo, cũ æque de illo ac de iſto
getur oppoſitum huiuſmodi entis: non ergo
ocedit ſermo de ente completo, provt diſtin-
itur ab incompleto. Præterea ens, de quo *Nota.*
ſermo, ſupponit pro aliquo aliqualiter con-
tincto ab ipſis prædicamentis, cum ad illa
nparetur, non autem pro ipſis decem præ-
amentis ſupponat: iam ſic eſt quod ens com-
tum, ſi propriè & in veritate loquamur,
n aliud eſt, quam ipſa decem prædicamenta;
n non dicatur ens completum, niſi quia
npletur per modos differentiales, quos con-
uenter includit; & ens includens modum
erentialem ſubſtantiæ, ſit ipſum prædica-
ntum ſubſtantiæ, ſicut & includens modum
erentialem quantitatis ſit ipſum prædica-
ntum quantitatis, & ſic de cæteris: ergo ſi
priè loquamur de ente completo, non vi-
ur dicendum ens, de quo eſt ſermo, proce-
e, de ente completo, vt ab incompleto di-
iguitur, ſed abſtrahere à completo & in-
npleto. Nihilominus, quia (meo iudicio) *Nota.*
di illi differentiales entis non ſunt ſimplici-
incompletum quid, ſed potius ſunt ſimpli-
r quid completum; cum non adueniant nec
eraddantur ſimpliciter ipſi enti, ſed illud po-
; habeant ſemper imbibitum, ideò.

Reſpondeo ſecundò, negando minorem,
us falſitas abundè patet ex ipſo decurſu
eſtionis: ad probationem vero nego ſimili-
minorem, ob rationem quam ſtatim affe-
1. Vnde ad vltimum diſtinguo maiorem ſic
od ſupponit pro ente completo prædicari
non

nō poteſt formaliter de ente incompleto, quod ſit reuera & de facto incompletum quid, Concedo: prædicari non poteſt de ente incompleto, quod ſit ſolum quoad modum ſignificandi incompletum quid, & reuera ſit quid completum, Nego; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum
Nota. eſt & quidem ſeriò & diligenter, quod ſicut modi differentiales accidentiū, diuerſa conſtituētium prædicamenta, quamvis quoad modum ſignificandi, ſignificentur ad modum alicuius entis incompleti, reuera tamen ſunt quid completum, in quantum ſcilicet nihil niſi maiorem expreſſionem & explicationem addentes ſupra *ens in alio*, idque reuerà importantes implicitè, habent conſequenter ratione talis inclusionis, quod ſint reuera ens completum; licet ſignificentur vt incompletum ens, in quantum non exprimunt rationem illam accidentis, ſeu entis in alio, quæ ad earum complementum requiritur; Ex quo vlterius fit, quod ſit accidens vt ſic quid tranſcendens ad nouem genera accidentium, licet ſupponat accidens vt ſic pro ente completo: ita ſimiliter philoſophandum eſt in præſenti caſu, & dicendum, quod quamuis ens vt ſic ſupponat pro ente, quod reuera & de facto ſit ens completum, licet in modo ſignificandi, & vt non exprimens differentiales modos, ſignificetur ad modum incompleti, adhuc tamen tranſcendens ſit, & vt tranſcendens formaliter prædicetur de modis differentialibus conſtitutiuis diuerſorum prædicamentorum; quia ſcilicet huiuſmodi differentiales modi, quamvis quoad modum ſignificandi ſint quid incompletum, inquantum ſcilicet non explicant in explicito ſui conceptu rationem explicitam entis vel per ſe vel in alio, ſunt tamen reuera quid completum, cum reuera illam rationem importent implicitè; nec poſſit ratio illa ita ab illis abſtrahi, quin adhuc maneat in illis imbibita & inuoluta.

Inſtabis:

Inſtabis: ſi eſſet ratio entis ita tranſcendens, ulla de eius analogia moueretur quęſtio, atqui e hac mouetur quæſtio, & meritò: Ergo dici ō poteſt ratio entis ita tranſcendens, *Probatur ſequela*. Nulla mouetur nec mouēda eſt quęſtio e analogia ſubſtantiæ, quātitatis, qualitatis &c. ed ſi eſſet ratio entis ita tranſcendens, eſſet ex roprio conceptu ipſa ſubſtantia, quantitas qua-itas, &c. Ergo ſi eſſet ratio entis ita tranſcēdēs, ulla de eius analogia moueretur quæſtio. *Maor* ſupponitur certa, cum enim illa omnia ſupponantur eſſe ſuprema genera, ſupponuntur onſequenter vniuoca ad ſui ſpecies, ſiue ſpecierum differentias. *Probatur minor*. Hoc ipſo quod ratio entis non eſt aliud à ratione ſubſtantiæ, quantitatis & qualitatis, eſt hoc ipſo alia ex proprio conceptu, ſed ſi eſſet tranſcendens ad illa, non eſſet, nec dici poſſet aliud ab ipſis: Ergo ſi eſſet ratio entis ita tranſcendens, eſſet ex proprio conceptu ipſa ſubſtantia, quantitas, qualitas &c.

Reſpondeo negando ſequelam maioris, cuius ratio eſt, quia quamtumvis tranſcendens ſit ratio entis, & tranſcendentaliter imbibita in prædicamentis, cum hac tamen tranſcendentia ſtat, quod habeat ens rationem vnam, & vnum conceptum communem omnibus ad quæ tranſcendens eſt, licet confuſum & imperfectum, atque in actu includentem, licet non explicitè rationes omnes prædicamentorum; ac proinde cum de tali conceptu ita communi, licet confuſo & imperfecto, ſit ratio & fundamentum inquirendi an ſit analogus vel vniuocus, conſequenter ſit, quod hac non obſtante tranſcendentia entis adhuc meritò inquiratur de eius analogia. Iam vero quod cum ipſa tranſcendentia entis ſtet, quod habeat ens rationem vnam & vnum conceptum communem omnibus ad quæ tranſcendens eſt, in quo fundatur hæc ſolutio, licet confuſum & imperfectum. vt iam notaui ex eo colligo quod tranſcenden- *Nota.*

tia in quantum talis hoc vnum exigit, vt ſcilicet tranſcendens ratio in actu ſemper includat ea, ad quæ tranſcendens eſt, & in iis includatur, in quantum ly includi in actu condiſtinguitur contra includi & includere ſolum in potentia. Iam ſic eſt quod aliquid poteſt aliud ita in actu includere abſque eo quod illud in ſuo expreſſo & explicito conceptu importet & explicet, vt patet in Deo, vbi quodlibet attributum aliud in actu & non tantum in potentia includit, abſq;eo quod illud explicet in cõceptu ſuo expreſſo: Ergo cum ipſa tranſcendentia entis ſtat quod conceptus eius explicitus & expreſſus non importet rationes proprias prædicamentorum; atqui habet hoc ipſo ens rationem vnam & vnum conceptum communem omnibus, ad quæ tranſcendens eſt; licet ſolùm explicitum proindeque & imperfectum: Ergo verum eſt quod ſupra diximus, quod ſcilicet cum ipſa tranſcendentia entis ſtet, quod habeat ens rationem vnam & vnum conceptum aliqualiter communem, atque ita, & quod de eius analogia meritò inquiratur; ſicque patet reſponſio ad ſequentia argumenta, ſecundum ſcilicet & tertium quæ afferuntur in probationem maioris negatæ, diſtinguendo ſcilicet diſtinctione ſupra inſinuata de explicito & implicito; & dicendo quod ens quia tranſcendens, eſt quidem ipſa ſubſtantia, quantitas qualitas, &c. implicitè & in confuſo, non tamen explicitè & ſecundum quod explicat in expreſſo conceptu, ſicque ſemper currit præfata reſponſio.

Vrgebis: quod non exprimit aliud in conceptu ſuo explicito ſe habet ad illud vt potentiale quid, & in potentia; ſed ens tranſcendens non poteſt ſe habere potentialiter ad ea ad quæ tranſcendens eſt; Ergo hoc ipſo quod ens tranſcendens eſt, non poteſt non includere etiam explicitè ea ad quæ eſt tranſcendens, ſicque ruit ſolutio data. *Probatur Maior:* ens adæquate diuiditur in ens in actu & in potentia;

tia; ſed quod non exprimit aliud in conceptu ſuo non eſt illud in actu ſub aliqua ratione, puta ſecundum conceptum explicitum : Ergo quod non exprimit aliud in conceptu ſuo explicito, ſe habet ad illud vt potentiale quid & in potentia.

Reſpondeo negando Maiorem. Etenim potentia, ſiue potentiale, cum faciat compoſitionem cum eo, ad quod comparatur vt potentiale, comparatur conſequenter ad illud vt ad compartem; cumque de ratione partis ſit, non tantum quod non ſit expreſsè & explicitè ſua compars, ſed nec quod ſimpliciter loquendo ſit illa, vt per ſe patet, cum pars & compars ſimpliciter & abſolutè loquendo ſint conceptibiliter ſaltem aliud & aliud, conſequenter ſit quod hoc ipſo quod aliquid eſt aliud implicitè, nec diſtinguitur ab eo, niſi per hoc quod illud non exprimit nec explicat, non poſſit ad illud comparari vt potentia ſeu potentiale quid; cum ad illud comparari non poſſit tanquam pars ad compartem: poteſt autem hoc confirmari ab exemplo, eoque duplici. Primum eſt de attributo ſapientiæ in Deo, quod quidem non comparatur ad attributum & perfectionem miſericordiæ vt quid potentiale, cum ſit actus purus; & nihilominus illam in conceptu ſuo explicito non exprimit. Patet & hoc ſimiliter in exemplo de definito, quod haud dubiè non eſt potentiale ad id quod importatur in definitione, homo namque non eſt ſolum in potentiâ animal rationale; & tamen non habet definitum quod exprimat & explicet id quod importatur in definitione, alias definitum non eſſet, ſed definitio. Ergo falſa eſt Maior illa, in qua aſſeritur quod hoc ipſo quod aliquid aliud non exprimit in conceptu ſuo explicito, ſe habeat ad illud vt potentiale quid & in potentia. Vnde ad probationem conceſsâ Maiori diſtinguo Minorem ſic: ſed quod non exprimit aliud in conceptu ſuo explicito non eſt illud in actu ſub *Nota*

Nota. aliqua ratione, ſumpto ly eſſe in actu, ſecundum omnem modum quo ſumi poteſt; Concedo quod non ſit tale quid aliud in actu: ſumpto ly eſſe in actu prout condiſtinguitur contra eſſe in potentia, ſiue prout eſt membrum vnum diuiſionis entis in actum & potentiam, Nego, quod hoc ipſo quod aliquid non exprimit aliud in conceptu ſuo explicito, non ſit illud in actu, ſumpto ly in actu hoc poſtremo modo, vt de facto ſumitur in præſenti, & hoc tum ob rationem mox allatam, tum quia illud quod aliud ſolum non importat explicitè, adhuc habet quod ſit illud, & illud includat ſimpliciter loquendo, cum de eo non verificetur quod præſcindat niſi cum addito, puta in conceptu explicito, ac proinde cum eſſe aliud ita ſimpliciter loquendo, ſit eſſe illud in actu, prout ly in actu condiſtinguitur contra eſſe in potentia, ſiue prout ly in actu eſt membrum præfatæ diuiſionis entis in actum & potentiam, conſequenter ſit quod per hoc quod aliquid non habet exprimere aliud in conceptu ſuo, non propterea comparetur ad illud vt potentiale, & in potentia.

Obiicies tertiò: poteſt aliquis de aliquo certificari quod ſit ens, & incertus manere quod ſit vel non ſit ſubſtantia; ſed ſi ens eſſet analogum ad ſubſtantiam & accidens, non poſſet hoc verificari: Ergo ens non eſt analogum ad ſubſtantiam & accidens. *Maior* eſt certa, vt patet in caſu quo aliquis dubius eſt de conſecratione Hoſtiæ, an ſcilicet ſit vel non ſit conſecrata; & in quo certus eſt quod ſit ens, incertus verò & dubius an ſit ſubſtantialiter vel ſolum accidentaliter panis. *Probatur minor.* De ente, quod à ſubſtantia non diſtinguitur, niſi penes explicitum & implicitum non poteſt aliquis certificari, & incertus manere an ſit ſubſtantia: ſed ſi ens

eſſet analogum ad ſubſtantiam & acci-
is, non condiſtingueretur ab illis, ni-
penès explicitum & implicitum: Ergo
n poſſet de illo certificari quis quod eſſet
, & incertus manere an ſit ſubſtantia vel
idens. *Minor* eſt certa cum eſſe non poſſet
logum, niſi in quantum tranſcendens; &
quantum tranſcendens poſſet tantum diſtin-
penes implicitum & explicitum. *Probatur*
nor: non poteſt quis certificari de aliquo,
od ſit homo, & incertus manere quod ſit
imal rationale; ſed non aliâ de causâ niſi
ia homo & animal rationale, ſiue de-
itum & definitio penès ſolum implici-
n & explicitum diſtinguuntur: Ergo &
ente quod à ſubſtantiâ non diſtingui-
,niſi penès explicitum & implicitum, non
teſt quis certificari, & certus manere an ſit
ſtantia.

Reſpondeo negando Minorem: ad cuius pro-
tionem nego Maiorem. Cum enim modus
o procedere ſolet intellectus noſter, vtpote
tentialis, in ſuis cognitionibus ſit procede-
ab imperfecto ad perfectum ſiue à confuſio-
us ad notiora, conſequenter ſit quod priùs
beat aut ſaltem habere poſſit conceptum
nfuſum de quolibet, quam diſtinctum ac
terminatum ac proinde quod priùs cer-
icari poſſit de ente quod importatur in
nfuſo & implicitè in quolibet, quam de
tione ſubſtantiæ & accidentis, quæ im-
rtatur ſolum in conceptu explicito & di-
ncto: ſicque ſufficiens eſt diſtinctio illa
ter ens & ſubſtantiam penès implicitum
explicitum, vt poſſit certificari intel-
ctus de aliquo quod ſit ens, & adhuc in-
rtus manere an ſit ſubſtantia: ad tertium
rò nego Minorem: non enim eâ de
uſa fieri non poteſt quod certificetur
uis de aliquo, quod ei competat ali-
uod definitum, & incertus manere quod ei

competat definitio, puta certificari quòd ſit homo, & incertus manere an ſit animal rationale, non inquam eâ de cauſa hoc fieri non poteſt, quia ſolum diſtiguuntur penes implicitum & explicitum, ſed quia eſt ſubordinatio quædam inter certitudinem habitam de definito, & habitam de definitione; taliter quod caput vnde petitur certitudo quæ acquiritur de definito ſit ipſa certitudo iam habita de definitione, ex eo ſcilicet quod partes definitionis ſũt cauſæ aut quaſi cauſæ intrinſecæ ipſius definiti: at talis ſubordinatio minimè reperitur in noſtro caſu, licet enim ens & ſubſtantia non diſtinguãtur niſi penès implicitum & explicitum, ipſa tamen ratio explicita ſubſtantiæ non eſt id vnde petitur quod ſit ens, ſed magis id in quo confunditur huiuſmodi ſubſtantiæ ratio, cum ratione accidentis: Ergo quamuis non poſſit quis certificari de aliquo, quod ſit homo, & incertus manere quod ſit animal ratione, adhuc tamen certificari poterit quod ſit ens, & incertus manere an ſit ſubſtantia, licet inter hominem & animal rationale, ſicut & inter ens & ſubſtantiam non ſit diſtinctio, niſi penès implicitum & explicitum.

Obiicies quartò: hæc eſt vera prædicatio: *ſubſtantia eſt ens*; ſed ſi ens eſſet analogum ad decem prædicamenta, non eſſet hæc prædicatio vera: Ergo ens non eſt dicendum analogum ad decem prædicamenta. *Probatur Minor*: Hoc ipſo quod ens immediatè plura ſignificat etiam vt proportionaliter ſe habentia, non eſt verum dicere ſubſtantia eſt ens; ſed ſi ens eſſet analogum ad decem prędicamenta, plura immediatè ſignificaret vt proportionaliter ſe habẽtia: Ergo ſi ens eſſet analogum, non eſſet hæc prædicatio vera: ſubſtantia eſt ens. *Minor* eſt certa analogum enim nomen ad differentiam æquiuoci quod immediatè plura ſignificat vt plura ſunt & diuerſa, & ad differentiam vniuoci quod vnum immediatè ſignificat commune

pluribus

pluribus, habet ſignificare plura prout proportionem ſeruantia ad inuicem. *Probatur Maior*: non eſt verum dicere: *ſubſtantia eſt plura prædicamenta*; *quamtumuis proportionabilia*: ſed hunc facit ſenſum præfata prædicatio ſubſtantia eſt ens, hoc ipſo quod ens immediatè plura ſignificat etiam vt proportionem habentia, cum tunc ipſum ſignificatum entis quod de ſubſtantia prædicatur, ſit plura vt proportionabilia: Ergo hoc ipſo quod ens immediatè plura ſignificat etiam vt proportionabiliter ſe habentia, non eſt verum dicere ſubſtantia eſt ens.

Reſpondeo negando Mieorem ad cuius probationem nego Maiorem, vel claritatis gratia diſtinguo ſic, hoc ipſo quod ens immediatè plura ſignificat, nō eſt verum dicere ſubſtantia eſt ens, ſi ens illa plura ſignificet expreſsè & diſtinctè Concedo: ſi verò illa plura ſolum ſignificet prout ſtant ſub confuſione & proportionali vnitate habendi eſſe, Nego; & ſub eadem diſtinctione Minoris Nego Conſequentiam. Vnde ad vltimum in quo videtur ſita vis argumenti Nego Minorem, ſi nimirum intelligatur iuxta diſtinctionem ſupra adductam. Cuius ratio eſt quia ſignificatum entis prout ſignificantis plura in confuſo ſolum & vt ſtant ſub confuſione & proportionali vnitate habendi eſſe, huius inquam ſignificatum non eſt ipſa plura etiam vt proportionem habentia, alias idem eſſet ſignificatum entis prout expreſsè & diſtinctè ſignificans plura, & prout ſolum in confuſo ſignificans; ſed huius ſignificatum eſt id in ratione eſſendi quod proportionaliter eſt ſimile quantitati, qualitati, ſubſtantiæ &c. ac proinde quamuis ens ſignificet plura illa in confuſo vt habentia proportionem, adhuc verum eſt dicere *ſubſtantia eſt ens*, quia hunc facit ſenſum hæc prædicatio: ſubſtantia habet id in ratione eſſendi, quod proportionaliter ſimile eſt quantitati, qualitati, ſubſtantia &c. Ex qua doctri- *Nota.*

na tritum aliud ſolui poteſt aduerſariorum argumentum dicentium, quod ſi ens non haberet conceptum vniuocum ſeu omninò vnum ſed analogum ſolum, eundem faceret ſenſum hæc prædicatio: *ſubſtantia eſt ſubſtantia*, ac iſta; *ſubſtantia eſt ens*; cum hoc ipſo quod ens eſſet analogum & conſequenter tranſcendentaliter imbibitum in conceptu ſubſtantiæ, non alium in ſubſtantia conceptum haberet, quam ipſum conceptum ſubſtantiæ. Hoc inquam argumentum ſolui poteſt ſimiliter ex præfata doctrina, dicendo ſcilicet quod cum ſenſus huius prædicationis, ſubſtantia eſt ens, ſit iſte: ſubſtantia habet id in ratione eſſendi quod proportionaliter ſimile eſt quantitati, qualitati &c. non poteſt conſequenter eumdem facere & habere ſenſum quem habet iſta: ſubſtantia eſt ſubſtantia; cum ly ſubſtantia quæ eſt prædicatum in iſta, ita ſimpliciter & abſolutè prolata ſub ratione ſubſtantiæ, ſupponat conſequenter pro ipſa quidditate ſubſtantiæ vt condiſtincta ab aliis quidditatibus prædicamentorum, ſubindeque & hunc faciat ſenſum: ſubſtantia eſt quidditas per ſe ſubſiſtens, ſeu condiſtincta contra quantitatem, qualitatem &c.

Nota.

Inſtabis: ens de quo eſt ſermo, eſt frequenter medium in demonſtrationibus; ſed ſi ſignificaret plura, quantumuis ſolum in confuſo, non poſſet eſſe medium in demonſtrationibus: Ergo contra ſolutionem datam non poteſt ens ſignificare plura etiam in confuſo, adeoque habere debet conceptum, omninò vnum, ſubindeque & vniuocum. *Maior* eſt certa, plura enim & ferè omnia demonſtrantur in Metaphyſica per hoc medium, quia ſunt ens. *Probatur Minor*: medium in demonſtrationibus debet eſſe idem omninò, & omninò vnum; ſed ſi ens ſignificaret plura, quantumuis ſolum in confuſo, non ſupponeret pro eodem omnino, & omninò vno: Ergo non poſſet eſſe medium in demonſtra-

lemonſtrationibus. *Minor* videtur certa, cum unc non eſſet vnum & idem niſi explicitè, & mplicite ac in confuſo eſſet plura. *Probatur Maior:* de medio in demonſtrationibus non debent poſſe verificari contradictoria; ſed quod non poſſint verificari contradictoria hoc non eſt niſi, quia ſunt circa vnum prorsùs & idem: Ergo medium in demonſtrationibus debet eſſe idem prorsùs, & prorsùs vnum.

Reſpondeo: negando Minorem, cuius ratio eſt, quia hoc ipſo quod ens non niſi in confuſo & implicitè importat diuerſa, cũ hoc ipſo in conceptu expreſſo & explicito dicat rationem vnam, inde fit quod poſſit eſſe tale ſub tali ratione, & de facto ſit, vt ei ſuæ aſſignentur proprietates, adeoque & poſſit eſſe medium in demonſtrationibus, cum poſſint de eo demonſtrari proprietates. Vnde ad probationem Nego Maiorem: Quod enim eſt omnino idem & omnino vnum, eſt vnum ſimpliciter, quæ quidem vnitas ſimpliciter, minimè requiritur ad medium demonſtrationis, cum ad hoc ſufficiat ex ratione ibi adductâ vnitas in conceptu explicito, ſubindeque vnitas ſecundum quid: ad vltimum autem in quo videtur ſita vis argumenti, reſpondeo ad minorem, quod quandò dici ſolet quod non poſſunt verificari contradictoria, quia ſunt circa vnum prorsùs & idem, non propterea hoc dicitur quaſi illud de quo non debent verificari poſſe contradictoria, debeat eſſe vnum & idem vnitate & identitate ſimpliciter, quæ eſt a quam intendit arguens hic ſtabilire, ſed ſenſus eſt & eſſe debet, quod contradictoria, vt talia ſint non debent id quod reſpiciunt reſpicere ſub alia & alia ratione, ita vt ſub vno contradictionis membro ſumatur ſub vna ratione, & ſub alio membro ſub alterâ, quod quidem verificari poteſt cum vnitate ſecundum quid ſiue de vno quod ſit vnum tantum ſecundum quid, ſiue de vno quod ſit vnum tantum ſecundum con- Nota.

ceptum explicitum, cum ſub illo conceptu ſit vna tantum ratio, adeoque quod de illa affirmatur, non poſſit de illa contradictoriè negari.

Obiicies 5. ſi eſſet ens analogum vel eſſet tale analogiâ attributionis, vel analogiâ proportionalitatis;ſed neutrum dici poteſt. Ergo non eſt ens analogum ad ſubſtantiam & accidens vel ad Deum & creaturas. *Probatur Minor:* & quidem primò quantum ad analogiam attributionis. Ratio analoga analogia attributionis intrinſecè tantum reperitur in principali analogato & in aliis ſolum extrinſecè, vt patet in exemplò quod afferri ſolet de ſano, pro hac explicandâ analogiâ:ſed ens non reperitur ſolum intrinſecè in Deo vel in ſubſtantiâ, alias cætera eſſent intrinſecè nihil: Ergo non eſt ens analogum analogia attributionis;quod autem nec ſit analogum analogia, proportionalitatis probatur ſic: in analogis proportionalitatis non ingreditur vnum analogatum definitionem alterius: ſed Deus ingreditur definitionem creaturæ, ſicut ſubſtantia definitionem accidentis: Ergo non eſt ens ad illa analogum analogiâ proportionalitatis.

Reſpondeo negando Maiorem ſumptam, vt ex terminis ſumitur, in ſenſu disjunctiuo: quod enim eſt & hoc & illud non eſt nec dici poteſt vel hoc vel illud: Iam ſic eſt quod ens eſt & analogum analogia proportionalitatis, & analogia attributionis: Ergo negari debet præfata Maior ſumpta, vt ſumitur in ſenſu disjunctiuo: inprimis ergo dico ens eſſe analogum analogiâ proportionalitatis, nec ſolum dici poſſe analogum analogiâ attributionis: pro quo notandum eſt quod licet in aliis rationibus particularibus v. g. in ratione ſani poſſint aliqua analogia ſolũ attributionis analogari, id tamen in ratione entis eſt omninò impoſſibile; cuius ratio eſt quia licet, vt medicina v. g. denominetur extrinſecè ſana à ſanitate exiſtente in animali, non requi-

Nota.

ratur

ratur quod ſub aliqua formalitate habeat ſanitatẽ intrinſecam; requiritur tamen materialiter & præſuppoſitiuè, ad hoc vt ſit capax talis extrinſecæ denominationis, quod habeat in ſe entitatem intrinſecam, quia quod intrinſecè nihil eſt non poteſt eſſe capax alicuius denominationis: Ergo vt aliquid denominetur extrinſecè ens ab entitate in altero exiſtente (in quo conſiſtit analogia attributionis) requiritur præſuppoſitiuè & materialiter, quod illud ſit ſub aliqua formalitate intrinſecè ens; ac proinde cum in hoc quod dicitur ſub aliqua formalitate intrinſecè ens importetur analogia proportionalitatis, ſequitur de primo ad vltimum eſſe prorſus impoſſibile quod ratio entis de aliquo dicatur analogicè analogiâ attributionis quin ſimul dicatur de illo analogicè analogia proportionalitatis. Eſt ergo ens analogũ proportionalitatis; ſed ſimul etiã analogia attributionis, cuius ratio eſt quia quamuis creaturæ & accidens materialiter, & ſub aliqua ratione à ſuis propriis intrinſecis entitatibus dicantur entia & bona, formaliter, tamen reſpectiuè ad Deum entitas & bonitas creaturæ conſideratur, ac ſi non eſſet; adeo vt ſolus Deus dicatur & eſſe & bonus eſſe, vt deducitur *ex illo Iſai.* 40. *omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo*; & ex illo *Exod.* 3. *ego ſum qui ſum*, ac ſi diceret, nullus in conſpectu meo eſt; & ex illo dicto Chriſti *Luc.* 18. *nemo bonus niſi ſolus Deus*: ſimiliter dici poteſt quod ſola ſubſtantia dicitur ſimpliciter ens creatum; & quod accidens non tam eſt ens quam entis ens, ſeu affectio & modificatio entis, ſcilicet ſubſtãtialis. Ergo ens eſt ad talia analogum vtraque analogia; neque huic obſtant probationes adductæ in contrarium in argumento, cum denominari intrinſecè ens, quod facit ad analogiã proportionalitatis in accidente, non pugnet cum hoc quod facit ad analogiam attributionis puta cum ly definiri per ordinem ad Deum vel ad ſubſtantiam, ex eo ſcilicet quod ly denominari

intrinſecè ens competat rei materialiter conſiderata; definiri vero per ordinem vel ad Deum vel ad ſubſtantiam, ſubindeque & ab iis quaſi extrinſecè denominari, eidem quidem competat rei, ſed formaliter & in actu ſignato conſideratæ.

Inſtabis: per eſſentiam Dei cognoſcuntur entia creata; ſed ſi ens eſſet ita analogum ad Deũ & creaturas, non poſſet per eſſentiam Dei cognoſci ens creatum: Ergo ens dici non poteſt ita analogum ad Deum & creaturas. *Maior* eſt certa: Deus enim per eſſentiam ſuam cognoſcit creata & creabilia, in quo relucet maxima eius & diuina perfectio in cognoſcendo, vt inquit Auguſtinus, dum ſcilicet non propterea extra ſe exit, vt ea quæ extra ipſum ſunt apprehendat. *Probatur Minor*: nihil poteſt cognoſci, niſi per id quod eſt eiuſdem rationis cum illo, cum ab eo quod eſt diuerſæ rationis diſtinguatur & diuerſificetur in eſſendo, ſubindeque & in cognoſcendo: ſed ſi eſſet ens ita analogum ad Deum & creaturas, eſſet diuerſæ rationis in eſſentia Dei & in ente creato: Ergo nec poſſet per eſſentiam Dei cognoſci ens creatum.

Reſpondeo negãdo Minorẽ; ad cuius probationem diſtinguo Maiorẽ: nihil poteſt cognoſci, niſi per id quod eſt eiuſdem rationis cum illo, quãdo vnum non præcontinetur in alio Concedo: ſi autem id quod cognoſci debet præcontineatur in eo in quo cognoſci debet Nego: & ſub eadem diſtinctione Minoris nego conſequentiam: vnde dico quod licet vnum ens creatum non poſſit per aliud cognoſci, in eo in quo diuerſæ ſunt rationis, propterea quod ratio vnius nullatenus, nec formaliter nec eminenter aliam continet, in eo ſcilicet in quo diuerſa eſt ab illa. Quia tamen rationes omnes & ſingulæ creaturarum præcontinentur vel formaliter vel eminenter in Deo; ideo fit quod poſſint omnes & ſingulæ in diuinâ eſſentiâ cognoſci; & quia ex eo quod ita eminenter præcontinentur in diuina eſſentia

ſunt

ſunt ab illa diuerſæ rationis, ex eo ſcilicet quod quæ in creatis reperiuntur diuiſa & limitata, in Deo, ex eo quod præcontenta, ſunt vnita & abſque limitatione, conſequenter fit quod quamtumuis entia creata non ſint in ratione entis eiuſdem rationis cum diuinâ eſſentia, ſed potius diuerſæ, adhuc tamen in eo, etiam in quo diuerſæ ſunt rationis, poſſint in diuina eſſentia cognoſci.

REGVLA GENERALIS.

Ad agnoſcendum vndenam & vbinam tranſcendentia, ſubindeque & analogia.

HAnc quam ſollicitatus propono regulam, eò auidiùs excipiendam ſpero, quo frequentiùs ex eius ignorantiâ plures ſcaturire errores experiuntur quotidiè Philoſophi in diſputationibus, & experti ſunt qui me ad eam meditandam ſollicitarunt profeſſores. Itaque hæc eſt & haberi debet, vt generalis regula ad agnoſcendum, vndenam ſcilicet & vbinam ſit tranſcendentia; ſubindeque & analogia; ſiue, quod in idem redit, vndenam prouenit quod aliquid commune, etiam vt completum eſt & quoddam totum, differentias dicat, in quo inuoluitur tranſcendentia, & patet, & inducitur haud dubiè analogia, cum talis conceptus nuſquam ſit omnino idem & vnus, ſed ſemper in eo includatur diuerſitas differentiarum.

Dico ergo: *quoties communis aliqua ratio non habet intra proprium conceptum, ſui completiuũ per quod ſit quid completum & quoddam totũ, ſiue quoties per aliud non completur quam per differentias inferiores, toties differen-*

tias.

tias dicit in conceptu ſuo etiam completo, ſubindeque & toties & hoc ipſo eſt quid tranſcendens & conſequenter analogum.

Priuſquam autem hæc probetur regula, iuuat eam exponere & declarare tribus exemplis, circa quæ hac de re torquentur mirum in modum Philoſophorum ingenia; & quidem non alia (meo iudicio) de cauſa, niſi quod ad præfatã & annotatam regulam non aduerterint. Tria hæc exẽpla sũt de *Ente* de *ſubſtantia*, & de *accidente*, circa quę inquiri ſolet, cur ens vt ſic vel accidens vt ſic, etiam conſiderata vt quid completũ inuoluunt differentias inferiorum; adeoque & ſunt tranſcẽdens quid atque analogũ: nec tamẽ idem dici debeat nec poſſit de ſubſtantiã vt ſic, & ſimiliter de aliis generibus inferioribus. Ad quod reſpondeo ego iuxta præfatam regulam id prouenire quia habet ſubſtantia intra propriũ conceptum & propriam lineam ſuum completiuum per quod ſit quid completum, & quoddam totum, non autem hoc habet ens, vel accidẽs vt ſic; ſeu quod in idem redit, quia per aliud completur ſubſtantia quam per differentias inferiores, non autem ens vel accidens vt ſic.

Dicitur autem habere ſubſtantia intra proprium conceptum & propriam lineam ſuum completiuum, per quod ſit quid completum & quoddam totum, adeoque & per aliud compleri quã per differẽtias inferiores; quia intra propriam lineam propriumq; ſubſtantiæ conceptũ reperitur ſubſiſtẽtia ſeu ſubſiſtentiæ modus, qui quidem ſubſiſtentiæ modus, cum talis ſit naturæ quod reddat ſubſtantiam ſeu id quod afficit incommunicabile; & eſſe incommunicabile ſit conditio totius & entis completi; conſequenter ſit quod ſubſtantia habeat intra proprium genus ſeu proprium conceptum, vnde ſit ens cõpletum, atque ita ſit completum quid ſecluſis eius differentiis, corporei ſcilicet, & incorporei. Non ita autem Philoſophari poſſumus de ente vel accidente vt ſic: non quidem primò de

ente, propterea quod modus omnis, qui eſt de conceptu & linea entis vt ſic, non autem eſt modus inferior, eſt æquè amplus ac ipſum ens & æqualis cum ipſo latitudinis, ac proinde cū illud relinquat in totâ ſua latitudine, relinquit conſequenter in ſua tranſcendentia, & per cōſequens illud non complet ſed adhuc incompletum relinquit, cum adhuc ex ſua tranſcendentia incluſus maneat in differentiis incompletis: ſicque non niſi per modos differentiales inferiores, & minùs amplos quam ens vt ſic, poteſt ly ens ſortiri conceptum completum. Pari modo Philoſophandum eſt de accidente vt ſic, & dicendum quod ſi poſſet compleri accidens & fieri totum quoddam per modum quoddam completiuum qui eſſet de eius conceptu & linea, aliuſque à differentiis inferioribus prædicamentorum, ille haud dubiè eſſet modus inhęrentiæ, ſicut diximus compleri ſubſtantiam intra propriam lineam per modum ſubſiſtentiæ; iam ſic eſt quod per inhærentiæ modum reddi non poteſt accidens vt ſic completum ens; tum quia inhærentia in ratione complendi & faciendi totum oppoſito modo ſe habet ad ſubſiſtentiam, in quantum ſcilicet hæc reddit incōmunicabile, quæ eſt conditio totius, inhærentia verò communicabile, quæ eſt conditio formę, & non totius; tum quia inhęrentia eſt propria formæ informantis ſubiectum; vnde cum in accidente tam ratio communis quam ratio particularis & differentialis pertineant ad rationem formæ informantis, conſequenter fit, quod per hunc inhærentię modū quem habet accidēs ex ratione accidētis, non extrahatur nec eximatur ab hoc; quod eſt intrare differentias, ſeu incompleta entia; Ergo ex illo inhærentiæ modo quē habet accidens vt ſic ex ratione accidentis non habet fieri completum ens & quoddam totum; ſubindeque habet ſolum compleri accidens per ipſas differentias inferiores, per quas ſcilicet fit determinatum prædicamentum, non autem per aliud à differentiis.

Hâc autem ſic declaratâ regulâ in exemplis, de quibus moueri ſolet difficultas quantum ad tranſcendentiam & analogiam, iam vt hæc probetur regula hoc vnico vtor argumento, quia (meo iudicio) conuincentiſſimo.

Hoc ipſo quod aliquid vt incompletum quid manet incluſum in differentiis, & prout quid completum illas includit, eſt hoc ipſo tranſcendens & quid analogum, cum ſub nulla ratione abſolui poſſit & extrahi à conceptu differentiarum, adeoque & habeat ſemper importare diuerſitatem in ſuo conceptu: Sed quoties communis aliqua ratio non habet intra proprium conceptum ſui completiuum per quod ſit quid completum, & quoddam totum, ſeu quoties nō completur per aliud quam per differentias inferiores, qualia oſtendimus ſupra eſſe & ens & accidens vt ſic, toties, vt eſt quid incompletum, incluſum manet in differentiis, vt patet & conceditur in ente & accidente vt ſic, de quibus ita verificatur eſſe incompletum, & ſumptum vt quid completum differentias includit, cum non niſi per illas ſupponatur compleri: Ergo quoties communis aliqua ratio non habet intra proprium conceptum, ſui completiuum per quod ſit quid completum & quoddam totum, ſeu quoties non completur per aliud quam per differentias inferiores, toties & hoc ipſo eſt quid tranſcendens & quid analogum; proindeque effatum ſupra poſitum haberi debet tanquam certa & generalis regula ad cognoſcendum vndenam & vbinam tranſcendentia & analogia, & vndenam ſubſtantia vt ſic non ſit tranſcendens quid, & quid analogum, bene autem & ens & accidens vt ſic.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D. Thomam fauere haud dubiè noſtræ-

.ræ ſententiæ; adeo vt & reſpectu Dei & crea-
urarum.& reſpectu ſubſtantiæ & accidentis ens
it analogum ex illo non vniuocum:porro quan-
um ad primum id colligo *ex* 1. *contra gentes*
ap. 32. vbi ſic loquitur:*omne quod vniuocè de*
luribus prædicatur vel eſt genus, vel ſpecies, vel
ifferentia, vel accidens vel proprium: Iam ſic eſt
uod de Deo nihil prædicatur vt genus, vt oſtē-
um eſt ſupra; neque vt differentia neque ſpecies
ua ex genere & differentia conſtituitur; neque
liquid ei accidere poteſt, vt ſupra demonſtra-
um eſt, & ita nihil de Deo prædicatur neque
t accidens neque vt proprium; nam proprium
e genere accidentium eſt: Ergo nihil de Deo &
ebus aliis vniuocè prædicatur. Hæc ille.

Secundò hoc idem colligo *ex eodem libro ſu-*
ra citato, cap. 32. *rat.* 4. vbi admittit tanquam
nconueniens quod ens vt ſic, ſiue ſecundū ra-
ionē & intellectum ſit ſimplicius Deo vtpote
ui eſt infinitæ prorſus ſimplicitatis: Iam ſic ſub-
umo; ſed ſi ens eſſet vniuocum, ſeu quod in-
dem redit ſi poſſet à Deo & creaturis omnino
ræſcindi, & ita ſortiri conceptum omnino vnū
c conſequenter vniuocum, eſſet ens illud ita
ræciſum ſimpliciùs Deo: quod enim omninò
bſtrahitur ab aliquibus, ſimplicius eſt iis à qui-
us abſtrahitur, vtpote quod non includit actu-
ationes inferiorum, quas ipſa inferiora ſimul
um ratione abſtracta actu includunt: Ergo ex
ræfata illa doctrina ſancti Doctoris non poteſt
ns vt ſic & ſecundum rationem intellectum
mninò abſtrahi à Deo & creaturis nec conſe-
uenter habere ad illos conceptum omninò
num ſiue vniuocum.

Tertiò id colligo tum reſpectu Dei & creatu-
arum, tum etiam reſpectu ſubſtantię & accidē-
is *ex eodem loco iam non ſemel citato, eodemque*
apite, vbi hæc habet: *Quod prædicatur de ali-*
uibus ſecundum priùs & poſteriùs verum eſt
vniuocè non prædicari: nam priùs in definitione
oſterioris includitur, ſicut ſubſtantia in defini-
tione

tione accidentis, ſecundum quod eſt ens. Hęc ille ex quibus ſic arguo: hoc ipſo quod ratio aliqua inæqualiter vt talis participatur non poteſt vt talis eſſe vniuoca; cum non habeat tunc conceptum omninò vnum, ſed inæqualitatem & diuerſitatem importet in ſuo conceptu; ſed ens ſub ratione entis participatur ex pręfata doctrina S. Doctoris ſic inæqualiter à Deo & creaturis, & à ſubſtantia & accidente, cum per priùs & conſequenter independenter à Deo & à ſubſtãtia participetur, & per poſterius & conſequenter dependenter, creaturis & accidenti competat: Ergo ex D. Thoma non poteſt ens eſſe vniuocum ad Deum & creaturas, vel ad ſubſtantiã & accidẽs.

Quartò demum id colligo ex doctrinâ alterâ, & quidem multum ſuo more profunda, quam affert S. Doctor *de veritate qu. vnica art. 2. in corpore:* vbi hæc habet: *Enti non poteſt addi aliquid quaſi extranea natura per modum quo differentia additur generi, vel accidens ſubiecto: quia quidlibet eſt eſſentialiter ens; ſed ſecundum hoc ſolum dicuntur aliqua addere ſupra ens, in quantum ipſius exprimunt modum, qui nomine ipſius entis non exprimitur:* Hæc D. Thomas, ex quibus argumentor ſic: conceptus vniuocus & omnino vnus non poteſt in actu includere differentias inferiorum, ſed ad ſummum in potentia, aliàs actu includeret diuerſitatem nec eſſet omninò vnus: ſed ex præfatâ doctrina S. Doctoris conceptus entis actu ſemper includit differentias inferiorum, tum quia tales differentiæ vtpote in natura rerum & conſequenter eſſentialiter entia non poſſunt enti aduenire & ſuperaddi; tum quia ab eo non diſtinguuntur niſi penes implicitum & explicitum ſeu expreſſum, quod verificari non poſſet ſi ſolum in potentia includerentur in ente vt ſupra in ſolutionibus obiectionum puto demonſtraſſe. Ergo ex Diuo Thoma ens illud, de cuius vniuocatione agitatur quæſtio eſſe non poteſt vniuocum ad Deum & creaturas vel ad ſubſtantiam & accidens, ſed analogum ſolum.

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum ens reale creatum, adæquatè diuidatur in decem prædicamenta.

R*Eſpondeo* affirmatiuè; quod quidem ex eo colligo, quod cum accidens ſit analogatum attributionis per ordinem ad ſubſtantiam, ac proinde ordinem dicens & habitudinem ad illam, vt oſtenſum fuit ſupra in ſolutione objectionis quintæ, conſequenter fit quod tot tantum, nec plura nec pauciora conſtituenda ſint prædicamenta accidentium, quot ſunt eorum habitudines ad ſubſtantiam primo diuerſæ: Iam ſic eſt, quod ſunt tantum nouem primò diuerſæ habitudines ad ſubſtantiam; Ergo & ſunt tantum nouem prædicamenta accidentium realium, quæ conſequenter cum prædicamento ſubſtantiæ adæquatè diuidunt ens reale creatum in decem prædicamenta. *Probatur Minor*: nomine accidentis exprimitur ens, cuius modus eſſendi eſt eſſe in alio: ſed ens cuius modus eſſendi eſt in alio, vel eſt in alio ratione materiæ quæ eſt in eo, & hoc eſt *quantitas*, vel eſt in alio ratione formæ quæ eſt in eo, & eſt *qualitas*; vel eſt in alio ex aliquo in eo exiſtente in reſpectu ad alterum, & eſt *relatio*; vel eſt in alio ex aliquo quod extra ipſum eſt, quod tamen ad ipſum ſui ſubiectum comparatur, vt habitum ad habens; & eſt *habitus*; vel eſt in alio propter aliud quod comparatur ad ipſum vt agens ad patiens; & eſt *actio*; vel eſt in alio propter aliud quod extra illud eſt, quodque ad illud comparatur ſicut patiens

tiens ad agens ; & eſt *Paſſio* : Vel eſt in alio propter aliud quod eſt extra illud, quodque comparatur ad ipſum ſicut menſura extrinſeca fluens quam nos vocamus tempus, & eſt *quando* : vel eſt in àlio propter aliquid quod eſt extra ipſum, quodque illi applicatur ſicut menſura extrinſeca manens abſolutè, quam nos vocamus locum, & eſt *vbi* ; Vel eſt in alio propter aliquid ipſi extrinſecum, quod applicatur illi ſicut menſura extrinſeca manens, non abſolute, quam nos vocamus locum, ſed in reſpectu ad partes locati, & eſt poſitio ſiue *ſitus* ; non enim addit poſitio ſupra vbi, niſi ordinem partium locati ad locum : Ergo ſunt tantum nouem primò diuerſę habitudines ad ſubſtantiam, ſubindéque & nouem tantum prędicamenta accidentium, quę cum ipſo prędicamento ſubſtantię denarium arguunt prędicamentorum numerum.

Dices prędicamenta debent eſſe primò diuerſa : ſed duo tantum ſunt prędicamenta primo diuerſa : Ergo & duo tantum ſunt prędicamenta. *Maior* eſt certa, ſiquidem prędicamenta, cum ſint ſuprema genera nihil habere poſſunt ſupra ſe in quo communicent, cum illud eſſet ſuperius genus, adeóque debent illa eſſe ſecundum ſe tota diuerſa ſeu primo diuerſa. *Probatur Minor.* Sunt tantum prędicamenta duo primò diuerſa, ſi nouem accidentium genera non ſint inter ſe primo diuerſa : ſed de facto res ita eſt : Ergo ſunt tantum duo prędicamenta primò diuerſa *Maior* patet. *Probatur Minor.* Quę ſunt primo diuerſa, ita diuerſa ſunt, vt non poſſint eſſe magis diuerſa ; ſed nouem accidentium genera magis ſunt à ſubſtantia diuerſa quam inter ſe ; Ergo non ſunt accidentium genera primo diuerſa

Reſpondeo negando Minorem primi & ſecundi argumenti, cuius quidem negati ratio eſt, quia eſſe aliqua primo diuerſa, eſt ea nihil in ſe habere in quo non imbibatur diuerſitas ;

ſitas ; ſiue diuerſitatis ratio, cum hoc ipſo ſint ſe totis diuerſa : Iam ſic eſt quod de nouem accidentium generibus illud verificatur, propterea quod ratio accidentis in qua videntur conuenire eſt tranſcendentaliter imbibita in eorum modis differentialibus, ſicque in eo ipſo in quo videntur conuenire diuerſa ſunt, cum illud imbibant in ratione ex qua & in qua diuerſificantur : non ergo verum eſt dicere quod nouem accidentium genera non ſint inter ſe primo diuerſa. Vnde ad vltimum diſtinguo Maiorem. Quæ ſunt primo diuerſa ita diuerſa ſunt, vt non poſſint eſſe magis diuerſa, loquendo de diuerſitate vt excludente conuenientiam ſimpliciter & vniuocam Concedo ; loquendo de diuerſitate excludente conuenientiam proportionalitatis & analogam Nego, quod illa quæ ſunt ab inuicem primo diuerſa, non poſſint ab alio aliquo adhuc eſſe magis diuerſa ; cum fieri poſſit, vt de facto ſit in pręſenti, quod illa, quamtumvis ab inuicem primò diuerſa adhuc conueniant proportionaliter in duplici aut triplici capite, & in duobus v.g. proportionari poſſint, putà & in ratione entis, & in ratione accidentis, cum tamen proportionari non poſſint cum aliquo tertio, putà cum ſubſtantia niſi in vno, putà in ratione entis ; & ſic cum hoc quod ſint ab inuicem primo diuerſa, adhuc ſtare poteſt quod ab aliquo tertio poſſint adhuc eſſe magis diuerſa, in quantum vſurpatur ly magis diuerſum pro eo quod magis excludit de conuenientia proportionali, quę quidem conuenientia ea eſt quę inter primò diuerſa reperiri poteſt vt ex dictis in quęſtione præcedenti de analogia euidenter colligitur. *Nota*

Dices 2. Magiſter in aliquo reponitur prędicamento ; cum eſſe Magiſtrum ſit ens reale, eo quod dicat perfectionem, in quantum ex eo honoramur ; atqui in nullo ex prędicamentis enumeratis reponitur ; Ergo ſunt plus quam

quam decem prędicamenta. *Probatur Minor.* Si Magiſter in aliquo ex enumeratis reponeretur maximè in prædicamento relationis; vt enim dici ſolet: *Si Magiſter; ergo alicuius Diſcipuli Magiſter*; Sed in prędicamento relationis reponi non poteſt: Ergo in nullo ex enumeratis reponi poteſt. *Probatur Minor.* Magiſter dicitur qui eſt alios potens docere ſiue alios docens; ſed potens alios docere ſeu alios docens reponi non poteſt in prędicamento Relationis: Ergo nec ly Magiſter. *Maior* ex ſe patet. *Probatur Minor.* Concretum in eodem reponitur prędicamento cum abſtracto, vt qualis in prędicamento reponitur qualitatis; alias varius ſignificandi & exprimendi modus variaret eſſentiam prædicamentalem; ſed docens ſe habet ad doctrinam ſicut concretum ad abſtractum: Ergo docens ſeu potens docere in eodem reponitur prædicamento cum doctrina: atqui doctrina reponi non poteſt in prædicamento Relationis, cum ſit habitus: Ergo nec docens ſeu potens docere.

Reſpondeo dicendo, quod ſi nominemus Magiſtrum, ſeu Magiſtri nomine intelligendum velimus habentem doctrinam, ſiue potentem docere aut docentem, tunc ly Magiſter ſeu Magiſterium in prædicamento ponitur qualitatis; ſi autem Magiſtri nomine intelligamus qui habet diſcipulos, quia tunc Magiſter ſe habet formaliter ad aliud, ideo ſic intellectus reponi debet in prædicamento Relationis, eiuſque Relatio eſt ſecundi modi Relatiuorum, fundata ſupra ſcientiam Magiſtri vt habentem ſeu connotantem aliam ſcientiam à ſe productam, quæ eſt terminus oppoſitæ Relationis; & quia termini (vt dicitur communiter) ſunt ad placitum inſtituentium & recipientium, ideo & quævis opinio ſiue Reſponſio eſſe poteſt vera & eſt receptiſſima. Pro complemento autem agitatæ de Magiſterio difficultatis placet

Nota. ad recreandum animum hic vnum inquirere

&

& reſoluere, an ſcilicet qui aliquem facit Magiſtrum, in eo aliquid ponat quo mutetur in e realiter. Pro cuius Reſolutione dico, quod qui non exiſtens Magiſter, poſtea Magiſter fit, n nullo prorſus in ſe eſt mutatus, ſed ſolum n æſtimatione hominum, quia prius nil ſciebatur de doctrina in eo latente, nunc autem um promouetur in Magiſterium denunciatur ſſe doctus, vt volentes addiſcere & doceri, ſe pſi poſſint ſubmittere tanquam experto in cientia; & hoc ideo, quia alias indocti docere vellent, vnde prouenirent errores plurimi. Quapropter qui Magiſtrum facit nihil propterea ei præbet quo mutetur dum fit Magiſter, ed ſolum remouet prohibens, quia ſcilicet rius fuit prohibitus docere ſeu Magiſterium xercere, ex eo quod ignoraretur eſſe doctus: unc autem præconiſatur ex promotione ſufficens ad docendum, quam quidem ſufficienam non ex admiſſione, licentiatura vel apobatione acquirit, imò forſan inter ea ambionis cupidus aliquid per obliuionem deperit, ſed ex frequenti ſtudio antea habito habits in intellectu eius reconditi ſunt ex promoone publicati.

QVÆSTIO II.

Vtrum Deus poni debeat in prædicamento.

P*Ramittendum* 1. Quod cum in Deo duplex diſtingui ſoleat ratio, entis ſcilicet abſoluti cuius conceptu exprimitur ratio ſubſtantiæ, entis relatiui quod in conceptu ſuo explicito abet ſolum exprimere, *eſſe ad*, videtur proerea dicendum quod vbi de Deo inquiritur, ſcilicet ponatur in prædicamento, procedat æſitum de duplici prædicamento, ſubſtantiæ ilicet & relationis; cum conceptus vtriuſque

quæ videatur denudari poſſe ab omni imperfectione, ſubindéque & transferri poſſe in Deum & in Deo reperiri: Nihilominus quia relatio prædicamentalis eſt eſſentialiter & ex quidditatiuo conceptu accidentalis & accidens, propterea quod nouem prædicamenta condiſtincta à prædicamento ſubſtantiæ habent (vt dictum fuit dum de numero prædicamentorum) talia conſtitui per habitudines varias & primò diuerſas quas dicunt ſingula ad ſubſtantiam; adeò vt prædicamentalis relatio non ſit præcisè ens ad aliud ſed ens referens ſubiectum in quo eſt ad aliud, conſequenter ſit, quod relatio prædicamentatis vtpotè quidditatiuè & prædicamentaliter accidentalis non poſſit in conceptu ſuo ab omni denudari imperfectione, nec conſequenter in Deum transferri & in Deo reperiri. Reſtat igitur quod procedat quæſitum tituli de prædicamento ſubſtantiæ, in quo quidem prædicamento ſupponimus ibi, ſubſtantiam omnem creatam completam poni directè; cum omnis illa componatur ex genere eſt differentiâ, & omnes illæ in ratione ſubſtantiæ conueniant vniuocè. Quamuis enim corpora cœleſtia & ſublunaria differant genere phyſico quia habent materiam diuerſæ rationis; & quamvis ſubſtantias immateriales & Angelicas appellauerit Ariſtoteles 9. *Metaph. textu* 22. Subſtantias ſimplices, & entia ſemper in actu: per primum tamen ſolum intendit, quod non habeant materiam phyſicam; & per ſecundum quod non habeant potentiam ad non eſſendum, aut naturale principium corruptionis; Cum quibus tamen ſtat quod ſint huiuſmodi ſubſtantiæ Angelicæ, ſubſtantiæ completæ & compoſitæ ex genere & differentia, ac proinde quod directè ponantur in hoc prædicamento; vnde de ſolâ increatâ ſubſtantiâ, ſiue tantum de Deo poteſt in præſenti controuerti.

Præmittendum 2. Pro declaratione principiorum

iorum ad quæ concluſionis veritas reduci de-
et, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſ-
ma, ſubindéque & vim habitura principij
ſpectu inferendæ concluſionis, putà quod
eus eſt ens quod neceſſe eſt eſſe; Quod *Deus*
l infinitum ens? Quod *Deus eſt ens ſummè*
vniuerſaliter perfectum. Primò quidem di-
tur Deus ens quod neceſſe eſt eſſe, cuius
atio eſt, quia quotieſcumque aliquid per par-
ipationem & per accidens alicui conuenit,
bet hoc illi conuenire per illud, cui per ſe
per eſſentiam ſubindéque & neceſſariò talis
tio conuenit: quia ſecundum commune
ioma, quod eſt tale per participationem de-
t eſſe tale per id quod eſt tale per eſſentiam:
n ſic eſt quod eſſe conuenit ſolum per acci-
ns & per participationem rebus omnibus
atis, ſeu contingenter exiſtentibus; Ergo
bet hoc illis conuenire per aliquid aliud,
i per ſe & per eſſentiam, ſubindéque & ne-
ſario conueniat eſſe: ſed illud aliud non eſt
ud quam Deus, ergo Deus eſt ens quod ne-
ſe eſt eſſe. Quod autem ſit Deus & infini-
n ens ex eo euidenter colligitur, quod om-
contractio & limitatio formæ fit per ali-
am ſui oppoſiti incluſionem, ſicut albedo
trahitur & limitatur per hoc quod recipi-
in ſubiecto, in quo aliquid ſui oppoſiti,
à nigredinis eſt admixtum: iam ſic eſt quod
us cum ſit ens à ſe & per eſſentiam eſt alie-
n ab omni nihilo, à quo non emerſit, vt en
producta; & cum eo vt ita dicam nihil habet
nmercij: Ergo habendum eſt tanquam cer-
, eſſe Deum infinitum ens ſeu infinitum in
one entis. Tandem quantum ad tertium,
d ſcilicet ſit Deus ens ſummè & vniuerſali-
perfectum. Ratio eſt, quia omnis perfectio
tur penes aliquod eſſe: iuſtitia enim dat eſſe
um, potentia eſſe potentem, ſapientia eſſe ſa-
item: iam ſic eſt quod in Deo eſt tota pleni-
o eſſendi, cum ſit in genere entis infinitus vt
C dictum

dictum eſt : Ergo eſt Deus ſummè & vniuerſaliter perfectus. His ergo tribus ſuppoſitis tanquam certis & apud omnes receptiſſimis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO : *Deus poni non poteſt,nec debet in prædicamento.*

Probat. 1. Ex primo præmiſſo principio,putà quod *Deus eſt ens,quod neceſſe eſt eſſe*, ex quo argumẽtor ſic:Deus eſt ens quod neceſſe eſt eſſe Ergo poni nõ poteſt Deus in prædicamẽto.*Probat.conſequentia.*Quod neceſſe eſt eſſe nõ ponitur in genere;Ergo hoc ipſo quod Deus eſt ens quod neceſſe eſt eſſe,poni nõ poteſt in prædicamẽto,ſiue ſub prædicamẽtali genere.*Conſequẽtia* eſt euidens. *Antecedens* præter quam quod eſt ex Auicenna 10.*Metaph.*probatur ſic:Omne quod eſt in genere ex pluribus conſlatur rationibus : ſed id quod neceſſe eſt eſſe, non poteſt ex pluribus conflari rationibus : Ergo id quod neceſſe eſt eſſe, non poteſt eſſe in genere ſiue ſub genere.*Maior* eſt certiſſima,vt conſtabit ex dicendis infra.*Probatur Minor.*Si quod neceſſe eſt eſſe ex pluribus conflaretur rationibus, deberet de qualibet dici quod neceſſe eſt eſſe ; ſed non poteſt ens quod neceſſe eſt eſſe,ex pluribus conflari rationibus , de quarum qualibet dicatur ,, neceſſe eſt eſſe : Ergo nec poteſt tale ens ex pluribus conflari rationibus. *Maior* certa eſt vt conſtabit ex dicendis infra.*Probatur Minor*,in qua ſita eſt difficultas. Quod ex pluribus eſſentialiter cõflatur rationibus,ſeclusâ ſeu circumſcriptâ quacumque ex illis ,.illud non manet:ſed ſi ens quod neceſſe eſt eſſe ex pluribus conflaretur rationibus de quarum qualibet diceretur , neceſſe eſt eſſe, tunc vna ſeclusâ ratione , adhuc maneret ly neceſſe eſſe , cum adhuc maneret ratio altera de qua diceretur, neceſſe eſt eſſe : Ergo non poteſt ens quod neceſſe eſt eſſe ex pluribus conflari rationibus , de quarum qualibet dici debeat, neceſſe eſt eſſe :

Ergo

Ergo non poteſt ens, quod neceſſe eſt eſſe, ex pluribus conflari rationibus: Ergo nec poteſt ens quod neceſſe eſt eſſe, poni in genere ſiue ſub genere; Ergo hoc ipſo quod Deus eſt ens quod neceſſe eſt eſſe (quod eſt primum præmiſſum principium) poni non poteſt in prædicamento, ſiue ſub prædicamentali genere.

Notabis autem duas in præfata probatione ſupponi propoſitiones maiores tanquam certas & indubitatas; & quidem primò ſuppoſita fuit hæc propoſitio: *Omne quod eſt in genere ex pluribus conflatur rationibus*, cuius ratio eſt, quia omne quod eſt ſub genere eſt ſub eo per aliquid, ſiue ratione alicuius per quod illud ad ſe contrahit, adeoque & illud omne duas illas inuoluit rationes contrahibilis ſcilicet & contrahentis. Secunda vero propoſitio quæ fuit ſimiliter ſuppoſita tanquam certa ſic habet: *ſi quod neceſſe eſt eſſe ex pluribus conflaretur rationibus, deberet de qualibet dici, quod neceſſe eſt eſſe*, cuius ratio eſt, quia id omne quod habet cauſam vnam contingentem eſt etiam contingens & contingenter, cum tunc contingens cauſa eſſe aliquod influat, & non poſſit influere eſſe neceſſarium quod non habet: ergo hoc ipſo quod ens quod neceſſe eſt eſſe ex pluribus cõflatur rationibus debet hoc ipſo de earum quodlibet dici quod neceſſe ſit eſſe; proindeque probatæ ac reſolutæ manent propoſitiones ſingulæ præcedentis probationis.

Probatur ſecundò ex ſecundo præmiſſo principio: *Deus eſt infinitum ens*: Ergo non poteſt poni Deus in prædicamento, ſeu ſub prædicamentali genere. *Probatur conſequentia*: ſi poneretur Deus ſub prædicamentali genere, ex illo capite habere poſſet infinitatem: Ergo hoc ipſo quod Deus eſt infinitum ens, poni non poteſt in prædicamento. *Probatur Antecedens.* Omne quod eſt ſub genere vel habet id quod eſt ex ſuo genere ſub quo eſt, vel ex propriâ differentiali ratione: ſed nec haberet Deus

infinitatem ex ſuo genere, neque ex propriâ & differentiali ratione: Ergo ſi poneretur Deus ſub genere, ex nullo capite habere poſſet infinitatem. *Maior* eſt euidens, nec non & Minor quoad primam partem, puta quod non haberet Deus infinitatem ex ſuo genere, ſub quo eſſet, cum genus illud eſſet eiuſdem rationis in aliis entibus creatis in eo communicantibus, quibus tamen non præbet infinitatem. *Probatur igitur Minor*, quoad ſecundam partem ſi haberet Deus infinitatem ex ratione propriâ ſeu differentiali, vel hanc haberet ſecluſo genere, vel ſimul tantum cum genere: ſed nec ſecluſo genere nec ſimul tantum cum genere: Ergo ſi poneretur Deus ſub genere non haberet etiam infinitatem ex differentiali ratione. *Maior* patet ex terminis., *Probatur Minor*, & quidem primo quoad primam partem eſſe Deum infinitum ens, hoc habet quia Deus eſt; ſed caſu quo eſſet Deus ſub genere non haberet ſecluſo genere quod eſſet Deus, vt perſe patet: Ergo nec haberet ſecluſo genere infinitatem ex ratione propria. Iam vero probatur eadem minor; quoad alteram partem. Quod habet ſimul tantum cum genere infinitatem, habet infinitatem prout ad eam concurrit genus: ſed impoſſibile eſt quod genus ad hanc concurrat infinitatem Dei, cum eſſet eſſentialiter quid finitum vt pote eiuſdem rationis in Deo & in entibus creatis: Ergo nec haberet Deus infinitatem ſimul tantum cum genere, ſicut nec genere ſecluſo: Ergo caſu quo eſſet Deus ſub genere, non haberet etiam infinitatem ex differentiali ratione: Ergo caſu quo eſſet Deus ſub genere ex nullo capite habere poſſet infinitatem: Ergo hoc ipſo quod Deus eſt infinitum ens (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) poni non poteſt ſub prædicamentali genere.

Probatur tertiò ex tertio præmiſſo principio *Deus eſt ens ſumme & vniuerſaliter perfectum:*

tum: Ergo non ponitur Deus in prædicamen-
o. *Probatur conſequentia.* Eſſe ſummè & vni-
erſaliter perfectum ſtare non poteſt cum ly eſſe
ub prædicamentali genere: Ergo hoc ipſo
uod Deus eſt ens ſummè & vniuerſaliter
erfectum, poni non poteſt in prædicamento.
robatur Antecedens, ſummè & vniuerſaliter
erfectum exurgere non poteſt ex particulari-
us ſolum perfectionibus, ſed omnis perfectio
ntis prædicamentalis. ſeu poſiti ſub prædica-
entali genere non, eſt niſi particularis perfe-
io: Ergo ſumme & vniuerſaliter perfectum
are non poteſt cum ly eſſe ſub prædicamentali
enere. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Mi-
or* omnis perfectio entis prædicamentalis vel
ſt determinabilis vel determinatiua; cum vel
teneat ex parte generis vel ex parte differen-
æ: ſed tum determinabilis, tum determinati-
a eſt particularis tantum perfectio: Ergo omnis
erfectio prædicamentalis entis eſt tantũ parti-
ilaris perfectio. *Maior* eſt certiſſima vt con-
abit ex dicendis infra. *Probatur Minor.* Per-
ctio quæ ita eſt hæc vt non ſit alia nec forma-
ter neque eminenter eſt particularis tantum
erfectio vt per ſe patet; ſed tum determina-
lis tum determinatiua perfectio ita eſt hæc,
nec formaliter neque eminenter ſit alia, cum
terminatiuum ſuperadueniat ſimpliciter lo-
endo determinabili, quod quidem verum
n eſſet, ſi vnum eſſet vel formaliter vel emi-
nter aliud: Ergo tum determinabilis tum
terminatiua perfectio eſt perfectio tantum
rticularis: Ergo omnis perfectio entis poſiti
b prædicamentali genere eſt particularis tan-
m perfectio: ergo ens ſummè & vniuerſaliter
rfectum ſtare non poteſt cum ly eſſe ſub præ-
camentali genere: Ergo hoc ipſo quod Deus
ens ſummè & vniuerſaliter perfectum (quod
tertium præmiſſum principium) poni non
teſt in prædicamento.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia conclusionis fundamenta in solutionibus obiectionum

Obiicies primò : cui non repugnat rationis compoſitio, non repugnat poni ſub prædicamentali genere;ſed Deo non repugnat cōpoſitio rationis : Ergo nec Deo repugnat poni ſub prædicamentali genere. *Maior* ſupponitur certa cum rationis compoſitio importet aliquid commune & aliquid proprium, ſubindeque & importare poſſit rationem aliquam genericam prædicamentalem,& rationem differentialem. *Probatur minor.* Si repugnaret Deo compoſitio rationis, repugnaret maximè ratione ſui oppoſiti, ſcilicet ſimplicitatis ſummæ; ſed ratione ſimplitatis ſummæ non propterea repugnat rationis compoſito : Ergo Deo non repugnat rationis compoſitio, *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor* : non minus videtur opponi vnitati ſummæ diſtinctio rationis, quam ſummæ ſimplicitati rationis compoſitio : ſed Deo quamtumuis ſummè vno non propterea repugnat rationis diſtinctio : Ergo nec ipſi quamtumuis ſummè ſimplici repugnare debet rationis compoſitio.

Nota.

Reſp. Negando Minorem, quod quidem negatum præterquam quod colligi poteſt ex probationibus adductis & ſpecialiter ex prima probatione, vbi euidenter (meo iudicio)oſtenſum eſt repugnare conflari Deum eſſentialiter pluribus ex rationibus, poteſt præterea ſuaderi ex eo quod in omni compoſito in quantum tali eſt aliquid quod non eſt ipſum ; nulla enim partium hominis eſt homo, nec aliqua pars pedis eſt pes : Ergo hoc ipſo quod Deus eſſet ratione compoſitus,deberet aliquid in eo eſſe, quod ſecundum quod eſſet in ratione apprehendente non eſſet Deus : Iam ſic eſt quod hoc repugnat omni de Deo conceptui, ſi falſus non ſit: ſed verus ſeu formatus à Cordato Theologo vel philoſopho, cum omnis verus de Deo conceptus

ceptus terminetur conceptibiliter ad Deum ſummè ſimplicem, de cuius quidem natura eſt eſſe illud omne, quod habet, vt notat D. Auguſtinus 11. *de ciuit. Dei cap.* 10. ac proinde cuius conceptæ naturæ repugnat quod in ea ſit conceptibiliter aliquid habitum quod non ſit ipſa: Ergo verè repugnat Deo compoſitio rationis: Vnde ad probationem Nego ſimiliter Minorem: ad tertium vero Nego paritatem Maioris, cuius diſparitatis ratio eſt; quia tantum abeſt quod diſtinctio rationis opponatur aut videatur opponi vnitati ſummæ, quin imò vnitas ſumma habet fundare diſtinctionem rationis, in quantum ſcilicet ſummè vnum habet adunare in ſe quæ ſunt in inferioribus diſperſa, ſubindeque & habet vnum manens & ratione ſuæ ſummæ vnitatis virtutem præſtandi quæ per plura præſtantur in inferioribus, quod eſt præbere fundamentum intellectui ad formandum de illo diſtinctum conceptum, ſubindeque & diſtinctionem rationis: è contra verò ens ſumme ſimplex cum ex ſui natura hoc habeat vt inquit Auguſtinus) quod ſit illud omne quod habet, conſequenter ſit quod hoc ipſo quod eſt in ratione, & conceptum terminat ſub ratione ſummè ſimplici, hunc excludat conceptum, in quo non eſſet illud omne quod haberet, ſeu in quo & iuxta quem aliquid in eo eſſet quod ipſum non eſſet: Iam ſic eſt quod talis eſt conceptus compoſiti ſeu compoſitionis rationis; cum, vt dictum fuit ſupra, in omni compoſito in quantum tali ſit & debeat eſſe aliquid quod non eſt ipſum: Ergo ſummæ ſimplicitati repugnat omnino compoſitio rationis, non autem ſummæ vnitati rationis diſtinctio. *Nota.*

Inſtabis: non repugnat Deo præciſio rationis: Ergo nec repugnare poteſt compoſitio rationis. *Probatur antecedens.* Ideo ex ſolutione datâ repugnat Deo compoſitio rationis; quia importaret hæc aliquid quod non eſſet

Deus;ſed etiam præciſio alicuius à Deo aliquid importat quod non eſt Deus: Ergo hoc ipſo quod, non repugnat Deo præciſio rationis, nec repugnare poteſt compoſitio rationis. *Probatur Minor*: ibi aliquid conceptibiliter importatur quod non eſt Deus,vbi aliquid concipitur Deo nō concepto;ſed vbi præſcinditur aliquid à Deo tunc aliquid concipitur Deo nō concepto: Ergo vbi præſcinditur aliquid à Deo,aliquid importatur ſaltē conceptibiliter,quod nō eſt Deus.

Nota, *Reſpondeo* negando conſequentiam ob rationem ſtatim afferendam, ad probationem vero nego Minorem: ad tertium autem in quo vim faciunt aduerſarij Nego Maiorem, pro quo notandum eſt & quidem ſeriò & diligenter hæc duo quæ confundi ſolent ab aduerſariis, eo quod nimis confusè procedant in hac materiâ, toto cælo differre & facere omninò diuerſos ſenſus, ſubindeque & arguere diuerſas conſequentias, puta: *non concipitur aliquid Dei vt Deus ſeu ſub ratione Dei*; Et illud: *concipitur aliquid Dei quod non eſt Deus, ſeu vt non Deus*: Hæc inquam duo toto cælo differunt, & faciunt omninò diuerſos ſenſus, eo quod ſcilicet ad primum ſufficit, quod aliquid Dei concipiatur, taliter quod non explicet in ſuo conceptu ly eſſe Deum; tunc enim omnino verificatur quod non concipitur aliquid Dei vt Deus, ſiue ſub ratione Dei: at verò vt verificetur ſecundum, ſeu vt concipiatur aliquid Dei, quod non eſt Deus, ſeu vt non Deus, non tantum requiritur quod ita concipiatur, vt non explicet, *ly eſſe Deum*, in ſuo conceptu,ſed etiam vt neget & excludat illum à ſuo conceptu, cum terminetur conceptus ad non Deum ſeu ad aliquid, vt non Deum: Iam ſic eſt quod ad hoc vt in Deo fiat præciſio primum illud ſufficit, ſiue ſufficit quod aliquid Dei non concipiatur vt Deus, ſiue ſub ratione Dei, vt per ſe patet; è contra

tra vero ad compoſitionem rationis hoc etiam ſecundum requiritur, ſiue requiritur quod concipiatur aliquid Dei quod non ſit Deus, ſeu vt non Deus; cum ſicut in reali compoſito eſt aliquid quod non eſt realiter ipſum, ſic in compoſito rationis ſit & debeat eſſe aliquid, quod ſecundum quod eſt in ratione & in conceptu non it ipſum: Ergo multo magis requiritur d compſitionem rationis quam ad præciionem rationis; ac proinde ex eo quod dmittendum ſit, vt admitti ſolet fieri poſſe n Deo præciſiones rationis, non tamen ropterea ſequitur poſſe reperiri in Deo compoſitionem rationis. *Nota.*

Vrgebis: Deus cum hoc quod eſt ratione compoſitus, adhuc concipitur vt Deus: rgo Deo ſeu Dei conceptui non repugnat ompoſitio rationis. *Probatur antecedens.* eus cum hoc quod eſt ratione compoſitus, adhuc concipitur vt incompoſitus realiter: Ergo adhuc concipitur vt Deus. *ntecedens* videtur certum, cum ly eſſe tione tale arguat vt plurimum non eſſe aliter tale. *Probatur conſequentia.* Quamu habet Deus ex modo quo concipitur, iod condiſtinguatur contra ens creatum, mdiù concipitur vt Deus: ſed hoc ipſo iod incompoſitus realiter, habet, ex quo ndiſtinguatur contra ens creatum: ergo c ipſo quod concipitur vt incompoſitus aliter, concipitur vt Deus.

Reſpondeo negando antecedens, cuius gati ratio aliundè colligitur ex dictis ſua: ad huius verò probationem reſpondent qui negando antecedens: aiunt enim od compoſitio rationis, quamuis ſit ionis debet tamen habere fundamentum parte rei cognitæ; cum non ſit compoſitio rationis ratiocinantis, ſed ratiocitæ, & cum intellectus noſter non fun-

det in aliqua re ad libitum conceptum generis & differentiæ, tale autem fundamentum non eſt aliud, inquiunt, quam compoſitio aliqua realis, puta eſſentiæ & exiſtentiæ, ex eo ſçilicet quod cum eſſentia importet ordinem ad exiſtentiam, ſicut potentia ad actum, inde fit quod penes maiorem, vel minorem elongationem ab exiſtentia, poſſunt in ipſa eſſentia concipi gradus magis & minûs potentiales, ex quibus qui propinquior eſt exiſtentiæ, ſe habet reſpectu remotioris vt actualis ad potentialem, & vt differentialis ad genericum; & ſic facit compoſitionem rationis: Nihilominus hac omiſsâ reſponſione, & hoc dato antecedente reſpondeo ego negando conſequentiam, putà quod per hoc præcisè quòd Deus concipitur vt incompoſitus realiter adhuc concipiatur vt Deus.

Vnde ad vltimum diſtinguo Maiorem ſic: Quamdiu habet Deus ex modo quo concipitur, quod condiſtinguatur contra ens creatum, tamdiù concipitur vt Deus, ſi habeat quod condiſtinguatur contra ens creatum ex omni capite, quo condiſtingui debet Concedo quod tunc concipiatur vt Deus: ſin minus Nego: Pro quo dico, quod ad hoc vt ex modo quo condiſtinguitur Deus contra ens creatum concipiatur vt Deus, imò & ſit Deus, non ſufficit quod ex vno vel altero capite condiſtinguatur, ſed de facto & reuera requiritur quod ex eo omni capite condiſtinguatur, ex quo poteſt aut petit condiſtingui, tùm quia ex omni parte & ex omni capite eſt aliud ab ente creato & increatum ens; tùm etiam quia aliàs conciperetur vt Deus & eſſet Deus, etſi non eſſet v. g. omnipotens, cum per aliud ab omnipotentia, putà per immenſitatem adhuc

Nota.

modi

condiſtinguatur contra ens creatum : debet ergo Deus, vt concipiatur talis & ſit talis, condiſtingui ab ente creato, non ex vno tantum capite, ſed ex omni parte qua poteſt aut petit condiſtingui : Iam ſic eſt quod Deus petit condiſtingui ab ente creato non tantum in eo quod realiter incompoſitus, ſed etiam in eo quod eſt aut ſit incompoſitus ratione, tùm ob rationes vel in ſoluendo, vel in probando ſupra adductas, quæ quidem (meo iudicio) ſunt efficaciſſimæ, aut ſaltem hactenus efficaces, tùm etiam quia, cum petat Deus condiſtingui à creaturis ex parte actualitatis, taliter quod ſit actus purus, cum tamen omnis creatura vtpote eſſentialiter perfectibilis, & minimè ſua perfectio habeat aliquid potentialitatis admixtum; Et compoſitio rationis excludat de neceſſitate rationem actus puri, cum ibi pars vna componens non tantum non explicet aliam in ſuo conceptu, ſed etiam illam vtpotè compartem excludat & neget, conſequenter fit quod petat & poſſit Deus condiſtingui ab ente creato in eo etiam quod ſit incompoſitus ratione : Ergo quantumvis Deus condiſtinguatur contra ens creatum, per hoc quod eſt realiter incompoſitus, non tamen propterea concipitur Deus, nec eſſet Deus ſi cum hoc ſupponatur compoſitus ratione.

Obiicies 2. Si non poſſet Deus in aliquo reponi prædicamento, eſſet maximè; quia eſt infinitus : ſed huic non obſtat infinitas : Ergo habet Deus poſſe poni in prædicamento. *Probatur Minor.* Si obſtaret infinitas, obſtaret maximè quia non poteſt Deus vt infinitus certis claudi terminis : ſed claudi terminis prædicamentalibus ſtare poteſt cum Dei infinitate : Ergo huic, quod eſt poni in prædicamento non obſtat Dei infinitas. *Probatur Minor* : Deus vt reductiuè poſitus in prædicamento eius clauditur terminis : ſed reductiuè poni in

in prædicamento ſtare poteſt cum Dei infinitate: Ergo & cum eâ ſtare poteſt ly claudi terminis prædicamentalibus. *Maior* eſt certa: *Probatur Minor*: Principium reductiuè ponitur in eo genere ſeu prædicamento, cuius eſt principium, vt patet in puncto & vnitate, quæ reducuntur ad principium quantitatis continuæ & diſcretæ, cuius ſunt principium: ſed eſſe principium prædicamenti ſubſtantiæ verè ſtat cum Dei infinitate, imò ex ea ſequitur: Ergo & reductiuè poni in prædicamento ſtare poteſt cum Dei infinitate.

Reſpondeo negando Minorem, cuius negati ratio abundè patet ex dictis ſupra præſertim in ſecundâ & tertiâ probatione; ad probationem vero nego ſimiliter Minorem; ad tertium autem conceſſa Maiori, putà quod Deus vt reductiuè poſitus in prædicamento eius claudatur terminis, propterea quod ſi eius tranſcenderet terminos, & ad alterius terminos extenderetur, non eſſet maior & potior ratio, quare ad illud extenderetur, quam ad aliud cuius ſimiliter attingeret terminos; conceſsâ igitur Maiori illâ nego Minorem; ad cuius probationem, in qua ſita eſt vis argumenti diſtinguo Maiorem ſic: Principium reductiuè ponitur in genere cuius eſt principium, ſi ſermo ſit de principio particulari & determinato Concedo: ſi autem ſit ſermo de principio vniuerſali & ſupereminenti Nego; & ſub eadem diſtinctione Minoris nego conſequentiam; pro cuius pleniori intelligentiâ notandum eſt, quod quadrupliciter contingere poteſt, quod aliquid ponatur reductiuè in aliquo prædicamento, vel ſicut motus reducitur ad prædicamentum ſui termini ad quem, vel ſicut priuatio ad habitum, vel ſicut imperfectum ad perfectum, id eſt ſicut potentia ad actum, vel ſicut actus ad potentiam, quo pacto exiſtentia reducitur ad prædicamentum eſſentiæ quam actuat; vel tandem ſicut principium

Nota.

ium ad principiatum, quo pacto vnitas ad antitatem diſcretam, & punctum ad con- uam reducitur. Certum autem & manife- m eſt quod ly poni in prædicamento tribus is prioribus modis ſtare non poteſt cum i infinitate ſeu infinita perfectione, cum fectum & imperfectionem ſonent & præ ſe ant: ac proinde ſi poſſet Deus ex aliquo ca- e & modo aliquo poni in prædicamento luctiuè, hoc eſſet tantum ex ratione prin- ij: Iam ſic eſt quod neque ex ratione prin- ij poteſt Deus reductiuè poni in aliquo præ- camento; ſiquidem quod ex ratione prin- ij ad aliquod reducitur genus, non ſe ex- ndit, nec debet ſe extendere vltra illud; & eo punctum ad genus quantitatis reducitur, ia taliter eſt eius principium, quod vltra antitatem continuam non ſe extendit, ſicut c vnitas vltra quantitatem diſcretam, cuius : principium: Deus autem ex ratione prin- pij ad nullum coarctatur prædicamentale ge- us; imò cum ſit principium vniuerſale, ſu- ereminens, ac totius eſſe omnia excedit ge- ra: Ergo Deus ad nullum genus, ac proinde c ad prædicamentum ſubſtantiæ dicitur per- nere reductiuè.

Inſtabis: Ex ſolutione datâ, non eſſet Deus genere ſubſtantiæ per reductionem, ſicut nctum eſt in genere quantitatis continuæ, vnitas in genere quantitatis diſcretæ: ſed oc eſt contra mentem ſanctiſſimi præcepto- s: Ergo & ſolutio data, *Probatur minor*, hæc abet D.Thomas *quæſt.7. de potentia, art.3.* *d vltimum*: *Licet Deus non pertineat ad ge- us ſubſtantiæ, quaſi in genere contentum, cut ſpecies vel indiuiduum, poteſt tamen dici uod ſit in genere ſubſtantiæ per reductionem cut principium, & ſicut punctum eſt in genere uantitatis continuæ, & vnitas in genere nu- eri.* Ergo quod non ſit ita Deus in genere

ſub-

ſubſtantiæ per reductionem,eſt contra mentem ſancti Doctoris.

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem dico, quod quamvis aliqui exiſtiment D. Thomam in eo loco in ea fuiſſe ſententiâ, eamque poſtea retractaſſe 1. *part quæſt*. 3. *art*. 5 vbi contrarium docet, melius tamen dicitur cum Caietano ibi, vtrumque locum conciliari ex Doctrina eiuſdem ſancti Doctoris *in* 1. *ſentent. diſt*. 8. *quæſt* 9. *art*. 1. *ad* 3. vbi ſic habet: *Non oportet quod Deus ſit in genere ſubſtantiæ ſicut contentum, ſed ſolum ſicut principium habens in ſe omnem perfectionem generis, ſicut vnitas in numeris: ſed tamen diuerſimodè, quia vnitate non menſurantur niſi numeri, ſed Deus eſt menſura non tantum ſubſtantialium perfectionum, ſed & omnium quæ ſunt in omnibus generibus, & ideo quamvis vnitas contineatur ſub vno genere determinato, non tamen Deus*. Hæc Diuus Thomas, ex quibus manifeſtè patet, quod in loco ab aduerſariis citato comparauerit quidem Deum in ratione principij ad punctum & vnitatem; cum hoc tamen ſubintellecto diſcrimine, quod illa ſunt principia determinata vnius tantum generis: Deus autem eſt quaſi principium æquiuocum & vniuerſaliſſimum omnium generum; & ſic potiùs dicitur continere omnia genera, quam in aliquo illorum determinatè contineri; & hoc vltimum eſt quod negat D.Thomas in loco citato primæ partis, quodque nos in præſenti negamus propter Dei infinitatem.

Obiicies 3. Chriſtus abſolutè loquendo ponitur in prædicamento ſubſtantiæ: ſed Chriſtus abſolutè loquendo eſt Deus: Ergo Deus ponitur in prædicamento ſubſtantiæ. *Minor* eſt certiſſima. *Probatur Maior*. Quod abſolutè loquendo ponitur ſub ſpecie, non poteſt non poni abſolutè loquendo ſub genere; ſed Chri-

ſtus

us abſolutè loquendo ponitur ſub ſpecie huanâ; homo namque prædicatur de Chriſto :ædicatione *in quid*, ſicut & de cæteris hominibus: Ergo Chriſtus abſolutè loquendo ponir in prædicamento.

Reſpondeo conceſsâ maioti & minori neındo conſequentiam, propterea quod vaatur appellatio, proindéque ſunt ibi quatuor rmini. Cum enim hoc prædicatum *poni in 'ædicamento*: ſit prædicatum ſecundæ in enonis ſignificans ſecundam intentionem, ſub ua aliquid collocatur in prædicamento, ap:llat per conſequens ſupra ſignificatum forale ſubiecti ſiue ſupra humanitatem Chriſti, on autem ſupra materiale ſiue ſuppoſitum; : proinde variatur in dicta conſequentia ap:llatio, in maiori namque appellat ſupra ſiıificatum formale Chriſti quæ eſt humanitas, in conſequenti ſupra ſignificatum quaſi mariale; vnde perinde ſe habet hæc conſeıentia, ac ſi in iis infetretur terminis: *Chriſtus in quantum homo ponitur in prædicamento: ſed Chriſtus eſt Deus: Ergo Chriſtus in ıantum Deus ponitur in prædicamento.*

Inſtabis: ideo ergo non valet ibi conſeıentia, quia ly *poni in prædicamento*, ap:llat ſupra ſignificatum formale Chriſti, pu- ſupra humanitatem: ſed hoc eſt falſum; rgo & falſum eſt quod non valeat præfata ınſequentia. *Probatur Minor*: ſuper idem ›pellat hoc prædicatum *poni in prædicamen-*, ſuper quo i appellat genus eius generaſſimum dum prædicatur: ſed genus generaſſimum prædicamenti ſubſtantiæ non appelt abſolutè loquendo ſupra ſignificatum forale ſubiecti: Ergo neque ly *poni in pradiımento*. *Maior* eſt certa, cum de quocumue poſito in prædicamento prædicetur geus generaliſſimum talis prædicamenti pro:iè abſolutè & in quid. *Probatur Minor*, eneraliſſimum prædicamenti ſubſtantiæ eſt

ſubſtantia

ſubſtantia creata ; ſed hæc dum prædicatur non appellat tantum ſupra ſignificatum formale ſubiecti ; alias vera eſſet hæc prædicatio: abſolutè loquendo : *Chriſtus eſt creatura ſeu ſubſtantia creata* ; quod tamen negat Diuus Thomas *tertia parte*, *quæſtione* 16. *articulo octauo.* Ergo generaliſſimum prædicamenti ſubſtantiæ non appellat tantum ſupra ſignificatum formale ſubiecti , dum prædicatur.

Reſpondeo negando minorem , cuius rationem inſinuaui ſupra in reſponſione ad obiectionem , dum ſcilicet dictum fuit quod ly *poni in prædicamento*, eſt prædicatum ſecundæ intentionis ſignificans ſecundam intentionem ſub qua aliquid in prædicamento collocatur. Ad probationem verò nego maiorem : cuius ratio eſt quia fieri poteſt, vt de facto accidit in præſenti caſu , quod genus generaliſſimum prædicamenti ſit talis naturæ dum prædicatur, quod ſit aptum natum conuenire ſubiecto nedum ratione formæ , ſed etiam ratione ſuppoſiti , vt patet in exemplo allato de ſubſtantia creata , quæ ſupponitur generaliſſimum prædicamenti ſubſtantiæ, ac proinde cum ly *poni in prædicamento* ex ſpeciali ratione ſupra inſinuatâ ſit ſolum aptum natum conuenire ſubiecto ratione formæ ſiue ſignificati formalis , propterea fit , quod non ſemper ſuper idem appellet hoc prædicatum , poni in prædicamento , ſuper quod appellat genus eius generaliſſimum, dum prædicatur.

Ad rationem autem in probationem huius maioris adductam , putà quod de quocumque directè poſito in prædicamento prædicatur genus generaliſſimum abſolutè & ſine addito , eam pariter negandam exiſtimo , ſiquidem , vt iam dictum fuit , fieri poteſt quod in eodem prædicamento poſſint eſſe aliqua prædicata & inter illa ipſum genus generaliſſimum

neraliſſimum prædicamenti, quæ ſint apta conuenire ſubiecto, & ratione ſuppoſiti & ratione formæ, atque ita ſi alicui ſolum competant ratione formæ, licet id ſufficiat vt illud propriè & abſolutè ponatur in prædicamento, non tamen ſufficit vt talia prædicata abſolutè & ſine addito de illo prædicentur. Vnde licet de Chriſto abſolutè prædicetur ly poni in prædicamento, non tamen de illo abſolutè prædicatur generaliſſimum huius prædicamenti, putà ipſa creata ſubſtantia, vt benè notat D. Thomas; Ex quo vlterius ſequitur eos malè arguere & ratiocinari qui inferunt non poni Chriſtum abſolutè loquendo in prædicamento, quia generaliſſimum huius prædicamenti, putà creata ſubſtantia de illo abſolutè non prædicatur. *Nota.*

Colliges quod quando dixere Diuus Auguſtinus *lib. 5. de Trinitat. cap. 9. & 10.* & Boëtius *lib. 1. de Trinitat. cap. 12.* quædam eſſe prædicamenta quæ propriè dicuntur de Deo, putà ſubſtantiam, relationem & actionem; Reliqua verò Metaphoricè ſolum, non propterea inferre licet ipſos ſentiiſſe Deum in prædictis reponendum prædicamentis: ſolum enim intendunt Patres, quod dentur nomina communia analogicè Deo & creaturis, ſubſtantiæ videlicet, relationis & actionis quæ propriè dicuntur de Deo, ad differentiam nominum qualitatis & quantitatis & aliorum prædicamentorum quæ non propriè dicuntur de Deo: non tamen intendunt quod Deus ſit in prædicamento ſubſtantiæ actionis & relationis: Quia in his vt oſtendimus ſolum continentur creatæ ſubſtantiæ, & relationes & actiones creatæ; non autem quæ cum illis analogicè ſolum conueniunt; cum omnia quæ in eodem collocantur prædicamento debeant vniuocè inter ſe conuenire.

Quanam

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa præfatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam noſtram ex inſtituto docuiſſe ſententiam *prima parte, quæſtione quarta, per totum articulum quintum*: vbi inquirit ex profeſſo vtrum Deus ſit in genere aliquo, ſeu, quod in idem redit ſub aliquo prædicamentali genere collocetur: quem quidem articulum totum en tibi Amice Lector in concluſiones quinque ita redactum, vt nihil quod ſit vtile taceam, nihil quod ſit neceſſarium prætermittam.

Prima: Deus non eſt in aliquo genere propriè vt ſpecies; tùm quia quod eſt in genere eſt poſterius eo, quia genus ſecundum rationem eſt prius: at nihil eſt prius Deo vel re vel ratione: Ergo. Tùm quia componeretur ex genere vt ex potentia, & ex differentia, vt ex actu: at in Deo non eſt potentia: Ergo. Tùm quia eius genus eſſet ens: at ens ex Ariſtotele caret differentiis, ſubindéque nec eſt genus: Ergo Tùm denique quia eſſentia & eſſe Dei non eſſent idem, nam in eſſentia conueniret ratione generis, & differret in eſſe ratione differentiæ: quare non eſt propriè in genere. Secunda: Deus non eſt in genere reductiuè, quia quod reducitur ad genus aliquod non extenditur vltra illud: at Deus eſt cauſa totius entis: ergo. Tertia: Deus non eſt ſub genere nec habet differentias, definitionem, nec demonſtrationem, niſi per effectus. Quarta: ſubſtantia vt eſt prædicamentum ſignificat per ſe eſſe, quod tamen eſſe non ſit idem cum eſſentia, vt eſt in Deo; quare non eſt Deus ſub hoc genere. Quinta: Deus non eſt menſura homogenea & proportionata, ſed talis dicitur, prout

es ei magis aut minus accedunt, & ideo nec ſt in genere menſurati.

QVÆSTIVNCVLA

Quanam ſint requiſita conditiones, vt ponantur res in prædicamento.

RESpondeo dicendum, quod cum prædicamentum, vt ex dictis colligitur ſit ſeries eu coordinatio prædicabilium de aliquo, ſueriorum ſcilicet & inferiorum ſub vno ſuremo genere, ideo tres inferuntur neceſſariæ onditiones, vt aliquid directè in prædicamento collocetur.

Prima eſt vt contineatur ſub aliquo ex decem generibus ſupremis: ad quod neceſſe ſt primò quod ſit ens reale; de ente enim ationis nullum ſupremum genus ex aſſignais poteſt ſimpliciter enunciari ſeu prædicari, um non poſſit dici abſolutè & ſine addito, himera eſt ſubſtantia, ſed tantum addendo, cta; nec ſimiliter vniuerſalitas eſt relatio, ed, cum hoc addito, rationis; & ſic de liis: cuius ratio eſt, quia ens rationis non ſt ſimpliciter ens, atque ita nec ſimpliciter relatio, aut quid ſimile ex decem geneibus. Præterea autem neceſſe eſt ad hanc rimam conditionem, quod ſit ens reale reatum & finitum; ens enim increatum & nfinitum, cum ſit actus puriſſimus non includit aliquid potentiale, atque adeo nec continetur ſub vllo genere quod potentialiſſinum eſt; cum illud vt actus puriſſimus non ncludat; de quo plura in quæſtione præcedenti.

Secunda vero conditio quæ ſimiliter ex præfata.

præfata prædicamenti definitione colligitur, eſt quod illud quod in ſerie & coordinatione prædicamentali reponitur ſit prædicabile & vniuerſale : ad quod etiam requiritur quod ſit finitum , quod ſit incomplexum , quod ſit vniuocum , quod ſit ens per ſe & completum. Ens enim infinitum vt eſt Deus habere nequit rationem vniuerſalis , nedum quia eſſentialis eſſentialiſſimè eſt ſingularis ; ſed etiam quia nequit concipi vt quid potentiale, vt dictum eſt , nec conſequenter vt prædicabile de pluribus , quæ ſint plura in nomine & ratione Dei, quod quidem ad rationem vniuerſalis requiritur , ex eo ſcilicet quod cum definiatur vnum in multis ſiue relatiuum ad multa petit per conſequens quod illa ſint multa , ſecundum
Nota. quod ab illo vno reſpiciuntur, & conſequenter quod hæc ſint multa ſub illa etiam ratione quæ illud vnum participant : ſimiliter debet eſſe incomplexum quid , vniuocum , ens per ſe , & ens completum ; complexa namque æquiuoca, analoga, entia per accidens excluduntur à ratione vniuerſalis, atque adeò & à prædicamentis , propterea quod defectum habent vnitatis aut in modo ſignificandi, vel concipiendi , aut in re ipsâ ſignificatâ. Excluduntur etiam partes , & entia incompleta ; ex eo ſcilicet quod habeat vniuerſale vt pote prædicabile rationem totius potentialis.

Tertia denique conditio , eſt quod ſit vniuerſale ſeu prædicabile, non qualecumque,ſed eſſentialem habens coordinationem & ſeriem cum aliis per modum ſuperioris & inferioris : ad quod neceſſe eſt quod ſit genus aut ſpecies; neque enim differentiæ talem habent coordinationem , ſiue inter ſe ſiue cum generibus aut ſpeciebus , vt conſtat , & multò minus proprium & accidens. Vnde tandem fit in lineâ rectâ prædicamentali ſola genera & ſpecies collocari , & indiuiduum tanquam baſem & fundamentum : differantias vero , proprium

prium & accidens ſolum indirectè & reductiuè, in quantum limitantur ad illud, quod idem dicendum eſt de omnibus aliis quæ pertinent, quomodocumque ad entia directè collocata, vel tanquam partes illorum, vel alio quouis modo. Notabis autem me ibi ſupra locutum fuiſſe de proprio & accidente in concreto ſumptis, ſub qua ratione conſtituunt quartum & quintum prædicabile: nam ſi ſumantur in abſtracto ponuntur & poni debent in linea recta ſuorum prædicamentorum, cum vt ſic poſſint habere rationem generum & ſpecierum reſpectu ſuorum inferiorum.

DE PRÆDICAMENTO SVBSTANTIÆ.

QVÆSTIO III.

Vtrum ſubſtantia corporea independenter à quantitate habeat partes actualiter & entitatiuè diſtinctas.

PRæmittendum primò pro declaratione & expoſitione huius prædicamenti, quod categoria ſubſtantiæ eſt ſeries generum, ſpecierum atque indiuiduorum, quæ ſub eodem ſupremo genere ſubſtantiæ diſponuntur. Atque iſta quidem indiuidua vocauit Ariſtoteles *Primas ſubſtantias*, de quibus ſcilicet tanquam

quam de ſubiectis, id eſt, inferioribus ſeu infra poſitis dicantur & prædicentur. Secundæ, ſeu vniuerſales ſubſtantiæ. Quo refertur commune illud ex modo loquendi Ariſtotelico; *multa dicuntur de ſubiecto, quæ non ſunt in ſubiecto.* Nempe animal, viuens, &c. quæ ſunt ſubſtantiæ, ac proinde quæ non ſunt in ſubiecto inhæſionis dicuntur ſeu prædicantur de Petro, tanquam de inferiori ſibi ſubiecto, id eſt, infra poſito, in quo continentur: diuiditur ergo ſubſtantia categorica, ſeu prout ponibilis in prædicamento, à Philoſopho, *in primam, & ſecundam*, quæ quidem diuiſio eſt optima, & data per membra oppoſita; quia quamuis ſecunda ſubſtantia prædicetur de primâ, vt homo vel animal de Petro; ex quo videtur ibi membra diuiſionis non opponi, cum vnum prædicetur de altero; nihilominus quia ſecunda ſubſtantia non habet ita prædicari de prima, niſi in particulari & pro materiali, non autem formaliter vt ſecunda ſubſtantia, qua de cauſa hæc eſt falſa, *prima ſubſtantia eſt ſecunda ſubſtantia*, id propterea ſufficit, vt prima & ſecunda ſubſtantia ſecundum quod formaliter ſunt membra huius diuiſionis opponantur formaliter.

Quotuplex ſit ſubſtantia categorica.

Optimè autem definiuntur ſeu deſcribuntur ab eodem philoſopho præfatæ ſubſtantiæ; & quidem quantum ad definitionem primæ, quia in illâ ponitur per quod prima ſubſtantia differt ab omni alio: per id enim quod dicitur, *quod in ſubiecto non eſt*, differt ab accidente: & per id quod additur *quod de ſubiecto non dicitur*, differt, à ſecundis ſubſtantiis, & etiam à ſubſtantiis incompletis, vt à differentiis ſubſtantialibus, quæ de ſubiecto dicuntur; ac proinde talis deſcriptio primæ ſubſtantiæ eſt optima. Optimè etiam deſcribuntur ſecundæ ſubſtantiæ, *quod ſint genera vel ſpecies, ſub quibus prima ſubſtantia continetur.* Per id

De definitionibus primæ & ſecundæ ſubſtantiæ.

id enim diſtinguitur ſecunda ſubſtantia à primâ, nec non & ab accidente, quia ſub nullo accidente continetur prima ſubſtantia, eſſentialiter tanquam ſub genere vel ſpecie: quare autem has ſubſtantias ſecundas potius quam primas appellauerit Ariſtoteles, cum tamen videantur eſſe magis ſubſtantiæ quam quæ dicuntur primæ, vt pote quæ incorruptibiles ſunt & perpetuæ, cum ſint vniuerſales: reſpondeo adhuc quod cum inter alias acceptiones ſubſtantiæ teſte eodem Ariſtotele 5. *Metaph- textu* 5. ſubſtantia accipiatur & pro quidditate ſeu eſſentiâ rei ſubſtantialis, & etiam pro ſubſtantia ſeu ſubſiſtenti quod aliis ſubſtat, licet in prima acceptione vniuerſalia poſſint dici magis & prius ſubſtantiæ quam ſingularia, vt etiam notauit Ariſtoteles 8. *Metaph.* in ſecundâ tamen acceptione quæ frequentior eſt, magis & prius ſingularia dicuntur ſubſtantiæ, quia pluribus ſubſtant quam vniuerſalia; ſiquidem ſubſtant ipſis etiam vniuerſalibus, & per prius ſubſtant accidentibus quam vniuerſalia, quæ ideo ſubſtant accidentibus, quia illis ſubſtant ſingularia: & in hac ſecunda acceptione accepit Ariſtoteles ſubſtantiam, cum ſingularia appellauit primas, & genera ac ſpecies ſecundas ſubſtantias.

Per quid conſtituatur ſubſtantiâ in natura.

Præmittendum ſecundò pro declaratione conſtitutiui ſubſtantiæ, quod quamuis ſubſtantia videatur dici à ſubſtando, non tamen propterea conſtituitur per ly ſubſtare aliis; aliud enim eſt vt plurimum à quo res accipit nomen, & aliud in quo eius eſſentiale conſtitutiuum conſiſtit, & quidem in præſenti caſu ſi conſtitueretur formaliter & eſſentialiter ſubſtantia per hoc, quod eſt aliis ſubſtare, deberet conſequenter ſubſtantia definiri in ordine

ad

ad accidens, quia ſubſtans aliis eſt quaſi reſpe-ctiuum ad ea, quibus ſubſtat: Iam ſic eſt quod debet definiri ſubſtantia in ordine ad accidens, vt deducitur ex Ariſtotele 7. *Metaph. cap.* 1. aſſerente quod ſubſtantia eſt prior definitione accidentis, hoc eſt independens in ſua definitione ab accidentibus, ad differentiam ipſorum accidentium, quæ vt pote entia incompleta in ordine ad ſubſtantiam definiuntur, & ab illâ in ſua definitione & eſſentiâ dependent. Non ergo conſiſtit conſtitutiuum ſubſtantiæ, in eo quod eſt aliis ſubſtare. Quare cum ſubſtantia dicat etiam ſubſiſtere in ſe & perſe & independenter à quocumque alio, dicendum eſt ſubſtantiam conſtitui eſſentialiter talem, per *eſſe ens cui debetur eſſe per ſe.* Ita enim ſubſtantiam definit vel quaſi definit (quia genera generaliſſima non ſunt propriè definibilia) D. Thomas *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 1. Quæ definitio conſonat ei quam ipſius ſubſtantiæ tradidit D. Damaſcenus *cap.* 23. *ſua logica*, videlicet quod *ſubſtantia eſt res per ſe exiſtens, nec indigens altero ad conſiſtentiam.* Ex quibus definitionibus inſinuatur, quod ly eſſe per ſe, ex multiplici acceptione, accipitur hic vt contra ponitur & diſtinguitur ab hoc, quod eſt eſſe in alio: & ſicut eſſe in alio ſeu inhærentia in ſubiecto non eſt conſtitutiuum accidentis, vt dicit actualem, ſed aptitudinalem inhærentiam, ſeu cui debetur inhærentia; Ita ſimiliter phiſophandum eſt de conſtitutiuo ſubſtantiæ; nulli namque creato enti poteſt eſſe ſeu exiſtere actuale eſſe eſſentiale. Iam verò pro quæſiti in titulo intelligentiâ ſuppoſito (vt infra probabimus) ſubſtantiam corpoream eſſe realiter diſtinctam à quantitate nec non & quod quantitas ſit accidens extenſiuum ſubſtantiæ dico hunc eſſe ſenſum tituli, an ſcilicet ſubſtantiâ corpo-

rea

rea independenter à quantitate actuali, & etiam ſi de facto (vt probabile eſt fieri poſſe) illam miraculosè non haberet, habeat diſtinctionem actualem partium ſubſtantialium ſeu entitatiuarum, ita vt vna pars ſubſtantiæ non ſit entitatiuè altera : an vero abſque quantitate nullam prorſus habeat diſtinctionem actualem partium, ſed ſolum radicalem & in potentiâ : quatenus ſcilicet eſt capax diuerſarum partium quantitatis, per quas ſolum ipſa ſubſtantia actualiter diſtinguatur in diuerſas partes ad cuius celebris adeo difficultatis reſolutionem.

Præmittendum vltimò pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, reſpectu inferendæ concluſionis, puta quod *ſubſtantia corporea eſt ex ſe radix diuerſarum partium quantitatis*, quod *partes à quantitate habitæ conſeruari non poſſunt ſine quantitate*; quod *ſubſtantia habet partes entitatiuè ſubſtantiales cum quantitate.* Ratio autem primi eſt quia ſubſtantia corporea eſt ex ſe radix ipſius quantitatis tanquam præcipuæ imò & primariæ ipſius corporis proprietatis : iam ſic eſt quod non eſt quantitas ſine pluralitate & diſtinctione partium; qua de cauſa diuiſibilitas menſurabilitas & impenetrabilitas inter eius annumerantur proprietates : Ergo ſubſtantia corporea habet ex ſe eſſe radix diuerſarum partium quantitatis, ſeu quod in idem redit diuerſæ quantitatis partialis.

Ratio verò ſecundi dicti eſt, quia partes quæ habentur à quantitate, habentur ab eâ tanquam eius effectus formalis, & tanquam à cauſa formali, cum habeantur ab eâ vt intrinſecè communicatâ; iam ſic eſt quod effectus formalis & à cauſa procedens formali aut quaſi formali conſeruari non poteſt ſine ſuâ cauſa, cum ſit effectus illius prout communi-

catæ : Ergo veriſſimum eſt & receptiſſimum & hoc ſecundum, quod ſcilicet partes à quantitate habitæ conſeruari non poſſunt ſine quantitate.

Iam verò quantum ad tertium, puta quod ſubſtantia corporea habet partes entitatiuè ſubſtantiales cum quantitate, poteſt hoc demonſtrari ratiocinio. Cum deſtruitur ſubſtantia quæ eſt in pede verbi gratia, licet ſimul cum aliqua parte quantitatis deſtruatur, non deſtruitur tota ſubſtanria hominis vt patet; Ergo vel deſtruitur aliqua pars ſubſtantiæ hominis; vel ſolum ſubſtantia quæ erat ſub quantitate pedis deſinit eſſe ſub illa abſque aliquali ſeu partiali ſui deſtructione; ſicut cum corrumpitur pars aliqua corporis humani non corrumpitur pars aliqua animæ rationalis, quia anima non habet partes, ſed ſolum hanc deſinit informare partem quæ corrumpitur, & quam antea informabat. Iam ſic eſt quod hoc ſecundum dici non poteſt; aliàs ſubſtantia corporea eſſet ſub quantitate indiuiſibiliter, ſicut anima in corpore : reſtat ergo quod cum deſtruitur aliqua pars integralis manus verbi gratia, vel pes, verè aliqua ſubſtantia partialis deſtruatur : ac proinde ante talem deſtructionem talis pars ſubſtantiæ erat actualiter ſubſtantialiter diſtincta ab altera parte ſubſtantiæ, quæ non deſtruitur, ſicque verum eſt & receptiſſimum tertium illud, quod ſubſtantia corporea habet partes entitatiuè ſubſtantiales cum quantitate. His ergo tribus ſuppoſitis tanquam certis & ab omnibus concedendis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit :

CONCLVSIO : *ſubſtantia corporea antecedenter & independenter à quantitate actuali habet diſtinctas actualiter partes entitatiuas & ſubſtantiales.*

Probatur primò ex primò præmiſſo principio. *Subſtantia corporea eſt ex ſe radix diuer-ſarum*

ſarum partium quantitatis : Ergo habet ex ſe & independenter à quantitate actuali partes entitatiuas actu diſtinctas. *Probatur conſequentia* : eſſe radix diuerſæ quantitatis partialis arguit in ſubſtantiâ diuerſas actu partiales ſubſtantias : Ergo hoc ipſo quod ſubſtantia corporea eſt ex ſe radix diuerſarum partium quantitatis habet & ex ſe, ſeu independenter à quantitate actuali partes entitatiuas actu diſtinctas. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* : ſicut ſe habet eſſe radix diuerſæ quantitatis totalis ad arguendum diuerſas actu totales ſubſtantias, ſic etiam ſe habet eſſe radix diuerſæ quantitatis partialis ad arguendum diuerſas actu partiales ſubſtantias : ſed eſſe radix diuerſæ quantitatis totalis arguit diuerſas actu totales ſubſtantias : Ergo & eſſe radix diuerſæ quantitatis partialis arguere debet in ſubſtantiâ diuerſas actu partiales ſubſtantias. *Maior* patet ex ipſis terminis. *Probatur Minor*: dicitur & docetur communiter, dum de principio indiuiduationis, quod ſubſtantiæ duæ totales , ſiue duorum indiuiduorum diſtinguuntur actualiter, totaliter, ſubſtantialiter ; Sed non per ipſam actualem quantitatem , (hæc enim vtpote accidens ſolum tribuit illis diſtinctionem accidentalem :) Ergo per ſemetipſas diſtinguuntur quatenus radicaliter præhabent diuerſas quantitates tales: Ergo eſſe radix diuerſæ quantitatis totalis arguit diuerſas actu totales ſubſtantias : Ergo & eſſe radix diuerſæ quantitatis partialis arguere debet diuerſas actu ſubſtantias partiales : Ergo hoc ipſo quod ſubſtantia eſt ex ſe radix diuerſarum partium quantitatis habet etiam ex ſe & independenter à quantitate actuali , partes entitatiuas actu diſtinctas.

Probatur ſecundò ex ſecundò præmiſſo principio. *Partes à quantitate habitæ conſeruari non poſſunt ſine quantitate* : Ergo partes

entitatiuæ ſubſtantiæ non habentur dependenter à quantitate. *Probatur conſequentia* : poſſunt partes entitatiuæ ſubſtantiæ conſeruari diſtinctæ ſine quantitate : Ergo hoc ipſo quod partes à quantitate habitæ conſeruari non poſſunt ſine quantitate, non habentur partes ſubſtantiæ dependenter à quantitate. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* : caſu quo annihilaret Deus quantitatē pedum & capitis, conſeruarentur partes ſubſtantiæ ſine quantitate : atqui poteſt Deus annihilare quantitatem pedum & capitis: Ergo & poſſunt partes entitatiuæ ſubſtantiæ conſeruari ſine quantitate. *Minor* ſupponitur certa, cum ſupponatur quantitas eſſe accidens realiter ſuperadditum eſſentiæ ipſius ſubſtantiæ corporeæ. *Probatur Maior* : caſu quo annihilaret Deus quantitatem pedum & capitis, adhuc conſeruaretur eorum ſubſtantia: ſed non conſeruaretur vt vna indiuiſibilis ſubſtantia : Ergo conſeruaretur ſecundum diſtinctas partes ſine quantitate. *Maior* ſupponitur certa. *Probatur Minor* : pari modo conſeruaretur tunc eorum ſubſtantia, ac ſi annihilaretur eorum quantitas in iiſdem vt ſeparatis ; vt per ſe patet : ſed ſi annihilaretur quantitas in pede & capite ſeparatis, non conſeruaretur eorum ſubſtantia vt vna indiuiſibilis ſubſtantia, ſed vt ſubſtantia multiplex vt ſimiliter patet : Ergo caſu quo annihilaret Deus quantitatem pedum & capitis, non conſeruaretur eorum ſubſtantia vt vna indiuiſibilis ſubſtantia : Ergo caſu quo annihilaret Deus quantitatem pedum & capitis, non conſeruaretur eorum ſubſtantia vt vna indiuiſibilis ſubſtantia: Ergo caſu quo annihilaret Deus quantitatem pedum & capitis, conſeruarentur ſubſtantiæ partes ſine quantitate : Ergo poſſunt partes ſubſtantiæ conſeruari ſine quantitate : Ergo ex præmiſſo illo principio, quod partes à quantitate habitæ conſeruari non poſſunt ſine quantitate, euidenter ſequitur non haberi

ri partes ſubſtantiæ entitatiuas à quantitate.

Probatur 3. ex tertiò præmiſſo principio. *Subſtantia habet partes entitatiuè ſubſtantiales cum quantitate:* Ergo & habet illas independenter à quantitate. *Probatur conſequentia:* partes quas habet ſubſtantia cum quantitate, non habet illas per quantitatem: Ergo hoc ipſo quod habet partes cum quantitate, habet & independenter à quantitate. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* per idem habentur partes, per quod habent diſtingui in quantum tales: Sed partes quas habet ſubſtantia non habent diſtingui in ratione partis per quantitatem: Ergo nec habentur in ratione partis per quantitatem. *Maior* eſt euidens, tum quia pars hoc ipſo quod talis habet diſtingui, tum quia diſtinctio ſicut & vnitas eſt paſſio entis, adeoque ab eodem petitur principio ly eſſe pars, & ly diſtingui in ratione partis. *Probatur Minor:* partes illæ ſubſtantiæ habent diſtingui etiam in ratione partis à partibus quantitatis: ſed non habent à partibus quantitatis diſtingui per ipſam quantitatem: Ergo partes quas habet ſubſtantia non habent diſtingui etiam in quantum tales per quantitatem. *Maior* eſt euidens, & ſupponitur certa. *Probatur Minor:* extremum diſtinctionis nuſquam eſſe poteſt medium, ſeu id medio quo fit diſtinctio: ſed vbi partes ſubſtantiæ à quantitatis partibus diſtinguuntur, ipſa quantitas eſt extremum diſtinctionis: Ergo non habent ſubſtantiæ partes diſtingui à quantitatis partibus per ipſam quantitatem: Ergo partes quas habet ſubſtantia non habent diſtingui etiam in ratione partis per ipſam quantitatem: Ergo partes quas habet ſubſtantia non habent eſſe partes per quantitatem: Ergo hoc ipſo quod habet ſubſtantia partes entitatiuè ſubſtantiales cum quantitate, (quod eſt tertium præmiſſum

principium) habet & illas independenter à quantitate.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamēta in ſolutionibus.

Obiicies primò : non poteſt ſubſtantia ex ſe & independenter à quantitate actuali habere effectum primarium quantitatis : ſed habere ſubſtantiam partes entitatiuas eſt de primario effectu quantitatis actualis : Ergo non habet ſubſtantia ex ſe & independenter à quantitate actuali partes entitatiuas. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor :* primarius quantitatis effectus reſpectu ſubſtantiæ, vel eſt tribuere ſimpliciter partes, vel tribuere partes extenſas : ſed tribuere partes extenſas non eſt de primario quantitatis effectu : Ergo de primario eius effectu eſt tribuere partes ſimpliciter, ſiue entitatiuas. *Maior* videtur certa, nec enim videtur aliud aſſignabile, quod eſſe poſſit effectus primarius quantitatis. *Probatur Minor* : implicat reperiri quantitatem alicubi ſine primario ſui effectu, cum hic ipſam importet prout communicatam : ſed de facto reperitur quantitas ſine extenſis partibus, vt patet in corpore Chriſti Domini ſub ſpeciebus Sacramentalibus : Ergo tribuere partes extenſas eſſe non poteſt de primario effectu quantitatis.

Reſpondeo negando Minorem ad cuius probationem diſtinguo Minorem : ſed tribuere partes extenſas non eſt de primario quantitatis effectu, ſi ſermo ſit de partibus extenſis in ordine ad locum, Concedo : ſi autem ſermo ſit de partibus extenſis in ordine ad totum, ſeu inter ſe ordinatis, Nego Minorem, & Conſequentiam. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter,

ter, quod quantum ad hoc quod eſt habere partes, hæc tria cum ordine ſunt diſtinguenda, adeò vt primum quod occurrit ſit ly habere partes ſimpliciter ſiue entitatiuas, quod quidem præcisè habetur per hoc quod vna pars non eſt alia: ſecundum verò quod ſequitur eſt ly habere partes extenſas in ordine ad totum, id eſt inter ſe ordinatas & poſitionem inter ſe habentes, ad quod non ſufficit quod vna pars non ſit alia, ſed præterea requiritur quod vna pars ſubſtantiæ ſit prior alia, & omnes illæ cum ordine poſitionis inter ſe comparentur ad totum: tertium denique & poſtremum quod ſequitur eſt ly habere partes extenſas in ordine ad locum, adeò vt non ſolum inter ſe ordinem & poſitionem ſeruent, ſed etiam per ordinem ad locum, per hoc ſcilicet quod vna eſt localiter extra aliam.

Iam Ergo dico effectum primarium quantitatis non eſſe quidem nec conſiſtere in eò quod tribuantur partes extenſæ in ordine ad locum, vt benè probat argumentum, ſed hic eſt effectus tantummodo ſecundarius: Non tamen exinde ſequitur, (vt male inferunt aduerſarij defectu annotatæ ſupra diſtinctionis triplicis) quod effectus primarius quantitatis debeat eſſe ly tribuere partes ſimpliciter, in quantum ſcilicet vna non eſt entitatiuè alia, quia ſcilicet aliud occurrit quod aſſignari poteſt loco talis effectus primarij, ly ſcilicet tribuere vel habere partes extenſas in ordine ad totum ſiue inter ſe ordinatas & ordinem poſitionis ſeruantes inter ſe.

Inſtabis: gratis & ſine fundamento adducitur præfata ſolutionis doctrina: Ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*; ex præfata doctrinâ aliud eſt habere par-

tes ſimpliciter, & aliud illas habere inter ſe ordinatas, ſiue extenſas in ordine ad totum: ſed gratis & ſine fundamento ſic diſtinguuntur illa duo: Ergo & ſine fundamento adducitur præfata doctrina. *Probatur Minor*: ſi aliud eſſet habere partes ſimpliciter, & aliud illas habere inter ſe ordinatas comparatiuè ad totum, pars ſimpliciter vt pars non eſſet ordinata ad totum: ſed hoc eſt falſum, cum pars vt pars non ſit, niſi in ordine ad totum: Ergo gratis & ſine fundamento ſic diſtinguuntur illa duo.

Reſpondeo negando antecedens. imprimis namque fundamentum habet præfata doctrina in Diuo Thoma, qui *opuſcul* 48. *tractatu de quantitate cap.* 4. habet, quod *poſitio vno modo dicitur ordo partium in loco, & ſic eſt vnum de prædicamentis, quod dicitur ſitus; alio modo poſitio eſt ordo partium in toto & ſic poſitio eſt differentia quantitatis*: Hæc ille: Iam ſic eſt quod ordo ille partium in toto non dicit tantum diſtinctionem & pluralitatem partium, qualem dicit ly habere partes ſimpliciter, tum quia partes vt inordinatæ adhuc plures & diſtinctæ ſunt, quod tamen verum non eſſet ſi ordo ille partium in toto nihil plus diceret, quam ipſam diſtinctionem & pluralitatem partium; tum etiam quia ordo ille partium in toto, quem dicit Diuus Thomas eſſe differentiam quantitatis eſt hoc ipſo accidentale quid, cum tamen partes entitatiuæ ſubſtantiæ ita ſimpliciter prolatæ nihil dicant accidentale; quod quidem patet ex eo quod ita ſumptæ ſimpliciter, habent condiſtingui ab ipſis partibus quantitatis, ſubindeque & ab omni accidentali; cum ſit quantitas primum accidens ipſius ſubſtantiæ: Ergo non gratis, ſed grauiſſimo cum fun-
Nota.
damento

damento adducta eſt præfata ſuperioris ſolutionis doctrina.

Vnde ad probationem Nego Minorem ad tertium vero Nego ſequelam Maioris : aliud enim eſt eſſe partes inter ſe ordinatas comparatiuè ad totum, & aliud eſt eſſe ordinatas ad totum : eſſe namque ordinatas ad totum, cum hoc habeant partes, per hoc præcisè quod natæ ſunt eſſe propter totum, & iſtud habeant ſiue ſint ordinatæ inter ſe, ſiue inordinatæ, id eſt ſiue ſint in toto cum ordine, ſiue ſint omnino confuſæ, conſequenter fit quod quamuis partes vt partes, ſint ordinatæ ad totum, non propterea ſequitur, quod præcisè & ſimpliciter vt partes ſunt debeant eſſe inter ſe ordinatæ comparatiuè ad totum, ſeu, quod in idem redit, debeant eſſe ordinatæ in toto.

Vrgebis : partes integrales hoc ipſo quod tales, ſunt inter ſe ſiue in toto ordinatæ, & non tantum ad totum : ſed partes illæ entitatiuæ ſubſtantiæ vt ſic ſunt partes integrales : Ergo partes illæ entitatiuæ ſubſtantiæ hoc ipſo quod tales ſunt inter ſe ſiue in toto ordinatæ. *Probatur Minor* : partes ſubſtantiæ vel ſunt eſſentiales vel integrales; ſed partes iſtæ entitatiuæ non ſupponunt pro partibus eſſentialibus vt ſupponitur, nec enim vllus vnquam dubitauit habere ſubſtantiam partes eſſentiales puta materiam & formam independenter à quantitate : Ergo partes illæ entitatiuæ ſubſtantiæ ſunt partes integrales.

Reſpondeo Concedendo Maiorem, & Negando Minorem, ſi ſermo ſit, vt ſupponitur, eſſe de partibus propriè & actu integralibus : licet enim partes illæ entitatiuæ ſubſtantiæ ſint aptæ natæ ad eſſe partes integrales, non tamen præcisè vt partes entita-

tiuæ ſunt, ſunt actu & propriè integrales, cum partes entitatiuæ ſint per hoc præcisè quod vna non eſt entitatiuè altera, quod tamen minimè ſufficit ad hoc vt ſint actu & propriè partes integrales: ad hoc enim requiritur præterea quod vna talis ſit entitatis in homine verbi gratia & prioritatis & ordinis, vt habeat eſſe caput, & ſic de cæteris: Hoc enim de neceſſitate dicit pars quæ eſt actu & propriè integralis. Vnde ad probationem Nego Maiorem ſi nimirum ſermo ſit de partibus propriè & actu integralibus: Certum enim eſt, quod pars per hoc præcisè, quod eſt apta nata ad eſſe partem integralem non propterea per hoc præcisè eſt actu & propriè pars integralis: Iam ſic eſt, quod per hoc præcisé quod eſt apta nata ad eſſe partem integralem non eſt eſſentialis pars, cum pars eſſentialis fieri nuſquam poſſit integralis: Ergo partes ſubſtantiæ non ſunt tantum vel eſſentiales vel actu & propriè integrales, ſeu quod in idem redit, per hoc præcisè quod non ſunt eſſentiales, non propterea ſequitur, quod ſint actu & propriè integrales. Vnde notabis, quod quando proponi ſolet ab aliquibus præſens quæſtio ſub his terminis, an ſcilicet ſubſtantia partes habeat entitatiuas & integrales independenter à quantitate, notabis inquam, quod ibi partes integrales non ſumuntur, aut certè non debent ſumi pro partibus actu & propriè integralibus, ſed pro partibus quæ dicuntur integrales in quantum condiſtinctæ contra partes eſſentiales, ſeu, quod in idem redit pro partibus entitatiuis quæ ſunt aptæ natæ ad eſſe partes integrales.

Nota. *Nota.*

Obiicies ſecundò materia pro eo priori, in quo concipitur antecedere formam, rationem habet ſubſtantiæ corporeæ; ſed pro tali priori non habet ex ſe ſiue independen-

tes:

ter à quantitate actuali partes entitatiuas: Ergo ſubſtantia corporea non habet ex ſe & independenter à quantitate actuali partes entitatiuas. *Probatur Minor*: omnis actualis diſtinctio debet ab actu aliquo prouenire. Sed materia pro eo priori in quo concipitur antecedere formam nullum poteſt habere actum, cum forma ſubſtantialis ſit primus eius actus: Ergo pro tali priori non habet materia ex ſe & independenter à quantitate actuali partes actu entitatiuè diſtinctas.

Reſpondeo Negando Minorem, & quidem nedum, quia etiam pro tali priori verè includit exiſtentem formam, & conſequenter quantitatem naturaliter emanantem, propterea quod prioritas illa non eſt prioritas in quo & exiſtentiæ, ſed ſolum à quo & cauſalitatis; ſed hanc prætereà nego, quia pro tali priori intelligitur eſſe radix diuerſæ quantitatis partialis, ſeu diuerſarum partium quantitatis, ſicut in tali priori adhuc intelliguntur materiæ aquæ & aeris, verbi gratia, eſſe radix diuerſæ quantitatis totalis, quatenus per diſpoſitiones ab agente introductas ſigillantur & fiunt capaces diuerſæ quantitatis totalis; ac proinde ſicut ob id intelligitur vna materia diſtincta ab altera actualiter & totaliter, ita ſimiliter & in materia pro tali priori diſtingui debent etiam actualiter partes entitatiuæ & ſubſtantiales. Vt enim ſemper ſiſtamus in paritate ſupra in prima probatione adducta non eſt potior ratio quod ad recipiendam diuerſam quantitatem totalem diſtinctam realiter ab altera quantitate totali debeat præſupponi ſubſtantia totalis diſtincta actualiter, totaliter ab altera ſubſtantia totali; adeò vt dici nequeat, quod diſtinctio actualis talium ſubſtantiarum to- *Nota.*

talium ab ipſis quantitatibus ſit prout actualibus, ſed neceſſario ad talium quantitatum debeat præſupponi. Non inquam de hoc potior eſt ratio quam de iſto, puta ad receptionem partium diſtinctarum eiuſdem quantitatis debeat præſupponi in ſubſtantia diſtinctio actualis ſubſtantialis entitatiua partium ipſius ſubſtantiæ, adeo vt talis diſtinctio non ſit per ipſas partes quantitatis in ſubſtantia actu receptas, ſed potius per hoc quod ipſa ſubſtantia habeat eſſe radix huiuſmodi partium.

Neganda eſt igitur præfata ita Minor; ad cuius probationem Nego Maiorem:. licet enim omnis diſtinctio actualis formalis habeat pro formali principio actum aliquem, non tamen omnis diſtinctio actualis entitatiua ſeu tranſcendentalis: talis enim cum etiam competat enti potentiali prout diſtinguitur ab actu, non habet per conſequens, aut certè non debet habere ipſum actum pro ſui principio, cum ipſe etiam actus eſſe poſſit extremum diſtinctionis, ſeu à quo res dicitur diſtingui. Vnde quantum ad præſens attinet dico ad hanc diſtinctionem non propterea requiri in materia aliquem actum, à quo ſcilicet prouenire debeat diſtinctio illa, ſed ipſamet materia per ſuammet entitatem, ſicut ſine aliquo actuali ſuperaddito diſtinguitur realiter actualiter à quolibet alio ente, vt à forma & ab ipſa quantitate; ſic ſimiliter ſine aliquo actuali ſuperaddito ad diſtinguendum per eamdemmet entitatem quatenus eſt radix diuerſarum partium quantitatis diſtinguitur in diuerſas partes ſubſtantiales & entitatiuas.

Inſtabis: ſi in illo priori in quo concipitur materia antecedere formam & quantitatem, intelligerentur in eâ diſtinctæ partes entitatiuæ, intelligere-

intelligeretur etiam in ea in tali priori compoſitio : ſed compoſitio nulla poteſt in materia intelligi pro tali priori antecedenti formam : Ergo nec poſſunt in illa intelligi partes entitatiuæ. *Maior* videtur certa : cum enim partes illæ non eſſent ab inuicem diuiſę & ſeparatæ , faceret vna compoſitionem cum altera. *Probatur Minor* : in omni compoſitione vnum extremum comparatur vt actus , alterum verò vt potentia : ſed in materia pro tali priori nihil eſt quod poſſit comparari vt actus, cum ſecundum ſe totam ſit pura potentia : Ergo nulla poteſt intelligi compoſitio pro tali priori antecedenti formam.

Reſpondeo negando maiorem : ſicut enim partes ipſius quantitatis continuæ , quæ realiter non ſunt diuiſæ nec ſeparatæ non faciunt compoſitionem , ita vt pars vna comparetur vt actus & pars altera vt potentia; propterea quod in partibus homogeneis non eſt maior ratio quare pars vna reſpectu alterius ſit actus potius quam è conuerſo , ſed habent ſolum ad inuicem vnionem per modum continuationis: ita ſimiliter philoſophandum eſt in præſenti caſu , & dicendum quod partes ſubſtantiæ & ipſius materiæ ſubſtantiales & entitatiuæ non habent facere compoſitionem , ita ſcilicet vt vna comparetur ad alteram vt actus , altera verò vt potentia , ſed habent ſolum vniri realiter ſubſtantialiter inter ſe ad modum partium homogenearum. Ex quo vlterius ſequitur , & quod prima propria compoſitio materiæ eſt cum forma , & quod nullus in materia ſupponi debeat actus antecedenter ad formam.

Vrgebis : vbicumque dantur partes vnitæ non ſe habentes ad modum actus & potentiæ , ibi datur nexus aliquis ſeu modus vnionis ſuperadditus : ſed nullus dari poteſt inter partes materiæ ſubſtantiales huiuſmodi nexus : Ergo

go vel non dantur tales partes in materia, vel illæ non ſunt vnitæ, ſed ad modum quantitatis diſcretæ vna non eſt alteri copulata, quod eſt abſurdum. *Maior* ſupponitur certa: ideo namque vt vniantur partes quantitatis requiruntur (ſaltem ſecundum communiorem ſententiam) inter illas aliqua indiuiſibilia ſeu puncta mediis quibus vniantur, quia non ſe habent partes illæ ad modum actus & potentiæ. *Probatur Minor:* ſi eſſent in materia ſubſtantiali aliqua indiuiſibilia per modum nexus deperderentur illa, cum ab agente naturali diuideretur vna pars materiæ ab altera: ſed hoc dici non poteſt: Ergo nec dici poteſt quod dentur in materia nexus ſuperadditi, mediis quibus vniantur partes. *Maior* videtur certa & patet à ſimili in diuiſione quantitatis, in qua deperditur indiuiſibile, quo partes vniebantur. *Probatur Minor:* ad nullius actionem agentis naturalis poteſt deſinere eſſe id quod eſt ingenerabile atque incorruptibile, cum tale quid ſit ſolum producibile per creationem, & potens deſinere eſſe per annihilationem: ſed quidquid pertinet ad materiam videtur eſſe ingenerabile & incorruptibile, ſicut ipſa materia; Ergo dici non poteſt quod indiuiſibilia quæ eſſent in materia per modum nexus deperderentur, cùm ab agente naturali diuideretur pars vna materiæ ab altera,

Reſpondeo negando minorem; in eâ enim quam defendimus ſententiâ, quam quidem & vt veram habeo, ob rationum pro eâ militantium efficaciam, & menti ſanctiſſimi Præceptoris magis conſonam, vt infra puto demonſtraſſe, in eâ inquam concedenda ſunt indiuiſibilia ſubſtantiæ nec non & materiæ ſubſtantialis, vt mediis illis partes illius ſubſtantiales realiter vniantur; & hoc præſertim vt ſubſtantia ſit ſubiectum omninò proportionatum quantitatis; adeò vt ſicut in quantitate dantur partes & indiuiſibilia quantitatis, quibus

vnian-

vniantur ; ita & in ſubiecto correſpondeant partes ſubſtantiæ & indiuiſibilia ſubſtantiæ quibus vniantur. Vnde ad argumentum neganda eſt minor, ad probationem verò concedo ſimiliter maiorem, puta quod ad ſeparationem & diuiſionem partium ſubſtantiæ per actionem agentis naturalis debeant deſinere eſſe indiuiſibilia illa ſubſtantialia quibus vniebantur ; quin immò dicendum puto, quod etiam in vtraque parte ſubſtantiali ſeparatâ nouum reſultat indiuiſibile ſubſtantiale quo terminetur, ſicut ad ſeparationem partium quantitatis reſultat in qualibet parte ſeparata nouum indiuiſibile quantitatiuum quo terminetur, vt deo dante demonſtrabimus ſuo loco. Hac ergo conceſsâ Maiori Nego Minorem, quod ſcilicet dici non poſſit quod deperdantur indiuiſibilia illa ſubſtantialia per modum nexus ad actionem agentis naturalis diuidentis & ſeparantis.

Vnde ad vltimum diſtinguo minorem: ſed quidquid pertinet ad materiam videtur eſſe ingenerabile & incorruptibile, ſi pertineat ad materiam per modum materiæ, & vt materia, Concedo : ſin minus Nego : patet autem quod indiuiſibilia illa ad modum nexus ad materiam non pertinent, quaſi ipſa ſint materia & rationem habeant materiæ, adeoque nec debent propterea dici ingenerabilia & incorruptibilia. Ratio autem huius diſtinctionis *Nota.* eſt, quia ingenerabilitas & incorruptibilitas ipſius materiæ ex eo prouenit, quod eſt ſubiectum primum vniuſcuiuſque, ex quo conſequenter fit quod cum in generatione & corruptione debeat ſemper ſupponi ſiue manere ſubiectum, quod tranſeat à non eſſe vel ab eſſe formæ ad eſſe vel ad non eſſe eiuſdem, ipſa per conſequens materia vt pote tale ſubiectum maneat ſemper ingenita & incorrupta : cum ergo non concludat hæc ratio pro illis indiuiſibilibus ſubſtantialibus quæ admittimus in-

ter partes entitatiuas ipſius materiæ , conſequenter ſit talia indiuiſibilia adhuc educi poſſe ex potentia ipſius materiæ, & ſic ad actionem agentis naturalis poſſe deſinere eſſe , & alia indiuiſibilia ſubſtantialia in partibus materiæ ſeparatis reſultare , maxime cum ſit adhuc in genere materiæ quid incompletum.

Obiicies 3. hoc ipſo quod eſt in ſubſtantia pluralitas partium entitatiuarum , debet hoc ipſo vna eſſe extra aliam , ſi non localiter, ſaltem realiter: ſed partem vnam eſſe etiam realiter extra aliam à ſolâ prouenit quantitate: Ergo & à ſola prouenit quantitate quod ſit in ſubſtantia pluralitas partium. *Probatur Minor:* intantum habet pars vna eſſe extra aliam realiter , inquantum non eſt alteri ſecundum ſe totam vnita: ſed hoc habet ſolum per quantitatem: Ergo & illud. *Probatur Minor:* ab eo habet pars vna , quod non ſit alteri ſe totâ vnita, per quod habet quod ſolum ſecundum extremitatem vniatur : ſed vniri ſolum ſecundum extremitatem à ſolâ prouenit quantitate: Ergo & ab ea prouenit quod pars vna non ſit alteri vnita ſecundum ſe totam. *Probatur Minor:* ab eo habet pars quod ſolum ſecundum extremitatem ſit vnita , à quo prouenit quod habeat extremitates : ſed habere extremitates: à ſola prouenit quantitate: Ergo & ab eâ prouenit , quod ſit vnita pars ſecundum extremitatem. *Probatur Minor:* extremitates ſunt tantum tres , ſcilicet linea , ſuperficies & punctum ; ſed hæc tria ſunt de genere quantitatis : Ergo habere extremitates à ſolâ prouenit quantitate.

Reſpondeo negando Minorem , licet enim partem vnam eſſe extra etiam realiter cum ordine & ſeruata inter eas poſitione etiam in ordine ad totum ſenſu ſupra expoſito , ſit effectus ipſius quantitatis , immò & primarius effectus : nihilominus quod vna pars ſit extra aliam præciſè realiter loquendo, cum hoc præ-

ciſè

ciſè dicat multiplicitatem & diſtinctionem in partibus, cum confuſione in poſitione, hoc non prouenit à quantitate vt ſcilicet actualiter habitâ, quod quidem euidenter & efficaciter meo iudicio, hoc oſtendo argumento, vt ſemper in eadam paritate ſiſtamus. Sicut ſe habet totalis ſubſtãtia ad totalem quantitatem, quantum ad hoc quod eſt eſſe totaliter realiter extra aliam ſubſtantiam; ita ſe habet pars vna ſubſtantiæ ad partem quantitatis, quantum ad hoc quod eſt eſſe partialiter realiter extra aliam ſubſtantiæ partem; iam ſic eſt, quod per hoc præciſè quod ſubſtantia eſt radix diuerſæ quantitatis totalis, eſt hoc ipſo extra aliam ſubſtantiam totaliter realiter, nec in hoc vllatenùs pendet à quantitate actuali; vt ſupra diximus & vt conceditur: Ergo & per hoc præciſè quod eſt ſubſtantia radix diuerſarum partium quantitatis, (quod quidem ſupponitur habere ex ſe) habet etiam partes extra partes loquendo præciſè quoad realitatem.

Vnde ad probationem Nego ſimiliter Minorem, puta quod à ſolâ proueniat quantitate, quod pars vna non ſit alteri ſecundum ſe totam, ſiue ſecundum totam ſui realitatem vnita; ſicut enim quod vna totalis ſubſtantia non ſit alteri ſecundum totam realitatem vnita, ab ipſa prouenit ſubſtantia, inquantum radicaliter præhabet quantitatem, ita ſimiliter dicendum eſt de ſubſtantia partiali. Ad tertium autem ſicut & quartum Nego pariter Minorem. Ad vltimum autem dico tres tantum annumerari ſolere extremitates, lineam ſcilicet, ſuperficiem, & punctum; quia illæ vt pote quantitatiuæ ſunt magis ſenſibiles; cum quo tamen ſtat quod ſi non ſenſum ſed rationem conſulamus, admittere debere extremitates ſubſtantiales, ſiue indiuiſibilia ſubſtantialia, vt ſupra diximus, eo maximè, vt ſicut in quantitate ſubiectatâ dantur partes & indiuiſibilia quantitatiua quibus par-

tes

tes vniantur, ita & in ſubiecto correſpondeant partes ſubſtantiæ & indiuiſibilia ſubſtantiæ, quibus præfatæ vniantur partes.

Inſtabis : eſſe partes vnitas quoad extremitates, eſt eſſe in toto non penetratas : ſed non poſſunt partes independenter à quantitate actuali manere in toto non penetratæ : Ergo nec eſſe ſecundum extremitates vnitæ. *Probatur Minor* : impenetrabilitas quæ eſt proprietas quantitatis haberi non poteſt ſine quantitate ; ſed impenetrabilitas partium eſt proprietas quantitatis nedum quantum ad locum, ſed etiam quantum ad totum, vt patet in corpore Chriſti Domini in Euchariſtia, vbi partes ſunt penetratæ quantum ad locum, & impenetratæ quantum ad totum ratione ſcilicet quantitatis habitæ : Ergo non poſſunt partes independenter à quantitate actuali manere in toto impenetratæ, ſiue non penetratæ.

Reſpondeo 1. negando Maiorem ſi propriè & in rigore loquamur de penetrabilitate & impenetrabilitate, cuius ratio eſt, quia cum penetrari aliqua duo, ſi propriè loquamur, nihil aliud ſit quam quod duo aliqua ſint, & taliter ſint, quod vbi vnum, ibi & aliud; conſequenter fit quod ly penetratio & impenetrabilitas non dicantur,niſi comparatiuè ad vbi, ſiue ad locum, non autem comparatiuè ad totum: qua de cauſa angeli duo exiſtentes in eodem loco non propterea dicimus eos penetrari ad inuicem, propterea quod, cum non niſi æquiuocè & impropriiſſimè dicantur vbicati, & eſſe in loco, nec etiam propterea dici ſolent penetrati:poſſet ergo negari maior,qua tamen omiſsâ Nego Minorem, ſi nimirum terminus ille penetrationis,ſicut & impenetrati non ſumantur omnino propriè & rigoroſè. Vnde ad probationem diſtinguo minorem:ſed partium impenetrabilitas eſt proprietas quantitatis,nedum quantum ad locum,ſed etiam quantum ad totū: ſi ſermo ſit de partium impenetrabilitate quæ tollit

tollit confuſionem & ponit ordinem inter illas: Concedo, ſi autem ſermo ſit de impenetrabilitate quæ tollit ſolum vnitatem & ſolum affert pluralitatem partium Nego, quod talis impenetrabilitas, ſit proprietas quantitatis, ideo namque in corpore ſacratiſſimo Chriſti Domini in Euchariſtia partes dicuntur impenetratæ, quia ſunt ibi, nedum diſtinctæ prout diſtinctio opponitur vnitati & affert pluralitatem,ſed etiã prout diſtinctio opponitur confuſioni & affert ordinem: ibi namque partes ſeruant rationem capitis, colli &c. & conſequenter ordinem ſeruant prioris & poſterioris; vnde malè colligit arguens quamcumque partium impenetrabilitatem eſſe proprietatem quantitatis, & à ſolâ prouenire quantitate, quia impenetrabilitas partium in corpore Chriſti Domini in Euchariſtia eſt proprietas ſiue effectus quantitatis: hæc ſiquidem talis eſt naturę, quod excludit nedum vnitatem ſed etiam confuſionem partium,quæque inducit nedum pluralitatem, ſiue diſtinctionem, vt pluralitatem dicit,ſed etiam diſtinctionem vt dicit ordinem; cùm tamen certum ſit impenetrabilitatem quæ ſolum dicit pluralitatem ſiue diſtinctionem partium cum confuſione & ſine ordine eſſe aliam & alterius rationis, vt ex terminis patet.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa præſentem difficultatem.

Antequam ad quæſiti reſolutionem procedam, hic vnum prænotandum velim,illum ſcilicet terminum, *partes diſtincta*, ſiue *diſtinctionem partium*, poſſe dupliciter vſurpari, vno modo ſecundum quod ly diſtinctio opponitur vnitati omninò ſimplici, ſeu inquantum præcisè dicit pluralitatem: alio modo, vt opponitur confuſioni; per diſtinctionem enim,& poteſt tolli vnitas,quando ſit multiplicitas & pluralitas;

ralitas; & poteſt tolli confuſio, quando fit ordo: nam ea dicuntur confuſa quæ ſunt ſine ordine, diſtincta autem, quæ ordinata & debitè collocata. Hoc autem prænotato iam pro quæſiti reſolutione hoc alterum notandum eſt, quod vbi inquiritur an ſubſtantia corporea independenter à quantitate actuali habeat partes entitatiuas actu diſtinctas, non ſumitur ibi diſtinctio in ſecundo ſenſu, vt ſcilicet opponitur confuſioni partium & ordinem inducit, ſed præcisè vt opponitur vnitati & dicit multiplicitatem; vnde quod in præſenti reſoluendum ſupereſt, eſt an ita ſenſerit diuus Thomas, ita quod ſoli tribuat quantitati, quod diſtinctionem ponat inter partes ſubſtantiæ, prout diſtinctio opponitur confuſioni & dicit ordinem; an vero etiam velit S. Doctor, quod diſtinctio partium prout opponitur vnitati & dicit præcisè multiplicitatem proueniat etiam in ſubſtantiâ à quantitate, pro huius ergo reſolutione.

Dico: *diſtinctio partium ſubſtantiæ quæ prouenit à quantitate vt actu habita, non eſt*, ex D. Thoma, *niſi ea quæ opponitur confuſioni partium & dicit ordinem; non autem ea quæ opponitur vnitati & dicit præcisè multiplicitatem.*

Probatur 1. ex his quæ habet ſanctus Doctor, *in opuſcul.* 48. *tractatu de quantitate cap.* 4. vbi ſic diſcurrit: *poſitio vno modo dicitur ordo partium in loco, & ſic eſt vnum de prædicamentis, quod dicitur ſitus: alio modo poſitio eſt ordo partium in toto, & ſic poſitio eſt differentia quantitatis.* Hæc ille, ex quibus arguo ſic, ea quæ à quantitate oritur partium diſtinctio, oritur ab eâ ſecundum propriam eius differentiam: ſed propria differentia quantitatis ex D. Thoma eſt ordo partium in toto: Ergo diſtinctio partium quæ prouenit à quantitate, non eſt ex diuo Thoma niſi ea quæ opponitur partium confuſioni & dicit ordinem: atqui diſtinctio partium quæ

ſolum

ſolum opponitur vnitati, dicitque ſolùm multiplicitatem, eſt alia ab ea quæ opponitur confuſioni & dicit ordinem, vt patet ex terminis, & vt ſupponitur, & ex ſuperioribus colligi poteſt: Ergo diſtinctio partium quæ ſolum opponitur vnitati, dicitque ſolum multiplicitatem non prouenit in ſubſtantia ex D. Thoma à quantitate, ſaltem vt actuali & actu habitâ.

Probatur 2. ex his quæ habet idem S. Doctor *opuſc.* 70. *q.* 4. *art.* 2. vbi ſcilicet habet quod indiuiduatio rerum corporearùm ſumitur à materia prout ſignata quantitate, ſiue vt radicaliter præhabet hanc quantitatem. Vnde ſic arguo: quo modo eſt quantitas deſignatiua & diſtinctiua materiæ quantum ad indiuiduationem, ſiue diſtinctionem indiuiduorum, pari modo eſt deſignatiua & diſtinctiua quantum ad diſtinctionem partium; cum ſola diuiſione actuali partes ſignatæ & diſtinctę fiant plura indiuidua, ſubindeque ad idem principium pertinere debeat ſignatio diſtincta partium & indiuiduorum: atqui ex D. Thoma non eſt quantitas actu deſignatiua & diſtinctiua materiæ quantum ad indiuiduationem, ſiue diſtinctionem indiuiduorum, niſi vt radicaliter habita; cum materia prout radicaliter præhabens hanc quantitatem ſit apud D. Thomam & Thomiſtas materia ſignata quantitate, quæ quidem materia ita ſignata eſt ex D. Thoma diſtinctiua indiuiduorum: Ergo & ex eodem D. Th. quantitatis partes vt radicaliter in ſubſtantia præhabitæ habent eſſe actu deſignatiuæ & diſtinctiuæ ſubſtantiæ quoad partium diſtinctionem: atqui ſunt & intelliguntur radicaliter in ſubſtantia, præhabitæ independenter à ſui actuali receptione: Ergo ex diuo Thoma ſunt in ſubſtantia partes actu diſtinctæ independenter ab ipſa quantitate actu receptâ.

Dices 1. qui toties dicit & repetit ſubſtantiam corpoream remotâ quantitate manere indiuiſibilem, hic ſentit haud dubiè nullas,

prorſus

prorſus eſſe in ſubſtantia partes ſine quantitate:atqui D. Thomas tum 4. *contra gentes cap.* 65. tum 1. *par. quæſt.* 50. *artic.* 2. tum denique *quodlibeto* 9. *quæſt.* 4. *art.* 1. hoc ita aſſerit, & quidem ex Philoſopho:Ergo mens D. Thomæ eſt nullas prorſus eſſe in ſubſtantiâ partes ſine quantitate.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem : qui toties dicit & repetit , &c. hic ſentit haud dubiè nullas prorſus eſſe in ſubſtantia partes ſine quantitate vt actualiter habitâ & receptâ, de qua procedit quæſtio Nego ; ſine quantitate vt radicaliter præhabitâ Concedo;& conceſsâ Minori Diſtinguo ſimiliter conſequens.Quod autem ſit hæc ſolutio iuxta mentem D. Thomæ adeò vt ſolum intendat D.Thomas ex Ariſtotele in prædictis locis,quod ſubſtantia ſine quantitate tam actuali,quam radicaliter in ipſa præhabitâ maneat omninò indiuiſibilis ; non vero quod præhabens radicaliter quantitatem, antecedenter ad id quod actualiter habeat illam,immo etſi de facto non haberet illam, ſit omninò indiuiſibilis , manifeſtè colligitur ex contextu teſtimoniorum quæ in argumento citantur. Etenim in primo adducto *ex* 4. *contra gentes* loquitur D.Thomas de diſtinctione duorum indiuiduorum materialium:ſic enim habet. *Quia ſola quantitas dimenſiua de ſui ratione habet vnde multiplicatio indiuiduorum in eadem ſpecie poſſit accidere:prima proptereà radix huiuſmodi multiplicationis ex dimenſione eſſe videtur*;& Paulo poſt:*nam remota quantitate ſubſtantia omnis indiuiſibilis eſt.* Hæc D. Thomas in quibus manifeſtè loquitur de diſtinctione indiuiduali & numericâ duorum indiuiduorum ſubſtantialium intra eamdem ſpeciem : atqui iuxta veriorem & communem Thomiſtarum ſententiam de principio diſtinctionis indiuidualis non exigunt ſubſtantiæ materiales ad ſui indiuiduationem & diſtinctionem indiuidualem quantitatem actualem,ſed ſolum quantita-

tem

tem vt radicaliter in materiâ & ſubſtantia præhabitam: Ergo cum ibi & alibi dicit D. Thomas quod abſque quantitate materia & ſubſtantia eſt indiuiſibilis, non intelligit abſque quantitate actuali, ſed abſque quantitate etiam vt radicaliter præhabitâ. Vnde ſicut ex radicaliter præhabitâ diuersâ quâtitate totali diſtinguũtur ex D. Thoma actualiter, ſubſtâtialiter, totaliter duæ ſubſtantię totales, ita & in eadem ſubſtantia totali ex radicaliter præhabitis diuerſis partibus quantitatis diſtinguũtur actualiter ſubſtâtialiter entitatiuè diuerſæ entitates partiales ſubſtantię.

Dices 2. omnes ferè Thomiſtæ contendunt ex D. Thoma non eſſe in ſubſtantia diſtinctionem partium niſi dependenter à quantitate: Ergo ſaltem diſcedit à tam nobili Thomiſtarum caterua præfata noſtra reſolutio.

Reſpondeo 1. Thomiſtas illos qui ita contendunt non eſſe in ſubſtantiâ diſtinctionem partium niſi dependenter à quantitate aſſumere ly *diſtinctionem partium*, non prout opponitur vnitati, & ſolum dicit multiplicitatem, ſed prout opponitur diſtinctio confuſioni & dicit ordinem partium, vt videre eſt in Ioanne à S. Thomâ qui hic citari ſolet vt nobis contrarius, quique hanc præmittit annotandam conſiderationem duplicem diſtinctionis partium, eaque annotatâ in noſtro concludit ſenſu etiam ex ipſo D. Thoma. Vel reſpondeo ſecundò quòd quando contendunt illi Thomiſtæ quod non habet ſubſtantia diſtinctas partes abſque quâtitate, intelligendi ſunt loqui non de quantitate actuali, ſed de eadem etiam vt radicaliter habitâ, vt etiam colligi poteſt ex eodem Ioanne à S. Thoma qui pro primo ſuæ ſententiæ fundamento, hæc habet: *Quod ſi quantitas eſt deſignatiua materiæ quantum ad indiuiduationem, ſeu diſtinctionem indiuiduorum, erit etiam & quantum ad diſtinctionem partium, quia ſola diuiſione actuali partes ſignatæ & extenſæ fiunt plura indiuidua*: Hæc Ioannes à S. Thoma: Ex

quibus

quibus ſequitur quod cũ ſentiat ille quod quantitas ſolum vt radicaliter præhabita ſit de neceſſitate principium diſtinctionis indiuidualis, ſentiat per conſequens, & intelligendus ſit ita ſentire de quantitate ſic radicaliter præhabita quantum ad hoc quod eſt tribuere diſtinctionem partium.

QVÆSTIVNCVLA.

An rectè fuerint aſſignatæ à Philoſopho proprietates ſubſtantiæ.

RESpondeo affirmatiuè. Pro quo prænotandum eſt ſex aſſignaſſe Philoſophum proprietates ſubſtantiæ, quarum prima eſt, *in ſubiecto non eſſe:* quo quidem intellecto de ſubiecto inhæſionis, communis eſt illa proprietas omni ſubſtantiæ, ſiue incompletæ ſiue completæ. Secundam verò proprietatem aſſignat Philoſophus in eo, quod *omnes ſubſtantiæ habeant conuenire vniuocè.* omnia namque in vniuerſum prædicata prædicamenti ſubſtantiæ, ſiue ſignificent naturas completas, vt genera & ſpecies, ſiue formas incompletas, vt differentiæ, prædicantur hæc omnia nomine & ratione de ſuis inferioribus, ſiue ſecundum nomen & rationem ſignificatam, adeoque & conueniunt omnia illa vniuocè. Tertiam autem proprietatem ponit Philoſophus in eo quod *omnis ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare:* ſola tamen prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid, & omnis alia ſubſtantia ſignificat quale quid, cum omnis illa ſignificet formam eſſentialem reſpectu primæ. Quartam aſſignat Philoſophus proprietatem, in eo quod *ſubſtantiæ nihil eſt contrarium:* contraria enim,

enim, vt dicetur in poſtprædicamentis ſunt ſub eodem genere & ab eodem ſubiecto ſe mutuò expellunt; ac proinde cum ſubſtantia omnibus aliis ſubſtet, & ipſa (vt ex prima proprietate conſtat,) in nullo ſit ſubiecto, non poteſt illa habere contrarium.

Pro quintâ proprietate aſſignat Philoſophus, *Non ſuſcipere magis & minus*: Quia tamen ſubſtantia accepta vt ſubſtat aliis, dicitur ſecundum magis & minus, qua de cauſa dictum fuit ſupra primam ſubſtantiam eſſe ſub hac ratione magis ſubſtantiam quam ſecundam, ideo dicendum eſt, quod præfata proprietas habet conuenire ſubſtantiæ provt dicit eſſentiam cui debetur eſſe per ſe; cumque accidentia ſuſcipiant magis & minus ſecundum quod magis & minus radicantur in ſubiecto, ideo cum ſubſtantia nulli inſit ſubiecto, non habet per conſequens vnde poſſit ſuſcipere magis & minus.

Vltimam deniq; ſubſtantiæ proprietatem aſſignat Philoſophus in eo, *Quod eadem numero ſit ſuſceptiua contrariorum*; Quæ quidem eſt proprietas ſubſtantiæ quarto modo, vtpote omni, & ſoli, & ſemper ſubſtantiæ competens; quia ex eo quod ſubſtantia & præcipuè prima ſubſtantia eſt ſubiectum receptiuum omnium accidentium, eadem per conſequens numero ſubſtantia eſt ſuſceptiua contrariorum; & homo v.g.& Petrus modo eſt albus, modo niger, modo calidus, modo frigidus, quod vtique accidentibus minimè comperit. Iam vero quod rectè ſint aſſignatæ præfatæ proprietates vt probetur, iuuat illas aliquibus obiectionibus in contrarium examinare. Vnde

Dices 1. aduerſus primam proprietatem quod & elementa & formæ ſubſtantiales ſunt ſubſtantiæ: ſed & elementa & formæ ſubſtantiales ſunt in ſubiecto, elementa quidem in mixto;& formæ in materia: Ergo aliquæ ſubſtantiæ ſunt in ſubiecto contra aſſertum primæ proprietatis.

Reſpondeo negando minorem : elementa ſiquidem non ſunt formaliter, ſed ſolum virtualiter in mixto ; & quamvis eſſent formaliter in illo, non tamen eſſent in illo tanquam in ſubiecto completo, cui inhærent, ſed tanquam partes in compoſito quod componerent. Idem ſimiliter dicendum de formis ſubſtantialibus : formæ namque non ſunt in materia tanquam in ſubiecto completo & vt in ſubiecto inhæſionis, ſed tanquam in comparte & ſubiecto informationis, cui dant eſſe, & ex quo & ipsâ formâ ſubſtantiali vnum ſimpliciter reſultat compoſitum. Proprium autem eſt ſubſtantiæ non eſſe in ſubiecto inhæſionis, ac proinde & non eſſe in ſubiecto completo, & cui non tribuat eſſe ſimpliciter.

Dices ſecundo, contra ſecundam proprietatem, quod etiam aliis prædicamentis præter ſubſtantiam competit, quod ea quæ ſunt in quolibet prædicamento, conueniant vniuocè, & ſuperiora cuiuſlibet prædicamenti prædicentur nomine & ratione de inferioribus, vt in prædicamento qualitatis coloratum de albo, & vtrumque de hoc albo. Et in prædicamento quantitatis, quantitas de continuâ, & vtraque de lineâ : Non ergo id eſt proprium ſiue proprietas prædicamenti ſubſtantiæ.

Reſpondeo hoc ſolum conuincere argumentum, quod hæc ſecunda proprietas non ſit propria quarto modo ſubſtantiæ, non tamen probat quod non ſit proprietas, ſeu quod non conueniat omni & ſemper ſubſtantiæ, non tamen ſoli.

Dices tertio, contra tertiam proprietatem, quod etiam in aliis prædicamentis dantur indiuidua ſingularia, & genera & ſpecies quæ important formas eſſentiales talium indiuiduorum : Ergo etiam in illis dantur aliqua quæ ſignificant hoc aliquid, ſcilicet indiuidua, & aliqua quæ reſpectu talium indiuiduorum ſignificant quale quid, prædicta videlicet genera & ſpecies

ſpecies; vt dicetur in prædicamento qualitatis: hoc album ſignificat hoc aliquid; & album & coloratum ſignificant quale quid: Non ergo id eſt proprium prædicamenti ſubſtantiæ.

Reſpondeo, quod etiam hæc tertia proprietas non eſt proprietas quarto modo ipſius prædicamenti ſubſtantiæ, ſed aliis etiam competit prædicamentis, vt conuincit argumentum; ſpecialiori tamen modo competit prædicamento ſubſtantiæ; quia cum prima ſubſtantia ſit & ſimpliciter ens, & primum & perfectiſſimum in genere ſubſtantiæ, illa ſimpliciter & magis propriè dicitur hoc aliquid: Indiuiduum autem accidentis, ſicut non eſt ſimpliciter ſed ſecundum quid ens, ita nec ſimpliciter nec propriè habet dici hoc aliquid.

Dices 4. aduerſus quartam proprietatem quod elementa, formæ ſubſtantiales & differentiæ ſubſtantiales ſunt ſubſtantia: ſed ex elementis vnum eſt alteri contrarium, vt ignis aquæ, & aër terræ, vt docet Ariſtoteles 2. *de generat.* Item formæ ſubſtantiali ex eodem Philoſopho 10. *phyſic.* contrariatur priuatio; & differentiæ ſubſtantiales diuiſiuæ eiuſdem generis ſibi inuicem contrariantur; vt etiam colligitur ex eodem 10. *Metaph.* Ergo ly non habere contrarium eſſe non poteſt proprietas ſubſtantiæ.

Reſpondeo præmonendo & aduertendo pro horum omnium ſolutione, quod contrarietas & contraria latè quidem ſumpta accipiuntur pro quibuſlibet quomodolibet oppoſitis & incompatibilibus, propriè autem & rigoroſè pro his ſolum quæ ſub eodem ſunt genere, & ab eodem ſubiecto ſe mutuò expellunt: iuxta quam ſecundam acceptionem dici ſolet quod non habere contrarium ſit proprium ſubſtantiæ. Vnde ad primum reſpondetur quod elementa nec ſunt in ſubiecto, nec ratione ſui, ſed ratione ſuarum qualitatum ſe expellunt: vnde nec vnum propriè eſt alteri contrarium.

Ad ſecundum verò de formâ ſubſtantiali,eiuſque priuatione quod præter quam quod non ſunt in ſubiecto, nec etiam ſunt ſub eodem genere, ac proinde non propriè ad inuicem contrariantur. Ad tertium denique dico, quod differentiæ ſubſtantiales diuiſiuæ generis non ſunt in ſubiecto completo; nec idem animal poteſt tranſire de rationali in irrationale, ſicut vnum ſubiectum tranſit de vno contrario in alterum; & ita non ſunt huiuſmodi differentiæ propriè contrariæ. Imò quatenus inter illas vna eſt perfectior alterâ, minus perfecta quaſi dicit priuationem perfectionis, vt irrationale priuationem rationalitatis, ac propterea differentiarum oppoſitio potiùs ad priuatiuam reducitur quam ad contrariam.

Dices quintò, contra quintam proprietatem, quod & animæ intellectiuæ & elementa ſunt ſubſtantia: ſed animæ intellectiuæ ſuſcipiunt magis & minus in ſua perfectione, & vna eſt perfectior altera vt videtur docere D. Thomas 1. *part. quæſt.* 85. *art.* 7. & ſimiliter elementa habent ex Commentatore 3. *de cœlo* ſuſcipere magis & minus: ait enim quod elementa manent in mixto ſecundum eſſe remiſſum: Ergo non ſuſcipere magis & minus non videtur eſſe proprietas ſubſtantiæ.

Reſpondeo dicendo, quod ly ſuſcipere magis & minus, non eſt quod vnum ſit perfectius altero, ſed quod idemmet poſſit intendi & remitti, ſicut eademmet albedo quia magis nunc quam antea radicatur in ſubiecto, & ſic intenditur eadem, ideò & dicitur ſuſcipere magis & minus: Et in hoc ſenſu intelligitur Philoſophus, cum ait proprium eſſe ſubſtantiæ non ſuſcipere magis & minus; quia cum ſubſtantiæ non ſint in ſubiecto non poſſunt ita intendi aut remitti. Vnde quamuis anima rationalis ex ſe vel quia perfectius informat corpus ſit perfectior altera, non tamen propterea habet ſuſcipere magis & minus, quia non habet

eadem

eadem anima modo eſſe perfectior, & modo imperfectior ſeipsâ. Ad aliud verò de elementis dico eam Commentatoris opinionem non poſſe ſuſtineri, cum reuera elementa non maneant formaliter in mixto ſed ſolum virtualiter ratione ſuarum qualitatum; vnde & ſolum ratione earundem habent ſuſcipere magis & minus, cum ſolum ratione illarum ſint in remiſſo.

Dices vltimò contra vltimam proprietatem quæ ſcilicet aſſeritur eſſe proprietas quarto modo; quod ſuſcipere contraria conuenit aliis pluribus præter ſubſtantiam: Ergò id non eſt proprium quarto modo ipſius ſubſtantiæ. *Probatur Antecedens*: eadem numero oratio tranſit de vera in falſam; Petro enim v.g. ſedente, hæc oratio eſt vera: Petrus ſedet; & fit falſa eodem non ſedente: ſimiliter eademmet actio ad prædicamentum actionis pertinens tranſit de bonâ in malam moraliter, vt ſi illa perſeuerante prohibeatur; denique ipſa etiam quantitas habet recipere accidentia contraria, non ſolum *vt quo*, ſed etiam *vt quod* vt patet in quantitate panis & vini in Euchariſtia: Ergo ſuſcipere contraria aliis conuenit præter ſubſtantiam.

Reſpondeo negando antecedens; ad cuius primam probationem dico cum Ariſtotele in hoc capite, quod oratio non habet ſuſcipere contraria per ſui intrinſecam mutationem; ſed ſi eadem numero oratio tranſit de verâ in falſam, id ſolum fit per mutationem obiecti, & per reſpectum ipſius orationis ad diuerſum obiectum; Cum tamen ſuſceptiuum contrariorum quale aſſerimus eſſe proprietatem ſubſtantiæ debeat eſſe per realem mutationem ipſius ſuſceptiui. Eodem modo ad ſecundum reſpondetur, dicendo ſcilicet, quod cum eadem actio tranſit de bonâ in malam, id non fit cum reali mutatione ipſius actionis, ſed præcisè per nouum reſpectum ad le-

gem iam talem actionem prohibentem. Tandem ad tertium concedo quidem ſuſcipere quantitatem contraria, etiam vt quod, vt in exemplo allato; quia tamen ita ſuſcipere vt quod, hoc non habet quantitas ex natura ſua, ſed ex ſpeciali modo per ſe exiſtendi & diuinitùs communicato; nec ei per conſequens competit quod proprium eſt ſubſtantiæ cui ſcilicet competit, quod ex ſe & ex natura ſua ſit ſuſceptiua contrariorum vt quod, ſiue tanquam ſubiectum quod.

COROLLARIVM.

Vbi de coordinatione prædicamenti ſubſtantiæ.

CVm prædicamentum nihil aliud ſit, (vt dictum fuit ſuprà) quam ſeries & coordinatio prædicatorum ſuperiorum & inferiorum ſub vno ſupremo genere, ideò ad plenam huius prædicamenti intelligentiam expedit exponere & declarare varia eiuſdem genera & varias ſpecies: pro quo dico ſupremum huius prædicamenti genus eſſe ipſam ſubſtantiam; diuiditur autem hæc in ſpiritualem & corporalem; ſpiritualis diuiditur in varias ſpecies Angelorum; corporalis vero ſubſtantia diuiditur in corruptibilem & in incorruptibilem. Incorruptibilis in varias diuiditur ſpecies cœlorum & Planetarum; corruptibilis autem diuiditur in viuentem & non viuentem, non viuens in elementalem & mixtam, quarum quælibet varias habet ſpecies, viuens verò diuiditur in animatam ſubſtantiam ſeu ſenſitiuam vt animal, & inanimatam ſeu inſenſitiuam vt plantam; planta in varias diuiditur ſpecies arborum & herbarum; animal vero in rationale & irrationale; irrationale diuiditur

tur in varias ſpecies brutorum, & tandem rationale in indiuidua, vt ſunt Petrus & Paulus.

DE PRÆDICAMENTO QVANTITATIS.

QVÆSTIO IV.

Vtrum quantitas ſit accidens realiter diſtinctum à re quantâ.

PRæmittendum primò, pro huius prædicamenti, eiuſque quidditatis intelligentiâ, quod cum petat & exigat quantitas ex propria quidditate replere locum, eſſe impenetrabilem, eſſe formaliter diuiſibilem, menſurabilem & ſimilia; nec in vllo ex iis formaliter & actualiter ſumpto eius poſſit ſtare quidditas, cum quantitas corporis Chriſti in Euchariſtia ſine iſtis affectionibus ſeu connaturalibus modis formaliter & actualiter ſumptis inueniatur, conſequenter fit, quod ipſa quantitatis quidditas in eo poni debeat atque per id conſtituatur, quod eſt radix & fundamentum talium affectionum ſiue modorum connaturalium: iam ſic eſt quod radix vnde prouenit & exigitur ipſa localis extenſio, diuiſibilitas, impenetrabilitas, menſurabilitas, & ſimilia non aliud eſt quam ipſa partium ordinatio in ordine ad totum, ſiue ipſa partium diſtinctio per excluſionem confuſionis *Per quid conſtituatur quantitas.*

ratione cuius habet in homine verbi gratia pars vna quod ſit caput, & collum altera, ſeu ratione cuius partes ſunt inter ſe poſitionem habentes, adeò vt vna ſit in toto prior alterâ; cuius quidem ratio eſt, quia cum non poſſit aliquid locum replere, niſi per plures integrales partes; nec ſit diuiſibile niſi in plures partes; nec ſit menſurabile niſi cum ſimilibus partibus, nec impenetrabile niſi has habendo partes extra partes, pro certo per conſequens haberi debet, quod has habere partes ſit horum omnium communis radix; Cumque ſola partium diſtinctio & pluralitas cum confuſione non poſſit eſſe huiuſmodi radix; tùm quia, vt dictum fuit in quæſtione præcedenti hæc reperitur in ſubſtantia ſecundum ſe, & ſeclusâ formaliter quantitate; tùm quia diſtinctio partium cum confuſione & ſecluſo ordine prioritatis ſiue poſitionis in toto non habet vnde exigat partem vnam extra aliam extrahi, vt patet, quod tamen connaturaliter exigit præfata communis radix, vt conſideranti patebit, reſtat per conſequens quod præfata radix ac fundamentum repletionis loci ſiue localis extenſionis, diuiſibilitatis, &c. Sit ipſa partium ordinatio ſiue poſitio in ordine ad totum ſenſu ſupra expoſito: ſequitur ergo de primo ad vltimum quod præfata partium ordinatio & poſitio in ordine ad totum ſit ipſa quantitatis quidditatis, & id per quod quidditatiuè conſtituitur ipſa quantitas. Quod quidem inſinuat Diuus *Thomas *in Opuſcul. quadrageſimo octauo, tractatu de quantitate, capite quarto*, vbi hæc habet: *Poſitio vno modo dicitur ordo partium in loco, & ſic eſt vnum de prædicamentis, quod dicitur ſitus: alio verò modo poſitio eſt ordo partium in toto, & ſic poſitio eſt ipſa differentia quantitatis.* Hæc ille.

Præmittendum ſecundò, pro quæſiti & tituli

tuli declaratione, quod olim Nominales, & hodie plures Recentiores ſentientes ex vna parte nullas prorſus dari partes ſine quantitate; ex alia vero parte exiſtimantes cuiuſcumque rei entitatem nihil aliud eſſe quam ſuas partes, dixere quantitatem non diſtingui realiter & ad modum accidentis realiter ſuperadditi à re habente partes, ſiue ſubſtantia ſit, ſiue accidens. Cæterùm ad oppoſitum, quod videtur manifeſtari nobis in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Myſterio, in quo quidem manet quantitas quæ antea erat, vt oculis videmus, & palpamus manibus, nec tamen manet ſubſtantia panis, vt fides docet, reſpondent Nominales ipſam quantitatem ſubſtantiæ non manere, ſed euanuiſſe cum ipſa ſubſtantiâ à qua erat realiter indiſtincta; & addunt quod ea quæ manet quantitas, non eſt niſi quantitas qualitatum, cæterorúmque accidentium extenſorum, ibique remanentium, quæ quidem ſi euaneſcerent, cum illis etiam eorum euaneſceret quantitas, ab illis ſimiliter realiter indiſtincta. Quidam vero alij volunt quidem diſtingui quantitatem à re quanta, ſed tanquam modum, non autem tanquam accidens ſuperadditum; vnde cum modus ſeparabilis non ſit à re cuius eſt modus, concedit hæc opinio quod quantitas ſubſtantiæ panis in Euchariſtiæ Sacramento cum ipſa ſubſtantia euanuit; addítque manere aliam quantitatem dimenſiuam. Hæc tamen ſecunda ſententia vel cum ſuperiori ſupra expoſitâ confunditur, vel certè ad noſtram infra exponendam tandem reducitur: Quærò namque vel quantitas hæc dimenſiua quæ remanet eſt modus alicuius accidentis ibidem permanentis, vel eſt res quædam ſiue realitas: ſi primum: Ergo tot erunt quantitates modales quot accidentia quod eſt incidere in ſententiam iam ſupra expoſitam & infra im-

Exponitur difficultas propoſita.

pugnandam : ſi autem quantitas illa dimenſiua non eſt modus, ſed res ſiue realitas, habemus intentum, quod ſcilicet quantitas eſt res ſiue accidens realiter ſuperadditum, & non modus; ſubindéque & quod vna tantum in pane Euchariſtico reperitur quantitas dimenſiua, quæ eſt accidens ipſius ſubſtantiæ & ratione cuius cætera omnia dimenſiuè extenduntur; cum aſſignari non poſſit cuius alterius eſſe poſſit quantitas illa remanens quæ ſupponitur res & non modus.

Præmittendum vltimò pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, putà quod *quantitas quæ communis eſt pluribus, realiter diſtinguitur ab vnoquoque:* quod *duo ſpecie diſtincta eſſe poſſunt æqualis quantitatis:* quod *nihil accidentale poteſt eſſe realiter idem cum re, cuius accidentale eſt.* Primo quidem veriſſimum eſt & receptiſſimum dictum illud, quod quantitas quæ communis eſt pluribus, adeò vt eadem quantitas plura extendat, realiter diſtinguitur ab vnoquoque; aliàs ſi cum illis identificaretur, cum tunc plura illa eſſent eadem cum vno tertio, eſſent conſequenter eadem inter ſe, & non realiter plura. Vnde qui negant aduerſarij quantitatem realiter diſtingui à re quanta ſolent in vnoquoque tot admittere quantitates, quot in eo reperiuntur quanta; adeò vt alia ſit in pomo quantitas ſubſtantiæ, alia coloris, alia ſaporis, &c. nec volunt per vnam communem quantitatem extendi poſſe plura illa.

Quantum verò ad ſecundum, putà quod duo ſpecie diſtincta eſſe poſſunt æqualis quantitatis, præter quam quod patet ad oculum, & eo propterea oſtendi poteſt, quod æquali-

tas propriè loquendo vel eſt in longitudine, vel latitudine, vel corpulentiâ; cum ergo ex nullo repugnet capite quod equus & aſinus, aër & ignis eiuſdem ſint longitudinis,latitudinis,aut corpulentiæ,nec etiam repugnat ea eſſe æqualia inter ſe,ſiue æqualis quantitatis.

Demum quantum ad tertium, putà quod nihil accidentale poteſt eſſe realiter idem cum re, cuius accidentale eſt, ex eo etiam euidenter colligitur, quod omne accidentale hoc ipſo quod tale habet adeſſe vel abeſſe poſſe à re cuius accidentale eſt ſine eius corruptione, ſaltem in ſui quidditate: Cum igitur idem non poſſit ita à ſeipſo abeſſe, fieri non poteſt quod aliquid accidentale ſit realiter idem cum re cuius accidentale eſt. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & ab omnibus concedendis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Quantitas eſt accidens diſtinctum realiter à re quantâ.*

Probatur primò, ex primò præmiſſo principio: *Quantitas quæ communis eſt pluribus realiter diſtinguitur ab vnoquoque*: Ergo eſt quantitas diſtinctum realiter accidens à re quanta. *Probatur conſequentia*: quantitas panis Euchariſtici: verbi gratia communis eſt omnibus illius accidentibus: Ergo hoc ipſo quod quantitas communis pluribus realiter diſtinguitur ab vnoquoque, datur quantitas realiter diſtincta à re quantâ. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, ibi datur quantitas communis pluribus, vbi non habent plura plures quantitates: ſed plura illa Euchariſtici panis accidentia plures nō habent quantitates: Ergo quantitas panis Euchariſtici communis eſt omnibus illius accidentibus. *Maior* patet ex terminis *Probatur minor* quam negant hic aduerſarij. Quantitas illa de qua eſt ſermo eſt ea, quam experimur reſiſtere naturaliter

penetrationi:ſed plura illa accidentia panis Eucharistici v.g.habere non poſſunt plures huiuſmodi quantitates:Ergo nec plures habere poſſunt quantitates, de quibus loquimur in præſenti. *Probatur Minor*,accidentia illa & ante & poſt conſecrationem ſunt in eodem loco;ſed ſi plures haberent quantitates reſiſtentes naturaliter penetrationi, eſſe non poſſent ante conſecrationem, ſiue ante interuentum miraculi in eodem loco; aliàs daretur naturaliter penetratio quantitatum : Ergo plura illa Euchariſtici panis accidentia plures habere non poſſunt quantitates naturaliter reſiſtentes penetrationi: Ergo nec plures habere poſſunt quantitates, de quibus eſt in præſenti ſermo : Ergo quantitas panis Euchariſtici, v.g. communis eſt omnibus illius accidentibus:Ergo hoc ipſo quod quantitas communis pluribus realiter diſtinguitur ab vnoquoque (quod eſt primum præmiſſum principium) datur hoc ipſo quantitas realiter diſtincta à re quanta.

*Probat.2.*ex ſecundo præmiſſo principio:*Duo ſpecie diſtincta eſſe poſſunt æqualis quantitatis*: Ergo non eſt quantitas realiter indiſtincta à re quantâ. *Prob.conſequentia*,ſi eſſet quantitas realiter indiſtincta à re quanta,duo ſpecie diſtincta eſſe non poſſent æqualis quantitatis : Ergo hoc ipſo quod eſſe poſſunt æqualis quantitatis, non eſt quantitas realiter indiſtincta à re quanta. *Conſequentia* eſt euidens.*Probatur antecedens*, quæ æqualis ſunt quantitatis ſolo differunt numero in quantitate : ſed ſi quantitas eſſet indiſtincta realiter à re quantâ,non poſſent duo diſtincta ſpecie ſolo differre numero in quantitate : Ergo nec poſſent eſſe æqualis quantitatis. *Maior* eſt certiſſima : quæ enim æqualis ſunt quantitatis , cum non poſſint in quantitate magis aſſimilari & conuenire,in eâ conſequenter non differunt niſi minimâ differentiâ & diſtinctione, ſubindéque & ſolùm numericâ. *Probatur Minor*, non poſſunt duo aliqua differre

ſolo

ſolo numero in eodem realiter in quo differunt ſpecie: ſed ſi quantitas eſſet indiſtincta realiter à re quanta, duo diſtincta ſpecie differrent realiter ſpecificè in quantitate, vt patet cum differrent in eo quod eſſet idem realiter cum quantitate: Ergo ſi quantitas eſſet indiſtincta realiter à re quanta, non poſſent duo diſtincta ſpecie ſolo differre numero in quantitate: Ergo hoc ipſo, quod duo ſpecie diſtincta ſolo differunt numero in quantitate, non eſt quantitas realiter indiſtincta à re quanta: Ergo hoc ipſo quod duo ſpecie diſtincta eſſe poſſunt æqualis quantitatis nō eſt quātitas realiter indiſtincta à re quanta: Ergo hoc ipſo quod duo ſpecie diſtincta eſſe poſſunt æqualis quantitatis (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non eſt hoc ipſo quātitas indiſtincta realiter à re quāta.

Probatur tertiò ex tertio præmiſſo principio. *Nihil accidentale poteſt eſſe realiter idem cū re, cuius accidentale eſt:* Ergo non poteſt quantitas eſſe idem realiter cum re quanta. *Probatur conſequentia.* Res hoc ipſo quod quanta dicit accidentale quid: Ergo hoc ipſo quod nihil accidentale poteſt eſſe realiter idem cum re, cuius accidentale eſt, non poteſt quantitas eſſe idem realiter cum re quanta. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens.* Res hoc ipſo quod quanta dicit extenſionem partium, puta vel in loco vel in toto: ſed huiuſmodi extenſio partium eſt quid accidentale: Ergo res hoc ipſo quod quanta dicit accidentale quid. *Maior* conceditur. *Probatur minor:* extenſio partium eſt vnio earundem penès extremitates tantum; aliàs ſi ſe totis vnirentur, penetratiuè vnirentur, & non extenſiuè ſine quantitatiuè: ſed vnio partium penès extremitates tantum eſt quid accidentale: Ergo & extenſio partium. *Maior* eſt euidens, *Probatur minor.* Vnio penès extremitates tantum reperitur in duobus contiguis æquè ac in continuis: ſed vnio contiguorum non eſt niſi accidentalis, vt

per

per ſe patet; cum ex ſola exurgat approximatione quæ eſt accidentale quid: Ergo vnio penès extremitates eſt quid accidentale: Ergo extenſio partium eſt quid accidentale: Ergo res hoc ipſo quod quanta inuoluit aliquid accidentale: Ergo hoc ipſo quod nihil accidentale eſt idem realiter cum re cuius accidentale eſt, (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo quantitas eſſe idem realiter cum re quanta.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia cõclusionis fundamenta in solutionibus obiectionum.

Obiicies primò, ſi ex aliquo capite probari poſſet diſtinctio illa quantitatis à ſubſtantiâ, probaretur maxime ex Euchariſtiæ Sacramento: ſed Euchariſtiæ Sacramentum vel nihil probat quantum ad hanc diſtinctionem, vel nimis probat: Ergo non eſt dicendum diſtingui quantitatem à ſubſtantia ſiue à re quantâ. *Probatur minor.* Si probaretur ex Euchariſtiæ Sacramento diſtinctio aliqua quantatis à ſuo ſubiecto, probaretur diſtinctio ſeparationis: ſed non poteſt quantitas diſtingui ſeparabiliter à ſuo ſubiecto: Ergo vel nihil probat Euchariſtiæ Sacramentum quantum ad præfatam diſtinctionem, vel nimis probat. *Maior* ſupponitur certa. *Probatur minor.* Non poteſt quantitas in eo poni ſtatu, in quo ei conueniat definitio ſubſtantiæ: ſed hoc ipſo quod ſeparata manet à ſubiecto habet quod ei competat definitio ſubſtantiæ cum hoc ipſo habeat eſſe per ſe, & non in alio: Ergo non poteſt quantitas diſtingui ſeparabiliter à ſuo ſubiecto.

Reſpondeo negando Minorem. verè namquè deducitur ex Sacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento realis diſtinctio quantitatis à ſuo ſubiecto, ſiue à re quantâ, dicendo ſcilicet, quod cum in eo reperiatur communis quædam quantitas, qua ſcilicet extenduntur omnia accidentia panis; cum dici non poſſit quod quodlibet accidens ſuam habeat indiſtinctam quantita-

tem,

tem, alias darentur naturaliter in eodem loco plures quantitates naturaliter reſiſtentes penetrationi, euidenter ſequitur ibidem reperiri quantitatem realiter diſtinctam à re quanta, cum non poſſit vnum quid eſſe idem realiter cum pluribus ab inuicem realiter diſtinctis, qualia ſunt cætera illa accidentia panis Euchariſtici. Neganda ergo eſt illa minor, quod ſcilicet Euchariſtiæ Sacramentum vel nihil probet quantum ad præfatam quantitatis diſtinctionem, vel nimis probet: ad huius verò probationem nego ſimiliter minorem ad tertium autem in quo ſita eſt vis argumenti nego etiam minorem, puta quod hoc ipſo quod quantitas manet à ſubiecto ſeparata habeat quod ei competat definitio ſubſtantiæ.

Pro quo notandum eſt cum Auicenna in ſua Metaphyſica quod cum omnia particularia vniantur & adunentur in definitione generis vel ſpeciei, cum tamen genus vel ſpecies non ſint ſecundum vnum eſſe ſeu exiſtere in omnibus particularibus, propterea fit quod eſſe ſeu exiſtere poni non poſſit in definitione alicuius generis aut ſpeciei: ex qua quidem doctrina quæ veriſſima eſt colligo poſt D. Thomam, quod hæc non eſt vera definitio ſubſtantiæ: *ſubſtantia eſt id quod per ſe eſt*: nec vera hæc definitio accidẽtis: *accidens eſt id quod eſt in alio*; ſed sũt definitiones ſolũ circũ locutio veræ deſcriptionis, quæ talis intelligitur: *ſubſtantia eſt res cuius natura debetur eſſe per ſe, ſeu non in alio*: & *accidens eſt res, cuius natura debetur eſſe in alio*: Iam ſic eſt quod quamuis quantitas ſeparata maneat à ſubiecto, ex miraculo & habeat conſequenter eſſe per ſe & non in alio, nõ tamen propterea de quantitate illa verificatur, etiam pro hoc ſtatu ſeparationis, quod ſit res cuius naturæ debetur eſſe per ſe, cum præfatum ſtatum non habeat ex natura & connaturaliter, ſed ex miraculo: Ergo quantumuis ſeparata maneat quantitas & diſtinguatur ſeparabiliter. *Nota.*

ter à ſuo ſubiecto, in Euchariſtiæ Sacramento, non propterea ſequitur quod ei conueniat ibi definitio ſubſtantiæ, nec propterea egreditur naturam & terminos eſſentiales accidentis; quia adhuc natura eius remanet talis, vt ei debeatur eſſe in alio.

Inſtabis: ſi poſſet quantitas ſeparari ab omni ſubiecto, poſſet ſimiliter & qualitas; ſed non poteſt qualitas v.g. albedo ſeparari ab omni ſubiecto: Ergo nec ſimiliter quantitas. Maior videtur euidens ex paritate rationis: habet enim qualitas eſſentiam ſuam condiſtinctam ab eſſentiâ ſubiecti, ſicut & in hoc caſu quantitas, adeoque videtur eſſe pari modo philoſophandũ de vna ac de altera quoad præfatam ſeparabilitatem. *Probatur minor.* Magis remotum eſt à natura albedinis eſſe ſiue omni ſubiecto, quam eſſe in ſubiecto ſpirituali; cum eſſe in ſubiecto ſpirituali qualitati conueniat ſpirituali, quæ eſt ad minus eiuſdem prædicamenti cum albedine; cum è contra eſſe ſine omni ſubiecto ſit ſubſtantiæ quæ aliud conſtituit prædicamentum: ſed non poteſt albedo etiam diuinitùs eſſe in ſubiecto ſpirituali v. g. in Angelo: Ergo multo minus poteſt eſſe ſeparata ab omni ſubiecto.

Reſpondeo negando maiorem, ſiue maioris paritatem, cuius quidem diſparitatis ratio eſt, quia ad ſeparationem alicuius à ſuo ſubiecto non tantùm requiritur quod habeat naturam ſiue eſſentiam ſpecificam condiſtinctam à naturâ ſubiecti: ſed præterea requiritur quod ſecundum ſuum eſſe indiuiduale, ſiue ſecundum quod eſt hæc natura ſit à ſubiecto independens, cum pro ſtatu ſeparationis non tantum ſit natura: ſed etiam hæc natura, habeatque ſuum eſſe indiuiduale, & non tantum eſſe ſpecificum: Iam ſic eſt quod ſola quantitas hoc habet, quod ſcilicet ſecundum quod eſt hæc natura, ſiue ſecundum eſſe ſuum indiuiduale ſit vel eſſe poſſit à ſubiecto independens, adeò vt à ſeipsâ &

ex

ex ſeipsâ habeat principium indiuiduationis, non autem hoc habet qualitas : non ergo ſequitur quod debeat poſſe qualitas ab omni ſeparari ſubiecto,ex eo quod poteſt hoc quãtitas.

Iam verò quod poſſit quantitas eſſe à ſubiecto independens in ſui indiuiduatione,non autem qualitas , ratio eſt quia quantitas non ſolùm indiuiduatur ex ſubiecto ſicut alia indiuiduantur accidentia , ſed habet etiam indiuiduari & fieri hæc & illa quantitas ex ſola diſtinctione ſitus ; cuius quidem ſignum eſt,quia poſſibile eſt imaginari duas lineas ſeparatas & eiuſdem ſpeciei ſolo diuerſas numero ſecundum diuerſum ſitum ; ac proinde cum ſitus ſit de ratione ipſius quãtitatis dimenſiuæ,quæ definiri ſolet *poſitionem habens* , conſequenter fit quod habeat quantitas à ſeipsâ , & non tantum ex ſubiecto quod ſit hæc & indiuidua , ac indiuidualiter diſtincta:at verò qualitas ,v.g. albedo, licet ſecundùm rationem albedinis,ſecũdum quam ſpeciẽ ſortitur poſſit ſubſiſtere independenter à ſubiecto , nihilominus ſecundum quod eſt hæc indiuidua albedo ab alia albedine indiuidualiter diſtincta eſt omninò à ſubiecto dependens , cuius ſignum eſt,quia impoſſibile eſt plures imaginari albedines eiuſdem ſpeciei ſine ſubiecto, quod ſit vel ſubſtantia vel quantitas , vt conſideranti patebit : non ergo pari modo philoſophandum eſt de quantitate atque de qualitate quantum ad hoc quod eſt ſeparari poſſe à ſubiectò:cum omni ſecluſo ſubiecto adhuc ſtare poſſit hæc indiuidua quantitas , nequaquam verò hæc numero qualitas indiuidualiter ab aliâ diſtincta.

Vrgebis : magis inſeparabilis eſt quantitas à ſubſtantiâ , quam ſubſtantia ab accidente ; ſed fieri non poteſt quod ſubſtãtia ſeparata maneãt ab omni accidente:Ergo multo minus fieri poteſt quod maneat quantitas ſeparata ab omni ſubiecto ſiue ſubſtantiâ. *Maior* videtur certa, *Probatur minor.* Omnis & quælibet creata ſub-

ſtantia

ſtantia eſt eſſentialiter creatura: ſed creaturæ vt tali ineſt relatio ad creatorem quæ eſt accidens: Ergo fieri non poteſt quod creata ſubſtantia ſeparata maneat ab omni accidente.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: magis inſeparabilis eſt quantitas à ſubſtantia quam ſubſtantia ab accidente, ſi non ſit ſermo de accidente habito in ſubſtantiâ ex comparatione ad Deum: Concedo maiorem; ſi autem ſermo ſit de accidente quod habet ſubſtantia ex cõparatione ad Deum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam, pro quo notandum eſt quod cum ex hoc ipſo quod ſubſtantia creata comparatur ad Deum, conſequatur & ad ipsã & in ipſa aliquod accidens relatiuum, puta relatio creationis, vel ſeruitutis, vel alia ſimilis ratio, ideo fit quod ſicut fieri non poteſt etiam diuinitùs, quod creatura non dependeat à Deo, & ad ipſum comparetur, ita nec fieri poteſt quod ſit creata ſubſtantia ſine huiuſmodi accidentibus quæ ipſam conſequuntur ex comparatione ad Deum: at exinde nihil propterea argui poteſt, nec inferri contra præfatam doctrinam de ſeparatione quantitatis à ſubſtantiâ, propterea quod non habet quantitas quod ſit dependens à ſubiecto, aut quod illud exigat ex eo capite ex quo comparatur ad Deum: Iã ſic eſt, quod inſeparabilitas ſubſtantiæ ab omni accidente non ex alio prouenit capite, quam ex comparatione ad Deum: Ergo quod ſit ſubſtantia inſeparabilis à relatione illa accidentali non propterea arguit, quod ſit quantitas inſeparabilis à ſubſtantia, ſiue ab omni ſubiecto.

Vrgebis iterum: poſibili poſito in actu nullum ſequitur impoſſibile; ſed poſita ſeparatione illâ quantitatis à ſubſtantiâ in actu vnum ſequitur impoſſibile: Ergo non eſt poſſibilis ſeparatio illa. *Probatur minor.* Moueri aliquid localiter ſine extẽſione eſt impoſſibile; ſed facta ſeparatione quãtitatis à ſubſtãtiâ hoc ſequeretur: Ergo hâc ſeparatione poſita ſequeretur impoſſibile

le. *Maior* eſt certa; ſicut enim impoſſibile eſt eſſe aliquid in loco & eſſe inextenſum, propterea quod locus eſt eſſentialiter ſuperficies corporis ambientis, ita & impoſſibile eſt moueri tale quid localiter. *Probatur minor.* Non poteſt aliquid localiter extenſum confluere ad punctum indiuiſibile niſi per localem motum; ſed ſublata quantitate à ſubſtantia, confluerent tunc partes ſubſtantiæ inextenſæ ad punctum indiuiſibile, cum non amplius manerent extenſæ, ſiue locum occupantes: Ergo ſublata quantitate à ſubſtantiâ moueretur aliquid localiter ſine extenſione.

Reſp. negando minorem primi, ſecundi, & tertij argumenti, puta & quod poſita in actu ſeparatione illa quantitatis à ſubſtantia, vnum propterea ſequatur impoſſibile, & quod ſequatur moueri aliquid localiter ſine extenſione; & quod ſequatur confluere partes ſubſtantiæ ad punctum indiuiſibile, ideo namque ſublata quantitate à ſubſtantia deberent eius partes confluere ad punctum, quia manerent tunc localiter inextenſæ, nec eſſent in loco occupatiuè: iam ſic eſt quod ex eo quod caret aliquod corporeum locali extenſione, non propterea confluit, aut confluere debet ad punctum, vt euidentiſſime patet in Euchariſtiæ Sacramento, vbi partes ſubſtantiæ corporis Chriſti non exiſtunt extenſæ in ordine ad locum, nec tamen propterea conceditur fluere illas ad punctum ob rationem ſupra in argumento allatam, ſed ibi exiſtunt quaſi indiuiſibiliter, hoc eſt ſine extenſione locali: ita vt tota ſubſtantia corporis Chriſti ſit præſens omnibus ſpeciebus Sacramentalibus, & quilibet parti illarum: non ergo, ex eo quod à ſubſtantia remoueatur quantitas, ſequitur propterea quod debeat ſubſtantia illa confluere ad punctum, nec per conſequēs quod aliquid moueatur tunc localiter ſine locali extenſione. Vnde dico, quod caſu quo remota eſſet & ſaparata quantitas à ſubſtantia maneret tunc ſubſtantia in vniuerſo vt pars illius, indiuiſibiliter

ter quidem, quia careret ordinatione partium quæ eſt ratio prima diuiſibilitatis, non tamē ad punctum confluerer, cum per aliud dicatur exiſtere indiuiſibiliter quam per reductionem ad punctum, puta per carentiam ordinationis partium, ſiue omnis diuiſibilitatis, in quo quidem etiam differret à corpore Chriſti in Euchariſtia, quod quamuis dicatur exiſtere quaſi indiuiſibiliter ob carentiam extenſionis localis, quæ eſt ratio proximior diuiſibilitatis, non tamen eſt ibi ſimpliciter indiuiſibile, cum habeat ibi cum quantitate nedū diſtinctionē, ſed etiam ordinationē partiū, quæ eſt ratio prima diuiſibilitatis.

Obiicies 2. quod realiter dinſtinguitur ab aliquo, diſtinguitur à fortiori & eſſentialiter: ſed quantitas nō diſtinguitur eſſentialiter à re ſiue à ſubſtantia quanta: Ergo neq; diſtinguitur realiter. *Probatur minor.* Quod ingreditur conceptum eſſentialē alicuius, non diſtinguitur ab illo eſſentialiter: ſed quantitas ingreditur conceptū eſſentialē ſubſtantię quātæ: Ergo ab ea non diſtinguitur eſſentialiter. *Probatur minor.* Subſtātia quāta eſt ex cōceptu ſuo eſsētiali ens mobile; ſed nihil eſt mobile, niſi quātū: Ergo ingreditur quātitas conceptū eſſentialē ſubſtātię quātę.

Reſp. negādo minorē primi, & ſecūdi argumēti: ad tertium verò diſtinguo maiorē: ſic ſubſtantia quanta eſt ex cōceptu ſuo eſſentiali ens mobile, ſumendo ly mobile radicaliter: Concedo: ſumēdo ly mobile proximè nego; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiā. Mobile igitur ſumi poteſt vel radicaliter, & tunc ſupponit pro ipſis principiis eſſentialibus Phyſicis, puta materiā & forma ex quibus tanquam ex radice prouenit motus; vel ſumi poteſt mobile, prout eſt tale proximè: licet ergo ſumptum ly mobile radicaliter ſit de conceptu eſſentiali ſubſtantiæ corporeæ, quæ propterea intelligenda venit per ly ens mobile in quantū mobile, hoc eſt per ens habēs principia eſſentialia ex quibus oritur motus; mobile tamen ſumptū proximè minimè ingreditur

greditur conceptũ eſſentialẽ ſubſtãtię corporeę, ſed potius ad eam ſequitur & conſequitur per modũ paſſionis & proprietatis, tũ quia eſſe proximè mobile ſupponit ens quod dicitur tale eſſe per principia eſſentialia Phyſica materiã ſcilicet & formam eſſentialiter conſtitutum, ſicut & mouens ſupponit ens quod dicitur tale prius in actu & in ſeipſo conſtitutum; tùm quia mobile mobilitate proxima habet per ſe primo reſpicere motum, & ab eo ſpecificari, quod quidem conuenire non poteſt ſubſtantiæ, aliàs ſpecificaretur ſubſtantia ab accidente, ſubindéque & eſſet incompletum ens ſicut accidens, quod propterea dicitur incompletum, quia reſpicit per ſe primo tanquam ſui completiuum & ſpecificatiuum aliquid extraneum ſiue alterius prædicamenti putà ſubſtantiam; tùm denique quia eſſe proximè mobile ſupponit id quod dicitur tale eſſe in loco; atqui eſſe aliquid in loco ſupponit tale quid iam eſſentialiter eſſe, cùm prius ſit eſſe quã alicubi eſſe: Ergo mobile mobilitate proximã nõ eſt de cõceptu eſſentiali ſubſtãtiæ corporeæ, ſed habet ſe ad modũ paſſionis & proprietatis ad illã eſsẽtialiter conſtitutã cõſequentis.

Inſtabis: Paſſio ſiue proprietas non diſtinguitur eſſentialiter ab eo cuius eſt paſſio: Ergo quantumvis mobilitas illa proxima & conſequenter quantitas ſit paſſio ſubſtantiæ quantæ, non propterea diſtinguitur ab ea eſſentialiter, nec conſequenter realiter. *Probatur antecedens*, ſi paſſio diſtingueretur eſſentialiter ab eo cuius eſt paſſio, ſecluſo omni eo quod non eſt idem eſſentialiter cum homine, v.g. in eo non reperiretur paſſio; ſed ſecluſo omni eo quod non eſt idem eſſentialiter cum homine, adhuc in eo reperitur paſſio v. g. riſibilitas: Ergo paſſio non diſtinguitur eſſentialiter ab eo cuius eſt paſſio. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, ſecluſo omni eo quod non eſt idẽ eſſentialiter cum homine, adhuc verũ eſt dicere quod poteſt Deus dare actũ ridendi homini, non autẽ lapidi;

ſed

ſed hoc verum nō eſt niſi quia homo ille riſibilis eſt, non autem lapis: Ergo ſecluſo omni eo quod non eſt idem eſſentialiter cum homine, adhuc in eo reperitur paſſio, ſeu riſibilitas.

Reſp. negando antecedens in entibus namque realibus paſſio ſiue proprietas realiter diſtinguitur ab eo cuius eſt paſſio, ſiue ab eſſentia; cum hâc realiter immultiplicatâ multiplicetur realiter proprietas, vt patet in anima, eiuſq; propriis potentiis; ex quo vlterius infero, quod ipſum etiam riſibile realiter diſtinguitur ab homine, cum non conueniat homini niſi mediantè aliquo realiter diſtincto, in quantum ſcilicet poſſe ridere præſupponit poſſe admirari, & poſ-
Nota. ſe admirari præſupponit poſſe cognoſcere, ſiue intellectum, qui quidem eſt potentia realiter diſtincta ab anima, vt iam dictum fuit. Neque valet quod reſpondent hîc aliqui, quod potentia nihil addit entitatis ſupra eſſentiam, ſed ſolum addit reſpectum quemdam, adeò vt intellectus in quantum eſt potentia dicat in recto ipſāmet eſſentiam animæ cum reſpectu, ex quo inferunt quod ſolum propter multiplicationem iſtorum reſpectuum manente vnitate eſſentiæ, dicamus potentias multiplicari, non vero eſſentiam. Non inquam valet hæc reſponſio: vel enim potentiæ dicunt nudam eſſentiam animæ, vel nudum & ſolum reſpectum; vel eſſentiam cum reſpectu: Primum autem dici non poteſt; cum concedatur multiplicari potentias, non multiplicatâ eſſentia: Sed nec ſecundum dici poteſt; cum potentia ſit principium agendi; nullus autem reſpectus ſit talis, quin imò ſequitur actionem & innaſcitur ex actione, vt dicit Ariſtoteles 5. *Metaph. cap. de Relatione.* Demùm nec tertium dici poteſt, quod ſcilicet potentia dicat eſſentiam cum reſpectu, nam præter quam quod tunc potentia eſſet ens per accidens, & in nullo poneretur prædicamento, cū includeret naturas diuerſorū prædicamentorū, ſequeretur præterea quod cōmitteretur nugatio, quando diceretur: anima eſt intelle

intellectualis ſiue intellectiua, quia tunc ſenſus eſſet: anima eſt anima cum reſpectu ad intellectionem, quod quidem, vt patet, abſurdum eſt.

Negandum ergo eſt præfatum antecedens, ad cuius probationem Nego Minorem: etenim ſecluſo omni eo, quod non eſt idem eſſentialiter cum homine, homo non eſt riſibilis per potentiam proximam & formalem ridendi, de qua eſt quæſtio, cum hæc ſola conſtituat riſibile per modum paſſionis ſeu proprietatis, licet pro tunc dicatur riſibilis per potentiam remotam, radicalem, & ſubiectiuam ipſius riſibilitatis quæ dicitur paſſio. Vnde ad vltimum diſtinguo Minorem ſic: ſed hoc verum non eſt, niſi quia homo ille riſibilis eſt, non autem lapis, riſibilitate quæ ſit paſſio & proprietas Nego; niſi quia homo ille eſt riſibilis, id eſt niſi quia eſt in potentia remota, radicali & ſubiectiua actus ridendi. Concedo: ſed exinde nihil ad intentum, cum adhuc ſtet quod ſecluſo omni eo quod non eſt idem eſſentialiter cum homine, riſibilitas quæ eſt paſſio non competat homini, & ſic quod non ſit idem eſſentialiter cum homine.

Vrgebis: ſi conferret Deus nudæ eſſentiæ actũ ſecundum paſſionis, v.g. nudæ eſſentiæ hominis actum ridendi, illa haud dubiè diceretur formaliter ridens: ſed quamdiu eſſentia eſt in potentia ſolum remota & radicali ridendi, non autem formali & proxima, dici non poteſt formaliter agẽs ſeu ridẽs: Ergo eſſentia nuda hominis non eſt tantũ in potentia remota radicali & ſubiectiua, ſed etiã formali & proxima; proindeque & identificat ſibi eſſentialiter riſibilitatẽ prout eſt paſſio; & ſic ſimiliter de aliis proprietatibus.

Reſp. negando antecedens, ſicut enim ſi poneret Deus actũ videndi in lapide, non propterea ſequeretur quod lapis diceretur videns, propterea quod cum non haberet potentiam videndi, qua eſſet capax viſionis, non haberet per conſequens actum illum viſionis per modum actus, ſed ad modum tantummodo qualitatis: ita in *Nota.*

propoſito

propoſito ſi poneret Deus vel actum ridendi, vel actum intelligendi in nuda eſſentia hominis, non propterea diceretur homo intelligens, vel aliud ſimile agens, propterea quod non haberet actum illum homo per modum actus ſed ſolum ad modum qualitatis, ex eo ſcilicet quod careret in hoc caſu potentia formali & proxima, quæ eſt ratio ſuſcipiendi actum in ipſa eſſentiâ tanquam in potentiâ ſubiectiuâ, ratio inquam ſuſcipiendi actum per modum actus.

Obiicies 3. omne quod habet partes extra partes dicitur quantũ: ſed poteſt Deus facere quod habeat ſubſtãtia partes extra partes per ſeipſam & nõ per aliud ſuperadditum: Ergo poteſt Deus facere ſubſtantiam ſeipsâ quantam, & non per aliud. *Prob. Minor*, hoc ipſo quod habet ſubſtantia partes extra partes ſine informatione quantitatis, habet hoc ipſo partes extra partes per ſeipſam: ſed poteſt Deus facere quod ſubſtãtia nõ informata quantitate habeat partes extra partes: Ergo & poteſt facere quod habeat partes extra partes per ſeipſam. *Maior* conceditur. *Prob. Minor*, caſu quo ſeruaret Deus quantitatem in manu mea, deſtructa eius informatione, ſubſtantia tunc non informatâ quantitate ſeruaret partes extra partes: ſed poteſt Deus ſeruare quantitatem in manu mea deſtructa eius informatione: Ergo & poteſt Deus facere quod ſubſtantia non informata quantitate habeat partes extra partes. *Maior* videtur certa. *Probatur Minor.* Poteſt ſeruare Deus actum primum deſtructo actu ſecundo: ſed quantitas ſe habet ad præfatam informationem manus meæ, ſicut actus primus ad actum ſecundum: Ergo poteſt Deus ſeruare quantitatem in manu mea, deſtructa eius informatione.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti; ſicut enim non poteſt Deus facere parietem eſſe dealbatum, quamdiu non eſt informatus albedine; quin imò hoc implicat in terminis cum eſſe dealbatum, & ſic de

cæteris

cæteris denominationibus formalibus, nihil aliud ſit, nec aliud ſonet, quam eſſe affectum & informatum albedine: ita ſimiliter nec poteſt Deus facere quod habeat ſubſtantia partes extra partes, ſiue eſſe extenſam non informatà quantitate; cum eſſe ita formaliter extenſum ſit effectus formalis, qui quidem non eſt nec poni poteſt niſi ex poſitione formæ ſub ratione formæ, ſubindeque & ſub ratione informantis. Vnde ad tertium Nego Maiorem, puta quod caſu quo deſtrueret Deus in manu mea actum illum informationis, quo ſupponitur ſubſtantia manus informari à quantitate, haberet & ſeruaret tunc ſubſtantia manus partes extra partes; ſicut enim (vt in eadem ſiſtamus paritate) ſicut inquam ſubſtantia corporis Chriſti Domini in Euchariſtia, licet habeat præſentem ſibi albedinem hoſtiæ, minimè tamen dicitur nec denominatur dealbata, propterea quod non habet albedinem quæ dealbat vt informantem, nec conſequenter ſub ratione formæ tribuentis effectum ſuum formalem dealbationis: ſic ſimiliter philoſophandum eſt in præſenti, & dicendum, quod cum extenſio partium non ſit minus proprius & formalis effectus quantitatis, quam dealbatio ipſius albedinis, cuius ſignum eſt, quia huiuſmodi extenſio inuoluitur in quantitatis definitione, vtpote quæ definiri ſolet *poſitionem habens*, vt notauimus ſupra cum D. Thoma, conſequenter fit quod hoc ipſo quod non haberet ſubſtantia manus quantitatem vt informantem, nec etiam habere poſſet partes extenſas ſeu partes extra partes. *Nota.*

Inſtabis: vbicumque datur extenſa quantitas datur & aliquid correſpondens ſecundum totum toti quantitati, & ſecundum partes partibus quantitatis: ſed in præfato caſu ſeruaretur in manu mea extenſa quantitas: Ergo & ibi ſeruandum eſſet aliquid toti correſpondens quantitati ſecundum totum, & ſecundum partes partibus quantitatis: ſed tale quid non aliud

eſt aſſignabile in hoc caſu præter ipſam ſubſtantiam manus : Ergo in præfato caſu, in quo ſcilicet ſeruaretur quantitas manus non informãs correſponderet ſubſtantia manus toti quantitati ſecundum totum, & ſecundum partes partibus quantitatis : atqui hoc eſt habere partes extra partes : Ergo in præfato illo caſu haberet adhuc ſubſtantia manus partes extra partes.

Reſpondeo concedendo quidem maiorem ſi loqueremur de facto ; illam tamen negando loquendo, vt in præſenti loquimur, de poſſibili, licet igitur de facto & regulariter loquendo verum ſit quod vbicumque datur extenſa quantitas, debeat & ibi aliquid dari quod ibi toti correſpondeat quantitati ſecundum totum, & ſecundum partes partibus quãtitatis; & ideo videmus quod in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento vbi annihilata eſt ſubſtantia panis, quæ ita correſpondebat quantitati, adhuc remanent accidentia quæ mediâ quantitate extenduntur, quæque ei modo præfato correſpondent & coexiſtunt, nihilominus loquendo de poſſibili, & ſecundum quod à Deo fieri poteſt non implicat reperiri quantitatem alicubi, abſque eo quod aliquid ibi reperiatur,quod ei præfato correſpondeat modo ; cuius ratio eſt quia (vt notauimus ſupra ex D.Thoma) hoc inter materialia proprium eſt & peculiare quantitati, quod poſſit à ſeipsâ indiuiduari & indiuidualiter diſtingui ab aliâ, ex eo ſcilicet quod ex vario ſitu,ſiue ex variâ poſitione partium diſtinguitur ſufficienter,quæ quidẽ poſitio eſt de ipſius ratione, vtpote quæ definiri ſolet *poſitionem habens*; cum ergo non implicet poni alicubi quãtitatem ſine vllo ſubiecto ex ratione ſua ſpecificâ vt conceditur, nec etiam ex ratione ſua indiuiduali ; ideò nec etiam implicat reperiri alicubi quantitatem abſque eo quod aliquid ibi reperiatur quod debeat ei correſpondere & coexiſtere; licet verum ſit & concedendum quod loquendo de facto & regulariter vbicum

vbicumque reperitur quantitas, reperiatur & extenſum ſubiectum ei correſpondens, propterea quod loquendo regulariter & de facto, non eſt alicubi quantitas niſi ad modum proprietatis reſultantis, ſubindeque & niſi ad modum formæ informantis, quæ conſequenter alicui tribuit effectum formalem extenſi.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſp. D.Th. fauere haud dubiè noſtræ ſententiæ, quod quidem imprimis colligo *ex* 1. *p. q.* 28. *art.* 3. vbi definit quantitatem per hoc quod ſit menſura ſubſtantiæ: vnde ſic arguo.

Menſura ſimpliciter loquendo eſt aliud realiter à menſurato, cum inter menſuram & menſuratum detur relatio realis, tertij ſcilicet generis: ſed definiens D. Thomas quantitatem dicit, ſimpliciter loquendo, quod ſit menſura ſubſtantiæ: Ergo ſentit D. Thomas quod quantitas qua ſubſtantia eſt quanta, ſit aliud realiter à ſubſtantia.

Hoc idem ſecundò colligo, *ex quodlibeto* 7. *art.* 10. vbi habet S. Doctor *in argumento ſed contra,* quod *propter hoc fieri poteſt quod in Sacramento altaris quantitas ſit ſine ſubſtantia, quia quantitas per eſſentiam à ſubſtantia differt:* ex quo ſic arguo.

Hoc ipſo quod de quantitate indefinitè ſumptâ verificatur quod per eſſentiam differt à ſubſtantiâ, hoc ipſo etiam verificatur de omni quantitate quod accidens ſit realiter ſuperadditum ipſi ſubſtantiæ: cum propoſitio indefinita in materiâ eſſentiali & neceſſariâ æquiualeat vniuerſali: ſed dicens D. Thomas quod quantitas per eſſentiam differt à ſubſtantia, de quantitate loquitur indefinitè ſumptâ: Ergo ſentit D. Thomas quod omnis quantitas ſit accidens realiter ſuperadditum ipſi ſubſtantiæ.

Tertiò hoc idem colligo hoc argumẽto: idem haud dubiè ſentit D. Thomas de diſtinctione

quantitatis à ſubſtantia, quod ſentiit Ariſtoteles: ſed ſentiit Ariſtoteles diſtingui quantitatem à ſubſtantiâ entitatiuè & pluſquam formaliter; cum 1. *phyſic. textu* 15. *& textu* 13. abſolutè & ſine addito aſſerat ſubſtantiam & quantitatem eſſe duo & multa: Ergo & hoc idem ſentiit D.Thomas Ariſtotelis fideliſſimus aſſecla, ſed & mirificus illuſtrator, de quo ſcilicet merito canitur.

Vnus ſol toti pandit ſua lumina mundo:
Solem aufer, mundus mox tenebroſus erit.
Vnus Ariſtotelis monſtrat penetralia Thomas:
Thomam aufer, mutus reſtat Ariſtoteles.

QVÆSTIVNCVLA
DE QVANTITATE CONTINVA.

An ſcilicet diuiſio quantitatis continua in lineam, ſuperficiem, & corpus ſit eſſentialis, ſeu generis in ſpecies, & adæquata.

RESpondeo affirmatiuè, adeo vt linea, ſuperficies, & corpus ſint & veræ & omnes ſpecies quantitatis continuæ. Ratio autem primæ partis eſt, quia diuerſæ in genere quantitatis proprietates non niſi ex diuerſis reſultant ſpeciebus: iam ſic eſt, quod linea, ſuperficies & corpus diuerſas habent in ratione quantitatis proprietates; linea namque eſt breuis aut longa; ſuperficies lata aut ſtricta; corpus vero altum & profundũ: Ergo linea ſuperficies & corpus debent diuerſas eſſentialiter ſpecies cõſtituere in genere quãtitatis, an vero ſpecies illæ ſint atomæ ſeu infimæ, vel ſubalternæ & in alias diuiſibiles ſpecies, dicendum puto eas eſſe ſpecies atomas. Quamuis enim quælibet illarum ſit diuiſibilis, hoc tamen ſolum eſt ratione figuræ, vt linea in rectam & curuã; ſuperficies in quadratam & circularem; & corpus in curuum & pyra

pyramidale:vnde cum figura ſit accidens quantitatis ad genus qualitatis, non quantitatis pertinens, tales propterea diuiſiones non erunt eſſentiales, ſed potius ſubiecti in accidentia.

Iam vero quod præfata diuiſio in lineam, ſuperficiẽ & corpus ſit nedum eſſentialis, ſed etiã adæquata, adeo vt omnes ſpecies quantitatis continuæ ad tres præfatas reducantur, ex hoc oſtenditur, quod cum ratio formalis & eſſentialis quantitatis in extenſione partium conſiſtat, ſolùm etiã penes diuerſam partium extenſionẽ debent ſpecies quantitatis eſſentialiter conſtitui & diſtingui: iam ſic eſt, quod locus, motus, & tempus de quibus ſolũ dubitari poteſt non addunt ſpecialem extenſionem, ſed habet locus eamdem formaliter extenſionem ſuperficiei; motus vero non habet extenſionem formaliter diſtinctam ab extenſione ſpatij, ſicut nec tempus: non ergo conſtituunt illa tria diuerſas quantitatis ſpecies ab enumeratis. Quod autem locus eamdẽ prorſus habeat extenſionem quam habet ſuperficies, ex eo patet, quod cũ non contineat locatũ niſi ratione ſuæ ſuperficiei concauæ, propterea fit quod accidentalis ſit ei formaliter, vt locus eſt extẽſio ſeu diuiſibilitas quam habet ſecundum profunditatem vt corpus eſt, & ſolum ei conueniat formaliter vt loco extenſio & diuiſibilitas ſecundũ longitudinem & latitudinẽ, quæ eſt propria extenſio ſuperficiei, ſimiliter ideo tẽpus extenſum eſt & quantum, quia quantus & extenſus eſt motus cuius eſt numerus; & ideo motus eſt extenſus & quantus, quia quantum & extenſum eſt ſpatium, quod per motum pertranſitur: Ergo verum quod prius.

Dices 1. contra primam partem quæſiti, quod cum impenetrabilitas ſit paſſio quãtitatis, nulla poteſt eſſe quantitas continua permanens quæ non ſit cum altera quantitate impenetrabilis: iam ſic eſt, quod ſi duo corpora perfectè plana coniungantur, ſuperficies terminatiuæ vtriuſque corporis ad inuicem penetrantur, cum ſe

tangant ſecundum ſe totas;& idem dic de linea continuante partes ſuperficiei : non ergo linea & ſuperficies ſunt veræ ſpecies quantitatis continuæ permanentis.

Reſpondeo, quod cũ ſuperficies ſit diuiſibilis ſecundum latitudinem, & eâ ſolum ratione ſit quantitas & quanta; ſitque indiuiſibilis ſecundum profunditatem , & ſecundum eam rationẽ non ſit quantitas, ſed ſolum continuatiuum vel terminatiuum corporis quãti:inde fit, quod obſtaret quidem quantitati ſuperficiei, & illius extẽſioni & diuiſibilitati,ſi illius partes ſecundũ latitudinem ſecundũ quam eſt quanta & extenſa ad inuicem penetrarentur,& ſecũdum ſe totas ſe tangerent;& idẽ de linea ſi priores partes ipſius lineæ tangerent ſecundum ſe totas poſteriores eiuſdem partes,quia id eſſet non habere partes nec extenſionẽ aliquam etiam ſecundum longitudinem:earum tamen quantitati minimè obſtat,quod tangat linea ſecundum ſe totã partes ſuperficiei quas continuat , & ſuperficies vnius corporis plani ſuperficiem alterius , cum ex ea parte qua ita ſe tangunt,extenſæ non ſint & quãtæ,ſed indiuiſibiles,adeoque & cum hoc ſtet quod ex ea parte qua extenſæ ſunt & diuiſibiles ſe minimè tangant ſecundum ſe totas.

Vrgebis:in quantitate non ſolum aliquæ illius partes non debent penetrari cum aliis eiuſdem quantitatis partibus, ſed nec vna quantitas debet penetrari cum altera realiter & numero diſtincta, vt patet in corpore quanto : ſed vna ſuperficies non poteſt aliam ſuperficiem,ſiue ſuperficiem alterius corporis tangere , quin eam tangat ſecundum ſe totam, ſubindeque & cum eâ penetretur : Ergo quantumuis partes ſuperficiei non ita ſe tangant, adhuc tamen id obſtat quantitati ſuperficiei.

Reſpondeo negando maiorem, ſi ſermo ſit de omni quantitate,ſiue de quantitate quæ ſecundum aliquam tantum rationem eſt diuiſibilis; ei enim ſufficit quod eâ ratione qua diuiſibilis

eſt & extenſa, partes illius ſecundum quas eſt diuiſibilis, non ſe tangant ad inuicem ſecundum ſe totas. Vnde eſt hoc ſpeciale corpori quanto, quia ſcilicet eſt ſpecies quantitatis ex omni parte diuiſibilis, & ſecundum nullam dimenſionem indiuiſibilis, hoc inquam eſt ei ſpeciale quod non ſolum partes illius ad inuicem non penetrentur, ſed quod nec ipſum corpus cum altero corpore penetrari poſſit, aut illud ſecundum ſe totum tangere, quia, vt iam dictum fuit, ſub nulla ratione talia corpora ſunt indiuiſibilia, vt poſſint ſecundum ſe tota ad inuicem ſe tangere.

Dices 2. contra ſecundam partem eiuſdem quæſiti quantum ad id quod ſpectat ad locum, quod non poſſunt multiplicari & diuerſificari proprietates, non multiplicatâ & diuerſificatâ eſſentia ſpecificè; ſed ratio mēſuræ quæ eſt proprietas quātitatis multiplicatur & diuerſificatur in loco & ſuperficie: Ergo locus & ſuperficies ſunt alia & alia ſpecies quantitatis. *Probatur Minor:* ſuperficies ex ſua ratione formali eſt tantum menſura ſubiecti in quo eſt, ſubindeque & intrinſeca; ſed locus ſub ratione formali loci addit eſſe menſuram extrinſecam locati, cum formaliter vt talis addat ſupra ſuperficiem continere locatum: Ergo vera Minor.

Reſpondeo, quod licet proprietates, quæ ſine reſpectu & ordine ad aliquid extrinſecū alicui naturæ conueniunt, non poſſint ſpecificè multiplicari nō multiplicatâ & diuerſificatâ eſſentiâ; proprietates tamē quæ alicui cōpetunt cum ordine ad aliquid extrinſecū poſſunt multiplicari immultiplicatâ formaliter quoad intrinſeca & eſſentialia eius eſſentiâ; cū huiuſmodi proprietates non tā commenſurentur ei cui competūt, quam extrinſeco, in ordine ad quod ei competunt: quia ergo in loco eſſe menſuram extrinſecā corporis contenti ſeu locati eſt aliquid competens ſuperficiei, prout ordinē dicit ad extrinſecum, puta locatū, bene poteſt inuariatâ eſſen-

tiâ quantitatis, & extenſione partiũ,competere diuerſa ratio menſuræ ipſi ſuperficiei ſumptæ & ſecundum ſe,& ſecundũ quod cõtinet locatum; & ideo Ariſtoteles quia *in hoc capite de quantitate*,de eâ loquitur vt eſt menſura,etiam enumerauit locũ vt diſtinctam ſpeciem à ſuperficie: quia vero *in* 5 *libro Metaphyſicæ*,de quantitate loquitur ſecundũ ſua eſſentialia,& conſequẽter in ratione extenſionis, cum locus, vt diximus non habeat diſtinctam extenſionẽ ab extẽſione ſuperficiei,nec etiam ibi locũ conſtituit Ariſtoteles ſpeciẽ quantitatis diſtinctam à ſuperficie.

Dices 3. contra eamdem ſecundam quæſiti partem,quantum ad id quod ſpectat ad tempus & motũ extenſio quantitatis continuæ in partibus,continuatione, & cõtinuatiuis earum conſiſtit:ſed motus & tempus diſtinctas formaliter habent partes, continuationẽ & cõtinuatiua ab iis quæ habet ſpatiũ ſeu corpus quod per motũ pertranſitur:Ergo & diſtinctã conſtituere debẽt ſpeciem quãtitatis. *Probatur Minor:*partes corporis ſunt permanentes, & eius continuatiua ſunt ſuperficies ſimiliter permanẽtes:atqui partes motus & tẽporis ſunt tranſeuntes;& continuatiua motus ſunt mutata eſſe, continuatiua autem temporis ſunt inſtantia,quæ etiam tranſeunt:Ergo diſtinctæ ſunt partes ſicut & diſtincta continuatiua motus & temporis à partibus ipſius corporis, & ab eius continuatiuis.

Reſpondeo,hoc quidem conuincere argumentum,quod partes & continuatiua motus & temporis diſtinguantur materialiter & entitatiuè à partibus & cõtinuatiuis corporis;cũ his realiter permanentibus, illa realiter tranſeant & deſinant eſſe:nihilominus diſtinctio hæc non propterea facit diſtinctionẽ formalẽ extenſionis,cuius ratio eſt,quia hac ſtante diſtinctione adhuc verificatur,quod tantã & non maiorem extenſionem tranſeuntẽ habet motus & tẽpus,quantam habet extenſionẽ permanentem corpus ſuper quod fit motus;adeò vt extenſio & magnitudo

tudo motus & conſequenter temporis extenſioni & magnitudini corporis commenſuretur ſuper quod fit, & inſuper vtraque ſit extenſio continua, partiũ videlicet quę copulãtur aliquo termino cõmuni: dicendum ergo, quod differẽtia illa partium quantitatis & illius extenſionis penes permanentiam vel non permanentiam eſt omnino materialis & accidentalis quantitati; ac proinde quod inſufficiens eſt ad conſtituendum ſpecies eſſentialiter diſtinctas quãtitatis. Vnde diuiſio illa quantitatis continuæ in permanentem & tranſeuntem non eſt generis in ſpecies, ſed eſt ſubiecti in accidentia.

Vrgebis: non ſolum datur motus localis qui ſit propriè motus & extenſus, & cuius tempus ſit numerus ſecundum prius & poſterius, ſed alij motus vt alteratio &c. tales ſunt: atqui iſti motus habere non poſſunt extenſionem corporis ſuper quod fiat motus, nec eſſe quanta per accidens ſiue per aliud, puta per quantitatem & extenſionem corporis ſuper quod fiat motus: Ergo tales ſaltem motus conſtituent ſpecialem & diſtinctam ſpeciem quantitatis.

Reſpondeo negando minorem; omnis namque motus ſucceſſiuus qui quidem ſolus quãtus eſt & extenſus, non habet eſſe quantus niſi per accidens, id eſt per aliud diuerſimodè tamẽ; nam motus localis de quo vt magis noto locuti ſunt Ariſtoteles & D.Th. quantus eſt, vt dictum fuit ſupra & extenſus, quia eſt quantum & extenſũ ſpatiũ per quod fit talis motus, ac proinde nec habet vt dicimus extẽſionem formaliter diſtinctam ab illo, alij vero motus, vt motus alterationis & augmentationis non habent eſſe quanti & extenſi, niſi propter quantitatem extenſionẽ & latitudinem ſuorum terminorũ, ac per conſequens nec habent extenſionẽ formaliter diſtinctam ab eorumdem extenſione: quod ſi aliquis detur motus ſucceſſiuus ad acquiſitionem termini indiuiſibilis, id erit propter reſiſtentiam contrarij ſucceſſiuè in tempore vincendam; at-

que ita extenſio talis motus commenſurabitur extenſioni contrarij reſiſtẽtis,non autẽ indiuiſibilitati termini;ſicque in omni aſſignabili motu aſſignabile etiam eſt aliquid ad cuius extẽſionem dicatur & ſit ille extenſus ſeu quantus.

QVÆSTIO V.

An quantitas diſcreta, ſiue numerus ſit vnum ens per ſe.

P*Ræmittendum* 1. diſtingui communiter numerum in numerum numerantem,& numerum numeratum. Numerus numerans dicitur ille qui eſt ratio numerãdi in intellectu, vt duo, tria,quatuor &c. quæ quidem ſunt rationes quibus omnem materiã numeramus:hic tamen numerus vnitatem non habet niſi rationis,cũ non ſit niſi in ratione ſeu intellectu numerante;numerus vero numeratus ſunt res ipſæ, ſeu materia quę iſti numerationi ſubiicitur;& poteſt iſte etiam numerus dupliciter ſumi, vel generaliter pro omni multitudine quomodocũque numerabili ab intellectu,ſubindeque & pro eâ etiam quæ in rebus ſpiritualibus inuenitur : vel ſumi poteſt ſpecialiter pro multitudine quantitatiua, quæ quidẽ ratione quantitatis ſpecialem habet rationem menſurę in numerando,vt explicabimus,quæque ex ſpeciali etiã ratione eſt numerus;cũ alia è contra non tã ſint numerus quam multitudo,propterea quod quę faciunt numerũ propriè & in rigore loquẽdo ſolo differunt numero, cũ talia ex eo quod faciunt numerũ differant, nec niſi numerò differre poſſint ex eo precisè quod faciunt numerũ;ac proinde cũ ſola quantitas hoc per ſe habeat,quod faciat differre numericè , adeò vt multitudo quæ oritur ex diuiſione quantitatis continuæ non ſit conflata niſi ex ſolo numero differentibus,ideo talis multitudo quantitatiua ex ſpeciali ratione dicitur numerus,ſubindeque meritò appoſui in titulo.

titulo an quantitas diſcreta,ſiue numerus,confundens quantitatē diſcretam cum ipſo numero, vtpote quæ ſpecialiter habet quod ſit numerus, cum tamen alia non tam ſint numerus quam multitudo numerata. Porrò de hoc tantum quantitatiuo numero procedit in præſenti & procedere ſolet quæſtio, dum ſcilicet de numero inquiritur, vtrum ſit vnum ens per ſe;pro certo namque ſupponitur quod multitudo numerata aliorum quæ non ſunt quantitate differentia, puta eſſentiarum, angelorum, ſpiritualium &c, dici non poſſit vnum ens per ſe;talis namque multitudo vel eſt ſine ordine aliquo, & ſic cum ſpeciem non ſumat ab aliquo vno, ſed ſit præcisè collectio plurium non poteſt per conſequens dici vnum per ſe,vel dicit ordinem quemdam, qualem dicit exercitus, ciuitas; & tunc cum ordo ille ſit ordo tantum relatiuus, eſt adhuc inſufficiens ad hanc conſtituendam multitudinem vnum per ſe,cum relatio formaliter verſetur inter plura extrema vt plura ſunt, & vnitas ordinis ſumatur potius à pluralitate, quando tantum eſt relatiua, de numero ergo quantitatiuo procedere debet quæſitum, cum de eo inquiritur an ſit vnum per ſe;nec immerito: vnitas enim ordinis quantitatiui ſeu extenſionis in numero non eſt ſolum vnitas relationis, ſed diſtinctio quantitatum diuiſarum ſub vnâ vltima vnitate, ſub qua cæteræ ordinantur & clauduntur, prout inducentes in ipſa extenſione ſeu quantitate diſcretâ nouum quēdam menſurandi modum, quo ſcilicet menſurari poteſt quantitas continua per ipſam enumerationem partium quantitatis diſcretæ, quæ quidem menſuræ & menſurandi ratio non videtur ſtare poſſe in ente quod non eſt vnum per ſe, vt oſtendemus infra.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima,ſubindeque & vim habitura principij reſpe-

ctu concluſionis inferendæ, puta quod *per ſe reponi ſub certo genere non conuenit niſi enti per ſe*; quod *vnum per ſe ad differentiam entis per accidens ſumit ſpeciem ab vno*; quod *vna in re & à parte rei forma eſſe nõ poteſt niſi vnius per ſe.* Primo quidem receptiſſima eſt prima illa propoſitio, quod ſcilicet per ſe reponi ſub certo genere non conueniat niſi enti per ſe: cuius ratio eſt quia cum non reponatur aliquid ſub certo genere niſi ratione certæ cuiuſdã differẽtiæ contrahentis & determinãtis genus ad tale quid conſequenter ſit, quod hoc ipſo quod aliquid per ſe reponitur ſub certo genere, habet etiã per ſe & certum genus & certam differentiã: iam ſic eſt, quod hoc non conuenit niſi enti per ſe, cum hoc ipſo ſit ens verè definibile & conſequenter habẽs eſſentiam verè vnam, quæ verè ſcibilis eſt vtpote medium ad demonſtrãdas proprietates quas tunc verè habet: verum ergo & receptiſſimum primum illud dictum, puta quod per ſe reponi ſub certo genere non conueniat niſi enti per ſe. Iam vero quantum ad ſecundum, puta quod vnum per ſe ad differentiam entis per accidens ſpeciem ſumat ab vno, inſinuat & explicat D.Th. 7. *Metaph. lect. vltimâ* ſuper textum 60. vbi rationem reddens diſtinguendi inter compoſitionem ex multis quæ facit vnum ſimpliciter, & quæ facit vnum ſecundum quid: *huius*, inquit, *diuerſitatis ratio eſt: quia compoſitum quãdoque ſortitur ſpeciem ab aliquo vno, quod eſt vel forma, vt patet in corpore mixto, vel compoſitio vt patet in domo; vel ordo vt patet in ſyllaba & numero, & tunc oportet quod totum compoſitum ſit vnum ſimpliciter: quandoque vero compoſitum ſpeciem ſortitur ab ipſa multitudine partium collectarum vt patet in aceruo, populo & aliis huiuſmodi: & in talibus totum compoſitum non eſt vnum ſimpliciter ſeu per ſe, ſed ſolum ſecundum quid.* Hæc D.Th. ex quibus euidenter colligitur ens per ſe ad differentiam entis per accidens ſpeciem ſortiri ab vno.

Tan.

Tandem quod receptiſſimum ſit & veriſſimum tertium illud , puta quod vna in re & à parte rei forma eſſe non poſſit niſi vnius per ſe, patet euidenter , tum ex propoſitione ſuperiori , quia ſcilicet tunc illud ad quod talis pertinet forma ſpeciem ſortitur ab vno , nimirum ab vnâ formâ , tum etiam quia cum forma quæ talis eſt in re & à parte rei habeat etiam in re ſuum effectum formalem , & effectus formalis vnius formæ non ſit niſi vnum eſſe formale , vt patet ex terminis , propterea fit quod illud , quod habet in re & à parte rei formam vnam , vnum etiam tantum habeat eſſe formale & eſſentiale, ſubindeque & vnius ſit eſſentiæ , & vnum ens per ſe. Qua de cauſa qui ibi negant numerum eſſe vnum per ſe, ſolent etiam negare habere numerum formam in re & à parte rei, ſed hanc puta vltimam vnitatem habere ſolùm numerum vt aſſignabilem ab intellectu. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & ab omnibus conceſſis principiis , iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO.; *quantitas diſcreta , ſiue quantitatiuus numerus eſt vnum ens per ſe.*

Probatur primò ex primo præmiſſo principio. *Quod per ſe reponitur ſub certo genere eſt vnum ens per ſe* ; Ergo quantitatiuus numerus, non poteſt non eſſe vnum per ſe. *Probatur conſequentia*:numerus quantitatiuus per ſe reponitur ſub genere quantitatis ; Ergo hoc ipſo quod id quod ita ſub certo reponitur genere eſt ens per ſe , non poteſt quantitatiuus numerus non eſſe vnum ens per ſe *Probatur antecedens :* quantitatiuus numerus , vt commenſurabilis eſt quantitati continuæ,reponitur hoc ipſo ſub quantitatis genere ; ſed per ſe habet quantitatiuus numerus, quod ſit commenſurabilis quantitati continuæ : Ergo per ſe reponitur ſub quantitatis genere. *Maior* eſt euidens:

nec enim poteſt eſſe commenſuratio niſi inter ea, quæ ſunt ad minus eiuſdem generis in eo in quo commenſurantur. *Probatur Minor*: exhaurire & adæquare numerum ipſam quantitatem continuam per ipſam partium numerationem, eſt eſſe numerum commenſurabilem ipſi quantitati continuæ: ſed habet per ſe quantitatiuus numerus exhaurire & adęquare quantitatem continuam per ipſam partium numerationem: Ergo & per ſe habet quod ſit commenſurabilis quantitati continuæ. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: ideo habet numerus exhaurire per ipſam partium numerationem quantitatem continuam, quia habet cauſari ex continui diuiſione ſed habet per ſe & per ſe exigit quãtitatiuus numerus cauſari ex continui diuiſione, cum in hoc dicatur quãtitatiuus numerus: Ergo & habet per ſe quãtitatiuus numerus exhaurire & adæquare per partium numerationem quantitatem continuam: Ergo per ſe habet quantitatiuus numerus quod ſit commenſurabilis quantitati continuæ: Ergo per ſe reponitur quantitatiuus numerus ſub quantitatis genere: Ergo hoc ipſo quod id, quod per ſe reponitur ſub certo genere eſt vnum ens per ſe (quod eſt primum præmiſſum principium,) eſt hoc ipſo quantitatiuus numerus vnum per ſe.

Probatur ſecundò ex ſecundò præmiſſo principio. *Vnum per ſe ad differentiam entis per accidens ſpeciem ſumit ab vno*: Ergo quantitatiuus numerus eſt vnum ens per ſe. *Probatur conſequentia*: id à quo ſpeciem ſumit quantitatiuus numerus eſt ſimpliciter vnum; Ergo hoc ipſo quod vnum per ſe ſpeciem ſumit ab vno, eſt hoc ipſo quantitatiuus numerus vnum per ſe. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: vnitas ordinis quantitatiua eſt vnitas ſimpliciter; ſed ſpeciem ſumit quantitatiuus numerus ab vnitate ordinis quantitatiuâ; Ergo id à quo ſpeciem ſumit quantitatiuus numerus eſt vnum ſimpliciter. Minor eſt euidens: non

enim

enim exurgit quantitatiuus numerus, niſi ex pluribus vnitatibus quantitatiuis prout clauduntur & ordinantur ſub vna vltima vnitate, & induunt ſimul & ſemel ſpecialem rationem menſuræ, in quo conſiſtit vnitas ordinis quantitatiua. *Probatur Maior:* ratio menſuræ, quantumcumque menſuret modo diſcreto eſt vna ſimpliciter; ſed vnitas ordinis quantitatiua induit huiuſmodi rationem menſuræ: Ergo vnitas ordinis quantitatiua eſt vnitas ſimpliciter. *Minor* eſt certa: dicit enim vnitas ordinis quantitatiua exhaurire ſeu adæquare modo diſcreto, ſiue partium numeratione ipſam quantitatem continuam. *Probatur Maior*: indiuiſibilitas eſt ſignum vnitatis ſimpliciter; ſed ratio menſuræ, quantumcumque menſuret modo diſcreto indiuiſibilis eſt ſub ratione menſuræ; cum ipſa diſcretio ſeu diuiſio non cadat ſupra rationem menſuræ, quæ vna tantum ſupponitur, ſicut & vnum menſuratum, ſed ſupra ipſas partes ſeu partiales quantitates, ex quibus vna exurgit menſura: Ergo ratio menſuræ, quantumcumque menſuret modo diſcreto eſt vna ſimpliciter: Ergo vnitas ordinis quantitatiua quæ talem induit rationem menſuræ eſt vnitas ſimpliciter: Ergo id à quo ſpeciem ſumit quantitatiuus numerus eſt vnum ſimpliciter: Ergo hoc ipſo quod ens per ſe ad differentiam entis per accidens ſpeciem ſumit ab vno (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo quantitatiuus numerus vnum ens per ſe. *Nota.*

Probatur tertiò ex tertio præmiſſo principio. *Vna in re & à parte rei forma eſſe non poteſt niſi vnius per ſe.* Ergo quantitatiuus numerus eſt vnum ens per ſe. *Probatur conſequentia:* aſſignabilis eſt in re & à parte rei forma quantitatiui numeri: Ergo hoc ipſo quod vna in re forma eſſe non poteſt niſi vnius per ſe, eſt hoc ipſo quantitatiuus numerus vnum per ſe. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* forma dicitur talis ex effectu formali: ſed datur à parte

parte rei effectus formalis formæ quantitatiui numeri: Ergo in re & à parte rei aſſignabilis eſt ipſius forma *Probatur Minor:* effectus formalis formæ quantitatiui numeri eſt eius claudere & terminare vnitates vt induentes ſpecialem rationem menſuræ: hoc enim poſito, formaliter ponitur & ipſe quantitatiuus numerus, ſicut ablato tollitur; ſed in re & à parte rei habetur talis effectus; nec enim quaternarius numerus tranſit à parte rei vltra quartam vnitatem, aliàs quaternarius non eſſet: Ergo datur à parte rei effectus formalis formæ quantitatiui numeri: Ergo in re & à parte rei datur & ipſa forma quantitatiui numeri: Ergo hoc ipſo quod vna in re & à parte rei forma eſſe non poteſt niſi vnius per ſe (quod eſt tertium præmiſſum principium;) eſt hoc ipſo quantitatiuus numerus vnum per ſe.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia concluſionis fundamẽta in ſolutionibus obiectionũ

Obiicies primò non poteſt quantitatiuus numerus eſſe vnum ens per ſe, & non diſtingui realiter à rebus numeratis; ſed de facto non diſtinguitur realiter quantitatiuus numerus à rebus ſeu quantitatibus numeratis: Ergo nec poteſt quantitatiuus numerus eſſe vnum ens per ſe. *Maior* eſt euidens; cum enim res ſiue quantitates numeratæ ſint vt tales plura entia, non vnum ens; conſequenter fit quod ſi non diſtinguatur quantitatiuus numerus à rebus numeratis, quod eſſe non poſſit vnum per ſe. *Probatur Minor:* quod ſe habet ad res numeratas vt ens rationis, ſeu ens per animam ad ens reale, non diſtinguitur ab illis realiter: ſed numerus ita ſe habet ad res ſeu quantitates numeratas: Ergo quantitatiuus numerus non habet realiter diſtingui à rebus ſeu quantitatibus numeratis. *Maior* eſt euidens: nec enim ens rationis diſtingui poteſt realiter, cum diſtinctio ſicut & vnitas ſit:

fit paſſio entis, & conſequenter talis ſit diſtinctio qualc eſt ens quod diſtinguitur. *Probatur Minor:* nullum reale accidens, ſeu extra animam habet plurificari & augeri per ſolam comparationem aliquorum ad aliqua, cum comparatio ſit opus animæ ſeu intra animam; ſed augetur & plurificatur numerus per ſolam comparationem aliquorum ad aliqua: vt ſi vnum comparetur ad vnum, dicitur dualitas, ſi ad duos comparetur, dicitur tunc ternarius numerus: Ergo numerus non poteſt ſe habere ad res ſeu quantitates numeratas vt accidens reale & extra animam, ſed ſolum vt ens per animam ad ens reale.

Reſpondeo Negando Minorem, quod quidem, præterquam quod ſufficienter colligitur ex dictis ſupra, poteſt vlterius inſinuari, & quidem medio irrefragabiliter concludẽte pro diſtinctione ſolius quantitatiui numeri, dicendo ſcilicet quod in numeris quantitatiuis ſecundum diuiſionem de facto deuenitur ad vltimum, quia ad vnitatem deuenitur; ſed in rebus ſeu quantitatibus annumeratis non poteſt deueniri ad vltimum ratione quantitatis, pro qua ſupponunt res numeratæ; alias tunc continuum eſſet vltimatè diuiſum, quod eſt impoſſibile: Ergo non poteſt numerus non diſtingui realiter à rebus numeratis, loquendo de numero quantitatiuo: ad probationem verò in qua dicitur, ſe habere quantitatiuum numerum ad res numeratas tanquam ad ens rationis ſeu per animam ad ens reale, Nego ſimiliter Minorem, pro cuius falſitate demonſtranda, hoc argumentum à Lectore notandum velim & ponderandum. Nulla potentia quæ prior eſt naturaliter alterâ poteſt ab effectu potentiæ poſterioris dependere tanquam ab obiecto, vt per ſe patet, alias eſſet prior ſimul & poſterior: ſed potentia ſenſitiua eſt prior naturaliter potentiâ intellectiuâ; cum potentia intellectiua ab ipſâ dependeat, vt habetur primò

Nota. *Nota.*

poſteriorum.

poſteriorum : Ergo potentia ſenſitiua non dependet ab effectu potentiæ intellectiuæ tāquam ab obiecto : Sed ens rationis & per animam eſt quaſi effectus potentiæ intellectiuæ, numerus verò quantitatiuus eſt de obiecto potentiæ ſenſitiuæ, cum ſit ſenſibile commune, vt dicitur ſecundò de anima ; & cuius ſignum eſt, quod circa numerum decipitur ſenſus ; videmus enim quod aliquando in vna re videntur duæ: Ergo numerus ille quantitatiuus eſſe non poteſt ens rationis, nec ſe habere ad res ſeu quantitates numeratas vt ens per animam ad ens reale.

Vnde ad tertium Nego etiam Minorem, quod ſcilicet per ſolam comparationem aliquorū ad aliqua augeatur & plurificetur numerus quantitatiuus, vt euidenter colligi poteſt ex ratione ſupra adductâ, & annotatâ in qua oſtenſum fuit numerum quantitatiuum præuium eſſe ad effectum potentiæ intellectiuæ ; ad quod addo, *Nota.* quod ad id non poteſt ſola ſufficere comparatio intell. ctus, ad quod requiritur realis alicuius diuiſio : iam ſic eſt quod vt exurgat vel plurificetur quantitatiuus numerus, requiritur realis alicuius diuiſio, quantitatis ſcilicet continuæ ; cum numerus quantitatiuus ſeu quantitas diſcreta habeat vt talis eſſe menſura quantitatis continuæ, ſeu exhaurire & adæquare quantitatem continuam per ipſam partium numerationem, quod quidem non ita haberet, niſi ſimul haberet cauſari ex diuiſione quantitatis continuæ : Ergo falſum eſt plurificari & augeri quantitatiuum numerum ex ſola comparatione aliquorum ad aliqua ſubindeque & falſum quod ſe habeat ad res numeratas vt ens rationis ad ens reale, vel quod ſit realiter indiſtinctus à rebus numeratis.

Inſtabis : res ſiue quantitates numeratæ ſunt formaliter numeratæ per numerum : Ergo non eſt numerus realiter diſtinctus à quantitatibus numeratis : *Probatur conſequentia* : cauſa formalis

malis non differt realiter à ſuo formali effectu; cum ſit formalis effectus ipſamet forma communicata; ſed hoc ipſo quod res ſeu quantitates numeratæ ſunt formaliter numeratæ per numerum, eſt ipſe numerus formalis cauſa rerum numeratarum, vt patet ex terminis: Ergo hoc ipſo quod res ſeu quantitates numeratæ ſunt formaliter numeratæ per numerum non eſt hoc ipſo numerus realiter diſtinctus à quantitatibus nūmeratis.

Reſpondeo Negando conſequentiam, ad cuius probationem diſtinguo Maiorem: cauſa formalis non differt realiter à ſuo formali effectu quantum ad id quod importat effectus formalis in recto, Concedo: non differt ab effectu ſuo formali quantum ad id quod importat talis effectus in obliquo Nego; vel, quod in idem redit, non diſtinguitur ab effectu ſuo formali, prout effectus (ſupponit præciſè pro eo quod, à cauſa ponitur, Concedo; prout effectus inuoluit & id in quo ponitur Nego & conceſsâ minori diſtinguo ſimiliter cōſequens. Pro quo dico quod ſicut albedo quæ dicitur cauſa formalis reſpectu hominis albi non habet diſtingui ab effectu ſuo formali, ſiue ab homine albo pro effectu quem ponit in homine, cum effectus ſumptus pro eo quod ponit & ſecundum id quod dicit in recto ſit ipſa albedo; cum quo tamen ſtat quod adhuc realiter diſtinguatur ab homine in quo effectum ponit, & qui importatur in obliquo à tali effectu formali, cum ſit id cui communicatur albedo: ita ſimiliter philoſophandum in præſenti, & dicendum quod quamuis numerus non diſtinguatur à rebus numeratis pro effectu ſuo ſeu quantum ad effectum quem in ipſis ponit, cum ſit talis effectus in recto ſumptus ipſemet numerus ex quo dicuntur formaliter numeratæ, hoc tamen non impedit, quin ab ipſis rebus ſeu quantitatibus quæ ſunt ſubiectum talis numeri adhuc realiter diſtinguatur quod eſt diſtingui à ſuo effectu formali, non quidem quā-

tum ad effectum quem ponit, ſed quantum ad id in quo ponit effectum; ſiue non quidem quantum ad id quod importat effectus in recto, bene tamen quantum ad id quod importat in obliquo ſeu quantum ad ipſas quantitates denominatas per numerum.

Obiicies ſecundò, par eſt ratio quantum ad eſſe vnum per ſe de numero quantitatiuo, ſeu quantitatiuum, ac de quocumque alio numero, puta eſſentiarum vel angelorum: ſed numerus eſſentiarum vel angelorum non habet eſſe vnum ens per ſe, vt ſupponitur ex præmiſſis: Ergo neque quantitatiuus numerus. *Probatur Maior*: in tantum quantitatiuus numerus eſt vnum ens per ſe, in quantum realiter diſtinguitur à quantitatibus numeratis, quæ vt tales ſunt plura entia; ſed par eſt ratio de diſtinctione numeri eſſentiarum verbi gratia, ab eſſentiis numeratis, ac de diſtinctione quantitatiui numeri à quantitatibus numeratis: Ergo & par eſt ratio de vno & de altero quantum ad eſſe vnum per ſe. *Probatur Minor*: non minus dicuntur eſſentiæ numeratæ per numerum, quam quantitates; ſed quia quantitates ſunt numeratæ per numerum, dicitur quantitatiuus numerus diſtingui à quantitatibus numeratis; cum ly *per* cauſalitatem denotet, & conſequenter diſtinctionem inter ea inter quæ exercetur; Ergo par eſt ratio de diſtinctione numeri eſſentiarum, & quantitatum.

Reſpondeo negando paritatem maioris: etenim quantitatiuus numerus, ex eo quod quantitatiuus eſt, ſiue cauſatus ex diuiſione quantitatis continuę, induit hoc ipſo rationem menſuræ reſpectu quantitatis continuæ, in quantum ſcilicet habet hoc ipſo per partium numerationem exhaurire ipſam quantitatem continuam; ex quo quidem euidenter infertur eſſe quantitatiuum numerū ſub genere quantitatis, ſubindeque & ens per ſe; tum quia vt dictū fuit ſupra in probandâ concluſione non poteſt eſſe commenſuratio niſi inter ea, quæ ſunt ad mi-

nis eiuidem generis in eo, in quo commenſurantur; tum quia hoc ipſo quod habet ita menſurare & exhaurire quantitatem continuam per partium numerationem, habet talem facere aggregationem, vt ſit in eâ propriè & rigoroſè loquendo *additio vnius ad aliud*, ſubindeque & extenſio, quæ quidem eſt de genere quantitatis: Iam ſic eſt quod illa ratio & doctrina non currit in alio numero qui non eſt quantitatiuus, qualis eſt numerus eſſentiarum vel angelorum, vt per ſe patet; Ergo quamuis ex parte numeri numerantis numeremus & angelos & eſſentias ſicut quantitates, non tamen eſt par ratio de vno & de altero, quantum ad eſſe vnum ens per ſe. Vnde

Ad probationem Nego minorem, quod ſcilicet ſit par ratio de diſtinctione numeri eſſentiarum verbi gratia ab eſſentiis numeratis, ac de diſtinctione quantitatiui numeri à quantitatibus numeratis; tum quia quantitatiuus numerus habet diſtingui à quantitatibus numeratis ex ipsâ ratione menſuræ quã induit, quæq; peculiaris eſt ipſi quãtitatiuo numero; in quantum ſcilicet ipſæ quantitates partiales numeratæ hoc ipſo quod tales diuiſæ & diuiſibiles ſunt, cum tamen ipſe numerus ſub ratione menſuræ, quamtumcumque menſuret modo diſcreto èſt omnino indiuiſibilis, cum ipſa diſcretio ſiue diuiſio non cadat ſupra rationẽ menſuræ, quæ vna tantum ſupponitur ſicut & vnum menſuratum, ſed cadat potius ſupra ipſas partes ſeu partiales quantitates ex quibus vna exurgit menſura; tum quia ipſe quantitatiuus numerus habet quod cadat ſub obiecto potentiæ ſenſitiuæ; cuius quidem ſignum in eo ſupra inſinuauimus, quod circa quantitatiuum numerum decipitur ſenſus, dum ſcilicet in re vna videntur aliquando duæ; adeoque & habet quod antecedat ipſam intellectus operationem ſub ratione numeri: Iam ſic eſt quod ideo non diſtinguitur numerus in aliis rebus, puta eſſentiis

tiis vel angelis, quia non habet eſſe talis niſi per actum intellectus comparantem & ordinantem plures angelos ſub vno vltimo, tanquam ſub vnâ vltimâ vnitate, quæ claudat multitudinem; non ergo par eſt ratio quantum ad diſtinctionem à numeratis, de numero eſſentiarum vel angelorum, ac de quantitatiuo numero.

Vnde ad vltimum Nego Minorem præcisè, ſumptam, & vt ſonat in terminis. Non enim per hoc præcisè diſtinguitur quantitatiuus numerus à quantitatibus numeratis, quia hæc numerantur per numerum; cum etiam ſex tranſcendentia numerentur per ſenarium numerum, nec tamen propterea ab eo realiter diſtinguantur, cum ſe habeant ad illum vt tranſcendentaliter ſuperiùs ad inferius, inter quæ eſſe non poteſt eſſentialis nec conſequenter realis diſtinctio; Non ergo præcisè per hoc diſtinguimus quantitatiuum numerum à quantitatibus numeratis, quia per illum numerantur, ſed quia numerantur per illum vt induentem rationem menſuræ reſpectu quantitatis continuæ, & conſequenter per illum vt indiuiſibile & quid vnum ſub tali ratione, cum tamen ipſæ quantitates numeratæ diuiſibiles ſint & diuiſæ; vel etiam quia numerantur per illum antecedenter ad actum intellectus, vt dictum fuit ſupra, ex quo fit quod ille non ſit tantum ens rationis, nec conſequenter, quod ſolum ratione diſtinguatur, ſed realiter: quæ quidem duo, cum applicari non poſſint ſupra numerandi modum, quo numerantur aliæ res puta eſſentiæ vel angeli per numerum, ſequitur per conſequens non poſſe ex numerandi modo concludi rationem parem de numero quantitatiuo, ac de quouis alio numero, quantum ad præfatam diſtinctionem numeri à rebus numeratis.

Inſtabis: Non minus exurgit quantitatiuus numerus ex merâ pluralitate, quam quiuis alius numerus; ſed quia alij numeri verbi gratia eſſentiarum ex merâ exurgunt pluralitate, habent

excludere

excludere vnum per ſe. Ergo & excludit quantitatiuus numerus vnum ſiue vnitatem per ſe, ſicut & alij numeri. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*: ſolâ diuiſione quantitatis exurgit quantitatiuus numerus; ſed diuiſio facit ex propria ratione pluralitatem: Ergo ex ſola pluralitate exurgit quantitatiuus numerus. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*: ſolâ diuiſione quantitatis exurgit multitudo in quantitatibus; ſed multitudo in quantitatibus eſt ipſe quantitatiuus numerus: Ergo ſolâ diuiſione quantitatis, omnia aliâ ſecluſâ formâ exurgit quantitatiuus numerus.

Reſpondeo Negando Maiorem; cuius quidem falſitas abundè colligitur ex dictis ſupra: ad probationem verò Nego Maiorem: licet enim quantitatiuus numerus exurgat & conſtituatur efficienter ex ipſa diuiſione actiuâ quantitatis continuæ; & ſecum afferat diuiſionem paſſiuam; Hæc tamen paſſiua diuiſio ſeu multiplicitas quantitatum adhuc ſolum materialiter ſe habet ad ipſam rationem formalem quantitatiui numeri, non autem formaliter & conſtitutiuè; cuius ratio eſt quia huiuſmodi diuiſio ſolum facit ſolutionem continui, vnde & poteſt in infinitum fieri, vel ſine termino; iam ſic eſt quod petit numerus quantitatiuus ex propria quidditate, quod determinatè fiat diuiſio & ſub certa menſurâ; cum ſub ratione quantitatiui numeri partes ordinet ſub certâ & determinatâ menſurâ, induatque rationem ſpecialis menſuræ quantitatiuæ: Ergo non ex ſola diuiſione nec conſequenter ex merâ pluralitate exurgit & conſtituitur quantitatiuus numerus.

Vnde ad tertium Nego Minorem, quod ſcilicet multitudo in quantitatibus præciſè ſumpta ſit ipſe quantitatiuus numerus: multitudo namque vt talis abſtrahit à finitâ vel infinitâ, ſine æquè reperitur ſiue ſine & termino, ac dum certum habet terminum & eſt ſub cer- *Nota*

to ſine determinata : Iam ſic eſt quod non ita abſtrahit nec abſtrahere poteſt quantitatiuus numerus , vt per ſe patet , & vt colligitur ex ratione in hac ſolutione ſupra expoſitâ ; falſum eſt igitur quod multitudo in quantitatibus ſit hoc ipſo & præcisè ſumpta ipſe quantitatiuus numerus. Porrò ex hâc ſolutione notandum velim notabile diſcrimen quod reperitur inter quantitatiuum numerum , & quemuis alium numerum , puta eſſentiarum vel angelorum : talis namque numerus eſſentiarum cum non induat rationem certæ alicuius & determinatæ menſuræ, ratione cuius exigat eſſe ſub certo termino determinatus, propterea fit quod quantum eſt ex ſe ſit tantummodo multitudo , non autem numerus cum non petat ex ſe certas & determinatas partes ordinatas ſub vnâ vltimâ vnitate , adeò vt non niſi per intellectum numerantem habeat eſſe certus atque determinatus numerus ; ex quo vlterius ſequitur eſſe non poſſe talem numerum reale quoddam accidens quod ſit vnum per ſe : econtra verò cum oppoſitum dici debeat de ipſo quantitatiuo numero ob rationem oppoſitam , eo quod ſcilicet habeat & exigat induere ſpecialem rationem menſuræ , ſequitur etiam & ſequi debet,eſſe huiuſmodi quantitatiuum numerum vnum ens per ſe,ad differentiam cuiuſuis alterius numeri.

Obiicies tertiò : ſi eſſet quantitatiuus numerus vnum ens per ſe , eſſet vnum vnitate accidentis : ſed non poteſt eſſe vnum per ſe vnitate accidentis : Ergo nec eſſe poteſt vnum ens per ſe. *Maior* per ſe patet , cum ſit hoc ipſo numerus ille de genere quantitatis quæ eſt accidens. *Probatur Minor* : vnum per ſe accidens eſſe non poteſt in pluribus numero ſubiectis , etiam partialibus : ſed numerus eſt in pluribus numero ſubiectis:Ergo non poteſt eſſe numerus vnum per ſe vnitate

vnitate accidentis.*Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*, impoſſibile eſt, aliquid eſſe entitatiuè diuiſum à ſeipſo; ſed ſi vnum accidens eſſet in pluribus numero ſubiectis, eſſet tunc entitatiuè diuiſum à ſeipſo; cum ſit accidens ſecundum entitatem in ſubiectis, & ſubiecta tunc ſupponantur diuiſa: Ergo non poteſt vnum per ſe accidens eſſe in pluribus numero ſubiectis, etiam partialibus.

Reſpondeo negando minorem, eſt enim numerus ſpecies quantitatis; cum veram habeat extenſionem, & diuiſibilitatem & verè ei competat deſcriptio quantitatis, cum ſit *diuiſibilis in ea quæ inſunt*; habeátque ſpecialem extenſionem & eſſentialiter diſtinctam ab omni aliâ quantitate, vtpotè cuius partes non copulantur aliquo termino communi, ſicut partes quantitatis continuæ; ad probationem verò diſtinguo maiorem: vnum per ſe accidens non poteſt eſſe in pluribus numero ſubiectis, ſi ſit vnum vnitate formæ Concedo: ſi autem ſit per ſe vnum vnitate vel compoſitionis vel ordinis Nego; Et conceſſa minori diſtinguo ſimiliter conſequens; pro quo notandum eſt, & quidem ex D.Th. 7. *Metaph. lect. vlt.* quod cum ea ſint per ſe ſimpliciter, ſeu per ſe vnum, quæ ſumunt ſpeciem ab vno, ad differentiam eorum quæ ſolum ſunt vnum ſecundum quid, vt aceruus, quæ non ab vno ſpeciem ſumunt, ſed à multitudine partium collectarum; & ex eodem D. Thoma ibidem ſortiantur ab vno, quæ ſortiuntur vel ab vna forma, vel ab vna compoſitione, vel ab vno ordine, conſequenter fit, quod inter entia quæ ſunt vnum per ſe alia ſint quæ talia dicuntur ab vnitate formæ, vt corpus mixtum; alia ab vnitate compoſitionis, vt domus; & alia ab vnitate ordinis, vt ſillaba & numerus: Iam ſic eſt quod vnum vnitate ordinis plura petit partialia ſubiecta, cum ex horum ordinatione exurgat: Ergo quamvis inintelligibile ſit quod vnum per ſe accidens, quod eſt vnum vnitate formæ, v g vna *Nota.*

albedo eſſe poſſit in pluribus numero ſubiectis etiam partialibus, non tamen idem dicendum de numero qui eſt vnum vnitate ordinis; tùm quia non eſt vnum ſicut albedo vnitate ſimplicitatis, ſed vnitate ordinatæ aggregationis, in qua quidem plura inuoluuntur partialia ſubiecta; tùm quia ſicut albedo non eſt hæc, nec conſequenter vna niſi quia eſt in hoc ſingulari ſubiecto, ita nec eſt numerus hic nec conſequenter vnus niſi quia eſt in his pluribus quæ ordinat ſubiectis.

Nota. Addo quod ex quo non omnia entia per ſe eandem vnitatem & perſeitatem habere debẽt; ſed maiorem & maximam habet Deus, quia eſt ſimpliciſſimus & actus purus, ac proinde eſt magis vnus & per ſe, quam Angelus; & Angelus maiorem vnitatem & perſeitatem habet quam compoſita ſubſtantialia materialia; & hæc maiorem quam quantitas continua; & infimam vnitatem ac perſeitatem habet quantitas diſcreta, ſiue quantitatiuus numerus, cuius partes non copulantur aliquo termino communi, habent tamen vnitatem & perſeitatem ordinis, propterea fit, minus requiri ad vnitatem quãtitatis diſcretæ, eiuſque perſeitatem, quam ad perſeitatem & vnitatem quantitatis continuæ vel alterius accidentis quod vnum dicitur vnitate formæ; ac proinde cum ad vnitatem & perſeitatem iſtius requiratur vnitas & ſingularitas ſubiecti, ſequitur per conſequens ſtare poſſe vnitatem & perſeitatem quantitatis diſcretæ cum pluralitate partialium ſubiectorum.

Inſtabis: ideo ergo quantitatiuus numerus eſt vnum per ſe, quia ſpeciem ſumit ab vno ordine; ſed ſpeciem ſumere ab vno ordine non ſufficit ad vnitatem per ſe: Ergo non eſt ex præfatâ doctrinâ quantitatiuus numerus vnum per ſe. *Probatur Minor* Numerus qui quantitatiuus non eſt habet hanc vnitatem ordinis; cum habeat ſuas partes numeratas & conſequenter ordinatas ſub vna vltima vnitate; ſed numerus

qui

qui quantitatiuus non eſt non propterea eſt vnum per ſe, vt ſupponitur: Ergo ſpeciem ſumere ab vno ordine non ſufficit ad vnitatem per ſe.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas abundè colligitur ex præfata ſolutione; ad probationem verò diſtinguo maiorem: Numerus qui quantitatiuus non eſt habet hanc vnitatem ordinis, eo modo quo habet numerus quantitatiuus, ita vt hanc habeat per ſe & à parte rei Nego Maiorem; habet hanc vnitatem ordinis longe diuerſo modo, per aliud ſcilicet, & beneficio intellectus numerantis Concedo; *Nota.* & conceſsâ minori Nego conſequentiam; pro quo dico quod, cum ſolus quantitatiuus numerus vtpotè cauſatus ex diuiſione continui habet per ſe, & hoc ipſo quod talis rationem menſuræ ſpecialis, exhauriendo ſcilicet & adæquando per partium numerationem ipſam quantitatem continuam, conſequenter fit, quod cum ad huiuſmodi rationem menſuræ per ſe etiam requiratur quod ſint partes ſub certo termino ſeu ſub vnâ vltimâ vnitate ordinatæ & determinatæ, ſolus etiam quantitatiuus numerus habeat per ſe hanc vnitatem ordinis, adeoque & ille ſolus ſpeciem ſortiatur ab vno; vnde vlterius ſequitur quod ſolus quantitatiuus numerus habeat eſſe vnum per ſe; nón autem alij qui quantitatiui non ſunt, vtpote qui non induentes præfatam rationem menſuræ non habent etiam per ſe & à parte rei hanc vnitatem ordinis, ſed tantum beneficio intellectus, vnde nec ſpeciem ſortiuntur ab vno, ſed potius à multitudine partium collectarum, quæ quidem multitudo, cum deinde terminat actum intellectus comparantem, ordinantem & numerantem induit hoc ipſo rationem numeri.

Obiicies vltimò: Omne ens per ſe petit à parte rei determinatam formam, & non illam tantum, quæ pro libito poteſt ei tribui ab

intellectu : ſed numerus etiam quantitatiuus non habet determinatam formam : Ergo nec eſſe poteſt ens per ſe. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, vltima vnitas, vt pluries teſtatur Diuus Thomas, eſt forma numeri ; ſed quod ſit vltima, habet ab intellectu accipiente illam vt vltimam ; vt per ſe patet : Ergo non habet numerus à parte rei determinatam formam, ſed illam tantum, quæ ei pro libito tribuitur ab intellectu.

Reſpondeo diſtinguendo Maiorem : omne ens per ſe petit determinatam formam à parte rei, loquendo de formâ formaliter ſumptâ, ſiue ſub ratione & officio formæ Concedo : loquendo de formâ materialiter ſumptâ, ſiue ſub ratione materialiter & per accidens ſe habente ad officium formæ, & ad formalem effectum. Nego ; & ſub eadem diſtinctione Minoris nego conſequentiam. Pro cuius intelligentiâ notandum eſt, & quidem seriò & diligenter, quòd forma numeri quæ eſt & ſupponitur eſſe vnitas vltima ſumi poteſt dupliciter, & formaliter ſiue ſub ratione & officio formæ, & materialiter, ſiue ſub ratione materialiter ſe habente ad rationem & officium formæ, nec conducente ad formalem effectum : dicitur autem forma numeri ſeu vnitas vltima ſumi formaliter & ſub officio formæ, quando ſcilicet ſumitur ſub ratione vltimantis & terminantis : ſumitur verò materialiter, & ſub ratione materialiter ſe habente ad officium formæ & ad formalem effectum, quando ſumitur pro eo cui competit ratio hæc vltimantis & terminantis numerum : cum enim ſemper ſit conſtitutus formaliter numerus, modo ſit vltimatus & terminatus, ſubindéque & modo ſit ratio vltimans & terminans ; conſequenter fit quod ſiue huic ſiue alteri vnitati competat eſſe vltimans & terminans, hoc ſe habeat materialiter ad formam numeri ſub officio formæ, nec conducat hoc ad

Nota.

ad effectum formalem tribuendum; ac proinde modo ſit forma numeri ſiue vnitas vltima determinata & à parte rei quantum ad rationem vltimantis & terminantis, ſit ſufficienter determinata ad conſtituendum numerum vnum per ſe, quamvis quantum ad id, ſiue ad vnitatem hanc cui competere debet ly vltimans & terminans non ſit à parte rei determinata, ſed deſignari debeat ab intellectu.

Iam ſic eſt, quod de facto res ſic ſe habet; datur enim in re vltima vnitas quantum ad rationem vltimandi & terminandi vnitates; nec enim quaternarius tranſit vltra quatuor vnitates à parte rei; vnde ſicut in circulo, verbi gratia qui eſt finitæ & determinatæ quantitatis neceſſariò datur à parte rei ratio principij, medij, & finis determinata, alias non eſſet quantitas à parte rei finita & determinata, quamvis ex parte eius cui competit huiuſmodi ratio principij, medij & finis, non ſit à parte rei & ex naturâ rei deſignatum & determinatum, ſed in qualibet parte rei deſignari poſſit; ita ſimiliter dicendum & philoſophandum in præſenti, dicendo ſcilicet, quod quamvis ex parte eius vnitatis, cui competit ratio vltimantis & terminantis, non ſit hoc à parte rei determinatum & deſignatum, cum in qualibet parte ſeu vnitate deſignari poſſit; cum hoc tamen ſtat quod ipſa ratio vltimans & terminans de facto detur à parte rei: ac proinde ſicut datur vnitas fluuij in re, licet materialiter aqua non ſit eadem, ſed modo iſta, modo illa, ex eo ſcilicet quòd adhuc fluat ſub eadem habitudine & ſucceſſione ad alueum, ſic ſimiliter & datur vnus in re numerus, quia quamvis diuerſæ vnitates poſſint ſuccedere per deſignationem intellectus in eadem ratione vltimæ, & ſic variari materialiter; ſemper tamen ſeruatur eadem ratio vltimans & terminans, cum ſemper *Nota.*

habeatur quod non tranſit quaternarius numerus vltra quartam vnitatem, & ſic manet ſemper eadem forma formaliter inuariata ſub ratione & officio formæ.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

R*Eſpondeo* fauere omnino Doctorem ſanctum præfatæ ſententiæ; quod quidem ex tribus præcipuè locis euidenter colligo, primus eſt *in ſeptim. Metaphyſic. lect. vltimâ ſuper textum ſexageſimum*, vbi reddens rationem diſtinguendi inter compoſitionem ex multis quæ facit vnum ſimpliciter, & quæ facit vnum ſecundum quid hæc habet: *Huius*, inquit, *diuerſitatis ratio eſt, quia compoſitum quandoque ſortitur ſpeciem ab aliquo vno, quod eſt forma, vt patet in corpore mixto; vel compoſitio vt patet in domo; vel ordo vt patet in ſillaba & numero, & tunc oportet quod totum compoſitum ſit vnum ſimpliciter. Quandoque vero compoſitum ſpeciem ſortitur ab ipsâ multitudine partium collectarum vt patet in aceruo & populo & aliis huiuſmodi, & in talibus totum compoſitum non eſt vnum ſimpliciter, ſed ſecundum quid.* Hæc D. Thomas, ex quibus ſic arguere licet.

Quod eſt vnum ſimpliciter ad differentiam vnius tantum ſecundum quid, eſt vnum per ſe, cum eſſe non poſſit vt tale ens per accidens, vtpote quod eſt vnum tantum ſecundum quid: ſed quod ſpeciem ſortitur ab vno, quod eſt vel forma, vel compoſitio, vel ordo eſt ex Diuo Thomâ vnum ſimpliciter, ad differentiam vnius ſolum ſecundum quid: Ergo ex Diuo Thoma quod ſpeciem ſortitur ab vno quod eſt vel forma, vel compoſitio,

vel

vel ordo eſt vnum per ſe : Iam ſic eſt quod ex eodem Diuo Thomâ ſortitur numerus ſpeciem ab vno quod eſt ordo : Ergo numerus eſt ex Diuo Thoma vnum per ſe : ſed non poteſt de alio numero à quantitatiuo illud verificari, vt ſupra demonſtrauimus : Ergo quantitatiuus numerus eſt vnum ens per ſe ex D. Thomâ.

Secundò verò hoc idem colligo *ex ſeptim. Metaphyſicæ lect.* 13. vbi hæc habet ſanctus Doctor : *Dualitas non eſt duæ vnitates, ſed aliquid ex duabus vnitatibus compoſitum ; aliter numerus non eſſet ens per ſe & verè, ſed per accidens ; ſicut quæ coaceruantur* : Hæc ille : ex quibus non licet arguere, cum nihil clarius in fauorem præfatæ ſententiæ afferri poſſit.

Tertiò tandem hoc colligo ex his quæ habet ſanctus Doctor 8. *Metaphyſ. lect.* 3. vbi ſic loquitur : *Eſt vnum per ſe numerus, in quantum vltima vnitas dat numero ſpeciem & vnitatem, ſicut etiam in rebus compoſitis ex materiâ & formâ, per formam eſt aliquid vnum, & vnitatem & ſpeciem ſortitur.* Hæc ille, quibus ſimiliter nihil euidentius afferri poteſt, cum & expreſsè dicat, eſſe numerum vnum per ſe ; & rationem aſſignet vnde ſit vnum.

Dices contra præfata teſtimonia, quod illa proferuntur de omni numero, ſiue de numero abſolutè & generaliter ſumpto, non autem tantum de numero quantitatiuo, vt patet ex verbis citatis : Ergo ſi colligeretur ex iis vnitas & perſeitas de qua procedit quæſtio, colligeretur etiam pro omni numero, & non tantum pro numero quantitatiuo : atqui non licet ex iis colligere pro omni numero vnitatem & perſeitatem de qua in præſenti quæſitum eſt : Ergo neque ex iis colligere licet præfatam vnitatem & perſeitatem pro numero quantitatiuo.

Reſpondeo negando antecedens, cuius quidem negati ratio eſt quia quoties ſermonem habet Diuus Thomas de numero ſimpliciter dicto, non niſi de numero quantitatiuo intelligendus venit. Quod autem res ita ſit ex duobus aut tribus colligo ego; primò quidem ex eo quod in omnibus ferè locis, vbi aſſerit Diuus Thomas eſſe numerum vnum per ſe, aſſerit etiam eſſe ſpeciem quantitatis, vt *in* 5. *Metaphyſ. lect.* 15. *&* 4. *Metaphyſ. lect.* 2. *& quæſtione nona, de potentia, articulo ſeptimo, & in* 1. *diſtinct.* 24. *quæſtione prima, articulo tertio, &c.* Iam ſic eſt quod ſi per numerum ita ſimpliciter dictum, alium intelligeret quam quantitatiuum non poſſet de numero quem aſſerit vnum per ſe, aſſerere quod eſſet ſpecies quantitatis: Ergo verum quod ſupra; ſecundò id colligo ex his quæ habet *quodlibeto decimo, articulo primo*, vbi habet quod vnum quod eſt principium numeri, ſuperaddit enti aliquid de genere menſuræ: & ſimiliter numerus cuius eſt principium non inuenitur niſi in rebus habentibus dimenſionem ſeu quantitatem, quia inquit talis numerus cauſatur ex diuiſione continui: Iam ſic eſt quod numerus qui eſt vnum per ſe, non alius eſt, quam ille qui induit rationem menſuræ, imò & ideo eſt vnum per ſe quia induit rationem menſuræ: Ergo dum dicit Diuus Thomas eſſe numerum vnum per ſe, non niſi de quantitatiuo numero intelligendus venit; ex quibus vlterius ſequitur, quod quando dicit ſanctus Doctor, 1. *part quæſt.* 30. *art.* 1. quod numerus abſtractus & abſolutus non eſt niſi in intellectu, non niſi de numero numerante loqui poteſt, qui extra omne ſubiectum accipitur; tandem hoc idem colligi poteſt ex his quæ ſupra diximus, vbi ſcilicet dictum & oſtenſum fuit, omnem alium numerum præter quantitatiuum non tam eſſe numerum

quam

quam multitudinem, ſiue eſſe tantum multitudinem, ſimpliciter loquendo & à parte rei, nec eſſe numerum niſi beneficio intellectus eorum ordinantis & comparantis vnitates ſub vna vltima; ac proinde dum de numero ſimpliciter dicto loquutus eſt D. Thomas in præfatis teſtimoniis, non niſi de numero quantitatiuo intelligendus venit.

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum proprietates quantitatis rectè à Philoſopho aſſignentur.

RE*ſpondeo* affirmatiuè, adeò vt verum ſit dicere quod proprietas eſt quantitatis, quod *quantitati nihil ſit contrarium*: Item quod proprietas ſit quantitatis, quod *non ſuſcipiat magis & minus*; Tertiò denique quod proprietas ſit quantitatis, & quidem quarto modo, omni ſcilicet, ſemper & ſoli quantitati competens, quod *ſecundum quantitatem aliquid dicatur æquale vel inæquale*: quas quidem tres quantitatis proprietates aſſignauit Philoſophus in ſecunda parte huius capitis de quantitate. Quia vero veritas huius reſolutoriæ reſponſionis abundè, nec aliter melius, quam eas proprietates aliquibus obiectionibus examinando comprobabitur, ideo

Dices primò, aduerſus primam aſſignatam proprietatem, quod aduerſus illam ſibimet obiicit Philoſophus, quod magnum & paruum videntur eſſe ſpecies quantitatis; atqui magnum contrariatur paruo: Ergo non

rectè dicitur quod quantitati nihil ſit contrarium. *Probatur Minor*, motus augmentationis & diminutionis dicuntur motus contrarij: Ergo ad contrarios terminos terminantur: ſed augmentatio terminatur ad magnitudinem, & diminutio ad paruitatem: Ergo magnum & paruum ſibi ad inuicem contrariantur.

Reſpondeo ex eodem Philoſopho in eodem capite negando quod magnum & paruum ſint ſpecies quantitatis; cum enim de formali ſignificent exceſſum vnius ad alterum, potius formaliter pertinent ad relationem, quam ad quantitatem; vel ſecundò reſpondeo ex eodem Philoſopho ibidem, quod quidquid ſit an magnum & paruum formaliter ſint ſpecies quantitatis, propriè tamen magnum & paruum ad inuicem non contrariantur, quia contraria ab eodem ſubiecto ſe mutuò expellunt; magnum autem & paruum in eodem compatiuntur ſubiecto; cum hoc idem quod eſt magnum reſpectu vnius poſſit eſſe paruum ſimul reſpectu alterius: non ergo magnum & paruum propriè contrariantur, aliàs idem eſſet ſibi contrarium, cum idem poſſit eſſe ſimul reſpectu diuerſorum magnum & paruum; vnde ad probationem dico augmentationem & diminutionem dici motus contrarios contrarietate latè ſumptâ, provt ſunt oppoſiti & incompoſſibiles; eodemque modo non autem propriè poſſunt eorum termini dici contrarij.

Dices ſecundò, contra eandem à Philoſopho aſſignatam proprietatem, quod etiam ſibi contra illam obiicit Ariſtoteles, quod locus eſt ſpecies quantitatis: ſed loco verbi gratia ſurſum aliquid eſt contrarium putà deorſum: Ergo iam quantitati aliquid eſt contrarium, contra præfatam proprietatem. *Probatur Minor*, contraria ſunt quæ maximè diſtant

ſtant, & ex quorum comparatione per maiorem vel minorem acceſſum ad illa, alia opponuntur: ſed ſurſum & deorſum, vt conuexum primi cœli & centrum terræ maximè diſtant, & alia dicuntur eſſe ſurſum vel deorſum, quatenus magis accedunt ad centrum terræ vel ad conuexum primi cœli: Ergo ſurſum & deorſum in prædictis locis ad inuicem contrariantur.

Reſpondeo negando minorem ſumptam ſcilicet vt ſumi debet, adeo vt loco provt eſt ſpecies quantitatis aliquid ſit contrarium; locus enim provt ad quantitatem pertinet dicit ſolum eſſe ſuperficiem continentem locatum, ſub qua ratione nihil eſt ei contrarium: quod autem habeat locus diſtantiam determinatam ad polos mundi, & vt ſic ei competat eſſe ſurſum, vel deorſum, hoc non habet locus provt ad quantitatem pertinet, ſed provt reducitur ad vbi; vnde quamvis ſurſum & deorſum contrarientur, non propterea ſequitur loco provt ad quantitatem pertinet contrariari aliquid, benè quidem vt pertinet ad prædicamentum vbi.

Dices tertiò, aduersùs ſecundam proprietatem, quod per rarefactionem eadem quantitas fit maior: Ergo non rectè fuit aſſignata ſecunda illa proprietas, quod ſcilicet non ſuſcipiat quantitas magis & minus.

Reſpondeo negando conſequentiam vt enim aliquod accidens ſuſcipiat magis & minus, debet ſuſcipere per id, quod in eadem parte ſubiecti magis aut minus radicetur, ac per maiorem vel minorem expulſionem contrarij: Quantitas autem in rarefactione fit maior & magis longa, non per id quod magis radicetur in eadem parte ſubiecti; aut magis expellat ſuum contrarium, cum nullum habeat, ſed per hoc ſolum quod extendatur ad nouam partem ſubiecti, quod qui-

dem non ſufficit vt propriè dicatur ſuſcipere magis & minus. Vnde ad id quod afferri ſolet in contrarium ex Diuo Thomas *prima ſecundæ quæſtione quinquageſima ſecunda, articulo ſecundo, ad primum*, vbi dicit, quod quantitas habet augmentum, ſicut aliæ formæ accidentales per modum intenſionis eius in ſubiecto; non propterea intendit Diuus Thomas habere quantitatem propriè intenſionis augmentum; cum ex eodem intenſio ſit ſolum per maiorem radicationem in ſubiecto, quod quidem quantitati non competit, vt diximus in rarefactione; ſed ſolum intendit ſanctus Doctor aſſimilari augmentum quantitatis in rarefactione, aſſimilari, inquam, augmento intenſionis in eo quod fit ſine additione nouæ quantitatis, ſicut intentio fit ſine additione nouæ qualitatis.

Dices quartò, aduerſus tertiam proprietatem quod alia præter quantitatem dicuntur æqualia vel inæqualia, vt differentiæ ſubſtantiales dicuntur inæquales in perfectione, & duæ qualitates inæqualiter intenſæ, vt duæ albedines dicuntur quidem ſimiles, non tamen æquales. ſed inæquales niſi habeant eoſdem intenſionis gradus: Ergo non eſt proprium quarto modo quantitati, quod ſecundum illam aliqua dicantur æqualia vel inæqualia; addes quod æquale & inæquale pertinent ad relationem: nihil enim dicitur æquale aut inæquale niſi per reſpectum ad alterum; proindéque æqualitas, vel inæqualitas dici non poteſt proprietas quantitatis.

Reſpondeo quod cum æquale vel inæquale propriè non dicatur de aliquo, niſi quatenùs æquali vel inæquali menſurâ menſuratur; & menſura propriè ſolum reperiatur in quantitate, in illa ſolum reperitur propriè æquale & inæquale: in aliis autem ſolum impropriè &

per

per ſimilitudinem ad quantitatem, quod quidem inconueniens non eſt; cum ſolùm ſit proprium quantitatis, quod ſecundum illam aliquid dicatur propriè æquale vel inæquale: ad id autem quod additur dico, quod licet æquale & inæquale formaliter ſint relatiua, fundamentum tamen proximum talis reſpectus eſt quantitas, & ſic proprium eſt quantitatis quod ſit fundamentum relationis æqualitatis vel inæqualitatis propriæ. Vnde, vna ſola & quælibet quantitas quantum eſt ex ſe habet talem rationem fundamenti, licet vt de facto talis detur reſpectus æqualitatis vel inæqualitatis, dari debeant duæ quantitates, quæ dicantur æquales vel inæquales.

Coordinatio Prædicamenti quantitatis.

Ita coordinatur Prædicamentum quantitatis, vt ſcilicet ſupremum genus ſit quantitas, quæ in duas diuiditur ſpecies, puta continuam, & diſcretam: diuiditur autem quantitas continua in menſurantem intrinſecè, & menſurantem extrinſecè: intrinſecè menſurans eſt illa, quæ poſitionem habet in continuo, & diuiditur hæc in tres ſpecies, lineam ſcilicet, ſuperficiem, & corpus; quarum quælibet eſt ſpecies infima: extrinſecè verò menſurans diuiditur in permanentem, vt eſt locus, & ſucceſſiuam vt tempus. Diſcreta verò quantitas iuxta modum Ariſtotelis in logica diuiditur in numerum & orationem vocalem: diuiditur autem numerus per omnes ſpecies numerorum; quælibet enim vnitas alteri addita facit diuerſam ſpeciem numeri, vt binarius, ternarius, &c. oratio verò in varias ſpecies & combinationes metri & harmoniæ ſecundum longitudinem & breuitatem prolationis diuiditur, quæ tamen ſunt magis artificioſæ quantitates quam naturales. Notandum tamen eſt quod oratio conſiderata vt eſt in prolatione, vt de facto in præ- *Nota.*
ſenti.

ſemi conſideratur, cum vt ſic habeat extenſionem ſeu extenſas partes, conſiderata inquam prout eſt in prolatione poteſt tripliciter conſiderari: vel prout mouet auditum. & ſic eſt in tertia ſpecie qualitatis, ſicut & alia obiecta ſenſuum: vel prout comparatur ad tempus menſurans huiuſmodi prolationem, & ſic oratio eſt quantitas continua; vel prout vna pars ſuccedit alteri diſcreta & ſeparata, & ſic eſt quantitas diſcreta, atque ſub hac ratione & iſto modo coordinatur in hoc prædicamento.

DE PRÆDICAMENTO QVALITATIS.

QVÆSTIO VI.

De variis ſpeciebus qualitatis, eiuſque proprietatibus.

QVia grauiora, quæ tractari ſolent à Philoſophis de qualitate ac difficiliora, tractari ſolent vel in Phyſica vbi de alteratione ſiue intenſione, nec non & dum de potentiarum diſtinctione; vel etiã in Metaphyſicâ vbi de vnitate habituum ſiue ſpecificâ ſiue numericâ; adeò vt quæ logicis tractanda relinquuntur non magni ſint ponderis & ſolâ indigeant expoſitione, ideò quæ in hoc exponendo prædicamento dicenda occurrunt quæſitis aliquibus breuiter reſoluemus. Vnde

Quæres 1. quid ſit qualitas, & an rectè à Philoſopho definiatur.

Reſpondeo rectè definiiſſe ſiue deſcripſiſſe Philoſophum

Philoſophum qualitatem, definiendo illam & in concreto & in abſtracto; & dicendo quod *qualitas eſt ſecundum quam quales eſſe dicimur*: qualia autem ſunt ea *quæ ſecundum qualitates denominatiuè dicuntur, aut quomodolibet aliter ab illis.* Ratio autem huius eſt, quia per primam definitionem definitur qualitas per ſuum proprium effectum, ſcilicet per qualificare ſubiectum, hoc eſt determinare & modificare illud, quod quidem propriè, ſimpliciter, & abſolute ſolum competit quantitati: alia enim accidentia non determinant neque modificant ſubſtantiam ſimpliciter, & ſolum in ordine ad illam, ſed in ordine ad aliquid extrinſecum, vt conſideranti patebit. Similiter licet qualitas ſecundum ſe ſit notior, quam ſuum concretum, ſcilicet quale; quoad nos tamen notius eſt ipſum concretum, in quo agnoſcimus ipſius qualitatis effectum; & ita rectè qualitatem per ſuum concretum, videlicet quod ſit *qua quales eſſe dicimur*, definiit ſeu deſcripſit Philoſophus, pro maiori tamen huius intelligentiâ placet, deſcriptionem illam aliquibus obiectionibus breuiter examinare. Vnde

Dices 1. quod illa deſcriptio non eſt notior definito, cum ad cognoſcendum quid ſit *quale* oporteat primo ſcire quid ſit qualitas, & tamen in ea definiatur qualitas per quale: Ergo non eſt admittenda talis deſcriptio.

Reſpondeo negando Antecedens: quale enim quoad nos notius eſt ipſa qualitate; & ſic rectè poteſt qualitas per effectum qui in concreto magis nobis innoteſcit aliqualiter deſcribi.

Dices 2. quod in hac deſcriptione ſeu definitione committitur circulus, cum definiatur qualitas per *quale*; & *quale* per qualitatem: ſed circulus ſaltem in definitione rerum abſolutarum non eſt admittendus: Ergo nec admittenda eſt huiuſmodi deſcriptio qualitatis.

Reſpondeo quod licet non poſſit omninò vitari

tari

tari in huiuſmodi definitionibus circulus, quia non datur definitio per ſimpliciter priora, ſed per effectum notiorem quoad nos: hic tamen qui ibi admittitur circulus non eſt vitioſus, quia non eſt omninò vniformis, nec conſequenter omninò circulus; qualitas enim quæ ſecundum ſe non habet definitionem, quia non habet, vt pote ſupremum genus, aliquid ſimpliciter prius ſeipsâ, definitur quoad nos per quale, quia illud eſt nobis notius; & quale ſecundum ſe definitur per qualitatem.

Dices 3. quod in præfata deſcriptione ſeu definitione ipſum ingreditur definitum definitionem, cum definitionem qualis ipſa ingrediatur qualitas: Ergo deficiens eſt & vitioſa præfata definitio.

Reſpondeo, negando antecedens: cum enim, quando definitur quale per qualitatem, definitum ſit quid concretum, qualitas autem quæ in definitione huius concreti ingreditur ſit quid abſtractum, conſequenter ſit quod ibi ſufficienter differat definitio à definito, vt definitum non ingrediatur ſuam definitionem.

Reſtat igitur rectè à philoſopho deſcribi qualitatem, vt etiam ipſe teſtatur S. Thomas *opuſculo* 48. *tractatu* 4. *cap.* 1. qui tamen eam adhuc congruentiùs explicat 1. *p. q.* 28. *art.* 2. dicens, quod *qualitas dicitur diſpoſitio ſubſtantiæ*: cui conſonat id quod aſſerit idem S. Doctor 1. 2. *q.* 49. *art.* 2. quod *qualitas importat quemdam modum ſubſtantiæ*: in quo quidem vtroque teſtimonio intendit D. Thomas quod qualitas modum & diſpoſitionem præbet ſubſtantiæ; quia cum teſte philoſophos. 5. *Metaph. lect.* 20. apud D. Thomam diſpoſitio ſit ordo habentis partes, ad qualitatem pertinet ordinare partes ſubſtantiæ, non quidem partes materiales (eas enim illas extendendo ordinat quantitas) ſed partes virtutis & perfectionis: omnes enim illæ ſiue in ordine ad ipſam naturam, ſiue in ordine ad operationem ordinantur

&

& diſponuntur, in debitâ commenſuratione per qualitatem. De his tamen vt plenior habeatur notitia videantur quæ dicta ſunt in quæſitis ſequentibus igitur.

Quæres 2. vtrum recte diuidatur qualitas in quatuor ſpecies ab Ariſtotele aſſignatas puta in habitum & diſpoſitionem; in potentiam, & impotentiam; in paſſionem & patibilem qualitem; & in formam & figuram.

Reſpondeo affirmatiuè. Etenim ratio qualitatis in eo ſita eſt quod ſit modus ſubſtantiæ, vt etiam colligitur ex D. Thoma, 1.2. *q.* 49 *art.* 2. Modus autem iſte poteſt ſumi vel in ordine ad naturam ſubiecti, vel in ordine ad eius actionē. vel in ordine ad eius quantitatē;iā ſic eſt quod ſi ſit modus in ordine ad naturā ſubiecti qualitas modificat ſubiectū bene vel male diſponendo,& ſic conſtituit ſpeciē primā qualitatis, habitū ſcil. & diſpoſitionē:ſi vero modificet ſubiectum in ordine ad operationem, vel pertinet ad principium operationis, & ſic conſtituit ſecundam ſpeciem, naturalem ſcilicet potentiam vel impotentiam; vel pertinet ad terminum actionis,& tunc conſtituit tertiam ſpeciem,ſcil. paſſionem & patibilē qualitatem. Si deniq;ſubiectum perficiat & modificet quoad eius quantitatem, quartam conſtituit ſpeciem, formam videlicet & figuram, quæ eſt terminus & modus quantitatis: Ergo ſufficienter & adæquarè diuiditur qualitas in quatuor prædictas ſpecies, ac illæ recto ordine aſſignantur, ſiquidem prius eſt cônſiderate ſubſtantiam ſecundum ſe; & deinde principium operationis; poſtea terminum eiuſdem actionis;ac denique terminum & modum illius quantitatis. Pro Maiori tamen huius quæſiti intelligentiâ.

Dices 1. quod omnis qualitas eſt diſpoſitio; cum omnis ſit modus & determinatio ſubiecti, vt ex D. Thoma ſupra explicuimus: non ergo rectè aſſignatur particularis qualitatis ſpecies, quæ ſit diſpoſitio. Sed ad hoc

Reſpondeo

Reſpondeo quod quamuis omnis qualitas cuiuſcumque ſpeciei ſit diſpoſitio ſubiecti; nihilominus diſpoſitio vt pertinet ad primam ſpeciem, dicit diſpoſitionem ſubiecti in ordine ad propriam naturam: cũ tamen aliæ qualitates ſubiectũ diſponant non ſecundum ſe, ſed ſub ratione principij vel termini operationis, vel etiam vt ſunt terminus illius quantitatis, vt diſponunt forma & figura; ac proinde præfata diſpoſitio quæ primam conſtituit ſpeciem non propterea coincidit cum diſpoſitione vt eſt communis omni qualitati, licet ob penuriam vocum idem nomen pro vtraque (æquiuocè tamen vel quaſi æquiuocè) vſurpetur

Dices 2. quod habitus non ſolùm ad qualitatem, ſed ad alia pertinet prædicamenta, cum habitus dicatur ab habendo, & dicamur habere quantitatem, habere relationem, habere veſtem, & ſimilia quæ ad alia pertinent prædicamenta: Ergo non rectè coarctatur habitus ad prædicamentum qualitatis nec recte per conſequens inter ipſius ſpecies collocatur.

Reſpondeo & quidem ex D. Thoma 1.2.*q*.49. *art*.2. quod licet habitus dicatur ab habere, adhuc tamen tripliciter accipitur & accipi poteſt, primò prout idem eſt quod habitio qua vna res aliam habet, inter quas nihil mediat niſi ſola relatio habitionis, vt habere ſeruum habere relationem, habere quantitatem, vel habere pecuniam, & hoc modo habitus non eſt ſpeciale prædicamentum, ſed vltimum poſtprædicamentum. Secundo verò modo accipitur habitus pro habitione qua vna res aliam habet inter quas tamen mediat aliquid quaſi per modum actionis aut paſſionis, licet non ſit vera actio; ſicut eſſe veſtitum, vel calceatum non dicit ſimpliciter & præcisè habere veſtem modo præfato: ſed habere illam veſtitam; & hoc modo habitus eſt vltimum prædicamentum. Tertiò denique modo accipitur habitus pro qualitate, quæ male vel bene ſubiectum ſecundum ſuam naturam diſponit, & hoc modo

Nota.

pertinet ſolum ad qualitatem & ad primam illius ſpeciem, adeoq; & falſum eſt quod ita ſumptus habitus ad alia pertineat prædicamenta.

Quæres 3. in quo conſiſtant & per quid diſtinguantur præfatæ quatuor ſpecies qualitatis.

Reſpondeo primo pro expoſitione huius ſpeciei, quod prima ſpecies qualitatis vt communis habitui & diſpoſitioni, & vt condiſtincta ab aliis qualitatis ſpeciebus conſiſtit in hoc, quod ſit bene vel male ſubiectum ſecundum ſuam naturam per ſe diſponens. Dixi per ſe; quia cum vnumquodque ſit propter ſuam operationem, aliqui propterea habitus qui primò & per ſe ordinantur, vt ſubiectum ſecundum ſuam naturam bene vel malè diſponant, ſecundario etiam ordinantur ad operationem. Dixi etiam, quod huiuſmodi ſpecies qualitatis ordinantur ad bene vel malè diſponendum ſubiectum, quia ſicut per habitum ſcientiæ & virtutis bene diſponitur ſubiectum; ita & per habitum vitij aut erroris diſponitur male. Iam ergo quod in præfata ratione conſiſtat hæc prima ſpecies qualitatis ex hoc oſtenditur quod idem eſt formale conſtitutiuum alicuius, ſeu ratio in qua formaliter conſiſtit, & diſtinctiuum eius ab aliis: Iam ſic eſt quod per prædictam rationem diſtinguitur hæc prima ſpecies ab aliis ſpeciebus qualitatis: imprimis namque per id diſtinguitur à ſecunda ſpecie, quæ non dicit male vel bene diſponere ſubiectum, ſed eſſe principium operationis: ſimiliter per id etiam diſtinguitur à tertia ſpecie, quæ ſolum dicit eſſe terminum alicuius actionis, vel obiectum alicuius ſenſus, etiam abſtrahendo ab eo, quod male vel bene diſponat ſubiectum: cumque omninò per accidens ſit formæ aut figuræ quæ eſt quarta ſpecies qualitatis, quod bene vel malè diſponat ſubiectū, per hoc idē per conſequens diſtinguitur formaliter prima hęc ſpecies à quartâ ſpecie: Ergo & per hoc idē cōſtitui debet, ac proindè & in hoc cōſiſtit formalis ratio primę ſpeciei.

Iam

Iam verò ſi pro completâ huius intelligentiâ inquiratur vlteriùs, quomodo & per quid diſtinguantur duo præfata membra huius ſpeciei, habitus ſcilicet & diſpoſitio: Reſpondeo diſtingui eſſentialiter per hoc quod habitus ex natura ſuâ & à ſuis attentis cauſis eſt difficilè mobilis à ſubiecto: cum è contra diſpoſitio ex naturâ ſua, & iuxta exigentiam ſuarum cauſarum eſt à ſubiecto ſuo facilè mobilis. Ratio autem huius dicti ſeu dictæ diſtinctionis eſt, quia cū differētia hæc ſit per ſe exacta à propriis cauſis habitus & diſpoſitionis, eſſe non poteſt accidentalis tantum differentia, ſed per ſe & eſſentialis. Vnde cum ex accidenti & ex parte ſubiecti habitus habeat aliquando modum diſpoſitionis, ita vt ſit à ſubiecto facilè mobilis; & è contra cūm diſpoſitio habet aliquādo modum habitus, adeò vt ſit difficilè mobilis à ſubiecto vt cum propter tenacitatem alicuius intellectus opinio eſt difficilè ab illo mobilis, & ſimiliter, cum ſanitas & ægritudo ex aliquo accidenri eſt difficilè mobilis, cum hæc differentia proueniat ex accidenti, ſiue ex aliquo accidentali, non propterea tollit naturam & differentiam eſſentialē diſpoſitionis & habitus: ſicq; cum habitus ſcientificus iuxta exigentiam propriæ cauſæ videlicet demonſtrationis, debeat eſſe difficilè mobilis, etiam ſi ob conditionem ſubiecti, vel ob aliam cauſam accidentalem fiat vel ſit facile mobilis, ac proinde modum habeat diſpoſitionis, ſemper tamen retinet eſſentiam habitus; & ſimiliter quia opinio ex ſuâ naturâ, & iuxta cauſarū exigentiā, rationis videlicet probabilis, eſt facilè mobilis à ſubiecto, etiāſi per accidens ob tenacitatē alicuius intellectus, vel ex alio accidenti fiat difficilè mobilis, habeatque per conſequens modum habitus, ſemper tamen retinet eſſentiam diſpoſitionis.

Reſp. 2. pro expoſitione ſecundæ ſpeciei, quæ eſt & dicitur potentia vel impotentia, quod cōſiſtit formaliter hæc qualitas in hoc, quod ſit principium

principium alicuius operationis, vel ad modum operationis; ita tamen quod nomine principij non veniat intelligendum radicale, vt pote quod ſubſtantia eſt, ſed proximum quod eſt qualitas. Dixi autem quod debet eſſe principium alicuius operationis, vel ad modū operationis, quia potentia ad magis vel minus reſiſtendum, vt durū vel molle, mediā duritie, vel mollitudine non eſt principium propriæ operationis, cum reſiſtētia non ſit proprie operatio, ſed ad modū operationis ſe habens. Diſtinguitur autē in hac ſecundā ſpecie potentia & impotentia: ita tamen vt nomine impotentiæ non intelligatur priuatio potentiæ, ſed potentia debilis, quæ condiſtinguitur à potentiā ſimpliciter dictā, quod hæc potens eſt exire ad actum in ſuo genere perfectū, vt potentia viſiua in iuuene; vel potentia generatiua in habente proportionatum temperamētum ad generationem; cum è contra potentia debilis quæ hic dicitur impotentia non eſt potens elicere actum perfectum ſui generis, vt potentia viſiua in ſene, vel potentia ad generationem in non habente proportionatum temperamentum, vt in frigidis, qui propterea appellari ſolent impotentes. Ex quo fit quod cum potentia & impotentia differant ſolū penes perfectū & imperfectum, ſolū etiā differant accidētaliter.

Reſp. 3. pro tertiā exponendā ſpecie, quæ eſt paſſio & patibilis qualitas, quod paſſio hic ex multiplici eius acceptione accipitur pro qualitate, quæ eſt terminus actionis alicuius alteratiuæ; & differt paſſio à patibili qualitate, quod paſſio ſignificat qualitatem ex facili & tranſeūte alteratione reſultantem, vt pallor ex metu, & rubor ex verecundiā, quæ proinde qualitates ſunt facilè mobiles à ſubiecto, è cōtra vero patibilis qualitas qualitatem ſignificat ex permanenti alteratione reſultantem, vt naturalis color pallidus, aut rubeus, quæ proinde qualitates sūt difficilè mobiles à ſubiecto. Neque vrget quod opponunt hic aliqui, dicēdo ſcilicet, quod qualitates

litates multæ in hac ſpecie conſtituuntur, vt calor & frigus, quæ tamen ad primam qualitatis ſpeciem pertinent, ac proinde quod in hoc aſſignatâ tertiâ hac ſpecie, videntur qualitatis ſpecies confundi: ſed ad hoc facile reſpondetur quod tales qualitares quæ ad primam pertinẽt ſpeciem, ad hanc tertiam pertinent vt ſunt termini alterationis, abſtrahendo ab eo, quod bene vel malè diſponãt ſubiectum; cum tamen ad primam pertineant ſpeciem qualitatis formaliter vt ſunt diſpoſitiones conuenientes vel diſconuenientes ſubiecto; & ita calor prout eſt terminus alterationis & obiectum ſenſus ad hanc tertiam pertinet ſpeciem, pertinet verò ad primam ſpeciem qualitatis prout eſt calor febris v.g. vt pote quí eſt tunc ſubiecto diſconueniens, & ſe habet vt malè afficiens ſuum ſubiectum.

Reſp. denique pro quarta exponendâ ſpecie qualitatis formâ ſcil. & figurâ, quód cũ forma poſſit accipi & pro formâ ſubſtãtiali, & pro quolibet accidẽte quatenus eſt ſubiecti forma, neutro tamẽ modo accipitur in præſenti, prout ſcil. quartam conſtituit ſpeciem qualitatis, ſed accipitur prout eſt modus & terminus & diſpoſitio quantitatis. Quamuis autem in hoc conueniant in præſenti forma & figura, quod vtraque ſit modus, diſpoſitio & terminus quantitatis, differunt tamen, & quidem ex D. Thoma 7 *phyſicorum lect.* 5. quod forma ſignificat diſpoſitionem & certum terminum quantitatis, ſed in artificialibus, vnde ſolemus dicere forma domus, forma turris, cathedræ; figüra verò extenditur ad omnem alium ſignificandum quantitatis modum & certum terminum.

Quæres vltimò vtrum rectè aſſignentur à Philoſopho proprietatis quali.ates.

Reſp. affirmatiuè, prænotando aſſignaſſe Philoſophum in ſecunda huius capitis parte triplicem qualitatis proprietatem. Prima, inquit, eſt habere contrarium; & addit non eſſe id propriũ quarto modo, quia licet ſoli conueniat qualitati,

ti,non tamen omni ; flauo enim aut fuſco nihil eſt contrarium. Secunda verò proprietas eſt,ſuſcipere magis −& ait Philoſophus,quod neque id habet eſſe propriū quarto modo, quia licet conueniat ſoli,non tamen omni conuenit qualitati : ſanitas enim ſecundum aliquos non ſuſcipit magis & minus , & ſecundum omnes triangulus & circulus non ſuſcipiunt magis & minus , nec vnus circulus eſt magis circulus quam alter, nec ipſemet poteſt modo eſſe magis vel minus circulus quam poſtea vel antea , & tamen reducuntur & circulus & triangulus ad quartam ſpeciem qualitatis: vltima deniquè quā aſſignat Philoſophus proprietas,& quidē quarto modo competens eſt,quod ſecundū qualitatē aliqua dicantur ſimilia,aut diſſimilia.Iā verò quod rectè fuerint huiuſmodi proprietates aſſignatæ,non aliter melius,quam aliqua aduersùs eas obiiciendo poterit comprobari. Vnde

Dices 1.aduerſus primam proprietatem quod habere contrarium aliis conuenit à qualitate: non ergo id ſoli competit qualitati vt ait philoſophus. Probatur anteced.ns,hic non accipitur contrarietas pro contrarietate propriâ , ſed in magis lata acceptione, vt ſcilicet comprehēdit etiam oppoſitionem priuatiuam & relatiuā; quia acceptâ contrarietate propriè,prout ſolum verſatur inter ea quę ab eodem ſubiecto ſe mutuo expellunt , ſolum competit duabus primis qualitatibus, quæ ſunt caliditas & frigiditas,& ſic malè apponeret philoſophus exemplū in albedine & nigredine:iā ſic eſt quod acceptâ cōtrarietate in magis latâ acceptione aliis competit quam qualitati, vt per ſe patet: Ergo habere contrarium aliis etiā conuenit à qualitate.

*Reſp.*negando antecedens:accipitur enim hic contrarietas propriè, & non in magis latâ acceptione,vnde ad probationem,dico quod contrarietas propria prout dicit maximā diſtantiā ſub eodem genere, & mutuo ſe ab eodem ſubiecto expellere primo & per ſe competit quatuor primis

mis qualitatibus calori videlicet & frigiditati, humiditati & ſiccitati;ſed ratione illarum conuenit etiã aliis, vt ignis ratione caloris contrariaturaquę;& ſic ratione primarum qualitatum; ſecundario conuenit contrarietas ſecundis etiam qualitatibus, atque ita ea ratione album propriè contrariatur nigro, non tamen propriè contrariantur flauum & fuſcum vt bene notat philoſophus; ſiquidem ad propriam contrarietatem non ſufficit quod aliqua ſe mutuò expellant, ſed requiritur etiam quod ſub eodem genere maximè diſtent, qualiter in genere coloris diſtant colores extremi,album & nigrũ, non autem colores medij,vt flauum & fuſcum.

Dices 2. aduersùs ſecundam proprietatem, quod aliquod accidens ſuſcipere magis & minus nihil aliud eſt, quam magis aut minus radicari in ſubiecto;iam ſic eſt quod omni conuenit accidenti magis aut minus radicari in ſubiecto; cum omni conueniat eſſe in ſubiecto: Ergo & omni conuenit ſuſcipere magis & minus, ac proinde id ſoli non conuenit qualitati.

Reſpondeo negando minorem:magis enim aut minus radicari aliquod accidens in ſubiecto conuenit maximè ratione actiuitatis ipſius accidentis, quatenus eſt à ſubiecto expulſiuum ſui contrarij; atque ita cum hæc actiuitas ſolis conueniat primis qualitatibus, & ratione illarum ſecundis,non verò aliis accidentibus;ideo fit quod licet illa ſint in ſubiecto, non tamen vt magis aut minus radicata, ac proinde quod nec ſuſcipiant magis aut minus.

Dices 3.aduerſus tertiam proprietatem quod etiam ſecundum alia præter qualitatem, aliqua dicuntur ſimilia vel diſſimilia: duæ enim ſubſtantiæ eiuſdem ſpeciei dicuntur eſſe ſimiles,& pater dicitur generare ſibi ſimilẽ, & relatio paternitatis & filiationis dicuntur eſſe diſſimiles, & ſic de cæteris: Ergo ſecundum alia præter qualitatem dicuntur aliqua ſimilia vel diſſimilia,

Reſpondeo

Reſpondeo Negando antecedens in ſenſu mox exponendo. Vnde dico quod quando ſupra dictum eſt quod proprium eſt qualitati, quod ſecundum illam dicantur aliqua ſimilia vel diſſimilia, hoc ita venire intelligendum; ita vt omnia quæ dicuntur ſimilia vel diſſimilia, vel dicantur talia ratione qualitatis, vel ratione alicuius habentis ſe in illis ad modum qualitatis: atque ita ſi duo homines dicuntur ſimiles, eſt ratione vnitatis differentiarum, quæ in illis ſe habent ad modum qualitatis; & ſic manet ſemper quod proprium ſit qualitatis reddere ſimilia aut diſſimilia.

Coordinatio prædicamenti qualitatis.

Hæc eſt coordinatio prædicamenti qualitatis, ita vt genus generaliſſimum quod eſt qualitas diuidatur in quatuor genera immediatè, quæ ſunt habitus & diſpoſitio; potentia & impotentia; paſſio & patibilis qualitas; & forma & figura: porrò vnumquodque iſtorum generum in varias diuiditur ſpecies. Habitus enim diuidi poteſt in operatiuum, & non operatiuum. Non operatiuus in corporalem, vt pulchritudo, ſanitas, & in ſpititualem vt gratia: operatiuus ſimiliter in ſenſibilem diuidi poteſt, & ſpiritualem: ſenſibilis in varios diuiditur habitus appetitus ſenſitiui, vt ſunt temperantia. fortitudo &c. ſpiritualis vero in intellectualem diuiditur & moralem. Intellectualis in quinque ſpecies, ſcilicet ſapientiam, ſcientiam, habitum primorum principiorum, prudentiam, & artem: moralis diuiditur in bonum & malum. Malus, ſi verè eſt habitus per omnia multiplicatur genera vitiorum, & bonus per omnia genera virtutum moralium, vt iuſtitia religio pietas &c.

CAPVT
DE PRÆDICAMENTO
RELATIONIS.

QVÆSTIO VII.

Vtrum prædicamentalis relatio realiter diſtinguatur à fundamento.

P*Ræmittendum primò* pro habendâ naturâ & quidditate relationis prædicamentalis accidentium genus eſſe duplex : alia enim ſubiecto inhærent , illique ſuum effectum formalem tribuunt ſine ordine ad aliud ; vnde & vocantur *abſoluta* , quaſi ab alio ſoluta: ſic albedo in lapide illum abſolutè efficit album , lux , lucidum , calor calidum , quantitas quantum &c. Verùm alterius generis eſt accidens , quod in ſubiecto non exiſtit niſi ipſum ad aliud ordinando ſeu referendo ; & hoc eſt quod dicitur prædicamentalis relatio , de qua controuertitur in præſenti quæ que propterea definiri ſolet *accidens cuius totum eſſe eſt ſe habere ad terminum* , cum re ipsâ & de facto totum eſſe vltimatum talis relationis ſit in ordine ad terminum , propterea quod ipſum etiam ſubiectum non afficit , niſi vt illud referat , ſeu faciat referri ad terminum: ſic ſimilitudo albedini inexiſtens , illam facit alteri ſimilem & prædicamentaliter relatam : ſic paternitas in homine generante facit illum eſſe alicuius pa- *De quidditate relationis.*

trem & conſtituit illum prædicamentaliter relatiuum; & ita Baculus per relationem æqualitatis eſt alteri æqualis, ac prædicamentaliter relatus.

Per quid differant relatio prædicamentalis & tranſcendentalis.

Porrò hinc facilè colligitur differentia quæ intercedit inter relationem prædicamentalem & tranſcendentalem, quæque in his præcipuè duobus ſita videtur: primo quidem in eo quod relationes prædicamentales, quamuis habeant ſuum eſſe in ordine ad ſubiectum, in quantum ſunt accidentia realia; per relatiua tamen nomina quibus ſignificantur, nullus earum explicatur ordo ad ſubiectum, ſed præcisè ordo & reſpectus earumdem ad terminum; in quo propterea differunt à relatiuis tranſcendentalibus, quæ quidem non ſolum dicunt aliquid aliud præter ordinem ad terminum, ſed & illud aliud per ipſorum nomina ſignificatur & explicatur. Explicatur hoc in exēplo: licet enim creatura verbi gratia quæ dicitur relatiua tranſcendentaliter dicat reſpectum tranſcentalē ad creatorem, per hoc tamen nomen, *Creatura* non ſignificatur formaliter talis reſpectus, ſed certa quædam entitas ſeu quidditas poſitiua, quæ quidem adæquatè explicari non poteſt niſi per ordinem ad creatorem; & ita creatura dicitur relatiuum tranſcendentale, quia includit reſpectum, non tamen per tale nomen ſignificata exprimit illum. Pater autem qui dicitur relatiuum prædicamentale; licet reuera ſit animal, & ſit cauſa filij, & dicat reſpectum ad filium tanquam ad terminum, nihilominus per hoc nomen, pater, non ſignificatur formaliter, niſi vt dicens talem reſpectum; & ita totum eſſe patris vt ſignificatur hoc nomine *pater* eſt in ordine ad filium tanquam ad terminum, ac proinde pater, vt hoc nomine *pater* ſignificatur, eſt relatiuum prædicamentale.

Alia verò differentia quæ ſimiliter reperitur inter hæc duo relatiua conſiſtit in hoc; quod licet relatiua prædicamentalia ordinem dicant
ad

ad ſubiectum, non tamen vt aliud eſſe tribuant ſubiecto, quam facere illud referri ad terminum, ad differentiam relatiuorum tranſcendentalium, quæ non ſolum afficiunt ſubiectum (ſi ſint accidentia realia) vt ipſum ſubiectum faciant referri ad terminum, ſed principaliter vt aliud eſſe abſolutum ipſi ſubiecto tribuant: quod patet in ſcientiâ verbi gratia quæ vt hoc nomine ſignificatur, dicitur relatiuum tranſcendentale: non enim habet præcisè ſubiectum afficere, vt illud referri faciat, ſed principaliter vt in eo ponat perfectionem quamdam abſolutam, puta qualitatem & habitum, quæ tamen perfectio & qualitas, cum talis ſit naturæ, quod ad eam conſequatur habitudo quædam ſeu reſpectus ad aliud puta ad ſcibile, dicitur propterea relatiuum tranſcendentale, ſeu, quod in idem redit, relatiuum ſecundum dici, vt enim oſtendam infra idem prorſus eſt relatio tranſcendentalis & ſecundum dici; ſicut & idem eſt relatio prædicamentalis & ſecundum eſſe.

Præmittendum ſecundò contra veteres aliquos Philoſophos qui nolebant, exiſtere relationes formaliter in rebus, niſi per operationem intellectus comparatiuam vnius extremi cum alio, præmittendum inquam eſſe omnino admittendas relationes in rebus citra illam mentis operationem. Enim verò impoſſibile eſt de aliquo contradictoria verificari de nouo prædicata ſine aduentu nouæ alicuius realitatis vel formalitatis realis. Iam ſic eſt quod de eodem verbi gratia albo, cum aliud album non exiſtit, verificatur non ſimile (quia non datur ſimile, niſi detur cui illud ſit ſimile) & adueniente alio albo verificatur de primo albo quod eſt ſimile: Ergo cum ſimile & non ſimile ſint prædicata contradictoria, illa non poſſunt de eodem albo abſque aduentu alicuius nouæ realitatis vel formalitatis realis verificari: ſed nulla tali albo, per id quod alterum

Quod ſint admittendæ relationes reales.

terum ponatur album, aduenit realitas vel formalitas realis, niſi relatio ſimilitudinis ad alterum album: Ergo eſt illa reale quid, ſiue citra mentis operationem in rebus exiſtens: addo quod ſaltem habemus de fide exiſtere in Deo relationes reales, quibus conſtituuntur & diſtinguuntur perſonæ diuinæ: Ergo à pari per proportionem paternitas verbi gratia & filiatio quæ reperiuntur in creatis debent eſſe reales, nihil enim repugnat nec ratio eſt, cur perinde non dicantur reales; ſunt enim iſtæ denominationes omnino intrinſecæ, quod verbi gratia homo generans dicatur pater; quo modo per proportionem in Diuinis perſona prima non habet tantum ab extrinſeco quod ſit pater.

Ex quo quidem vlterius ſequitur, quod quamuis duplex diſtingui poſſit conceptus inadæquatus, alter ſecundum rationem communem relationis cum aliis entibus ſeu accidentibus realibus, ſiue ſecundum eſſe *in*; & alter ſecundum propriam rationem relationis, ſiue ſecundum eſſe *ad*, ſit tamen vterque inadæquatus conceptus reale quid, hoc ipſo quod
Nota. alter eorum eſt quid reale; aliàs non poſſet ex vtroque tali conceptu inadæquato vnica reſultare realis relatio; cum ex aliquo reali, & ex alio quod reale non eſt; non poſſit vnicum ens reale reſultare. Vnde ad fundamentum aduerſæ ſententiæ, quæ tamen hodie videtur extincta, ex quo quidem volebant illi Philoſophi, requiri ad formalem relationem actionem intellectus comparatiuam, adeò vt inquiebant, ſit tantum in rebus ex natura rei fundamentum ex quo comparet intellectus extremum vnum alteri, ad quam comparationem ſequatur formalis relatio, aut potius quæ comparatio ſit ipſa formalis relatio; ad hoc inquam fundamētum reſpondetur facilè quod in his quidem
Nota rebus, vbi ſolum eſt fundamentum, vt vnam alteri

alteri comparet intellectus, nec eſt ſufficiens fundamentum, vt ad illas independenter à comparatione intellectus reſultet relatio, defectu ſcilicet vel exiſtentiæ alicuius extremi, vel diſtinctionis realis inter extrema, vel rationis realis fundandi, tunc ſi aliqua inter illas interuenit relatio, erit non realis, ſed rationis, & talis eſt ea quæ reperitur inter hominem & animal: quia verò datur præterea in pluribus ſufficiens fundamentum ex quo non tantum comparare poſſit intellectus, ſed etiam ex quo de facto reſultet realis ordo, vt in duobus albis relatio ſimilitudinis formalis vnius ad alterum; propterea quod ad reſultantiam talis formalis relationis nec deficit reale fundamentum, ſcilicet albedo vtriuſque, nec realis ratio fundandi, ſcilicet vnitas & conuenientia vtriuſque in albedine; nec realis coexiſtentia vtriuſque extremi; nec denique realis diſtinctio vnius extremi ab alio, conſequenter fit quod præter relationes rationis dentur præterea formaliter relationes reales in rebus.

His ergo ſuppoſitis, & diligenter prænotatis, iam quod in præſenti inquiritur eſt, vtrum relatio prædicamentalis, quæ ita ſupponitur realis, ſiue exiſtens à parte rei citra omnem intellectus operationem, realis ſit ipſa realitate ſui fundamenti, ſeu ſubiecti cui immediatè inexiſtit; adeò vt ſimilitudo quæ eſt inter duos parietes albos ſit realis & realiter ens ipſamet entitate & realitate ipſius albedinis, quæ eſt fundamentum ſiue ſubiectum cui immediatè inexiſtit, an verò diſtincta ſit realiter à fundamento, ita vt alia ſit realitas à realitate ſui fundamenti pro quo,

Præmittendum vltimò pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendę, puta quod *ea ad quæ terminantur motus aut quaſi motus*

 oppoſiti

oppoſiti, non poſſunt non diſtingui realiter & à parte rei; quod *dependentia eſt de genere relationis & vera relatio*; quod *dari non poteſt forma à parte rei ſine effectu ſuo formali primario*: primò quidem receptiſſimum eſt apud omnes prima illa propoſitio, quod ea ad quæ terminantur motus aut quaſi motus oppoſiti, non poſſunt non diſtingui realiter & à parte rei, cuius ratio eſt, quia cum motus vt talis ſit ad terminum, ſitque ſubiectiuè in termino, conſequenter fit, quod hoc ipſo quod ſupponuntur motus aut quaſi motus oppoſiti, ſupponi debeant termini aliqua oppoſitione diſtincti; cumque talis oppoſitio ſupponatur à parte rei; quia à parte rei ſunt motus oppoſiti, ex quibus prouenit oppoſitio terminorum, euidenter ſequitur quod ea ad quæ terminantur motus aut quaſi motus oppoſiti debeant à parte rei, ſiue realiter diſtingui.

Secundò receptiſſima eſt atque veriſſima ſecunda illa propoſitio, quod ſcilicet dependentia eſt de genere relationis & vera relatio, cuius ratio eſt quia dependentia totum ſuum eſſe habet ad aliud; & ſubiectum ſiue fundamentum quod afficit, prout hoc nomine, *dependens* exprimitur, non ſignificatur niſi cum reſpectu & vt dicens reſpectum, vt per ſe patet: Iam ſic eſt quod per hæc duo diſtinguitur relatio, quæ verè eſt de genere relationis, ab omni alio quod non eſt tale, vt etiam patet, & abundè colligitur ex dictis ſupra, vbi de differentiâ relationis prædicamentalis: vera ergo & ab omnibus concedenda ſecunda illa propoſitio, puta quod dependentia eſt de genere relationis, & vera relatio.

Tandem veriſſima eſt & ab omnibus conceſſa tertia hæc propoſitio, puta quod dari non poteſt forma à parte rei ſine effectu ſuo formali primario; quod quidem, præter quam quod patet inductione; nec enim dari poteſt à parte rei figura verbi gratia ſine figurato, nec

albedo ſine ſubiecto albo, nec ſcientia ſine ſciente &c. ſuadetur hoc idem vlteriùs ex diſcrimine quod intercedit inter effectum formalem primarium formæ, & effectum ſecundarium: primarius enim nihil aliud dicit nec importat, aut exigit niſi formam communicatam; album enim, nihil exigit quam albedinem communicatam; cum tamen effectus ſecundarius non ſolum dicat aut exigat formam ſimpliciter communicatam; ſed præterea exigat eam communicatam ſubiecto diſpoſito, non quidem ad receptionem & communicationem formæ, quia hoc etiam exigit & effectus primarius; ſed diſpoſitio ad talem effectum ſecundarium tanquam ad aliquid ſuperadditum formæ prout præcisè communicatæ: defectu cuius diſpoſitionis gratia habitualis non tribuit Chriſto Domino effectum ſuum ſecundarium, eſſe ſcilicet filium adoptionis, quia quamuis gratia illa ſit ad modum formæ communicata animæ Chriſti, non eſt tamen communicata animæ Chriſti prout diſpoſitæ ad talem effectum, ſed magis prout incapaci, vtpote quæ ratione vnionis hipoſtaticæ habet eſſe filium naturalem. Igitur effectus formalis primarius formæ ad differentiam ſecundarij importat præcisè & ſolum exigit formam ſimpliciter communicatam: atqui dari non poteſt forma à parte rei, quæ non ſit communicata: Ergo nec dari poteſt forma à parte rei ſine effectu ſuo formali primario. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & ab omnibus conceſſis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione, ſit *Nota.*

CONCLVSIO: *Relatio prædicamentalis diſtinguitur realiter, ſiue à parte rei à fundamento.*

Probatur primò ex primo præmiſſo principio. *Ea ad quæ terminantur motus aut quaſi*

motus oppoſiti, non poſſunt non diſtingui realiter, ſiue à parte rei: Ergo diſtinguitur relatio prædicamentalis realiter ſiue à parte rei à fundamento. *Probatur conſequentia:* relatio & fundamentum ſe habent, ac ſi terminantia motus aut quaſi motus oppoſitos: Ergo hoc ipſo quod ea ad quæ terminantur motus aut quaſi motus oppoſiti, diſtinguuntur à parte rei, diſtinguuntur hoc ipſo relatio & fundamentum à parte rei. *Conſequentia* eſt euidens *Probatur antecedens:* creſcere & minui ſe habent vt motus oppoſiti; ſed aliquando creſcente fundamento minuitur relatio: Ergo ſe habent aliquando relatio & fundamentum, ac ſi terminantia motus oppoſitos. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* vbi creſcente albedine minuitur ſimilitudo, ibi creſcente fundamento minuitur relatio: ſed aliquando creſcente albedine in pariete A, minuitur eius ſimilitudo. Ergo & aliquando creſcente fundamento minuitur relatio. *Maior* per ſe patet: ſe habent enim albedo & ſimilitudo tanquam fundamentum & relatio, vt conceditur, & colligitur ex præmiſſis de fundamento, & relatione. *Probatur Minor:* fieri poteſt & multoties fit, quod creſcat albedo parietis A ſuper albedinē parietis B; ſed tunc minuitur eius ſimilitudo, vt per ſe patet: Ergo creſcente aliquando albedine minuitur eius ſimilitudo; Ergo creſcente aliquando fundamento minuitur relatio; Ergo ſe habent aliquando relatio & fundamentum ac ſi terminantia motus aut quaſi motus oppoſitos: Ergo hoc ipſo quod ea ad quę terminantur motus aut quaſi motus oppoſiti diſtinguuntur à parte rei, (quod eſt primum præmiſſum principium,) non poſſunt relatio & fundamentum non diſtingui à parte rei.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio. *Dependentia eſt de genere relationis, & vera relatio:* Ergo realiter diſtinguitur relatio à fundamento. *Probatur conſequentia:* dependen-

tia effectus à causâ ſecundâ realiter diſtinguitur ab effectu quem refert: Ergo hoc ipſo quod dependentia eſt de genere relationis & vera relatio, hoc ipſo realiter diſtinguitur relatio à relato fundamento. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: hoc ipſo quod amittente effectu dependentiam à cauſa ſecunda amittitur reale quid, diſtinguitur hoc ipſo realiter depēdentia ab effectu: ſed amittente effectu dependentiam reſpectu cauſæ ſecundæ, amittitur hoc ipſo reale quid: Ergo dependentia effectus à causâ ſecundâ realiter diſtinguitur ab effectu quem refert. *Maior* eſt euidens, cùm fiat tunc ſeparatio dependentiæ ab effectu, tanquam alicuius realis ab aliquo reali. *Probatur Minor*: amittente effectu dependentiam reſpectu cauſæ ſecundæ, amittitur id quod ſeruatur reſpectu cauſæ primæ: ſed dependentia quę ſeruatur reſpectu cauſæ primæ, eſt haud dubiè reale quid, cum fundetur in ipſa rei ſeu effectus naturâ: Ergo & amittente effectu dependentiam à cauſa ſecunda, amittitur hoc ipſo reale quid; Ergo dependentia effectus à cauſa ſecunda realiter diſtinguitur ab effectu quem refert: Ergo hoc ipſo quod dependentia eſt de genere relationis & vera relatio, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) hoc ipſo realiter diſtinguitur relatio à ſuo quod refert fundamento.

Probatur tertiò ex tertiò præmiſſo principio. *Dari non poteſt forma à parte rei ſine ſuo primario effectu*: Ergo non poteſt non diſtingui relatio à parte rei à ſuo fundamento. *Probatur conſequentia*: caſu quo eſſet relatio indiſtincta à fundamento, dari poſſet forma à parte rei non habens primarium effectum: Ergo hoc ipſo quod dari non poteſt forma à parte rei ſine ſuo primario effectu, non poteſt non diſtingui relatio à fundamento. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: formalitas relationis ſe habet ad eſſe relatum ſicut

H 6 forma

forma ad primarium formalem effectum : ſed in præfato caſu reperiri poteſt formalitas relationis abſque eſſe relato : Ergo & in hoc caſu dari poſſet forma à parte rei non habens primarium effectum. *Maior* patet ex terminis: eſſe namque formaliter relatum eſt effectus formalis alicuius formæ, quæ quidem non alia eſſe poteſt quam ipſa relatio formaliter ſumpta ; cumque non ſit alius relationis effectus prior ipſo eſſe relato, vt per ſe patet, euidenter ſequitur, primarium eſſe relationis effectum. *Probatur Minor* : non datur eſſe relatum ſublato termino : ſed in præfato caſu reperiri poſſet formalitas relationis ſublato termino : Ergo in hoc caſu reperiri poſſet formalitas relationis abſque eſſe relato. *Maior* eſt euidens *Probatur Minor* : hoc ipſo quod ſublato termino nihil reale relationis deſtruitur, datur hoc ipſo formalitas relationis ſublato termino ; cum talis formalitas non ſit nihilum, ſed reale quid & conſtituens reale prædicamentum, vt ſupponitur, & detur tunc omne reale relationis : ſed caſu quo relatio non eſſet realiter diſtincta à fundamento, nihil reale deſtrueretur ſublato termino, cum nihil reale fundamenti propterea deſtruatur : Ergo in præfato caſu reperiri poſſet formalitas relationis ſublato termino : Ergo in præfato caſu reperiri poſſet formalitas relationis abſque eſſe relato : Ergo caſu quo relatio eſſet indiſtincta à fundamento, dari poſſet forma ſine ſuo primario effectu : Ergo hoc ipſo quod dari non poteſt forma à parte rei ſine ſuo primario effectu (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt relatio non diſtingui à parte rei à fundamento.

Soluuntur

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectionũ

Obiicies primò: non ſunt entia multiplicanda ſine neceſſitate; ſed non eſt neceſſitas admittendi relationem realiter diſtinctam à fundamento, puta ſimilitudinem à pariete albo: Ergo nec eſt de facto realiter diſtincta. *Probatur Minor*: neceſſitas ſimilitudinis diſtinctæ eſſe tantum poteſt vel ad denominandum & tribuendum eſſe ſimile abſolutè loquendo, vel ad denominandum & tribuendum eſſe formaliter ſimile: ſed ad neutrum opus eſt ſimilitudine realiter diſtinctâ; Ergo nulla eſt neceſſitas admittendi relationem verbi gratia ſimilitudinem realiter diſtinctam à fundamento. *Maior* patet; relatio enim non eſt niſi ad tribuendum eſſe relatum. *Probatur Minor*: & quidem primò quoad primam partem omni ſeclusâ ſimilitudine diſtinctâ verum eſt dicere abſolutè loquendo, quod conueniant duo parietes albi in albedine: ſed hoc eſt eſſe ſimiles abſolutè loquendo: Ergo ad tribuendum eſſe abſolutè loquendo ſimile, opus non eſt ſimilitudine diſtincta. Iam verò probatur eadem minor quoad alteram partem, de quâ præcipuè eſt difficultas illud gratis & ſine neceſſitate aſſeritur, quod probari non poteſt niſi recurrendo ad negatum principium: ſed quod opus ſit ſimilitudine diſtinctâ ad tribuendum eſſe formaliter ſimile, non probatur nec probari ſolet niſi recurrendo ad negatum principium: Ergo gratis & ſine neceſſitate illud aſſeritur. *Probatur Minor*: ideò probant Thomiſtæ non denominari parietes albos formaliter ſimiles, niſi ſimilitudine diſtinctâ, quia opus eſt ad hoc ſimilitudine ad modum formæ intrinſecæ; atqui hoc eſt quod ab aduerſariis negatur principium: Ergo quod opus ſit ſimilitudine diſtincta ad

ad tribuendum eſſe formaliter ſimile, non probatur nec probari ſolet, niſi recurrendo ad negatum principium.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas abundè colligitur ex probationibus concluſionis. Ad probationem vero Nego ſimiliter minorem quoad ſecundam partem, puta quod ad tribuendum eſſe formaliter relatum, & formaliter ſimile non opus ſit relatione & ſimilitudine diſtinctâ. Ad tertium autem quod adducitur in probandâ minori negatâ Nego etiam minorem; & ad quartum & vltimum diſtinguo maiorem ſic: ideo probant Thomiſtæ non denominari parietes albos formaliter ſimiles, niſi ſimilitudine diſtinctâ; quia opus eſt ad hoc ſimilitudine ad modum formæ intrinſecæ: ita quod ly *quia* ſit principium ſeu vltimata ratio, vnde hoc deducunt Thomiſtæ, Nego: ita quod ly quia ſit ibi loco principij & rationis vltimatæ Concedo; ſed exinde nihil contra nos, vt mox dicemus. Dico igitur rationem adductam in argumento, puta quod non ſint duo parietes albi formaliter ſimiles, niſi ſimilitudine diſtinctâ, quia opus eſt ad hoc ſimilitudine ad modum formæ intrinſecæ, eſſe quidem rationem immediatam, non tamen vltimatam & principiatiuam datur namque huius rationis altera ratio, quæ hæc eſt: in creatis eſſe tale formaliter, non poteſt non eſſe effectus formalis, vt in fine ſolutionis oſtendam; & quia effectus formalis eſt ipſamet forma vt communicata, conſequenter fit quod omne quod eſt & dicitur formaliter tale in creatis, habeat eſſe tale ratione alicuius ſibi communicati & ſuperadditi.

Iam ſic eſt, quod ſeclusâ in præſenti caſu (& ſic in aliis caſibus & exemplis, quæ in hac vel aliis materiis obiici ſolent) ſeclusâ, inquam, relatione ſiue ſimilitudine ad mo-

dum

dum formæ alicuius intrinſecæ, non eſt tunc aſſignabile, quid ſit illud, quo ſuperaddito & communicato parietibus albis, ſint & dicantur formaliter ſimiles, cum albedo non poſſit eſſe tale quid, vtpote quæ eſt etiam id quod eſt, & dicitur formaliter ſimile, ſubindeque & indigens aliquo ad modum formæ ſuperadditæ & communicatæ, quo fiat & dicatur talis albedo formaliter ſimilis; ex eo ſcilicet quod in creatis adunari non poſſunt & identificari ly *quod eſt*, & ly *quo eſt*: Ergo dato quod prima & immediata ratio ſupra adducta negari ſoleat dum nudè & nuda proponitur; non tamen negabitur in præſenti, vt pote quæ fulcitur hic irrefragabili principio, puta quod in creatis eſſe formaliter tale ſit effectus formalis, & quod in creatis adunari non poſſint ly *quod eſt*, & ly *quo eſt*; quorum quidem primum ex eo euidenter patet quod ad differentiam entis increati quod eſt per ſeipſum, & non per cauſam tale, eſſe tale in creatis ſit tale per cauſam, & cauſa illa non alia eſſe poſſit, quam formalis cauſa, cum ſupponatur tale formaliter. Ratio vero ſecundi non ſit minus euidens, cum id *quod eſt* & id *quo eſt*, ſe habeant vt perfectibile & perfectio; & in creatis adunari non poſſint perfectibile & perfectio; aliàs creatum ens eſſet ſua perfectio, non autem perfectum per aliud: non ergo recurrimus & nos ad negatum principium in aſſignanda ratione quare ad tribuendum eſſe formaliter ſimile, ſiue formaliter relatum opus ſemper ſit ſimilitudine, ſiue relatione ad modum formæ intrinſecæ, ſubindeque & opus ſit ſimilitudine & relatione diſtinctâ & ſuperadditâ ei, quod dicitur formaliter ſimile, ſiue formaliter relatum. *Nota.*

Inſtabis: ideò ergo eſt de neceſſitate admittenda relatio ſiue ſimilitudo ſuperaddita & diſtincta, quia neceſſaria eſt ad denominandum

dum & tribuendum eſſe formaliter ſimile; ſed nulla eſt neceſſitas hanc admittendi denominationem formaliter ſimilis: Ergo nec eſt neceſſitas admittendi ſimilitudinem diſtinctam. *Probatur Minor*: hoc ipſo quod nihil facit denominatio illa formalis, ad quod non ſufficiat denominatio abſoluta, ſiue eſſe tale abſolutè loquendo, nulla eſt hoc ipſo neceſſitas hanc admittendi denominationem formaliter ſimilis: ſed nil de facto facit denominatio illa formalis, ad quod non ſufficiat denominatio abſoluta: Ergo nulla eſt neceſſitas hanc admittendi denominationem formaliter ſimilis, ſiue formaliter relati. *Probatur Minor*: quod denominentur aliqua formaliter ſimilia facit, quod ea comparet intellectus, & de his pari modo diſcurrat: ſed hoc ipſo quod abſolutè loquendo ſimilia ſunt, ea etiam ad inuicem comparat intellectus, & de illis pari modo diſcurrit: Ergo nihil de facto facit denominatio illa formalis, ſiue eſſe tale formaliter, ad quod non ſufficiat denominatio abſoluta, ſiue eſſe tale abſolutè loquendo.

Nota. *Reſpondeo* negando minorem, ad cuius probationem Nego ſimiliter minorem: per hoc enim quod fit denominatio formalis, ſiue per hoc quod res fit formaliter talis nouum quoddam conſtituentis genus cum forma per quam fit formaliter talis, vtpote ei tunc communicatâ & ſuperadditâ, fit ab eâ alterius rationis, & quidem genericæ vt plurimum; quod quidem patet in exemplo de duobus albis. Hæc namque ſecluſâ formâ, ſeu relatione ſuperadditâ ſimilitudinis denominantur denominatione abſolutâ ſimilia; ita tamen quod maneant ſemper intra limites generis qualitatis & entis abſoluti, cum nihil hoc ipſo habeant, cuius

totum

totum eſſe ſit ad aliud : at verò hoc ipſo quod fiunt formaliter ſimilia per aduentum formæ, ſeu relationis ſimilitudinis diſtinctæ, extrahuntur tunc duo illa alba, aut quaſi extrahuntur è genere qualitatis, & ponuntur reductiuè in genere relationis, quod per hanc relatiuam & ſuperadditam formam tunc conſtituitur : cum ergo quod facit vnum genus, non poſſit aliud facere & præſtare, conſequenter fit falſam eſſe minorem præfatam, quod ſcilicet nihil faciat denominatio formalis, ſeu eſſe tale formaliter, ad quod non ſufficiat denominatio abſoluta, ſeu eſſe tale abſolutè loquendo ; proindeque & falſum eſt quod fuſtra & ſine neceſſitate addatur denominatio illa formalis, ſuppoſitâ denominatione abſolutâ ; cum arguat illa nouum genus, entis ſcilicet relatiui, quod quidem genus admittendum eſſe, probat ſufficienter numerus prædicamentorum, de quo ſupra.

Tandem ad vltimum negari poſſunt & maior,& minor; maior quidem ſi cum hâc reſtrictione intelligatur, ita vt nihil aliud faciat denominatio formalis, & ad nihil aliud deſeruiat, quam ad hoc vt ea quæ denominantur formaliter ſimilia, verbi gratia, comparet intellectus & de his pari modo diſcurrat; ſiquidem deſeruit maximè denominatio illa formalis ad nouum arguendum ſiue ponendum genus entis, quod quidem non poneretur nec daretur, ſi quod facit denominatio formalis, puta eſſe formaliter relatum ſeu ſimile, ad hoc ſufficeret denominatio abſoluta ſeu eſſe tale fundamentaliter & abſolutè. Similiter negari poteſt & minor, ſi nimirum hunc faciat ſenſum, ita vt pari omnino modo diſcurrat intellectus de his quæ ſunt abſolutè & fundamentaliter ſimilia, ac de his quæ ſunt formaliter ſimilia ; quin immo omnino

nino diuerſo modo, aut ſaltem cum formalitate omnino diuerſâ diſcurrit; ſiquidem de iis diſcurrit intra lineam & genus entis relatiui, vt ex dictis ſupra colligitur; cum è contra de aliis quæ ſunt ſolum abſolutè & fundamentaliter ſimilia, intra genus & lineam entis abſoluti diſcurrat.

Obiicies ſecundò, ſi eſſet relatio realiter ſiue à parte rei diſtincta à fundamento, eſſet maximè per ſuum eſſe *ad*: ſed non poteſt relatio per ſuum eſſe *ad* diſtingui realiter & à parte rei à fundamento: Ergo ſub nullâ ratione diſtingui poteſt realiter. *Maior* per ſe patet; ſi enim eſſet relatio realiter diſtincta à fundamento quod ſupponitur abſolutum ens, eſſet maximè ex ratione entis relatiui, quæ quidem ratio conſtituitur per eſſe *ad*. *Probatur Maior*: diſtinctio realis eſſe non poteſt niſi inter extrema realia: ſed relatio ſecundum eſſe *ad*, non eſt realis: Ergo neque per eſſe *ad* diſtingui poteſt realiter. *Maior* eſt certiſſima. *Probatur Minor*: quod eſt vniuocum enti reali, & rationis eſſe non poteſt reale quid, vt per ſe patet: ſed eſſe ad aliud vniuocè conuenit enti reali & rationis; & quidem ex Diuo Thoma 1. *part. quæſt.* 28. *art.* 1. vbi dicit quod *ſolum in his quæ dicuntur ad aliquid, inueniuntur propriè aliqua ſecundum rationem tantum, quod non eſt in aliis generibus; eo quod ea quæ dicuntur ad aliquid ſolum ſignificant ſecundum propriam rationem reſpectum ad aliquid*: Ergo relatio ſecundum eſſe *ad* eſſe non poteſt reale quid.

Reſpondeo negando minorem, primi & ſecundi argumenti, quarum quidem falſitas abundè colligitur ex dictis ſupra, præſertim in præmiſſis, vbi oſtenſum fuit, relationem prædicamentalem realem eſſe, etiam ſecundum conceptum *ad*. Vnde ad tertium

Nego

Nego ſimiliter minorem. Neque illud infertur ex teſtimonio adducto ex Diuo Thoma ex quo ſolum infertur quod ratio propria relationis, licet analoga reali relationi & relationi rationis, propriè tamen dicatur de vtroque analogato, ad differentiam aliorum generum, verbi gratia, quantitatis & qualitatis, quæ non ſolum non conueniunt vniuocè ſed analogicè cum quantitatibus & qualitatibus ab intellectu confictis, ſeu quæ ſunt ſecundum rationem tantum; ſed nec ratio illis analoga dicitur propriè de qualitatibus aut quantitatibus ab intellectu confictis, ſed ſolum propriè dicitur de quantitatibus & qualitatibus realibus.

Quod ſi quæras vndenam, & ex quo fundamento id habeam, quod ratio propria relationis, ſiue conceptus *ad* non vniuocè ſed analogicè tantum conueniat enti reali & rationis, ſiue relationi reali & relationi rationis, & tamen adhuc propriè conueniat vtrique; cum tamen alia genera nec vniuocè nec propriè conueniant enti reali & rationis: reſpondeo, quod id præcipuè colligo & deduco ex diſcrimine quod intercedit inter genus relationis & alia prædicamentalia genera etiam quantum ad realitatem quam participant. Hoc enim intercedit diſcrimen, quod genus prædicamentale relationis, quamuis ſecundum propriam rationem ſit reale quid ſicut & alia genera, propterea quod ordo ad ſubiectum ex quo habet eſſe reale & ſubiectiuum eſt inſeparabilis & impræſcindibilis à quacumque ratione in quocumque accidenti realiter repertâ, nihilominus non explicat genus relationis ſecundum propriam rationem talem realitatem; cum ſecundum propriam rationem non explicet ordinem ad ſubiectum, licet illum. *Nota.*

illum implicitè imbibat, ſed ſolum explicet ordinem ad terminum; ac proinde cum ex ſola realitate impediri poſſet, ne propria ratio relationis conueniat etiam relationibus rationis, & hæc in tali ratione non explicetur vt dictum fuit, conſequenter fit quod non impediat; atque ita quod propria ratio generis relatiui adhuc conueniat propriè entibus ſeu relationibus rationis; non tamen vniuocè, cum ratio illa propria generis relatiui, licet non explicet realitatem, adhuc tamen eam implicitè imbibat, quod haud dubiè obſtat participationi vniuocæ, iuxta illud: *enti reali & rationis vt talia ſunt nihil eſt vniucè commune.*

Iam vero de aliis generibus aliter eſt philoſophandum; hæc enim non tantum ſupponuntur realia ex propriâ ratione, ſed etiam ex propria ratione realitatem explicant; tum quia ex propria ratione ſunt quid, ſeu aliquid, non autem tantum ad aliquid, vt relatiuum genus; tum etiam quia ex propria ratione vel ſunt explicitè ſubiectum, vel explicant ordinem ad ſubiectum ex quo quidem ordine habent eſſe reale; ac proinde talia ſunt & talis naturæ, quod nedùm non vniuocè, ſed neque propriè conuenire poſſit eorum ratio enti rationis, puta quantitatibus & qualitatibus ab intellectu confictis.

Inſtabis: ideò ergo ratio propria relationis propriè conuenit relationibus rationis, licet non vniuocè, quia licet realitatem imbibat, non tamen illam explicat: ſed hæc doctrina ſtare non poteſt iuxta præfatum teſtimonium diui Thomæ: Ergo non eſt præfata ſolutio iuxta mentem & intentum diuæ Thomæ. *Probatur Minor:* iuxta præfatum teſtimonium ſolius eſt relatiui generis inueniri propriè in entibus rationis; ſed ſi propriè

prie inueniretur quia realitatem non explicat, non eſſet ſolius relatiui generis, ſed etiam generis actionis inueniri propriè in entibus rationis; cum hæc ſecundum proprium conceptum actionis, & vt dicit *ab* non explicet realem inhærentiam, ſed ſolum egreſſum & emanationem ab agente: Ergo præfata ſolutionis doctrina ſtare non poteſt cum citato teſtimonio diui Thomæ.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem verò Nego ſimiliter minorem: ſolius enim eſt relatiui generis, quod realitatem non explicet in proprio conceptu; neque eſt hoc commune generi actionis, vt prætendit arguens; cuius quidem diſparitatis ratio eſt, quia relatiuum genus non ex alio capite habet poſſe explicare realitatem in proprio conceptu, niſi ex inhærentiâ, ſeu ex ordine ad ſubiectum, cum ex duobus tantum conſletur conceptibus, puta ex conceptu *in*, & ex conceptu *ad*, & ex hoc vltimo explicare non poſſit realitatem, vt dictum eſt ſupra; ac proinde cùm de facto non explicet relatiuum genus præfatum ordinem ad ſubiectum, in proprio conceptu; ideò fit quod nec explicet, & exprimat in proprio conceptu realitatem.

At verò genus actionis ex alio capite habet exprimere & explicitè importare realitatem, quam ex capite inhærentiæ, ſeu ordinis ad ſubiectum; cum ex eo etiam quod dicit eſſe *ab*, ſiue ex proprio ordine, quem dicit ad agens habeat eſſe reale quid, & exprimere realitatem; propterea quod agens inquantum tale realitatem importat explicitè, & in quantum tale denominatur ab actione, inquantum dicit eſſe *ab*; cum igitur genus actionis ex alio capite, quam ex capite inhærentiæ habeat explicare realitatem, ad

ad differentiam generis relatiui, conſequenter fit, quod quamuis in proprio conceptu non importet explicitè inhærentiam, ſiue ordinem ad ſubiectum, adhuc tamen realitatem explicet ex proprio conceptu; atque ita conſona manet præfatæ ſolutionis doctrina cum citato teſtimonio diui Thomæ, quod ſcilicet ſolius ſit relatiui generis inueniri propriè in entibus rationis, ex eo quod realitatem non explicet in proprio conceptu; cum hoc ſolius ſit relatiui generis, nec competat etiam generi actionis, quantumuis non exprimat actio inhærentiam, ſiue ordinem ad ſubiectum ex proprio conceptu.

Obiicies tertiò, in intelligibile eſt variari intrinſecè parietem A, verbi gratia, ex variatione parietis B; ſed ſi relatio eſſet realiter diſtincta & ſuperaddita fundamento, hoc ſequeretur: Ergo inintelligibile eſt, eſſe relationem realiter diſtinctam à fundamento. *Minor* eſt euidens, ſiquidem hoc ipſo quod variaretur paries B, noua in pariete A, exurgeret relatio, qua quidem vtpote in hoc caſu realiter ſuperadditâ non poteſt non mutari. *Probatur Maior*: inintelligibile eſt, variari parietem A, quamdiu circa illum non exercetur qui variat; ſed ſi variaretur ad variationem parietis B, variaretur, dum circa illum non exerceretur qui variat; cum ſolum circa parietem B, ſupponatur tunc exerceri qui variat: Ergo inintelligibile eſt variari parietem A, intrinſecè, ad variationem parietis B.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: inintelligibile eſt variari parietem A, intrinſecè, ad variationem parietis B: ſi ſermo ſit de variatione in abſolutis, Concedo, quod ſit hoc inintelligibile; ſi autem ſermo ſit, vt de facto eſt, de variatione in relatiuis, Nego;

Nego; & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam. Dico igitur pro difficultatis huius intelligentiâ, quam mirum in modum extollunt aduerſarij, ſed (meo iudicio) multum pueriliter; dico, inquam, hoc intercedere diſcrimen inter abſoluta & relatiua, quod cum relatiua ex ſui naturâ habeant hoc ipſo totum ſuum eſſe ad aliud, non ſunt propterea in eſſe ſuo ab alio ſoluta, ſic ſunt entia abſoluta, quæ hac de causâ ſic appellantur, ſed potius certam habent connexionem quantum ad eſſe cum illo alio ad quod ſunt: ac proinde ſicut inintelligibile non eſt, ex duobus entibus connexis variari vnum intrinſecè ex variatione alterius, ex eo ſcilicet quod ex vi & naturâ connexionis vnum ſecum affert & infert aliud, conſequenter ſit, quod nec inintelligibile ſit quod varietur intrinſecè paries A, in relatiuis, ſeu ratione nouæ alicuius relationis in eo exurgentis, aut de nouo deperditæ, ad variationem parietis B. Vnde ad probationem poteſt ſic diſtingui maior, inintelligibile eſt, variari parietem A, quamdiu circa illum non exercetur qui variat, ſi circa illum non exerceatur nec formaliter, nec virtualiter ſeu æquiualenter, Concedo: ſi vero circa illum non exerceatur qui variat, formaliter, bene tamen virtualiter ſeu æquiualenter, Nego.

Iam ſic eſt, quod quamuis ille qui variat, puta vel dealbando vel denigrando parietem B, non exerceatur formaliter circa parietem A, exercetur tamen virtualiter, ſeu æquiualenter, quantum ad variationem in relatiuis, ratione ſcilicet connexionis quæ ſupponitur inter illa, & ratione cuius, ſicut vnum ſtare non poteſt ſine altero, nec vnum per conſequens variari poteſt, quin hoc

hoc ipſo varietur & aliud. Etenim cum vis & natura connexionis hoc præſtet, quod vnum ſecum afferat & inferat aliud, præſtat per conſequens, quod variatio vnius ſecum afferat & inferat variationem alterius, quantum ad eſſe vel non eſſe; & ſic facit quod vbi qui variat exercetur formaliter circa vnum, virtualiter etiam & æquiualenter exerceatur circa aliud. Notabis tamen quod quamuis relatiua ita connexa ſint, non tamen propterea ſequitur quod ad productionem & nouam poſitionem vnius, nouæ exurgant relationes in aliis ſingulis, quæ incipiunt ad iſtud referri, ſubindeque & nouæ mutationes: neque enim opus eſt, tot multiplicari relationes, quot multiplicantur termini; cum iuxta ſententiam diui Thomæ 3. *part. quæſt.* 35. *art.* 5. eadem numero relatione referatur quis ad plures terminos, quos ſcilicet ſub eadem ratione reſpicit, vt pater ad plures filios, Dominus ad plures ſeruos, & magiſter ad plures diſcipulos, quos eadem doctrinâ inſtruit; & ſimiliter idem album eadem numero relatione ſimilitudinis refertur ad plura, quæ cum illo in eodem gradu & intentione albedinis conueniunt.

Inſtabis: quantumcumque connexi ſint paries A, & paries B, in relatiuis, non poteſt ad variationem parietis B, noua exurgere relatio in pariete A, qua varietur: Ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*: non poteſt noua exurgere relatio niſi ex vi actionis alicuius; ſed non eſt in præſenti caſu aſſignabilis talis actio: Ergo nec poteſt ibi ad variationem parietis B, noua exurgere relatio in pariete A, quâ varietur. *Maior* eſt certa, cum omne quod eſt de nouo, vel ſit per actionem quam per ſe primo terminat, vel ſit per reſultantiam,

ad

ad quam ſimiliter prærequiritur actio, ad aliud ſcilicet terminata ex quo reſultat: *Probatur Minor*, non alia aſſignabilis eſt actio ex qua noua exurgat relatio, niſi ex qua productum fuit fundamentum putà albedo: ſed actio qua producta fuit albedo in pariete A iam ſupponitur tranſiiſſe, quando variatur paries B. Ergo non eſt in præſenti caſu aſſignabilis talis actio.

Reſpondeo negando antecedens; ad cuius probationem Nego Minorem; ad tertium dico quod cum ad relationem non detur per ſe motus ex Philoſopho, ideò dicendum eſt, quod reſultat relatio tanquam terminus ſecundarius ad actionem productiuam ſui fundamenti, dependenter tamen ab aliquo extrinſeco, ſcilicet à poſitione ſui termini; vnde fit quod vſque ad poſitionem termini non reſultet relatio: Cum autem ponitur terminus, etiam ſi actio productiua fundamenti formaliter tranſierit, imò etiam ſi agens quod tale produxit fundamentum non exiſtat in rerum naturâ; quia tamen ipſum agens & eius actio exiſtunt tunc virtualiter in effectu ſeu fundamento à ſe producto, putà in albedine, ideò fit, quod ad eius actionem ſequatur tanquam terminus ſecundarius ipſa relatio; ſubindéque & quod aſſignabilis ſit actio ex qua noua exſurgat relatio in pariete A, etiam dum variatur paries B. Quia verò plures ex aduerſariis, qui ſolum à limine Thomiſtarum ſalutant doctrinam, ad hoc dicere ſolent, quod quâ facilitate adducitur eadem facilitate negatur, placet propterea hoc idem confirmare exemplo irrefragabili; *Nota.* vnde quæro ab iis: Nunquid non exiſtente formaliter actione nec agente quod produxit lapidem, cuius quidem motus in centrum de facto non fuit ſecutus, vel propter aliquod impedimentum, vel propter defectum alicuius conditionis ad motum requiſitæ, nun-

quid, inquam, ablato tali impedimento vel poſitâ tali conditione reſultat motus in centrum tanquam terminus & effectus ſecundarius actionis illius productiuæ lapidis, vtpote quæ in ſuo effectu primario, putà in ipſo lapide virtualiter permanebat? Cum ergo in hoc exemplo præfatam ſupra admittant doctrinam, vel certe admittere debeant, ſi boni ſint & cordati Philoſophi, num qua facilitate adduximus, eadem facilitate negare poſſint tuo (Lector) relinquo iudicio?

Obiicies quartò, ſi eſſet relatio diſtincta à parte rei à fundamento, vel eſſet ab eo diſtincta vt res à re, vel tanquam modus: ſed nec vt res à re, nec tanquam modus diſtingui poteſt relatio à fundamento: Ergo non eſt relatio diſtincta à parte rei à fundamento. *Probatur Minor*, & primo quidem quoad primam partem. Relatio inter omnia genera habet eſſe minimum & debiliſſimum, vt dicit Diuus Thomas 4.*contra gent.cap.*14. Sed ſi eſſet diſtincta à fundamento vt res à re, non eſſet inter omnia genera minimum & debiliſſimum; cum alia ſint genera, quæ ſunt tantum modi, & non realitates, vt vbi, ſitus, & alia ſimilia; Ergo diſtingui non poteſt relatio à fundamento tanquam res à re, ſiue tanquam realitas & entitas ſuperaddita entitati atque realitati fundamenti. Iam vero quod non diſtinguatur à fundamento vt modus à re probatur ſic: eadem eſt realitas ſiue realis entitas rei & modi: ſed non poteſt eſſe vna & eadem realitas & entitas relationis & fundamenti: Ergo nec diſtingui poteſt relatio à fundamento vt modus à re. *Probatur Minor*, inintelligibile eſt quod eadem realiter entitas ſit ſubſtantia & accidens ipſi ſubſtantiæ inhærens, cum inhærentia accidentis prædicamentalis, ad differentiam accidentis prædicabilis, ſit per realem informationem & inhæſionem formæ in ſubiecto: ſed

vt

vt aſſerit D. Thomas *quæſt. 9. de potentia, art. 9.* Relatio verè & propriè inhæret; & ſubiectum cui inhæret eſt aliquando fundamentum, quod contingit, quando relatio fundatur immediatè in ſubſtantia, vt relatio identitatis ſpecificæ inter duos homines, vel relatio menſurabilis ad menſuram, qua qualibet ſubſtantia creata refertur ad Deum: Ergo non poteſt tunc eſſe vna & eadem realitas atque realis entitas relationis & fundamenti: ſed par eſt ratio quantum ad diſtinctionem à fundamento de vna relatione ac de alterâ: Ergo nuſquam poteſt eſſe vna & eadem realitas & & entitas relationis & fundamenti.

Reſpondeo negando minorem; pro quo dico, quod quamvis controuertatur apud Thomiſtas de modo quo diſtinguitur à parte rei relatio à fundamento, adeò vt plures ſint, inter quos eſt Ioannes à Sancto Thoma, contendentes diſtingui ſolum relationem à fundamento tanquam modum à re, probabilius tamen exiſtimo oppoſitum, atque menti & doctrinæ Angelici præceptoris magis conſonum, vt facilè colligitur ex teſtimoniis infra adductis. Dico igitur diſtingui relationem prædicamentalem à fundamento vt rem à re; & hoc tùm ob rationem expoſitam in argumento, ex qua habetur aliquando relationem verè & realiter inhærere ſuo fundamento, quæ quidem inhærentia ſaluari non poteſt ſi ſolum diſtingueretur vt modus, adeo vt vna & eadem eſſet realitas fundamenti & relationis; adeoque cum pari modo philoſophandum videatur de vna & altera relatione quantum ad diſtinctionem à fundamento, dicendum conſequenter videtur nullam relationem prædicamentalem diſtingui poſſe à fundamento præcisè tanquam modum; tùm etiam quia ſi relatio ſolùm adderet formalitatem modi, non autem entitatem aliquam ſupra ſuum fundamentum

mentum, nec etiam reſultaret ad illud per veram reſultantiam & emanationem : non enim poteſt intelligi realiter emanare ab aliquo, niſi quod ab illo eſt realiter entitatiuè diſtinctum; qua de cauſa non dicimus, quod gradus intenſionis qualitatis, ſiue quod eſſe qualitatem intenſam vt quatuor, reſultet & emanet ab ipsâ qualitate, quamvis dicat modum qualitatis, propterea quod non eſt alia entitas à qualitate, ſed potius eſt ipſa qualitas : Iam ſic eſt quod apud Thomiſtas conceditur communiter, haberi relationem per reſultantiam & emanationem à fundamento.

Nota.

Non ergo eſt negandum in via & doctrina Thomiſtarum, quod diſtinguatur relatio vt res à re à fundamento, non vero ſolummodo tanquam modus.

Vnde ad rationem quæ affertur in contrarium ab arguente, quæque affertur ſimiliter à Ioanne à S. Thoma pro ſtabilienda diſtinctione ſuâ ſolum modali, ad hanc, inquam, rationem reſpondeo negando minorem. Licet enim alia ſint genera quæ ſunt tantum modi, adhuc tamen verificatur eſſe relationem minimum & debiliſſimum, quantumvis importet & afferat realitatem & diſtinguatur vt res à re cuius ratio eſt quia realitas illa quam affert, cum ſit ex ſuo genere relatiua, eſt conſequenter talis ex ſuâ naturâ, vt ſimpliciter loquendo dici non poſſit quid ſeu aliquid, ſed ſolum ad aliquid; adeo vt licet habeat eſſe & entitatem, illud tamen minimè exprimat ex ratione ſui generis: Iam ſic eſt quod alia genera; putà, vbi, ſitus, &c. Quantumvis ſint tantum modi, habent tamen ex ratione ſui generis, eſſe quid ſeu aliquid, & habent exprimere eſſe, quin imò ipſum eſſe, ſiue ipſa exiſtentia eſt modale quid, vt demonſtrabimus in Metaphyſica: Ergo licet relatio ſit realitas quædam, & alia à realitate ſui fundamenti, adhuc tamen verificatur,

rificatur, quod ſit ex genere ſuo minimum & debiliſſimum.

Inſtabis ex eodem Ioanne à ſancto Thoma: fieri non poteſt quod ex relationibus prædicamentalibus vna ſit res, & altera modus: ſed datur vna prædicamentalis relatio quæ non eſt res, ſed tantum modus: Ergo omnis prædicamentalis relatio eſt ſolum modus, ſubindéque & ſolum modaliter diſtincta. *Maior* eſt certa; non enim fieri poteſt quod ea quæ directè & per ſe ſunt eiuſdem generis ita ſe habeant, vt vnum ſit res, & aliud modus. *Probatur Minor*, poteſt in vbi & ſitu aliiſque modis fundari aliqua relatio, v. g. ſimilitudinis, vel diſſimilitudinis, effectus vel cauſæ: ſed relatio fundata in modo non poteſt eſſe res ſed tantum modus: Ergo datur relatio quæ non eſt res ſed tantum modus. *Probatur Minor*, fundata entitas eſſe non poteſt perfectior quam ea quæ fundat: ſed ſi relatio fundata in modo eſſet res, hoc ſequeretur: Ergo relatio fundata in modo eſſe non poteſt res, ſiue realitas, ſed tantum modus.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem Nego ſimiliter minorem; ad tertium autem in quo ſita eſt vis argumenti nego etiam minorem, & quidem duplici de cauſa: primo quia quantumcumque relatio fundata ſit res & realis entitas, & modus fundans ſit tantum modus, adhuc tamen ſaluatur, quod res illa non eſt ex propria ratione quid ſed ſolum ad aliquid; cum è contra modus ille fundans ſit verè quid, ex quo vlterius fit quod res illa fundata non dicat ex propria ratione eſſe ſiue exiſtere, cum è contra eſſe ſiue exiſtere ingrediatur & ingredi poſſit conceptum modi, imo & aliquando ſit ipſe modus, vt dictum eſt ſupra: Iam ſic eſt quod omnis perfectio attenditur & menſuratur per eſſe, vel ſimpliciter dictum, vel tale vt conſideranti patebit: Ergo quantumvis relatio fundata ſu-

pra modum ſit res, non tamen propterea ſequitur quod perfectius ſit id quod fundatur, quam id quod fundat; cum potius id quod fundatur ſecundum id quod dicit ex propriâ ratione præſcindat ab omni perfectione; ſed præterea hoc idem colligo, ex eo quod relatio quæ fundatur ſupra modum non habet fundari ſupra illum prout ſeorſim ſumptum ab entitate rei cuius eſt modus, ſiue prout præcisè formalitas eſt; cum fundetur ſupra illum tanquam ab illo reſultans & emanans, ſubindéque & aliqualem ſupponat in tali modo efficientiam & actiuitatem, quæ haud-dubiè inueniri non poteſt in eo vt ſeorſim ſumpto ab entitate quam ſecum affert: Cum igitur modus ille ſumptus entitatiuè, ſiue cum entitate rei cuius eſt modus ſit haud-dubiè perfectior entitas, quam relatio fundata, quantumvis hæc ſupponatur eſſe res, conſequenter ſit, quod quamvis relatio fundata in modis non ſit modus ſed res, non propterea illud ſequatur inconueniens de quo ſupra.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RESpondeo Diuum Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod ex tribus præcipuè locis apertè colligo; & primo quidem ex verbis quæ habet *prima parte, quæſtione vigeſima octaua, articulo ſecundo*, vbi hæc habet: *Sicut in creatis in eo quod dicitur relatiuè non ſolum inuenitur reſpectus ad alterum, ſed aliquid abſolutum: ita in Deo; ſed aliter nam id quod inuenitur in creatura præter id quod continetur ſub ſignificatione nominis relatiui, eſt alia res: in Deo autem non eſt alia res.* Hæc ſanctus Doctor,

Doctor, ex quibus argumentor ſic.

Id ex Diuo Thoma quod inuenitur in creatura, præter id quod continetur ſub ſignificatione nominis relatiui, eſt alia res: atqui non ſolum ſubiectum ſed etiam fundamentum relationis, vtpotè vtrumque abſolutum, eſt aliquid præter id quod continetur ſub ſignificatione nominis relatiui: Ergo ex Diuo Thomâ & ſubiectum relationis, & ipſius relationis fundamentum ſunt alia res à relatione diſtincta; ſeu quod in idem redit, ſunt aliquid à relatione realiter diſtinctum.

Secundò hoc idem colligo ex *quæſtione octaua, de potentia, articulo ſecundo*, vbi hæc habet ſanctus Doctor: *Subſtantia creata non poteſt ſibi identificare relationem quia eſt definita ad tale genus, in quo differt ab eſſentia Dei quæ cum infinita ſit & ſuper omnia genera poteſt alia ſibi identificare*, ex quibus ſic arguere licet

Negat Diuus Thomas inter ſubſtantiam creatam & relationem, identitatem ratione finitatis, quam ponit & aſſerit inter diuinam relationem & Dei eſſentiam ratione infinitatis: atqui identitas quæ reperitur inter diuinam relationem & Dei eſſentiam ratione infinitatis, eſt realis identitas vt concedunt omnes, cum infinitas ex qua prouenit realis ſit: Ergo & negat Diuus Thomas realem identitatem inter creatam ſubſtantiam & relationem: atqui ſubſtantia creata eſt fundamentum aliquarum relationum, earum ſcilicet quæ immediatè in eâ fundantur: Ergo ex Diuo Thoma non datur realis identitas inter creatam relationem, & eius fundamentum.

Tertiò denique id colligo ex 4. *contra gent. capite decimo quarto, ad nonum*, vbi hæc habet: *In nobis relationes habent eſſe dependens, quia earum eſſe eſt aliud ab eſſe*

ſubſtantiæ. Hæc ille ex quibus ſic arguo.

Aliud & aliud eſſe non reperitur, niſi vbi eſt alia & alia entitas, cum eſſe vel ſupponat pro ipſa entitate, vel pro actu ipſius entitatis: atqui ex Diuo Thomâ habent relationes aliud eſſe ab eſſe ſubſtantiæ: Ergo & alia eſt & ſupponitur ex Diuo Thoma relationis entitas ab ipſa entitate ſubſtantiæ: atqui ſubſtantia eſt pluries & ſubiectum & fundamentum relationis, vt ſupra diximus, & in quæſtiuncula ſequenti fuſiùs dicemus: Ergo ex Diuo Thoma relatio eſt aliud entitatiuè ſiue realiter à fundamento.

Dices, quod Diuus Thomas *quinto Phyſicorum textu decimo, lect. tertia*, habet: *Quod nihil aduenit mihi de nouo per hoc quod incipiam eſſe alteri æqualis per eius mutationem*; ſed ſi relatio æqualitatis eſſet quid realiter diſtinctum & ſuperadditum, non poſſet non aduenire mihi aliquid de nouo, per hoc quod inciperem eſſe alteri æqualis, per eius mutationem: Ergo ex D. Thoma non eſt relatio realiter diſtincta & ſuperaddita ei cuius eſt relatio.

Reſpondeo negando minorem: licet enim relatio æqualitatis ſit quid realiter diſtinctum & ſuperadditum, adhuc tamen verificatur, & quidem iuxta mentem & intentum Diui Thomæ, quod incipiam eſſe alteri æqualis per eius mutationem, & nihil adueniat mihi de nouo; cuius ratio eſt quia in doctrina Diui Thomæ per eandem relationem, qua ad vnum referebar terminum, poſſum referri ad alium ſolum materialiter diſtinctum; id enim expreſſè docet *tertia parte, quæſtione trigeſima quinta, articulo quinto*, ac proinde per eandem relationem æqualitatis, quâ tanquam formâ relatiuâ realiter ſuperadditâ referebar ad Petrum, poſſum hic & tunc referri ad Paulum, ac proinde & fieri poſſum

ei

ei æqualis, abſque eo quod aliquid mihi de nouo adueniat, quantumvis relatio æqualitatis ſit realiter ſuperadditâ; ex eo ſcilicet, quod fieri alicui æqualis abſque eo quod aliquid de nouo adueniat, ex duplici capite poteſt procedere; vel quia relatio æqualitatis non eſt aliquid ſuperadditum & diſtinctum, quod quidem caput reſpuimus & reſpuendum probauimus ex Diuo Thomâ; vel quia relatio æqualitatis qua incipio eſſe Petro æqualis & quæ ſupponitur ſuperaddita, eadem ſupponitur cum eâ qua iam æqualis eram Paulo, & ſic non opus eſt ex illo capite vt adueniat aliquid de nouo ad hoc vt incipiam eſſe Petro æqualis; quantumvis æqualis ſim per relationem æqualitatis à meipſo realiter diſtinctam. Quod autem ſit hæc ſolutio iuxta mentem & intentum Diui Thomæ, præter quam quod ex doctrinâ ſupra ex eodem citatâ colligitur, vlteriùs colligo *ex quodlibeto primo, articulo ſecundo*, vbi hæc habet ſanctus Doctor: *Propter vnam enim quantitatem tanquam propter vnam cauſam eſt in vno corpore vna tantum æqualitas, quamvis ſint reſpectus plures ſecundum quos diuerſis corporibus dicitur eſſe æquale*: ex quibus verbis duo euidenter infero ad intentum; primò quidem quod æqualitas qua quantitas ſeu corpus quantum æquale dicitur, ſit ab ipſa quantitate quæ fundamentum eſt, realiter diſtincta: cum loquatur ibi ſanctus Doctor de quantitate, & de eius æqualitate tanquam de cauſa & de eo cuius eſt cauſa: & ſecundò quod fieri poſſim æqualis alteri, etiam æqualitate realiter diſtinctâ, etſi nihil adueniat mihi de nouo, cum ad hoc non opus ſit quod addatur noua alia æqualitas, ſed per eandem quæ iam ſupponebatur, referri poſſim.

Vrgebis: dicit ſanctus Doctor *Opuſcul. quadrageſimo octauo, tractatu de ad aliquid*,

capite tertio, non differre relationem à fundamento niſi ratione termini extrinſeci; & 1. 2. *quæſtione ſeptima, articulo ſecundo, ad primum,* dicit quod in his quæ ad aliquid dicuntur, denominatur aliquid non ſolum ab eo quod ineſt, ſed etiam ab eo, quod extrinſecùs adiacet: atqui ſi relatio conſtitueret ſpeciale genus entis realis, aliud à fundamento & termino, non poſſent huiuſmodi verba verificari; cum in hoc caſu importaret relatio formam intrinſecè denominantem. præter fundamentum & terminum: Ergo ex Diuo Thoma non conſtituit relatio ſpeciale genus entis realis, aliud à fundamento & termino.

Reſpondeo negando minorem; intentum enim Diui Thomæ in primo citato teſtimonio eſt, quod relatio ſit ſolum terminatio & habitudo ipſius entitatis fundamenti ad terminum extrinſecum; ac proinde cum hoc non propterea inferat relatiuum denominari ſolum à termino extrinſeco, ſed denominari potius à ſuâ intrinſecâ habitudine quam dicit ad terminum extrinſecum, conſequenter fit quod adhuc verificetur præfatum teſtimonium, quamvis conſtituat relatio ſpeciale genus entis realis, habitudinis ſcilicet intrinſecæ, quæ alia ſit à fundamento & termino. Iam verò quod intentum Diui Thomæ in præfato teſtimonio ſit tale quod ſupra expoſuimus; adeo vt velit quod relatio ſit ſolum habitudo intrinſeca ipſius entitatis fundamenti ad terminum extrinſecum patet ex altero adducto teſtimonio, in quo quidem cum dicat Diuus Thomas quod in his quæ dicuntur ad aliquid denominatur aliquid non ſolum ab eo, quod ineſt, ſed etiam ab eo quod extrinſecùs adiacet, admittit per conſequens, & quidem manifeſtè in his quæ ſunt ad aliquid, ſiue in relatiuis, admittit, inquam, illa denomi-

nari

nari etiam ab eo quod ineſt; iam ſic eſt quod illud quod ineſt & quo fit denominatio non poteſt aliud eſſe quam præfata habitudo intrinſeca ipſius entitatis fundamenti ad ipſum terminum extrinſecum: Ergo hoc vnicum fuit intentum Diui Thomæ, dum ſcilicet hæc habet in primo teſtimonio, quod relatio non differt à fundamento niſi ratione termini extrinſeci.

In ſecundo vero teſtimonio ſolum intendit Diuus Thomas quod in his quæ ſunt ad aliquid, aliquid denominetur, extrinſecè ſcilicet à relatione exiſtente in altero extremo; vt Deus denominatur extrinſecè Dominus à relatione exiſtente in creaturâ, & columna denominatur extrinſecè dextra à relatione exiſtente in animali; non autem negat in eo teſtimonio D. Thomas in his quæ ſunt ad aliquid aliqua denominari à relatione ipſis intrinſecè inhærente; quin imò illud ibidem aſſerit, cum dicat quod in his non ſolum fit denominatio ab eo quod ineſt.

QVÆSTIVNCVLA.

Quot ſcilicet ſint fundamenta relationis prædicamentalis.

RESpondeo cum Ariſtotele & D. Thoma *ſuper 5. Metaphyſ. lect.* 17. tria eſſe in genere relationis prędicamentalis fundamenta, ad quę cuiuſlibet relationis fundamentum poteſt reduci, quæ quidem tria ſunt vnitas & numerus; actio & paſſio; menſura & menſurabile. Huius autem diuiſionis ſufficientiam probat Angelicus præceptor loco citato dicendo, quod

quia licet in pluribus generibus poſſit eſſe ſubiectum relationis, fundamentum tamen ſolum eſt illud quod facit vnum ordinari ad aliud, conſequenter fit, quod iuxta ſolum eorum numerum, quæ faciunt vnum ordinari ad aliud aſſignari debeat fundamentorum numerus. Iam ſic eſt, quod ea quæ ita faciunt vnum ordinari ad aliud ſunt tantum tria. Etenim omnia quæ ad aliud ordinantur, vel ordinantur ad illud ſecundum eſſe, vel ſecundum operationem ſeu virtutem operandi, vel ſecundum proportionem cum alio habitam: ſi primum, ſiue ſi ad aliud ordinentur ſecundum eſſe: Ergo ad illud ordinantur per modum menſurabilis, cum vnumquodque à quo accipit eſſe ab eo menſuretur; ſi vero ad aliud ordinantur ſecundum operationem ſeu virtutem operandi: ordinantur conſequenter ad illud ſecundum actionem & paſſionem, vt ex terminis patet; ſi demum ordinatur aliquid ſecundum proportionem, cum proportio propriè loquendo fundetur in quantitate, in qua propriè & principaliter inueniuntur vnitas & numerus, quæ talem afferunt proportionem, ideo fit quod hoc tertium relationis genus attendatur penes vnitatem & numerum; ac proinde quod tria tantum ſint fundamenta relationis, cum ſolum ſecundum tria prædicta poſſit aliquid ordinari ad aliud; vt tamen clarius hæc eluceſcat veritas, ſiue diuiſionis ſufficientia placet, ſimul & iuuat eam aliquibus obiectionibus diſcutere & examinare. Vnde

Dices primò, quod vnitas & numerus pertinere ſolum videntur ad quantitatem: Ergo ſi ſufficiens eſſet præfata fundamentorum diuiſio, ſolum in quantitate tanquam in fundante vnitatem & numerum, in actione & paſſione, & in menſura & menſurabili reperirentur relationum fundamenta: atqui hoc eſt omnino falſum, cum aliquæ etiam ſint

relationes, quæ fundantur in qualitatibus, imò & in ſubſtantiis, vt ſunt relationes ſimilitudinis, & ex quæ dicuntur identitatis: Non ergo ſufficiens eſt fundamentorum diuiſio in tria præfata.

Reſpondeo, quod ſicut dum dicitur vnitatem & numerum pertinere ſolum ad quantitatem, hoc ſolum verificatur loquendo principaliter & directè, adeò vt cum hoc ſimul ſtet quod etiam in aliis à quantitate, putà in qualitate & ſubſtantia reperiantur, quamvis minus propriè, & participatiuè, ratione ſcilicet alicuius aſſimilationis quam habent cum quantitate provt fundat vnitatem & numerum; ita ſimiliter dicendum eſt ad conſequens, quod hoc primum genus relationis fundatur quidem per ſe primo & principaliter in quantitate, in qua ſcilicet vnitas & numerus per ſe primò & principaliter reperiuntur; cum quo tamen ſtat quod minus propriè reperiantur etiam in aliis à quantitate, putà in qualitatibus & ſubſtantiis, in quibus reperiuntur vnitas & numerus tranſcendentalis; quamvis dicendum putem relationes illas quæ ita fundantur in vnitate & numero tranſcendentali reduci & reducendas eſſe ad eas, quæ fundantur in quantitate; ex eo ſcilicet quod fundentur in vnitatibus, quæ ſe habent vt tales ad modum & ſimilitudinem vnitatis & numeri quantitatiui.

Dices ſecundò, quod vnitas in quâ diximus fundari relationem eſſe non poteſt vnitas formalis, nec vnitas numerica: Ergo in nulla poteſt vnitate ipſa fundari relatio. *Probatur antecedens* & primo quidem quod vnitas fundans relationem eſſe non poſſit vnitas numerica oſtendo ſic; vnitas relationem fundans debet eſſe vnitas, per quam aliqua duo ſint vnum, cum omnis relatio debeat ſemper

ſemper eſſe inter duo : ſed per vnitatem numericam duo aliqua non poſſunt eſſe vnum : Ergo non poteſt in vnitate numericâ fundari relatio. Iam vero quod nec fundari poſſit relatio in vnitate formali probatur ſic ; illud in quo fundatur relatio realis debet eſſe à parte rei reale quid : ſed vnitas formalis ſecundum quod eſt vnitas non reperitur à parte rei, vbi potius eſt multiplicitas, ſed ſolum per intellectum : Ergo neque in vnitate formali poteſt fundari relatio.

Reſpondeo conceſſo antecedenti pro primâ parte, negando illud pro ſecundâ ; vnde ad eius probationem Nego minorem, putà quod vnitas formalis ſecundum quod eſt vnitas fundans non reperiatur à parte rei. Pro quo notandum eſt quod quando dicitur fundari relationem realem in vnitate formali, non propterea neceſſe eſt quod detur vna formalis vnitas vtrique extremo relationis communis, ſiue in iis vna & indiuiſa manens ; quin imò omnino neceſſe eſt quod ſit alia & alia vnitas in extremis, cum frequenter ipſa etiam vnitas fundans, ſeu quæ eſt ratio fundandi fiat etiam extremum relationis & ad aliam referatur, vt patet in relatione æqualitatis quæ eſt inter duo quanta ; non enim ſolum ipſa corpora quanta dicuntur æqualia, & conſequenter extrema relationis, ſed ipſæ etiam rationes fundandi, ſeu quantitates dicuntur æquales : Non ergo debet vnitas illa formalis quæ ſupponitur fundare relationem eſſe vtrique extremo communis, ſub qua ratione non reperitur de facto à parte rei ; ſed debet potius hæc vnitas ſupponere pro duabus vnitatibus formalibus identificatis cum vnitatibus numericis extremorum, per quas tamen vnitates formales, cum ſint in vtroque extremo eiuſdem rationis, vtrumque propterea dicitur à parte rei vnum formaliter.

Dices,

Dices tertiò, in primo genere relationis non ſolum reperiuntur relationes ſimilitudinis, identitatis & æqualitatis, quæ fundantur in vnitate qualitatum, ſubſtantiarum, & quantitatum, ſed etiam reperiuntur relationes diſſimilitudinis, diuerſitatis & inæqualitatis: ſed hæ poſtremæ relationes non videntur poſſe fundari in vnitate, vt patet; nec etiam fundari poſſunt in numero, in quo ſolum fundantur relationes proportionis numeri ad numerum: Ergo non debet coarctari primum illud genus ſeu fundamentum relationis ad vnitatem & numerum.

Reſpondeo negando minorem quoad primam partem, putà quod relationes illæ diſſimilitudinis, diuerſitatis & inæqualitatis fundari non poſſint in vnitate; pro quo ſciendum eſt, quod cum vnitas indiuiſionem dicat ſimùl & diuiſionem à quocumque, cui ſimilis vnitas non competit, poſſunt per conſequens in eâ fundari relationes ſimilitudinis æqualitatis & identitatis; nec non & diſſimilitudinis, diuerſitatis & inæqualitatis: ſimilitudinis quidem prout ſcilicet vnitas importat & dicit in diuiſionem; & diſſimilitudinis, &c. prout hæc eadem vnitas diuiſionem dicit ab alio; ſic Petrus, verbi gratia relationem dicit identitatis ſpecificæ ad Paulum, & relationem diuerſitatis ſpecificæ ad Leonem, & vtraque relatio fundatur in vnitate ſpecificâ Petri ſecundum diuerſos conceptus inadæquatos eiuſdem vnitatis. Nam ſecundum quod vnitas Petri eſt indiuiſio per principia formalia fundat relationem identitatis cum Petro; & ſecundum quod dicit diuiſionem à Leone habente diuerſa principia formalia ſpecifica, fundat relationem diuerſitatis ad Leonem: ac proinde omnis relatio primi generis fundatur vel in numero vel in vnitate.

Dices quartò, ſi eſſet relatio aliqua quæ fundate-

fundaretur in numero formaliter vt tali & vt condiſtincto ab vnitate, eſſet maximè illa quæ eſt inter duos numeros; vt inter duos binarios: atqui talis relatio fundatur potius in vnitate & conuenientia quæ eſt inter illos: Ergo non datur relatio aliqua quæ fundetur in numero, niſi ſolum materialiter, ita quod fundetur in vnitate numerorum; ſicut fundatur in vnitate qualitatum.

Reſpondeo negando maiorem; præter namque relationem æqualitatis quæ eſt inter aliquos numeros eiuſdem rationis, quæ quidem vt rectè probat argumentum fundatur in vnitate numerorum, reperitur prætereà inter numeros alia relatio proportionis numeralis, vt relatio dupli ad ſubduplum, quæ fundatur in proportione propriâ numeri ad numerum,& propter quam fundamentum primi generis ſupponit non tantum pro vnitate,ſed etiam pro numero.

Dices quintò, aduersùs ſecundum aſſignatum fundamentum quod nulla eſt relatio quæ fundetur in actione & paſſione: malè ergo aſſignatum eſt in actione & paſſione hoc fundamentum. *Probatur antecedens.* Si aliqua eſſet relatio fundata in actione, eſſet maximè relatio paternitatis: ſed relatio paternitatis nullo modo fundatur in actione, ſiue ſumatur actio propriè pro actione ſuperadditâ potentiæ, ſiue pro ipsâ ſumatur operatiuâ potentiâ: Ergo nulla datur relatio quæ fundetur in actione, nec conſequenter in paſſione. *Probatur Minor.* Relatio non poteſt permanere, non permanente illius fundamento; relatio namque ſimilitudinis verbi gratia inter duo alba, quia fundatur in vnitate albedinis, inter illa permanere non poteſt, niſi dum vtrumque permanet album:atqui permanens eſt relatio paternitatis in Petro v. gr. tranſactâ

tranſactâ eius actione generatiua, imò & permaneret licet à Petro poſtquam genuit filium auferretur potentia generatiua; quod ſaltem ſupernaturaliter videtur poſſe fieri cum, ſecundum probabiliorem ſententiam diſtinguatur potentia generatiua realiter entitatiuè à ſubſtantiâ, nec ſit ſubſtantia immediatè & per ſeipſam operatiua: Ergo relatio paternitatis nec in actione nec in potentiâ generatiuâ poteſt fundari.

Reſpondeo negando antecedens, ad cuius probationem nego minorem, ad tertium verò nego maiorem, ſumptam ſcilicet, vt in præſenti ſumitur, generaliter & vt comprehendit etiam relationem cauſæ ad effectum, hoc enim ſpeciale eſt relationi cauſæ ad effectum, quod quamuis fundetur in actione, ita vt ipſa relatio in fieri dependeat ab actione actualiter in ſe exiſtente, nihilominus in facto eſſe dependeat ſolum ab effectu relicto per actionem; ac proinde quamdiu permanet effectus, etiamſi tranſierit formaliter actio, vel etiam auferatur potentia actiua, permaneat tamen relatio cauſæ ad effectum cuius quidem doctrinæ ratio eſt, quia non alia de cauſa permanere non poteſt in aliis relatio ſine fundamento, puta relatio ſimilitudinis inter duo alba ſine albedine, quia ibi permanentia fundamenti neceſſaria eſt ad coëxiſtentiam terminorum relationis, non enim ſublata albedine ſibi coëxiſtunt duo alba. *Nota.*

Iam ſic eſt quod vbi agitur de relatione cauſæ & effectus, neceſſaria non eſt permanentia fundamenti ad coëxiſtentiam terminorum relationis; cum de natura ſtatus in facto eſſe, in quo reperiuntur hi termini, ſit permanere tranſacto ipſo fieri, & conſequenter tranſacta ipſa actione; quamtumcumque ſuper ipſam fundetur relatio: Ergo quamtumuis fundetur relatio cauſæ ad effectum ſuper ipſam actionem adhuc habet permanere poſſe etiam tranſacta actione, ex ſola permanentia effectus in facto eſſe; atque ita

ita cum reducatur paternitas ad relationem cauſæ ad effectum, habet per conſequens poſſe in patre permanere ſine fundamento.

Dices vltimò aduerſus tertium genus relationis, quod menſurabile ad menſuram vt ſcientia ad ſcibile ſemper dicit relationem tranſcendentalem: atqui tranſcendentalis relatio eſt alia à relatione prædicamentali, cum ad differentiam prædicamentalis vagetur per omnia genera: Ergo malè aſſignatur fundamentum tertij generis relationis prędicamentalis in mēſurabili, & mēſura. *Probatur Minor.* Relatio quantum ad eſſe intrinſecum eſt relatio eſſentialis ſubindeque & tranſcendentalis: ſed relatio menſurabilis ad menſuram, eſt relatio quantum ad eſſe, cum vt dictum eſt ſupra, à quo aliquid accipit eſſe, ab eo menſuretur, ſeu quod in idem redit, ab eo & per illud taxetur quantum ad perfectionem ſui eſſe: Ergo relatio menſurabilis ad menſuram eſt relatio tranſcendentalis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: menſurabile ad menſuram ſemper dicit relationem tranſcendentalem, præſuppoſitiuè Concedo: formaliter ſub ratione menſurabilis ad menſuram vt terminum negò: & conceſsâ minori nego conſequentiam. Notandum ergo & quidem ſerio & diligenter hoc intercedere diſcrimen inter relationem tranſcendentalem & prædicamentalem, quod tranſcendentalis non tam explicatur per eſſe ad aliud, quam per eſſe ab alio; ex eo ſcilicet quod conſiſtat illa in dependentiâ quadam intrinſecâ, quæ quidem dependentia non explicatur per *ad*, ſed per *ab*, ex quo vlterius fit quod tranſcendentalis relatio non habeat reſpicere ſub ratione puri termini illud quod reſpicit, ſed ſub ratione vel cauſæ, vel prioris, vel ſpecificatiui, &c. è contra verò prædicamentalis relatio totum ſuum eſſe habet ad aliud, & illud ad quod eſt non reſpicit niſi ſub ratione puri termini, vt ſtatim oſtendam, & quidem ratione (meo iudicio)

Nota.

conuin

conuincentiſſimâ : cum ergo menſurabile vt terminabile totum ſuum habeat eſſe reſpectiue ad menſuram tanquam ad terminum terminantem ; conſequenter fit, quod quamuis in menſurabili conſiderato, ſecundum quod accipit eſſe à menſurâ tanquam à cauſâ ſit relatio tranſcendentalis, adhuc tamen relationem dicat prædicamentalem, quæ propterea fundari dicitur ſupra relationem tranſcendentalem.

Iam verò quod vera ſit præfata doctrina, puta quod tranſcendentalis relatio non tam dicat eſſe ad aliud, quam eſſe ab alio, & è contra prædicamentalis relatio totum dicat eſſe ad aliud, & conſequenter ad purum terminum, nec exprimat eſſe ab alio, ratio, & quidem (meo iudicio) conuincentiſſima eſt, quia relatio tranſcendentalis, cum vt talis vagetur per omnia genera & conſequenter reperiatur in ente abſoluto, etiam vt abſolutum eſt, ideo fit quod ſuus quem dicit reſpectus debeat eſſe talis, qui compati poſſit cum ente vt abſoluto, nec extrahat à ratione entis abſoluti ; iam ſic eſt quod eſſe ab alio, ſiue reſpectus qui explicatur per eſſe ab alio non extrahit extra rationem entis abſoluti, ſed cum eo potius omnino compatitur, cum ens creatum ſub omni ratione ſit ab alio, & conſequenter ſub ratione entis abſoluti: Ergo tranſcendentalis relatio talis eſt & debet eſſe naturæ, quod in reſpectu ſuo dicat & explicet eſſe ab alio : è contra verò prædicamentalis relatio cum extrahat à ratione entis abſoluti, & conſtituat relatiuum genus, debet eſſe talis in ſuo reſpectu, quod conuenire non poſſit abſoluto enti, ſiue enti ab alio ſoluto. Iam ſic eſt quod abſolutum ens, cum non ſit ſolutum ab alio, à quo eſt, eſſe tantum poteſt ſolutum ab alio ad quod res eſt : Ergo prædicamentalis relatio, ad differentiam tranſcendentalis debet in reſpectu ſuo præſcindere à ly ab alio, & totum ſuum eſſe dicere & habere ad aliud tanquam.

Nota. *Nota.*

tanquam ad purum terminum.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum prædicamentalis relatio terminetur formaliter ad relatiuum, an verò ad abſolutum.

PRæmittendum 1. pro declaratione tituli, quod vbi inquiritur de termino relationis, an ſcilicet abſolutus ſit, vel reſpectiuus, procedit ibi quæſiti ſenſus & vſurpandus eſt in ſenſu formali, non materiali; adeò vt ſenſus ſit, an terminus relationis prædicamentalis, qui quidem materialiter ſumptus ſiue pro re quæ denominatur terminus ſupponitur quid abſolutum, exerceat formalitatem termini ratione alicuius abſoluti, an verò induat ſub illa formalitate termini rationem entis relatiui: ita vt ſicut relatiuum prædicamentale, quamuis materialiter ſpectatum pro re quæ refertur ſit abſoluta quædam entitas, non tamen ratione alicuius abſoluti refertur, ſed potius abſtrahit ab omni abſoluto ſub ea ratione qua refertur; ita etiam ex parte termini præſcindat & abſtrahat terminus ſub ratione formali terminandi ab omni abſoluto, & ingrediatur ſub ea ratione genus entis relatiui.

Circa quod vnum ibi notandum velim, & quidem ſeriò & diligenter, me ſupra ex cõſulto dixiſſe, *ita quod induat ſub ea ratione rationem entis relatiui*, *vel ita quod ingrediatur genus entis relatiui*, non autem addidiſſe, ita quod terminet ratione alicuius relationis quâ correferatur. Licet enim & hoc addere ſoleant plures ex noſtris, dum ſcilicet explicant aut concludunt terminari relationem prædicamentalem

lem non ad abſolutum quid, ſed ad relatiuum, immeritò, tamen hoc addere apertè colligo, & ex eorumdem probationibus,quæ minimè probant exiſtere ex parte termini relationem qua correferatur dum terminat; & etiam ex impoſſibilitate ad hoc probandum, tum quia in relationibus non mutuis relatio illa ex parte termini quâ correferatur communiter reiicitur, tum quia non minus exercetur ratio & formalitas termini quamuis ex parte vnius tantum extremi ſupponatur relatio, cùm talis relatio non poſſit non eſſe formaliter terminata, in quo tamen caſu non verificatur eſſe tunc terminum quid relatiuum per hoc quod terminet relationem ratione alicuius quâ correferatur relationis. Non ergo ſenſus eſt, an terminus formaliter vt talis relationem terminet ratione alicuius relationis, ſed an ex ratione terminandi, rationem induat entis relatiui, & ad genus relatiui entis reducatur, non quidem per aduenientem in eo relationem, ſed magis per præſciſionem ab omni ratione abſolutâ ex ea & ſub ea ratione qua terminat.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *relatiuum prædicamentale, vt tale nihil exprimit abſoluti*, quod *abſolutum tale dicitur, quia in proprio & primario conceptu eſt ab alio ſolutum*; quod *terminari in relatiuis eſt quid relatiuum, ſeu relatiuè oppoſitum*. Imprimis ergo receptiſſima eſt & veriſſima prima illa propoſitio, quod ſcilicet relatiuum prædicamentale vt tale ſiue vt tali nomine ſignificatur, nihil exprimit abſoluti; quod quidem apertè colligitur ex duplici diſcrimine, quod ſolet communiter admitti inter relationem prædicamentalem & tranſcendentalem, ſiue inter relationem ſecundum eſſe, & ſecundum dici: in hoc

hoc enim differunt & conceditur communiter differre, quod relatiuum prædicamentale, licet ex qua parte eſt accidens reale habens ſuum eſſe in ſubiecto, ſit abſolutum quid, nomine tamen relatiuo non explicatur aliquis ordo ad ſubiectum, ſed præcisè explicatur ordo & reſpectus illius ad terminum, cuius quidem ratio eſt, quia cum talia nomina fuerint impoſita ad ſignificandum ipſas relationes & reſpectus ad aliud; licet totum eſſe illorum, cui tales competunt relationes non ſit ad aliud, totum tamen eſſe eorum, quod per talia nomina ſignificantur eſt eſſe ad aliud, ac proinde nihil exprimitur abſoluti ſub his nominibus: & in hoc, vt iam dictum eſt, differunt relatiua prædicamentalia à relatiuis tranſcendentalibus ſeu ſecundum dici, vt pote quæ non ſolùm dicunt aliquid aliud præter ordinem ad terminum; ſed & illud aliud, quod quidem ſupponitur abſolutum per eorundem nomina ſignificatur; & explicatur, vt patet in creatura & in aliis ſimilibus quæ tranſcendentaliter referuntur, pro quo videatur quod dictum fuit ſupra in præmiſſis pro quæſtione præcedenti. Veriſſima ergo & receptiſſima eſt prima illa propoſitio, quod ſcilicet relatiuum prædicamentale vt tale nihil exprimit abſoluti. Iam verò quantum ad ſecundum, puta quod abſolutum talè dicitur, quia in proprio & primario conceptu eſt ab alio ſolutum: ratio eſt quia abſolutū, vt ex etymologia nominis conſtat, & vt communiter conceditur, idem ſonat ac ab alio ſolutum. Iam ſic eſt quod abſolutum generaliter loquendo non eſt ſemper ab alio ſolutum, ſi ſpectetur ſecundum adæquatum ſuum conceptum, ſiue tam ſecundum id quod importat primario, quam ſecundum id quod importat ſecundariò & ex conſequenti: qualitas namque v. g. quantitas &c. quæ ſunt entia abſoluta non ſunt ſoluta ab alio, ſiue à ſubiecto, ſi conſiderentur, non quidem ſecundum id quod propriè & primariò ſignificant; ſic

Nota.

ſic enim quantitas habet eſſe ſoluta à ſubiecto, cum ſolum explicet & ſignificet pluralitatem ſiue extenſionem partium, bene quidem ſi conſiderentur adæquatè & ſecundũ id omne quod dicunt ſiue primario ſiuè ſecundario & ex conſequenti: reſtat ergo quod abſolutum, dum tale dicitur, quia ab alio ſolutum, hic ſubintelligatur in proprio & primario conceptu, atque ita veriſſima eſt & hæc ſecunda propoſitio, quod abſolutum tale dicitur, quia eſt in proprio, & primario conceptu ab alio ſolutum.

Demùm quantum ad tertium, quod ſcilicet terminari in relatiuis ſit relatiuum quid & relatiuè oppoſitum, ex eo etiam euidenter patet, quod & in eo nihil exprimitur abſoluti, vt expoſitum fuit in primo præmiſſo principio; & in eo aliqua exercetur oppoſitio, cum non ſe habeat ly terminari vt diſparatum ens, ſed potius vt comparatum, ac proinde cum oppoſitio ibi exercita non ſit contraria, vt pote quæ non eſt niſi inter ea quæ ſunt eiuſdem generis, nec ſit etiam contradictoria aut priuatiua, cum ſit inter extrema poſitiua, ſequitur per conſequens eſſe oppoſitionem relatiuam His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes receptiſſimis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis reſolutoriæ ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *omnis prædicamentalis relatio, ſiue mutua, ſiue non mutua terminatur formaliter loquendo, ad terminum, non vt abſolutum, ſed vt relatiuum.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio. *Relatiuum prædicamentale vt tale nihil exprimit abſoluti:* Ergo relationis terminus formaliter vt talis non dicit quid abſolutum. *Probatur conſequentia.* Si diceret relationis terminus formaliter vt talis quid abſolutum, exprimeretur & in relatiuo quod terminaret quid abſolutum: Ergo hoc ipſo quod relatiuum quod terminatur nihil exprimit abſoluti, nec dicit

relationis

relationis terminus formaliter vt talis quid abſolutum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens.* Eſſe id à quo, vel in quo aliud, eſt ratio abſoluta: ſed ſi in termino relatiui exprimeretur quid abſolutum, exprimeretur & in ipſo relatiuo eſſe id à quo vel in quo aliud: Ergo exprimeretur in relatiuo quid abſolutum. *Maior* ſupponitur certa; etenim eſſe id à quo vel in quo aliud dicuntur de ſubſtantiâ increatâ quantum ad primum, & de creatâ quantum ad ſecundum, vel quantum ad vtrumque quæ tamen ſubſtantiæ ſunt vt tales haud dubiè abſolutum quid, *Probatur Minor.* Non poteſt exprimi in termino id quod ab alio, vel in alio, quin in relatiuo quod terminat exprimatur à quo vel in quo aliud; ſed ſi exprimeretur in termino quid abſolutum, exprimeretur in eo id quod ab alio vel quod in alio: Ergo ſi exprimeretur in termino quid abſolutum, exprimeretur & in relatiuo quod terminat eſſe id à quo vel in quo aliud. *Maior* eſt certa: ſicut enim eſſe non poteſt terminus id quod ab alio, vel quod in alio, quin ſit illud quod terminat id à quo aliud vel in quo aliud, vt per ſe patet: ita nec poteſt in termino exprimi eſſe id qnod ab alio vel quod in alio, quin exprimatur in relatiuo quod terminat eſſe id à quo aliud, vel in quo aliud. *Probatur minor.* Illud abſolutum quod exprimeretur in termino, vel exprimeretur ſub ratione ſubſtantiæ creatæ, vel ſub ratione accidentis inhærentis: ſed ibi exprimitur id quod ab alio, vel quod in alio. Ergo ſi exprimeretur in termino quid abſolutum, exprimeretur in eo id quod ab alio, vel quod in alio: Ergo ſi exprimeretur in termino quid abſolutum, exprimeretur & in relatiuo quod terminat id à quo aliud vel in quo aliud: Ergo ſi exprimeretur in termino quid abſolutum, exprimeretur & in relatino quod terminaret quid abſolutum: Ergo hoc ipſo quod relatiuum quod terminat

nat nihil exprimit abſoluti, vt tale (quod eſt primum præmiſſum principium) nec etiam relationis terminus formaliter vt talis dicere poteſt quid abſolutum.

Probatur 2. ex ſecũdo præmiſſo principio. *Abſolutum ens dicitur tale, quia in proprio & primario cõceptu eſt ab alio ſolutum*: Ergo relationis terminus formaliter vt talis eſſe non poteſt quid abſolutum. *Probatur conſequentia*: relationis terminus formaliter vt talis non eſt in proprio & primario conceptu ab alio ſolutus: Ergo hoc ipſo quod abſolutum ens tale dicitur, quia ſic ab alio ſolutus, eſſe non poteſt relationis terminus formaliter vt talis quid abſolutum. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*: quod in proprio conceptu dicit eſſe id ad quod aliud, non eſt ab alio ſolutum ex proprio cõceptu: ſed terminus formaliter vt talis dicit ex proprio conceptu id ad quod aliud: Ergo relationis terminus formaliter vt talis non eſt in proprio & primario conceptu ab alio ſolutus. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*: non minus includitur ly aliud in eo quod ex proprio conceptu eſt id ad quod aliud, quam in eo quod ex proprio conceptu eſt id quod ad aliud: ſed quia ly aliud includitur in proprio & primario conceptu illius quod eſt ad aliud, non eſt nec dicitur illud ab alio ſolutum; ad differentiam entis quod ſolùm ex ſecundario conceptu dicit eſſe ad aliud, vt ſunt entia tranſcendentaliter relatiua: Ergo nec illud quod in proprio conceptu dicit eſſe id ad quod aliud, eſſe poteſt ab alio ſolutum ex proprio conceptu: Ergo relationis terminus formaliter vt talis non eſt ex proprio conceptu ab alio ſolutus: Ergo hoc ipſo quod abſolutum ens dicitur tale, quia in proprio & primario conceptu eſt quid ab alio ſolutum, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium,) non eſt relationis terminus formaliter vt talis quid abſolutum.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo princi-

pio; *terminari in relatiuis eſt relatiuum quid, ſeu relatiuè oppoſitum :* Ergo & terminare ſeu ratio exercita termini eſt quid relatiuum. *Probatur conſequentia :* eadem opponuntur oppoſitione terminari & terminare : Ergo hoc ipſo quod terminari eſt quid relatiuè oppoſitum, idem ſimiliter dicendum de terminare ſeu de ratione exercitâ termini *Conſequentia :* eſt euidens. *Probatur antecedens :* quæ vnâ opponuntur oppoſitione non poſſunt non eadem oppoſitione opponi : ſed terminari & terminare formaliter vt talia vnâ opponuntur oppoſitione : Ergo & eadem oppoſitione opponuntur. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor :* quæcumque opponuntur, vnâ oppoſitione opponuntur: ſed terminari & terminare opponuntur : Ergo & vnâ oppoſitione opponuntur. *Minor* eſt certiſſima. Etenim vbi verificatur quod aliquid opponitur, hoc ipſo etiam verificatur quod opponuntur, cum oppoſitio ex ſui naturâ afficiat duo & oppoſita reddat atque denominet quæcumque afficit; cum igitur loquendo de ly terminari & terminare, verificetur ibi quod aliquid puta ly terminare opponitur, hoc ipſo etiam verificari debet quod opponuntur. *Probatur Maior :* non minus vnâ opponuntur oppoſitione quæ opponuntur, quam vnâ vnione vniuntur quæ vniuntur, ſed quæ vniuntur, vna vnione vniuntur; Ergo & quæcumque opponuntur, vnâ oppoſitione opponuntur. *Minor* conceditur, & patet ex ratione in maiori ſequenti allatâ. *Probatur Maior :* ideò vnâ vnione vniuntur quæ vniuntur, quia vnio ex ſui natura eſt duorum & duo afficit : ſed etiam oppoſitio eſt ex ſui naturâ duorum & duo afficit : Ergo non minus vnâ oppoſitione opponuntur quæ opponuntur, quam vnâ vnione vniantur quæ vniuntur : Ergo quæcumque opponuntur, vnâ oppoſitione opponuntur : Ergo terminari & terminare vna oppoſitione

poſitione opponuntur: Ergo terminari & terminare eadem oppoſitione opponuntur: Ergo hoc ipſo quod terminari in relatiuis eſt relatiuum quid ſeu relatiuè oppoſitum, hoc ipſo & terminare ſeu ratio exercita termini eſt etiam quid relatiuum, ſeu oppoſitum relatiuè.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò, ſi terminus formaliter vt terminans eſſet quid relatiuum, eſſet terminans per relationem, ſeu ratione relationis: ſed non poteſt relationis terminus eſſe terminans per relationem: Ergo nec eſſe poteſt formaliter vt terminus quid relatiuum. *Probatur Minor*: non poteſt terminus eſſe ſub eâ ratione terminans ſub qua eſt terminabilis: ſed ſub eâ ratione quâ relationem dicit eſt terminabilis: Ergo non poteſt terminus eſſe terminans ratione relationis, ſeu per relationem quam dicit. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: hoc idem dicit terminus ratione relationis, quod dicit ipſa relatio: ſed relatio dicit terminabilitatem ſeu terminari: Ergo & terminus ſub eâ ratione qua relationem dicit, eſt terminabilis.

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectorũ.

Reſpondeo negando maiorem quam ſupponit arguens, nec probat: licet enim hanc concedere ſoleant plures ex noſtris, qui propterea difficultatem hanc ſub his terminis proponere ſolent, an ſcilicet terminus relationis relationem terminet ratione relationis ſeu per relationem, non tamen (meo iudicio) multum rationabiliter illud concedunt; tum propter ea quæ ſupra adduximus in præmiſſis; tum propter rationem ibi ab arguente adductam quæ non parum efficaciter probat, tum etiam quia facilè aliunde probatur, terminari relationem ad relatiuum quid, non ad ab-

 ſolutum,

ſolutum, abſque eo quod cogamur dicere, quod eius terminet terminus ratione relationis ſiue per relationem quam dicat. Pro quo dico, quod quamuis non terminet terminus ratione relationis quam dicit, adhuc tamen verificatur quod terminet vt relatiuum quid, non vt abſolutum, quod quidem, quantum ad præſens ſpectat, ex triplici colligo capite.

Primò quia quamuis non terminet terminus ratione relationis, adhuc tamen formaliter terminat vt id ad quod eſt relatio, proindeque adhuc terminat vt aliquid relationis ſumptæ ad modum reſpicientis, & conſequenter vt quid pertinens ad genus entis relatiui, ad differentiam ſubiecti ipſius relationis, quod quidem licet vt tale ſit aliquid relationis, quia tamen eſt aliquid illius, non vt reſpicientis ſed potius inhærentis, propterea fit quod ſit adhuc vt tale quid abſolutum, nec pertineat ad genus entis relatiui.

Nota.

Secundò hoc idem colligo ex eo quod terminus, quantumuis non intelligatur nec ſupponatur terminare ratione relationis, quam intelligatur habere, hoc ipſo tamen quod terminat formaliter vt id ad quod aliud, terminat vt aliquid, quod ſub ratione terminantis ſiue ex proprio & primario conceptu termini non habet eſſe ab alio ſolutum; ac proinde cum eſſe ita ab alio ſolutum ſit de ratione abſoluti entis, conſequenter fit quod non propterea terminet terminus ſub ratione abſoluti entis, quamtumuis non ſupponatur terminare per relationem ſiue ratione relationis.

Tertiò tandem hoc idem colligo ex eo quod terminus per hoc præciſè quod exercet rationem termini terminat cum oppoſitione ad id quod terminat; cum per hoc præciſè terminet aliud vt ſibi oppoſitum, & aliunde verificari non poſſit, vt dictum ſupra, quod

aliquid opponitur, quin hoc ipſo verificetur, quod opponuntur: cum igitur oppoſitio illa non alia eſſe poſſit quam relatiua, euidenter ſequitur, quod quamuis ex parte termini non intelligatur relatio quâ terminet, adhuc tamen terminet non ſub ratione abſoluti entis, ſed entis potius reducendi ad genus entis relatiui; cum per hoc præcisè quod exercet rationem termini, exerceat & rationem entis relatiuâ oppoſitione oppoſiti.

Inſtabis: impoſſibile eſt, terminum eſſe formaliter vt talem relatiuum ſine relatione: ſed hoc ipſo quod non terminat ratione relationis, eſt hoc ipſo formaliter terminus ſine relatione: Ergo hoc ipſo quod non terminat ratione relationis, eſſe non poteſt formaliter vt talis quid relatiuum. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: hoc ipſo quod negat terminus relationem in terminando, eſt hoc ipſo formaliter terminus ſine relatione: ſed negat relationem in terminando hoc ipſo quod non terminat ratione relationis vt patet ex terminis: Ergo hoc ipſo quod non terminat ratione relationis, ſeu per relationem, eſt hoc ipſo formaliter terminus ſine relatione.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: impoſſibile eſt terminum eſſe relatiuum ſub ratione termini ſine relatione, vel quam habeat ſeu recipiat, vel quam in alio habitam & receptam terminet, Concedo: ſine relatione quam in ſe habeat & recipiat, Nego, quod ſit hoc impoſſibile; & ſub eadem diſtinctione Minoris Nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter, quod ad hoc vt aliquid dicatur relatiuum, nec ſit ſine relatione, vnum ſufficit ex ſequentibus, puta *Nota.* vel quod relatio ſit aliquid eius, quod accidit quando dicitur relatiuum per relationem in ſe receptam; vel quod ipſum ſit

aliquid relationis vt relatio eſt, ſeu vt exercet rationem reſpicientis; ſiue enim relatio ſit aliquid eius, ſiue ipſum ſit aliquid relationis, ſemper ibi inuenitur relatio, & ſemper tale quid dici debet quid relatiuum; cum in vtroque ſenſu ingrediatur relationem, vt ex terminis patet.

Iam ſic eſt, quod quamuis terminus, hoc ipſo quod non terminat ratione relationis, non poſſit dici relatiuus in primo ſenſu, ſiue per hoc quod relatio ſit aliquid eius; ad hoc enim opus eſſet quod haberet relationem in ſe receptam; nihilominus adhuc verificatur, quod dici poſſit relatiuus in ſecundo ſenſu, per hoc ſcilicet quod ipſe eſt aliquid relationis, cum ad hoc ſufficiat præciſè quod terminet, ex eo ſcilicet quod terminus hoc ipſo quod talis alicuius eſt terminus, ſubindeque & eſt aliquid illius, quod terminat: Ergo quamuis non habeat terminus terminare ratione relationis quam habeat, adhuc tamen ſufficienter habet vnde dicatur relatiuus, abſque eo quod dicatur relatiuus eſſe ſine relatione, ita abſolutè loquendo.

Nota,

Vrgebis: quo quomodo ſe habet albedo ad eſſe album, eodem ſe habet relatio ad relatiuum: ſed ex modo quo ſe habet albedo non poteſt aliquis denominari albus ſine albedine in ipſo receptâ: Ergo nec poteſt aliquid denominari relatiuum ſine relatione quam habeat receptam. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior:* non alio modo ſe habet albedo ad ly album, quam per modum eius, quo aut per quod ſit album: ſed pari modo ſe habet relatio ad relatiuum, vt patet: Ergo eodem ſe habet modo relatio ad relatiuum, quo ſe habet albedo ad eſſe album.

Reſpondeo negando maiorem, albedo namque, & ſic de cæteris formis abſolutis ex modo

modo quo ſe habet ad ly album non habet eſſe ex ſui naturâ nexus duorum, nec duo ſimul afficere: at vero ex modo quo ſe habet relatio ad relatiuum habet ex ſui naturâ eſſe duorum & habet duo afficere, vnum per hoc quod ſit aliquid eius, & aliud puta terminum per hoc quod illum reddit aliquid ſui, ſiue ipſius relationis, vt dictum eſt ſupra. *Nota.*

Iam ſic eſt quod de naturâ illius, quod eſt ita duorum ex ſui naturâ, eſt quod non tantum denominet illud in quo recipitur, ſed etiam aliud in quo non eſt receptum; aliàs non verificaretur, quod vnum manens eſſet duorum, cum eſſe non poſſit vnum & indiuiſum manens in duobus receptiuè, ſed ſolum in vno receptiuè & in vtroque denominatiuè: qua de causâ dicit D. Thomas expreſſis terminis *in quodlibeto primo articulo ſecundo*, quod per ſolam vnionem receptam in humanitate & terminatam ad ipſum verbum vna fuit facta perſona Dei & hominis, ſubindeque & verbum fuit denominatum vnitum; ex eo ſcilicet quod vnio eſt ſimilis forma, ſiue talis, quæ ſit ex ſui naturâ duorum: Ergo ex modo quo ſe habet relatio ad relatiuum poteſt terminus dici & denominari relatiuus, quantumuis non habeat relationem in ſe receptam, & conſequenter quamuis non terminet ratione relationis; licet non poſſit aliquid denominari album ſine albedine in ipſo receptâ.

Obiicies ſecundò, quod eſt antecedenter ad relationem eſſe non poteſt quid relatiuum: ſed terminus ſe habet antecedenter ad relationem: Ergo relationis terminus eſſe non poteſt quid relatiuum. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: id ex quo aliud, non poteſt non ſe habere antecedenter ad illud: ſed relationis terminus eſt id ex quo

relatio : Ergo relationis terminus ſe habet antecedenter ad relationem. *Maior* patet ſimiliter ex terminis. *Probatur Minor :* relatiua forma ad differentiam abſolutæ non poteſt reſultare niſi ex duorum poſitione , ſiue ex duobus poſitis : ſed illa duo non alia ſunt quam fundamentum & terminus : Ergo relationis terminus ſe habet vt id ex quo relatio.

Reſpondeo negando minorem , ſumpto ly termino , vt in præſenti ſumitur , formaliter , ſiue prout exercet formalitatem termini : ſic enim non poteſt ſe habere antecedenter ad relationem , neque vt id ex quo relatio vt ſtatim dicam , bene quidem ſumptus materialiter , ſiue pro re quæ capax eſt terminationis & quæ denominatur terminus : ſic enim ſumptus terminus verè prærequiritur vt antecedens quid ex quo & ex cuius poſitione reſultet relatio ; non quidem in hoc ſenſu , ita quod ſit ipſe terminus cauſa reſultantiæ relationis in altero extremo , ſed quod ſit conditio prærequiſita , vt ad fundamentum relationis in altero extremo exiſtens, ipſa reſultet relatio. Vnde ad vltimum conceſsâ maiori diſtinguo minorem : ſed illa duo non alia ſunt quam fundamentum & terminus : ſumpto ly termino materialiter, Concedo : ſumpto ly termino formaliter & prout exercente formalitatem termini , quo modo ſumitur in præſenti Nego.

Non ergo terminus formaliter vt talis & ſub formalitate terminationis poteſt ſe habere ad relationem vt id ex quo , nec aliquo modo antecedenter ad illam ; cuius ratio eſt quia impoſſibile eſt quod terminus ſub eâ formalitate , ſub qua relationem ingreditur, & eſt aliquid relationis , ſe habeat antecedenter ad relationem , vel vt id ex quo relatio ; alias idem ſeipſum antecederet & eſſet cauſa ſui ipſius : iam ſic eſt quod terminus ſub

Nota.

ſub ratione & formalitate termini ipſam ingreditur relationem & eſt aliquid eius; cum hoc ipſo quod totum eius eſſe èſt ad terminum, nihil ſit aſſignabile quod eius ingrediatur eſſe reſpectiuum & ſit aliquid eius præter terminum: non ergo terminus ſub ratione formali termini ſeu prout exercet eſſe id ad quod eſt relatio poteſt relationem antecedere modo aliquo, nec eſſe id ex quo relatio.

Inſtabis: non poteſt terminus ſeipſum antecedere vt relatiuum formaliter vt terminus eſt, & non antecedere formaliter vt terminus ipſam relationem: ſed terminus ſaltem in relationibus non mutuis ſeipſum antecedit vt relatiuum, formaliter vt terminus eſt: Ergo in illis ſaltem ipſam antecedit relationem formaliter vt terminus. *Maior* per ſe patet: relatiuum namque conſtituitur tale per relationem, atque ita antecedere aliquid vt relatiuum, eſt ipſam antecedere relationem, quâ habet eſſe tale quid. *Probatur Minor:* hoc ipſo quod de termino verificatur quod relatiuus eſt, quia terminat, hoc ipſo verificari debet, quod ſub formalitate termini ſeipſum antecedit vt relatiuum: atqui ſaltem in relationibus non mutuis verificatur de termino, quod relatiuus eſt quia terminat: Ergo ſaltem in relationibus non mutuis ſeipſum antecedit vt relatiuum, formaliter vt terminus eſt. *Maior* patet: ly enim *quia* eſt particula cauſalitatis, ſubindeque & prioritatis, ſeu antecedentiæ; & ly *quia terminat*, cum ſignificet terminationem in actu exercito, facit conſequenter ſenſum formalem ſiue denotat terminum ibi formaliter ſumptum. *Probatur Minor*: non poteſt de aliquo verificari relatiuum eſſe, niſi vel quia relationem habet, vel quia terminat: ſed in relationibus non

mutuis non verificatur de termino quod ſit relatiuus, quia relationem habet, cum hoc proprium ſit relationis non mutuæ: Ergo ſaltem in relationibus non mutuis verificatur de termino, quod relatiuus eſt, quia terminat.

Reſpondeo negando minorem,, cuius falſitas abunde colligitur ex dictis ſupra. Ad probationem verò diſtinguo maiorem: hoc ipſo quod de termino verificatur, quod relatiuus eſt quia terminat, hoc ipſo verificari debet quod ſub formalitate termini ſeipſum antecedit vt relatiuum, ſumpto ly *quia* in ſenſu tranſitiuo, Concedo: ſi vero ſumatur ibi ly *quia* intranſitiuè, vt in præſenti ſumitur, & ſenſum faciat intranſitiuum, Nego, quod propterea ſeipſum antecedat vt relatiuum ſub ratione termini, quamuis in hoc ſenſu verificetur, quod relatiuus eſt quia terminat, pro cuius ſolutionis intelligentiâ hoc vnum eſt notandum quod quamuis ly *quia* dum ſenſum facit tranſitiuum, hoc eſt dum ratio quam afficit eſt aliud quid ab eo cuius aſſignatur ratio & cauſa, inferat tunc antecedentiam atque prioritatem in præfata ratione cauſali, reſpectu alterius cuius aſſignatur ratio: vbi tamen ly *quia*, ſenſum facit non tranſitiuum, ſed intranſitiuum, hoc eſt vbi ratio quam afficit non eſt aliud quid ab eo cuius aſſignatur ratio & cauſa, non eſt tunc verum, quod in eo de quo verificatur ly *quia* debeat propterea reperiri prioritas aliqua & antecedentia reſpectu alterius; & ideo quamuis communiter admitti ſoleat hæc propoſitio per quia: Petrus eſt homo quia eſt animal rationale, non tamen propterea inferre licet, quod Petrus vt animal rationale ſeipſum antecedat quatenus hominem.

Iam ſic eſt quod ly *quia* in præſenti caſu, in quo concedi ſolet & debet, quod terminus

relatiuus.

relatiuus eſt quia terminat, non aſſumitur nec aſſumi poteſt in ſenſu tranſitiuo, ſed intranſitiuo tantum; cum denominatio relatiui quam accipit terminus relationis non mutuæ non alia ſit à denominatione terminantis, tum quia ratio terminantis formaliter vt talis, eſt ratio oppoſita ſubindeque & relatiuè oppoſitâ, tum ob alias rationes, quas ſupra fusè explicuimus: Ergo quamuis in relationibus præcipuè non mutuis, dici ſoleat & debeat de termino, quod relatiuus eſt quia terminat, non tamen propterea ſequi debet, quod debeat terminus formaliter vt talis ſeipſum aliqualiter antecedere vt relatiuum. *Nota.*

Obiicies tertio. hoc ipſo quod reſpectu relationis vnius non eſt terminus relatiuus ſed abſolutus, nec eſt hoc ipſo reſpectu vllius: ſed reſpectu relationis diſſimilitudinis non eſt terminus relatiuus ſed abſolutus: Ergo idem ſimiliter dicendum de aliis terminis reſpectu aliarum relationum. *Maior* eſt certiſſima, cum tunc ex formalitate termini non ſit terminus relatiuus, vt pote quæ communis eſt vniuocè omnibus terminis. *Probatur Minor:* terminus relationis diſſimilitudinis ſumptus vt relatiuus, ſumitur vt diſſimilis: ſed non terminat relationem diſſimilitudinis ſub ratione diſſimilis, ſed ſub ratione nigri, verbi gratia: Ergo terminus diſſimilitudinis non habet terminare formaliter vt relatiuus. *Probatur Minor:* ratio ſub qua aſſimilatur terminus diſſimilitudinis cum altero extremo eſſe non poteſt ratio ſub qua terminet: ſed ſub ratione diſſimilis aſſimilatur terminus diſſimilitudinis cum altero extremo, cum vtrumque rationem habeat diſſimilis: Ergo terminus relationis diſſimilitudinis non habet terminare ſub ratione diſſimilis, ſed ſub ratione nigri vel albi, in qua diſconuenit.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti : ad tertium verò diſtinguo minorem : ſed ſub ratione diſſimilis aſſimilatur terminus diſſimilitudinis cum altero extremo , ſumptâ ly ratione diſſimilis quaſi in actu ſignato & in abſtracto , Concedo: ſumptâ ly ratione diſſimilis in actu exercito, vt in præſenti ſumitur Nego , quod in tali ratione aſſimiletur terminus relationis diſſimilitudinis cum altero extremo ; cuius ratio , & quidem conuincentiſſima eſt , quia ratio illa diſſimilis quam habet terminus relationis diſſimilitudinis , puta nigrum , & ſub qua dicitur terminare , ſi ſumatur in actu exercito ſeu prout exercetur reſpectu alterius , non eſt præciſè ratio diſſimilis, ſed ratio diſſimilis reſpectu albi , cum tamen ratio diſſimilis , quæ reperitur in altero extremo non ſit ratio diſſimilis reſpectu albi , ſed potius reſpectu nigri : non igitur aſſimilatur terminus relationis diſſimilitudinis cum altero extremo in hoc quo terminat, quamuis terminet , aut terminaret ſub ratione diſſimilis.

Obiicies vltimò , ſimul & inſtabis contra doctrinam ſupra expoſitam circa formalitatem termini , quam ſcilicet oſtendimus eſſe quâ talem relatiuam. Si eſſet formalitas termini præciſè quâ talis relatiua , eſſet aliquid præter entitatem abſolutam termini , ſaltem formaliter loquendo : ſed non eſt formalitas termini aliquid præter entitatem abſolutam ipſius termini : Ergo non eſt formalitas termini præciſè quâ talis relatiua. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor* : omne quod eſt vel eſt relatio vel abſoluta ratio : ſed formalitas termini quâ talis,non eſt relatio : Ergo formalitas termini eſt abſoluta quædam ratio, ac proinde non eſt aliquid præter entitatem abſolutam ipſius termini *Maior* videtur euidens.

Pro

Probatur Minor: aliud eſt ſaltem formaliter loquendo eſſe ad aliquid,& eſſe alicuius:ſed formalitas termini dicit vt talis eſſe alicuius, & relatio formaliter vt talis eſt ad aliquid: Ergo formalitas termini quâ talis non eſt relatio.

Reſpondeo Negando Minorem:licet enim realiter & entitatiuè loquendo non ſit formalitas termini entitas alia ab ipſa entitate abſolutâ termini, quæ quidem entitas abſoluta eſt res quæ denominatur terminus,& afficitur præfatâ formalitate, eſt tamen huiuſmodi formalitas formaliter ſuperaddita, adeò vt ſit ſufficienter à tali entitate diſtincta, vt ad aliud poſſit pertinere prædicamentum,quam ſit illud ad quod pertinet entitas; vt ex reſponſione ad ſequens argumentum patebit.Vnde ad ſequens argumentum reſpondeo Negando Maiorem: non enim omne quod eſt, vel eſt relatio vel abſoluta ratio;cuius ratio eſt quia illud quod ingreditur relationem tanquam aliquid eius,id nec eſt relatio,cum non ingrediatur relationemquaſi ſit ipſa relatio, ſed tanquam aliquid ipſius: nec eſt etiam abſoluta ratio,cum hoc ipſo quod eſt aliquid relationis vt talis, ad eius pertineat prædicamentũ, quod quidem dici nequit de ratione abſolutâ qua tali: Iam ſic eſt quod formalitas termini,quamuis non ſit relatio,cum vt talis non ſit ad aliquid,ſed ſolum alicuius,eſt tamen formalitas termini aliquid relationis formaliter vt relatio eſt, aliàs nihil eſſet aſſignabile, quod eſſet aliquid relationis, cum hoc ipſo quod totum eius eſſe eſt ad terminum, nihil præter terminum eius ingrediatur eſſe: Ergo quamuis formalitas termini non ſit relatio,non propterea ſequitur, quod eſſe debeat abſoluta ratio. *Nota.*

Quanam

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam fauere omninò præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem ex duobus apertè, ſubindeque & ſufficienter colligo. Imprimis igitur illud colligo ex his quę habet 1.*part.quæſt.*40. *art.* 2. *ad* 4. ait enim: *cum dicitur, quòd relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere, per ly aliud intelligitur correlatiuum, quod non eſt priùs ſed ſimul naturâ*: ex quibus duo eruo argumenta ad intentum.

1. Hoc ipſo quod per *ly aliud* intelligendum venit correlatiuum, poteſt hoc ipſo definiri relatiuum per ſe habere ad correlatiuum, ſicut definitur per ſe habere ad aliud. atqui ex D. Thomâ cum dicitur quod relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere, per ly aliud intelligitur correlatiuum: Ergo ex D. Thoma definiri poteſt relatiuum per ly ſe habere ad correlatiuum: Iã ſic eſt quod verba in definitionibus poſita vſurpantur in ſenſu formali, & non tantum materiali, vt conceditur communiter apud Philoſophos; aliàs definitio vnius, verbi gratia lineæ, quæ definitur quantitas extenſa in longum, etiam alteri conueniret, verbi gratia ſuperficiei, dum definitur hæc quantitas extenſa in longum & latum: Ergo definiri poteſt ex Diuo Thoma relatiuum per ſe habere ad correlatiuum formaliter vt tale: atqui correlatiuum illud ſumptum, vt ibi ſumitur, prout eſt id ad quod, eſt ipſe terminus formaliter vt terminus: Ergo ex D. Thoma relationis terminus formaliter vt talis eſt etiam formaliter correlatiuus.

2. Ex eodem Diuo Thoma ibidem: cum dicitur, quod relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere, ly aliud ibi ſumitur in quantum non eſt prius, ſed ſimul naturâ cum relatiuo, ſeu cum relatione terminatâ: atqui ad poſitionem ſeu reſultantiam.

tiam relationis prærequiritur terminus quoad omne abſolutum quod includit prioritate ſaltem naturæ: Ergo ex Diuo Thoma non poteſt terminus per aliquid ſui vt abſolutum eſſe illud aliud ad quod ſe habet relatiuum, nec conſequenter eſſe formaliter terminus per quid abſolutum. *Probatur Minor:* ab exemplis: primo totum abſolutum quod eſt in termino verbi gratia paternitatis eſt, filium eſſe genitum atqui prius naturâ eſt filium eſſe genitum, quam quod intelligatur relatio paternitatis in patre: imò ideo refertur pater relatione paternitatis ad filium, quia genuit filium, & filius eſt ab illo genitus: Ergo vera minor, ſimiliter totum quod abſolutum eſt in termino relationis ſimilitudinis albi eſt albedo: ſed albedo in termino relationis eſt prior natura ipsâ relatione, & ideò in me reſultat relatio ſimilitudinis ad Petrum verbi gratia, quia & in Petro & in me eſt albedo: Ergo totum abſolutum quod in termino relationis reperitur eſt prius naturâ ipsâ relatione.

Secundò hoc idem colligo *ex 2. contra gentes cap. 11.* vbi hæc habet ſanctus Doctor: *Non poteſt aliquid intelligi ad alterum, niſi è conuerſo illud relatiuè diceretur ad ipſum.* Ex quibus verbis argumentor ſic. Debet ex Diuo Thoma ly alterum ſiue terminus dici relatiuè, ad hoc vt intelligatur relatiuum eſſe ad alterum: atqui intelligitur ſufficienter eſſe ad alterum, per hoc præcisè quod habet ly alterum exercere rationem termini, cum per hoc præcisè ſit alterum ſiue aliud, cum nihil poſſit eſſe ſic terminus ſui ipſius: Ergo ex Diuo Thoma debet terminus dici relatiuè, ad hoc vt intelligatur relatiuum eſſe ad alterum.

Dices: ait Diuus Thomas 2. *contra gent. cap. 13* quod *à relatione non inuenitur aliquid denominari quaſi exteriùs exiſtente, ſed inhærente: nec enim denominatur aliquis pater, niſi à paternitate quæ ei ineſt:* atqui ex parte termini non

non ſupponitur ſub præciſâ ratione termini relatio inhærens, tum quia in relationibus non mutuis illa non reperitur; tum etiam quia ex ratione formali terminus petit ſolummodo eſſe alicuius, non autem petit eſſe ad aliquid, vt peteret de facto, ſi eſſet ſolum talis per relationem inhærentem: Ergo ex Diuo Thoma in verbis citatis non poteſt relationis terminus denominari ſub ratione termini relatiuus.

Reſpondeo admittendo quidem teſtimonium Diui Thomæ, ſed in hoc ſenſu, & iuxta hanc diſtinctionem, iuxta quam ſolum locutus ibi eſt ſanctus Doctor, vt ſtatim dicam. Verum ergo quod à relatione non inuenitur aliquid denominari quaſi exterius exiſtente, ſed inhærente, ſi ſermo ſit de denominatione primariâ & principali relationis, quâ ſcilicet aliquid denominatur relatiuum per hoc quod eſt ſe habere ad aliud: ſecùs tamen ſi procedat ſermo de qualicumque ſeu minus principali denominatione per hoc præcisè quod eſt eſſe relatiuè oppoſitum, vel, quod in idem redit, per hoc præcisè quod eſt eſſe aliquid relationis vt talis, patet enim quod eſſe poteſt aliquid relatiuè oppoſitum, nec non & eſſe aliquid relationis vt talis per relationem exteriùs exiſtentem, vt ſupra fusè probauimus; tum quia oppoſitio relatiua, quæ quidem ſufficienter adeſt, per hoc ſolum quod eſt in vno extremo relatio inhærens eſt eſſentialiter duorum, adeoque nec poteſt vnum denominare relatiuè oppoſitum, quin & aliud ſimiliter denominet, ſicut dictum eſt de vnione, quæ ex hoc capite quamuis in vno ſolum exiſtens, aliud tamen denominat vnitum; tum quia nihil poteſt eſſe aliquid relationis vt talis, ſeu vt reſpicientis quin ſit aliquid extrinſecum, cum nihil præter illud aliud ad quod habet totum ſuum eſſe relatio poſſit eſſe tale quid, quod quidem aliud vt ex termino conſtat eſt quid extrinſecum

trinſecum relationi & ſolum inuoluens relationem vt exteriùs exiſtentem : Ergo quamuis nihil inueniatur denominatum à relatione vt exterius exiſtente, vbi ſcilicet agitur de denominatione principali qua ſcilicet aliquid denominatur relatiuum per habere totum ſuum eſſe ad aliud, bene tamen vbi agitur de denominatione minus principali,quâ ſcilicet dicitur aliquid relatiuum, non quidem per habere totum ſuum eſſe ad aliud , ſed per eſſe aliquid huiuſmodi eſſe ita ad aliud habiti , ſiue per eſſe terminum relatiuæ oppoſitionis ex quo ſequitur in eodem termino eſſe relatiuè oppoſitum , vt ſupra diximus.

Iam vero quod ſit præfati teſtimonij expoſitio iuxta mentem & intentum Diui Thomæ, hoc ex duobus aut tribus colligo , primò quidem ex verbis ſequentibus in quibus ponit S. Doctor rem in exemplo:Nam ſtatim addit:*non enim denominatur aliquis pater niſi à paternitate quæ ei ineſt:*Iam ſic eſt quod denominatio patris à paternitate ſupponit pro denominatione primariâ , quâ ſcilicet denominatur aliquid relatiuum per eſſe relatum, ſiue per ly ſe habere ad aliud:Ergo de hâc ſolum denominatione intendit loqui D.Thomas in verbis citatis. Secundò hoc idem colligo ex eo quod adducit S. Doctor præfata verba ad conſtituendam differentiam inter relationem & alias formas abſolutas,vt videre eſt in loco citato.

Iam ſic eſt quod ſufficienter ſaluatur hæc differentia iuxta præfatam duplicem denominationem : forma namque abſoluta etiam quantum ad primam & principalem denominationem habet denominare id in quo ſolum eſt exteriùs exiſtens ; vt patet in actione , quæ principaliter denominat agens in ratione agentis , quamuis iuxta communiorem ſententiam ſit ſolum extrinſeca, non autem inhærens ipſi agenti : Ergo præfata expoſitio atque diſtinctio duplicis huius denominationis

tionis eſt haud dubiè iuxta intentum & mentem S.Doctoris:quod etiam

Tertiò colligo ex his quæ habet S.Doctor 1. 2.*quæſt*.7.*art*.2.*ad* 1.vbi dicit,quod in his quæ ad aliquid dicuntur, denominatur aliquid *non ſolum ab eo quod ineſt,ſed etiam ab eo quod extrinſecùs adiacet:* iam ſic eſt quod non poteſt ibi loqui S. Doctor de primaria & principali denominatione,cum contradictorium doceat in teſtimonio ſupra citato: Ergo loqui debet de minus principali denominatione.

Nota. Tandem ad pleniorem horum intelligentiam diſtinguo denominationem à relatione prouenientem in denominationem relati,& denominationem relatiui,inter quas hoc eſt diſcrimen, quod denominatio relati (quæ meritò appellatur denominatio prima & principalis, cum primum quod occurrit in conceptu relationis ſit referre ſeu facere relatum)·hæc inquam denominatio relati ſupponit & petit in denominato relationem inhærentem ; cum tamen denominatio relatiui,vtpote prouenire potens vel ex eo quod aliquid habet totum ſuum eſſe ad aliud , vel præcisè ex eo quod eſt aliquid relationis vt talis ſeu vt reſpicientis, non petit de neceſſitate relationem inhærentem ; cum talis denominatio relatiui afficiat illud aliud , ad quod relatio habet totum ſuum eſſe, vtpote quod eſt illud vnicum quod eſſe poteſt aliquid relationis.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA

Vnde deſumatur vnitas tum ſpecifica tum numerica relationis.

R*Eſpondeo primò* , vnitatem ſpecificam relationis deſumi formaliter & proximè à termino , & radicaliter à fundamento , adeò vt id à quo habet proximè relatio eſſe talis ſpeciei ; ſit quia eſt ad talem terminum, ſumptum ſcilicet ſub ratione formali termini , ratio verò radicalis & remota vnde id habet ſit quia tale habet fundamentum , ſumptum ſimiliter ſub ratione formali ſub qua fundat, & non tantum materialiter : Dico autem : *& non tantum materialiter* ; idem enim materialiter fundamentum ſecundum diuerſas rationes formales ; diuerſas etiam ſpecificè relationes poteſt fundare , vt patet in eodem homine , qui ſub ratione potentis generare, & ſub ratione conuenientis in albedine habet fundare relationes paternitatis , & ſimilitudinis ; & idem ſimiliter dicendum de termino. Ratio autem primæ partis eſt , quia omne accidens ad differentiam ſubſtantiæ habet ſpecificari ſeu poni in eſſe talis ſpeciei per aliquid extrinſecum ; aliàs non eſſet accidens ex propriâ linea quid incompletum , ſi intra proprium conceptum nihil admitteret extrinſecum : Ergo relatio ab eo ſpecificatur formaliter & proximè , quod in conceptu ſuo ſpecifico formaliter admittit vt aliquid extrinſecum : Iam ſic eſt quod extrinſecum illud non eſt aliud quam terminus ſumptus , vt ſupra diximus, ſub ratione formali terminandi ; cum extrinſecum illud

ex

ex proprio conceptu relationis quæ habet totum ſuum eſſe ad aliud, debeat ſe habere vt id ad quod, & hoc ſolum competat termino vt per ſe patet: Ergo illud in ordine ad quod ſpecificatur relatio,& ponitur in eſſe talis ſpeciei formaliter & proximè, non aliud eſt quam terminus formaliter ſpectatus.

Iam verò quod id vnde habet relatio tanquam à principio radicali eſſe talis ſpeciei ſit ipſum fundamentum, ex eo oſtendo, quod cum dicatur radicalis ratio ea, vnde deriuatur ratio formalis & próxima, ab eo per conſequens habet relatio ſpecificari radicaliter, à quo prouenit quod talem habeat terminum, à quo vt diximus habet formaliter & proximè ſpecificari: iam ſic eſt quod habet relatio à fundamento quod ſit ad talem formaliter terminum; & ex diuerſo fundamento habet reſpicere diuerſos ſpecificè terminos, cum fundamentum ſumptum formaliter ſit iam quaſi initiatiuè relatiuum, ſubindeque & talem vel talem petat terminum, ſecundum quod tale vel tale eſt fundamentum:Ergo vnitas aut diuerſitas ſpecifica relationum petitur radicaliter à fundamento,quamuis petatur formaliter & proximè ex termino.

Dices primò vnumquodque ab eo accipit vnitatem vel diuerſitatem ſpecificam, quod reſpicit ſub ratione ſpecificatiui: atqui relatio prædicamentalis non poteſt terminum ſuum reſpicere ſub ratione ſpecificatiui, cum ſpecificatiuum rationem habeat cauſæ & prioris in natura; quæ duo dici non poſſunt de termino præfatæ relationis, vt ſupra fuſè oſtendimus: Ergo non accipit relatio vnitatem vel diuerſitatem ſpecificam ab vnitate aut diuerſitate ſpecificâ termini.

Reſpondeo primò Negando Minorem, eiuſque ibi inſinuatam probationem: pro quo dico

dico quod ſpecificatiuum de quo dici ſolet, quod habeat rationem cauſæ ſubindeque & rationem prioris, eſt illud ſolummodo de quo verificatur quod ab eo habet ſpecificatum ſuum eſſe: iam ſic eſt quod relatio prædicamentalis reſpiciens terminum ſuum tanquam ſpecificatiuum, illud non reſpicit quaſi ab eo habeat eſſe, ſed ſolum in ordine ad quod habet eſſe: Ergo quantumuis ſpecificetur à ſuo termino, non propterea illum reſpicit ſub ratione cauſæ & prioris. Vel 2. reſponderi poteſt, quod cum dicitur relationem à ſuo ſpecificari termino, non propterea intelligitur aut intelligi debet ſpecificari relationem à termino formaliter vt terminante, quia vt ſic eſt purus terminus, & non cauſa etiam formalis ipſam ſpecificans relationem; ſed intelligi debet terminum ſpecificare relationem, non quidem formaliter ſumptum, nec ſumptum omnino materialiter, ſed ſumptum fundamentaliter vt terminus; ſeu prout fundans hanc rationem formalem terminandi potiùs quam aliam; atque ita ſolum ſequitur quod fundamentaliter ſumptus ſit prior relatione quam ſpecificat, non autem quod vt formaliter illam terminat ſit prior illâ, quia vt ſic non illam ſpecificat, ſed illam purè terminat.

Dices 2. quod ſi vnitas & diuerſitas formalis ſiue ſpecifica relationū deſumeretur ab vnitate vel diuerſitate ſpecificâ termini, ſtare non poſſet diuerſitas formalis relationum cum vnitate formali ſeu ſpecificâ termini: iam ſic eſt, quod cum vnitate formali termini ſtat diuerſitas ſpecifica relationum, ſiquidem ſub eadem omnino relatione filiationis terminat filius relationem paternitatis & maternitatis, vt docet Diuus Thomas 3. *p. quæſt.* 35. quæ tamen relationes paternitatis & maternitatis ſunt formaliter diuerſæ, cum fundamenta habeant formaliter diuerſa puta concurſum actiuum ex parte patris, & concur-

ſum

ſum paſſiuum ex parte matris : Ergo non deſumitur vnitas ſpecifica aut ſpecifica diuerſitas relationum ex vnitate vel diuerſitate ſpecificâ termini.

Reſpondeo Negando Minorem : licet enim in patre & in matre, vtpote ſubiectis realiter entitatiuè diſtinctis, duplex ſit ad eundem filium realiter entitatiuè diſtincta relatio paternitatis & maternitatis ; tales tamen relationes non diſtinguuntur formaliter , ſed materialiter dumtaxat, cuius ratio eſt quia etiam ſi vna fundetur in concurſu actiuo patris , & alia in concurſu paſſiuo matris , & talis concurſus in eſſe entis ſit diuerſus ; in ratione tamen fundandi tales relationes, vterque eſt concurſus partialis ad eandem generationem paſſiuam filij ordinatus ; & ita filius patrem & matrem tanquàm vnicum adæquatum terminum ſuæ relationis filiationis reſpicit. Quod ſi vnus parentum moriatur , licet ad illum deinceps non dicat filius relationem ; eadem tamen reali relatione prædicamentali, qua terminabat relationem vtriuſque parentis & ad vtrumque parentem referebatur, ad ſuperſtitem refertur parentem, ſicuti eadem vt mox dicemus , relatione quâ pater referebatur ad plures filios , mortuo aliquo illorum refertur ad ſuperſtites.

Quantum verò ad ſecundam difficultatem in titulo propoſitam, vnde ſcilicet deſumatur vnitas aut diuerſitas numerica relationum; cùm ex communi Thomiſtarum doctrina, quam nunc in Metaphyſica diſputandam relinquo accidentia accipiant ſuam vnitatem vel diuerſitatem numericam ab vnitate vel diuerſitate ſubiecti; & relationes prædicamẽtales verè ſint accidentia & verè inhæreant ſubiecto, concludendum eſt accipere relationes vnitatem ſuam numericã aut diuerſitatem ab vnitate vel diuerſitate ſubiecti aut ſubiectorum Ex quo infert D. Thoma 3. *p. quæſt* 35. *art.* 5. quod in eodem patre

patre ad plures filios vnica tantum eſt relatio paternitatis : in eodem magiſtro plures diſcipulos quos ſub eadem inſtruit doctrina vnica tantum relatio Magiſterij : & in eodem domino ad plures ſeruos vnica tantum relatio dominij ; imò & in eodem albo ad plura habentia albedinem in eodem gradu relatio vnica ſimilitudinis, per id ſolum quod præexiſtens relatio ad nouos illos terminos, ſi de nouo aduenianr, tanquam inadæquatos & partiales extendatur, terminetur, & referatur.

Dices contra hanc ſecundam partem, quod non minus relationes ſpeciè diſtinctæ differunt numero, quam relationes ſolum numericè diſtinctæ; cum differre ſpecie ſit differre pluſquam numero, & conſequenter non ſolum differre numero : atqui relationes ſpecie diſtinctæ recipi poſſunt in eodem numero ſubiecto, nec non & alia accidentia ſpecie diſtincta, puta albedo, dulcedo, &c. Ergo & relationes numericè diſtinctæ poſſunt in eodem numericè ſubiecto recipi; adeoque non eſt penſanda vnitas aut diuerſitas numerica relationum iuxta vnitatem vel diuerſitatem numericam ſubiectorum.

Reſpondeo, quod quamuis relationes & alia accidentia ſpecie diſtincta differant etiam numero, propterea quod minus incluſum reperitur in maiori, adeoque & diſtinctio numerica in diſtinctione ſpecificâ quæ habet rationem maioris : quia tamen differunt pluſquam numero, ex illo propterea capite ex quo habent ampliùs & magis differre habent etiam & petunt recipi in ſubiecto ſecundum diuerſas illius potentialitates, vt quantitas recipi petit in ſubiecto vt extenſibili ; & albedo in eodem recipi petit ſed vt dealbabili, & ſic de cæteris, vt fuſiùs dicemus in Metaphyſicâ ; ac proinde

inde cum diuerſæ potentialitates arguant, imo & exigant receptionem diuerſarum formarum, non mirum quod accidentia quæ differunt pluſquam numero, ſeu ſpecie, diſtincta recipi poſſint in eodem numero ſubiecto: at vero duæ relationes, ſiue duo accidentia eiuſdem ſpeciei & ſolo numero diſtincta, cum poſſint ſolum recipi in ſubiecto ſecundum eamdem potentialitatem, vtpote quæ ad eumdem ordinantur præſtandum effectum, inde fit non poſſe ſimul in eodem ſubiecto recipi; bene tamen accidentia diuerſæ ſpeciei.

COROLLARIVM.

De proprietatibus & diuiſionibus relationum.

CVm quatuor aſſignari ſoleant proprietates relatiuorum, quarum prima, inquiunt, eſt quod habeant contrarium; ſecunda quod ſuſcipiat relatio magis & minus; tertia quod dicantur relatiua ad conuertentiam; quarta denique quod ſint ſimul naturâ & cognitione, ideo pro ſingularum declaratione.

Dico primò primam proprietatem relatiuorum, ſcilicet quod habeant contrarium, non aſſignari à Philoſopho ex propriâ ſententiâ, vt ipſe monet Ariſtoteles in hoc capite; nec conuenit relationi ſecundum ſe, cum contraria non poſſint eſſe ſimul in eodem ſubiecto; & relationes quæ videntur ad inuicem contrariæ vt ſimilitudo & diſſimilitudo, æqualitas & inæqualitas poſſint

eſſe

in eodem ſubiecto, quod quidem ex eo patet, quod idem reſpectu diuerſorum poſſit eſſe ſimile & diſſimile, æquale & inæquale; alicui tamen conuenit relationi hæc proprietas ratione fundamenti. Cum enim relationes aliquæ fundentur in qualitate, cui aliquid propriè eſt contrarium, tales per conſequens relationes poſſunt ratione ſui fundamenti habere contrarium, & ſic in hoc ſenſu verificari poteſt de relatione præfata proprietas.

Dico 2. ſecunda relationis proprietas, videlicet quod relatio poſſit ſuſcipere magis & minus, nec aſſignatur ab Ariſtotele ex propriâ ſententiâ vt ipſe fatetur; nec conuenit relationi ſecundum ſe; cum ſuſcipere aliquid propriè loquendo magis aut minus, fiat per maiorem vel minorem admixtionem ſui contrarij, cuius relatio non eſt ſecundum ſe capax; poteſt tamen hæc proprietas quodammodo competere relationi quæ fundatur in qualitate ratione ſui fundamenti, non vero relationi quæ fundatur in alio à qualitate, cum nec illud poſſit ſuſcipere magis aut minus; Porrò ex his dicendum eſt, quod nec relatio inæqualitatis nec relatio ſimilitudinis propriè ſuſcipiunt magis aut minus, quia ad id requireretur quod eadem relatio modo eſſet maior & modo minor, quod non vtique ſic contingit, ſed variato fundamento variatur etiam ipſa relatio realiter, & diuerſam dicit relationem inæqualitatis vlna ad palmum ab illâ, quam dicit ad idem quantum, ſi extendatur & fiat magis longum; & ſimiliter realiter diuerſam dicit relationem ſimilitudinis album vt quatuor ad album vt duo, ab illâ quam dicit tale album, ſi eius albedo remittatur vſque ad albedinem vt duo.

Dico 3. Tertia proprietas relatiuorum, ſcilicet quod dicatur ad conuertentiam, hoc eſt quod vnum relatiuum dicatur ad conuertentiam cum altero relatiuo in obliquo poſito, omnibus competit relatiuis tam ſecundum eſſe ſeu prædica-

mentalibus, quam ſecundum dici ſeu tranſcendentalibus, ſi rectè aſſignentur; vnde id non eſt proprium quarto modo relatiuorum ſecundum eſſe, ſeu prædicamentalium: neque enim minus verificatur hæc conuertentia in hoc exemplo: creatura eſt creatoris creatura, ergo creator eſt creaturæ creator, quam in hoc quod eſt de relatiuo prædicamentali: pater eſt filij pater: Ergo filius eſt patris filius: non minus, inquam, verificatur in vtroque conuertentia, cum vtrumque benè & ex æquo explicetur per ordinem ad aliud in obliquo importatum, ſeu quod in idem redit, cum vtrumque non minus de ſeipſo prædicetur cum implicatione alterius, quod eſt dici ad conuertentiam.

Dico quartò, proprium eſt quarto modo relatiuorum ſecundum eſſe, quod ſint ſimul naturâ & cognitione, quia id omnibus & ſolis relatiuis ſecundum eſſe ſeu prædicamentalibus, ac ſemper competit. Ratio autem primæ partis ſeu primæ ſimultatis eſt, quia vt deducitur ex Ariſtotele *cap. de ſimul.* vt aliqua ſint ſimul naturâ, ſufficit & requiritur quod mutuò ſe inferant, & vnum non ſit cauſa alterius: ſi enim mutuò ſe inferunt, non poteſt vnum eſſe ſine altero; & ſi vnum non eſt cauſa alterius, non poteſt eſſe prius naturâ altero; cum inter ea quæ ſunt ſimul ſimultate temporis, qualia ſunt ea quæ modo præfato ſe inferunt, non ſit prioritas nec poſterioritas naturæ, niſi ſit dependentia cauſalitatis vnius ab altero: Iam ſic eſt quod relatiua, cum dicantur ad conuertentiam mutuò ſe inferunt, & in relatiuis ſecundum eſſe ſeu prædicamentalibus, cum vnum, vt ſupra oſtendimus reſpiciat alterum vt purum terminum, non eſt ordo cauſæ aut effectus: Ergo debent eſſe ſimul naturâ. Cum autem hoc etiam conueniat relatiuis prædicamentalibus non mutuis, vt formaliter relatiua ſunt, & vt vnum formaliter terminat relationem alterius;

&

& ex alia parte hoc non conueniat aliis rebus abſolutis: inter res enim abſolutas quæ mutuò ſe inferunt neceſſariò interuenit ordo cauſæ aut effectus; Nec etiam conueniat relatiuis ſecundum dici, cum non reſpiciant terminum vt purum terminum, ſed vt cauſam vel vt effectum, conſequenter fit quod ly eſſe ſimul naturâ ſit proprium quarto modo relatiuorum ſecundum eſſe, ſeu prædicamentalium: Quod autem idem ſit dicendum de ſimultate cognitionis ex eo euidenter patet, quod cum totum eſſe relatiui ſit eſſe ad terminum, non poteſt adæquatè vnum cognoſci relatiuum, niſi illius cognito termino formaliter vt illius terminus eſt; ac proinde idem dicendum de ſimultate cognitionis, quod dictum eſt de ſimultate naturæ.

Iam vero quantum ad ſecundum in titulo propoſitum de diuiſionibus relationis, pro declaratione,

Dico 1. relationem ex prima ſui diuiſione diuidi in relationem realem & relationem rationis, circa quam diuiſionem, quæ quidem ex terminis patet, hoc vnum occurrit notandum, quod cum ea quæ dicuntur rationis, non niſi impropriè participent alia genera, propriè tamen æquè ac realia entia rationem participant generis relatiui; propterea quod hoc eſt peculiare generi relatiuo, quod ex propriâ ratione non explicet realitatem; cum ex propria ratione non ſit aliquid, ſed ad aliquid; atque ita quamuis diuiſio relationis in realem & rationis eſſe non poſſit vniuoca, cum nihil detur vniuocum enti reali & rationis, eſt tamen præfata diuiſio in duo membra, quæ diuiſum ſecundum propriam rationem propriè participant.

Dico 2. relationem realem diuidi in relationem tranſcendentalem ſiue ſecundum dici, & in relationem prædicamentalem ſiue ſecundum eſſe, hoc eſt in relationem, cuius totum eſſe eſt in ordine ad aliud; & quæ propterea appellatur prædicamentalis, quia ex hoc extrahitur ab aliis

prædicamentis abſolutis, & vnum ſpeciale conſtituit prædicamentum quod eſt ſimpliciter relatiuum;& in relationem, cuius relatiuum licet non habeat totum ſuum eſſe in ordine ad aliud, ad eius tamen eſſe conſequitur aliquis ordo & reſpectus ad aliud, ſine quo tale eſſe adæquatè explicari non poteſt, quæque propterea dicitur tranſcendentalis, quia vagatur per omnia prædicamenta & in rebus omnibus quantumcunq; abſolutis reperitur. Dixi autem ſupra *: Siue ſecundum dici* ; omnis namque relatio tranſcendentalis eſt relatio ſecundum dici, cum dicatur relatio tranſcendentalis quia omnia tranſcendit genera & prædicamenta, & conſequitur ad res diuerſorum prædicamentorum & generũ,quod vtique conuenit relationibus ſecundum dici, quæ in omnibus prædicamentis reperiuntur;ad differentiam relationum ſecundum eſſe,quæ licet poſſint pro materiali connotare & afficere res diuerſorum prædicamentorum , formaliter tamen ſolum reperiuntur in genere relationis, & ad ſpeciale prædicamentum relationis pertinent : eſt ergo relatio tranſcendentalis condiſtincta à relatione ſecundum eſſe, & cum relatione ſecundum dici coincidens.

Dico 3.etiam diuidi relationem in mutuam & non mutuam;mutua eſt cuius extrema ad ſe inuicem correferuntur,vnde vocantur correlata vt pater & filius.Ita paries A ſimilitudinem habet in ſe, vnde reſpicit parietem B ; quo modo ex oppoſito paries B, habet quoque in ſe & ſimilitudinem, per quam viciſſim reſpiciat parietem A , è contra vero relatio non mutua eſt, quando in vno tantum ex extremis eſt relatio : ſic creaturæ quidem referuntur ad Deum , non autem Deus ad creaturas ; ſic ſimiliter in doctrina Ariſt 5.*Metaph.c.*15. potentia & habitus referuntur ad obiecta ſua,vt ſcientia ad ſcibile ; non autem è contra nam ſcientia quidem dependet à ſcibili,non autem ſcibile à ſcientiâ.

Dico 4. ex relationibus alias dici eſſentiales ... ſuo , quomodo creatura dicitur eſſen-

tialiter referri ad Deum, accidentia ad ſubiectũ ſubſtans, potentiæ ad obiectum, &c. aliæ autem ſunt tantum accidentales, quia tantum contingenter exiſtunt in ſuo ſubiecto, ac poſſunt abeſſe aut adeſſe à ſubiecto abſque illius ſubiecti interitu: vt ſimilitudo vel paternitas in Socrate tria autem circa hanc diuiſionem occurrunt notanda. Primò quod relatio quæ dicitur eſſentialis non propterea talis dicitur, quaſi ſit formaliter eſſentialis ſubiecto ſuo abſoluto, illud nimirum in ſuo eſſe conſtituendo; quia ex eo deſtrueretur eſſe ipſius abſolutum, ſimulque foret ens abſolutum & nõ abſolutum. Secundò quod relatio quæ dicitur eſſentialis dici tantum poteſt talis cauſaliter, eo ſcilicet ſenſu quod veluti emanet ab eſſentiâ ſubiecti, habeátque cum illo neceſſariam & inſeparabilem connexionem; vt patet in exemplis allatis. Tertium denique quod occurrit notandum & quod ſeriò notari velim eſt, quod cum relationes eſſentiales ſint idem, quod relationes tranſcendentales, vt patet ab exemplis quæ afferri ſolent & quæ adducta sũt de relationibus eſſentialibus, quæ quidem ſunt eadem quæ adduci ſolent pro explicandis relationibus tranſcendentalibus, hinc, inquam, notandum velim quod ſicut relationes eſſentiales, etiamſi ſint cauſaliter tales reſpectu ſui ſubiecti hoc tamen non impedit, quo minus ſint illi ſimul & formaliter accidentales, ſintque formaliter accidentia, quod quidem expreſsè docet D. Thomas de relatione creaturæ ad Deum *quodl.* 7. *art.* 10. *ad* 4. idem conſequenter dicendum eſt de relationibus tranſcendentalibus; ac proinde & concludendum relationes tranſcendentales non propterea dici tranſcendentales ad modum aliorum ſex tranſcendentium, quaſi ita intimè imbibantur in rebus quas afficiunt vt ſint ipſamet entitas rei, cum ſint accidentia conſequentia, ſed ſolum quia vagantur ad modum tranſcendentium per omnia prædicamenta: & hæc de relatione dicta ſufficiant. *Nota.*

QVÆSTIO IX.

De ſex vltimis Prædicamentis.

QVia breuiſſimè egit Ariſtoteles de ſex vltimis prædicamentis,vel quia parum ſunt in vſu,vt de facto ſunt quatuor vltima,vel quia ex dictis facilè eorum natura deducitur,aut etiam quia quæ in iis alicuius ſunt ponderis alibi tractanda relinquuntur,vt de facto contingit in prædicamentis actionis & paſſionis, de quibus iterum in phyſica recurrit ſermo in libris de generatione & corruptione, ideò quæ ad eorum expoſitionem dicenda ſunt quæſitis aliquibus breuiter, ſed tamen ſufficienter reſoluemus. Vnde

Quæres 1. vtrum ſex vltima prædicamenta ſint formæ abſolutæ & intrinſecæ.

Reſpondeo, ſex vltima prædicamenta & eſſe abſolutum quid, quod tamen explicari non poteſt niſi per ordinem ad aliquid, extrinſecum, ac proinde ſunt relatiua ſecundum dici; & eſſe formas intrinſecas, licet ab aliquo extrinſeco deſumptas. Ratio autem primæ partis eſt, quia ea quæ non ſunt abſolutum quid, ſed relatiua ſecundum eſſe, talia explicant ordinem & habitudinem ad terminum; adeò vt quamuis dicant inhærentiam, illam tamen non explicant: Iam ſic eſt quod ſex vltima prædicamenta, omnia præter actionem explicant inhærentiam, vt ex ſingulis illorum patet; & nullum illorum explicat ordinem & habitudinem ad terminum,nec dicit *ad*; & actio quæ ſpecialiter aliquid explicat præter inhærentiam non dicit eſſe *ad*, ſed eſſe *ab*: Ergo

prædicta

prædicta ſex vltima prædicamenta non ſunt relationes ſecundum eſſe, ſed ſunt formæ quædam abſolutæ, relatiuæ tamen ſecundum dici; quia cum omnia illa, vt ſtatim videbimus, deſumantur ab aliquo extrinſeco, non poſſunt omninò intelligi ſine ordine ſaltem tranſcendentali in ordine ad illud extrinſecum.

Quantum vero ad ſecundam partem, putà quod ſint etiam formæ quædam intrinſecæ, & non tantum denominationes extrinſecæ, ratio eſt quia denominationes extrinſecæ non conſtituunt ſpecialia genera aut prædicamenta diſtincta ab illis ad quæ pertinent formæ, à quibus tales denominationes extrinſecæ deſumuntur: quod quidem patet in exemplo de viſione, ſiue de denominatione extrinſecâ viſi: viſio namque exiſtens intrinſecè in potentiâ viſiuâ, & denominans extrinſecè parietem non conſtituit duplex genus entis, vnum ſecundum quod intrinſecè inhæret, & aliud ſecundum quod extrinſecè denominat; nec enim poteſt aſſignari ad quod genus entis realis denominatio extrinſeca parietis à viſione pertineat, niſi reducatur ad ipſum genus viſionis, maximè cum ad nullum genus propriè pertineat, hoc ipſo quod non eſt aliqua forma intrinſeca: Iam ſic eſt quod ſex vltima prædicamenta verè conſtituunt ſpecialia genera diſtincta à rebus extrinſecis, quas reſpiciunt, vt à loco & tempore quæ ſunt de prædicamento quantitatis: alias dari non poterunt decem genera entis primò diuerſa contra Philoſophum & communem eius interpretum ſententiam: Ergo prædicta ſex vltima prædicamenta non conſiſtunt præcisè in aliquâ denominatione extrinſecâ, ſed in formis intrinſecis, licet ab aliquo extrinſeco deſumptis.

Dices contra primam partem, quod ſex vltima prædicamenta dependent in ſuo eſſe ab exiſtentiâ termini extrinſeci ad quem ordina-

tur : non enim datur *vbi*, niſi ſit locus circumſcribens locatum, nec datur *quando*, niſi ſit tempus, nec habere verbi gratia veſtem, ſeu eſſe veſtitum, niſi ſit veſtis : atqui proprium videtur eſſe relationis ſecundum eſſe, quod dependeat ab exiſtentiâ ſui termini : id enim non competit relationi ſecundum dici, vtpote quæ eadem eſt ad terminum exiſtentem vel non exiſtentem, ſicut eadem eſt relatio tranſcendentalis ſcientiæ ad ſcibile exiſtens, & non exiſtens : Ergo ſex vltima prædicamenta eſſe non poſſunt formæ abſolutè relatiuæ ſecundum dici, ſed eſſe debent relationes ſecundum eſſe, quæ tamen non propterea confundentur cum relatione prædicamentali, ſed ab eâ adhuc ſufficienter diſtinguentur, in quantum hæc ſtatim conſequitur poſito fundamento & termino, & ideo dici debet intrinſecùs adueniens ; cum tamen aliæ quæ importantur per prædicta ſex vltima prædicamenta, non ita ſtatim conſequuntur, & ideo dici debent, non intrinſecùs ſed extrinſecùs ſolùm aduenientes.

Reſpondeo negando minorem, quod ſcilicet proprium ſit relationis ſecundum eſſe, quod dependeat ab exiſtentiâ ſui termini : licet enim id competere non poſſit relatiuis ſecundum dici ex ratione eorum communi, cum de facto dentur relatiua ſecundum dici, quæ id non habent, vt benè probat argumentum ; dari tamen poſſunt relatiua ſecundum dici, quibus illud conueniat, quando ſcilicet talia erunt & tam minimæ entitatis, vt ab aliquo extrinſeco deſumantur, & ab illo dependeant, vt de facto accidit in præſenti. Neque valet quod addit arguens ad differentiam horum prædicamentorum, quamuis ſupponantur relatiuâ ſecundum eſſe, ab ipſo prædicamento relationis, putà quod prædicta ſex vltima prædicamenta non ſunt relationes intrinſecùs aduenientes, ſed extrinſecus, & non in

inquam id valet, tùm quia ſi illa verè ſint relationes ſecundum eſſe, & non tantum relatiua ſecundum dici, ſiue ſint intrinſecùs, ſiue extrinſecùs aduenientes verè conueniunt in ratione relationis, quæ tertium conſtituit prædicamentum, ac proinde ad illud ſolum formaliter pertinebunt; tùm etiam quia gratis ſex iſta vltima prædicamenta vocantur relationes extrinſecùs aduenientes, ſiue non ſtatim conſequentes ad poſitum fundamentum & terminum: ideo enim dicunt Scotiſtæ quod hæ relationes non ſtatim conſequuntur ad poſitum fundamentum & terminum, quia poſito verbi gratia agente & ad paſſum approximato, non ſtatim reſultat actio dicens reſpectum ad agens: iam ſic eſt quod minimè exinde verificatur talem actionis reſpectum non reſultare poſito fundamento & termino; *Nota.* cum fundamentum proximum relationis agentis ad paſſum ſit actio dimanans ab agente, & illâ poſitâ non poſſit talis non reſultare relatio: Ergo gratis adducitur præfata diſtinctio de extrinſecùs vel intrinſecùs adueniente relatione.

Dices contra ſecundam partem, quod Diuus Thomas 3. *phyſic. lect.* 5. & alibi ſæpè videtur docere hæc vltima prædicamenta conſtitui ſolum per denominationes extrinſecas; & ideo 1. *contra gentes*, *capite tertio*, hæc habet ſanctus Doctor: *Aliquando denominatur aliquid ab eo quod eſt extra ipſum, vt à loco dicitur aliquid eſſe alicubi*: Non ergo conſiſtunt huiuſmodi prædicamenta in formis intrinſecis.

Reſpondeo Diuum Thomam in prædictis teſtimoniis & aliis ſimilibus non propterea intendere denominationes huiuſmodi ſex prædicamentorum eſſe omnino extrinſecas, nec ponere aliquid intrinſecum in denominato; cum enim ex eodem Diuo Thoma, vt ſupra vidimus dum de numero prædicamentorum,

Nota. reale accidens in nouem diuidatur prædicamenta, & aliunde dicat tale accidens eſſentialiter eſſe in alio, ſiue realem inhærentiam in ordine ad ſubſtantiam, conſequenter fit quod ſolum penes diuerſam inhærentiam diſtinguantur genera ſiue prædicamenta accidentis ex Diuo Thoma; ac proinde cum denominatio extrinſeca non dicat inhærentiam, ſed ſolum denominationem à forma in alio inhærente, ſequitur de primo ad vltimum, quod ſi ſex vltima dicerent ſolum denominationem extrinſecam, non conſtituerent ex ſancto Doctore ſpecialia genera accidentis realis. Non igitur illud in præfatis teſtimoniis intendit Diuus Thomas, ſed hoc quod intendit eſt, quod licet huiuſmodi prædicamenta ſint formæ intrinſecæ, & intrinſecè ſubiectum denominantes; deſumuntur tamen ab aliquo extrinſeco, ad differentiam aliarum formarum, putà albedinis verbi gratia quæ quidem intrinſecùs inhæret, & intrinſecè denominat, nec tamen eius denominatio ab aliquo pendet extrinſeco. Et hoc etiam, & non amplius intendit ſanctus Doctor in teſtimonio adducto ex 1. *contra gentes*: non enim ibi intendit, quod formaliter à loco denominetur aliquid eſſe alicubi, ſed cauſaliter tantum; quia ipſum vbi intrinſecum, à quo aliquid dicitur eſſe formaliter alicubi, ab extrinſeco loco deſumitur, & à circumſcriptione actiuâ loci prouenit in locato.

Quæres 2. quid ſint actio & paſſio, & quæ earum ſpecies & proprietates.

Reſpondeo quantum ad primum, quod actio eſt forma vel ratio per quam denominatur aliquid agere in materiam ſibi ſubiectam vel facere: paſſio vero eſt forma ſeu ratio quâ mediâ paſſum aliquid recipit ab agente. Ratio autem definitionis primæ eſt, quia cum actio ſupponat pro ipſa cauſalitate cauſæ agentis debet conſequenter eſſe formalitas quædam, quæ ſit

actus

actus ſecundus, qui & cauſam ipſam reſpiciat vt ab illa, & terminum ſeu effectum vt ad illum, non quidem reſpiciendo tantum, ſed immutando vel producendo: iam ſic eſt quod forma ſeu ratio per quam denominatur aliquid agere in materiam ſibi ſubiectam vel facere eſt talis ſeu taliter actus ſecundus, cum hoc ipſo quod eſt forma denominans aliud in ratione agentis, ipſum reſpiciat vt ab illo; cum agens vt tale ſit à quo; & hoc ipſo quod eſt forma qua denominatur aliquid agere vel facere in materiam ſubiectam, reſpiciat hoc ipſo paſſum non quidem reſpiciendo tantum, ſed reſpiciendo ſimul & immutando ſeu producendo: Ergo ſufficienter explicat præfata definitio naturam actionis. Iam vero quod rectè etiam definiatur paſſio forma ſiue ratio, quâ mediâ paſſum aliquid recipit ab agente, ex eo oſtenditur quod cum paſſio oppoſito modo ſe habeat ad actionem debet per conſequens denominare paſſum, non vt præcisè eſt receptio in paſſo; ſic enim purè intrinſecè denominaret, ſed vt eſt in paſſo ex illatione agentis vt producentis ex præſuppoſito ſubiecto: à receptione enim formæ quaſi innatâ (ſicut cum recipitur in natura propria paſſio) non dicitur pati ſubiectum, ſed à receptione illata ab agente: atqui in præfata definitione paſſionis explicatur huiuſmodi receptio, illata, ſcilicet ab agente, vt ex terminis definitionis patet: Ergo & ſufficienter explicat naturam paſſionis præfata definitio.

Quantum autem ad ſecundum in quæſito propoſitum, ſcilicet de ſpeciebus actionis & paſſionis, dato quod actio immanens ad hoc pertineat prædicamentum dicendum eſt, diuidi actionem tanquam in ſpecies ſubalternas in actionem immanentem & tranſeuntem, quarum prima ſeu immanens in ſpiritualem diuiditur & corporalem; ſpiritualis in volitionem, & intellectionem; & corporalis in diuerſas actiones ſecundum diuerſitatem

ſenſuum interiorum & exteriorum; actio ver tranſiens in diuerſas diuiditur ſpecies ſecundum diuerſitatem terminorum, vt in actionem ſubſtantialem & accidentalem, ſeu productiuam ſubſtantiæ & accidentis. Item eodem & ſimili modo poteſt diuidi paſſio in diuerſas ſpecies ſecundum diuerſitatem effectuum cuius eſt receptio. Dixi autem ſupra: dato quod actio immanens ad hoc pertineat prædicamentum; non enim verum exiſtimo, quod vniuerſaliter omnis actio immanens ad hoc pertineat prædicamentum; ex eo ſcilicet quod actio prædicamentalis non tantum ſit actus ſecundus per modum informantis & habentis in actu, ſed præterea per modum originantis aliquid, & emittentis, quod quidem patet ex eo quod non denominatur Deus agens ſiue producens niſi in tempore, quamvis actio ſub ratione actus ſecundi ſit ab æterno, ex eo ſcilicet quod ſolum in tempore rationem habeat originantis & emittentis effectum; Cum igitur actio immanens non habeat vniuerſaliter rationem originantis aliquid & emittentis, cum dentur actiones immanentes nihil originantes vel emittentes, vt eſt in nobis contemplatio poſt formatum verbum, & actiones immanentes viſus & tactus; conſequenter fit quod actio immanens in quantum talis non propriè pertineat ad hoc prædicamentum.

Denique quantum ad tertium, quas videlicet proprietates habeant actio & paſſio, dico quatuor aſſignaſſe Gilbertum Porrectanum in tractatu quem edidit de ſex prædicamentis, in quo ſcilicet plenius eorum naturas & proprietates explicuit, & propter quem author ſex principiorum eſt à Philoſophis appellatus; quatuor igitur aſſignauit proprietates actionis & paſſionis, duas ſcilicet propriè conuenientes actioni, & duas paſſioni proprias. Prima eſt quod vbicumque

eſt

eſt motus, ſit etiam actio & paſſio, & vbicumque eſt actio & paſſio ſit motus: cuius ratio eſt quia licet hæc tria motus, actio, & paſſio ſuis rationibus formalibus & quidditatiuis diſtinguantur (quæ quidem ſufficiens eſt diſtinctio, vt conſtituant actio & paſſio diuerſa prædicamenta, in quibus ſcilicet non realitas: ſed formalitas ſeu quidditas formalis attenditur) licet inquam hæc tria ſuis rationibus formalibus diſtinguantur, vt ex dicendis conſtabit, inter ſe tamen entitatiuè & realiter identificantur: eadem ſiquidem entitas vt progreditur ab agente & eſt cauſalitas illius dicitur & eſt actio: vt verò recipitur in paſſo & mediâ illâ in eodem paſſo recipitur effectus, ſeu vt eſt ipſa receptio effectus, eſt & dicitur paſſio: ac denique ſecundum quod eſt via, fluxus, & tendentia ad acquiſitionem effectus eſt motus, qui quidem motus, cum hoc ipſo quod talis nō ſit completum quid, nec etiam pertinet propriè ad aliquod prædicamentum, ſed eſt vnum ex poſtprædicamentis, & reductiuè pertinet ad prædicamentum termini qui per talem motum acquiritur. Cum ergo identificentur hæc tria entitatiuè, verum per conſequens quod vbicumque eſt motus, ſit actio & paſſio, & vbicumque eſt actio & paſſio, ſit etiam motus.

Secunda verò quæ aſſignatur proprietas eſt, quod paſſio ſit effectus actionis, ad hunc ſcilicet ſenſum, quod omnis receptio effectus in paſſo, in quo formaliter conſiſtit paſſio dimanet ab agente, & prius intelligatur conceptus actionis quam paſſionis. Tertia autem proprietas, quam primam aſſignat Ariſtoteles, eſt quod actio & paſſio habeant contrarium, quod vtique ratione termini ad quem illis competit, adeo vt calefactio contrarietur frigefactioni, quia frigus contrariatur calori Quarta denique proprietas, quam Ariſtoteles aſſignat ſecundam, eſt quod actio & paſſio ſuſcipiant magis & minus, quod ſimiliter eis competit ratione termini ad quem.

Et

Et hæc pro nunc de actione & paſſione dicta ſufficiant, de quibus infra in libris Phyſicorum & fuſius diſputabimus.

Quæres 3. quid ſint reliqua quatuor prædicamenta; & quas habeant ſpecies & proprietates.

Reſpondeo 1. quantum ad prædicamentum *quando*, quod quamuis ad prædicamentum quando, quod quidem ſecundum ſententiam Gilberti, de quo ſupra, & D. Thomæ eſt id *quod ex adiacentia temporis relinquitur, vt eſſe id hoc vel illo tempore*, requiratur ipſum ſubiectum quod ſit in tempore, & eius duratio, & requiratur ipſum tempus non tamen conſiſtit ly *quando*, vel in re quæ eſt in tempore, vel in illius duratione, nec in ipſo tempore, ſed in quodam accidente, quod ſcilicet ex eo quod aliquid ſit in aliquo tempore illi reſultat; ſicut (vt ſtatim explicabimus) ad hoc quod ſit *vbi*, requiritur res, quæ ſit in loco & eius quantitas, ratione cuius eſt in loco, & ipſe locus; in nullo tamen iſtorum conſiſtit vbi, ſed in quodā accidēti intrinſeco quod rei locatæ, ex eo quod ſit in loco, reſultat. Ita ergo ſimiliter de quando dicendum eſt quod quidem inſinuat Ariſtoteles, dum ait in hoc capite, quando quidem eſt eſſe heri vel ſuperiori anno.

Porrò ſpecies huius prædicamenti deſumuntur penès diuerſum ordinem exiſtendi in tempore ad diuerſas temporis partes: vnde ſpecies ſunt eſſe in tempore præſenti, præterito, vel futuro; & cum tempus præſens ſit indiuiſibile, eſſe in tempore præſenti eſt ſpecies atoma; aliæ verò duæ ſunt ſubalternæ, adeò vt eſſe in tempore futuro (& idem proportionabiliter dicendum de præterito) diuidatur in ly eſſe hora ſequenti, anno die, vel menſe ſequenti. Hoc autem prædicamentum tres habet proprietates, duas ipſis & reliquis tribus prædicamentis communes; alteram verò eidem propriam Duæ priores communes ſunt, quod nec habeat contra-

rium,

riũ, nec ſuſcipiat magis & minus: eſſe enim heri non contrariatur huic, quod dicitur eſſe hodie, licet ſint ſimul incompatibilia propter ſucceſſionem temporis; nec aliquid eſt hodie, aut magis heri, quam alterum: tertia verò proprietas quæ ſpecialiter conuenit huic prædicamento eſt, quod ſolum ea quæ incipiunt & deſinunt eſſe ſint in hoc prædicamento; quia cum illud ſit, quod ex adiacentiâ temporis relinquitur, & æterna non ſint in tempore, ſed ea ſolum quæ incipiunt, ſolùm etiam illis ex adiacentiâ temporis poteſt aliquid relinqui.

Reſpondeo 2. quantum ad aliud prædicamentum, quod dicitur *vbi*, quod vbi ſecundum Gilbertum Porrectanum eſt *circumſcriptio paſſiua corporis à circumſcriptione actiuâ loci proueniens*: cum enim vt corpus circumſcribatur à loco concurrat ipſum corpus, & eius quantitas, media qua redditur capax exiſtendi in loco, & concurrat locus extrinſecus ipſum circumſcribens corpus, nec tamen in aliquo illorum conſiſtat vbi; alias non darentur nouem prædicamenta prædimentaliter diſtincta, vt oſtenſum fuit ſupra in reſponſione ad quæſitum primum, dicendum eſt per conſequens, quod vbi in quodam accidente intrinſeco conſiſtit, quod à circumſcriptione actiuâ loci in corpus ipſum locatum reſultat: quod tamen accidens, cum deſumatur à loco extrinſeco, non poteſt intelligi ſine reſpectu aliquo tranſcendentali ad ipſũ locum; & ideo motum localem per quem mobile acquirit vbi, aliquando Philoſophus & D. Thomas dicunt eſſe ad locum, aliquando verò eſſe ad vbi, quia ad locum eſt vt ad terminum extrinſecum motus; ad vbi verò tanquam ad terminum illius intrinſecum. Porrò ſpecies huius prædicamenti (vt ex Ariſtotele 5. *phyſic. textu* 45. colligitur) ſunt eſſe ſurſum & deorſum; ante & retro; dextrorſum & ſiniſtrorſum. Proprietas autem huius prædicamenti, præter duas communes illi & aliis

tribus

tribus prædicamentis, quas in præcedenti aſſignauimus, eſt quod vbi ſolum competat corporibus quantis, quia vbi, quod hoc conſtituit prædicamentum, ſolum eſt, quod prouenit ex circumſcriptione actiua loci, quæ quidem circumſcriptio ſolis conuenit quantis, cum ſint alia ſolum definitiuè in loco.

Reſpondeo 3. pro prædicamento *ſitus*, quod cum diſtinguatur hoc prædicamentum ab vbi per hoc quod vbi ſolum dicit exiſtentiam corporis in loco, cum tamen ſitus ſuperaddat diſpoſitionem partium corporis locati in ordine ad locum, ita quod in ordine ad locum pars vna corporis locati ſit prior alterâ, ideo bene deſcribitur ſitus, *diſpoſitio partium in ordine ad locum*, & dicitur diſpoſitio partium in ordine ad locum, quia diſpoſitio partium in ordine ad ſe ſpectat ad prædicamentum quantitatis, ſpecies huius prædicamenti ſunt diſpoſitio naturalis in ordine ad locum, illa videlicet diſpoſitio, quam natura cuilibet corpori præfixit: homini enim præfixit natura, vt habeat caput ſurſum, arbori quod habeat caput ſcilicet radicem deorſum; & brutis quod habeant caput inclinatum ad terram, non tamen ita deorſum ſicut arbores, altera verò ſpecies eſt præternaturalis, & eſt illa quæ conuenit ex appetitu animalis, quæ quidem in varias diuiditur ſpecies, vt ſunt ſedere, iacere, & ſtare. Huius verò prædicamenti proprietas, poteſt aſſignari ſimiliter in eo quod ſolis corporibus quantis hoc competat prædicamentum, cum ea ſolum capacia ſint diſpoſitionis partium in ordine ad locum.

Reſpondeo vltimò pro intelligentiâ vltimi prædicamenti quod eſt *habitus*, quod cum habitus, vt ſupra diximus dum de ſpeciebus qualitatis, in ea vſurpetur acceptione, iuxta quam inter habens & rem habitam mediat aliquid per modum actionis aut paſſionis, qua de cauſa explicari ſolet per ly *veſtitum*, quod quidem dicit

dicit aliquid quod non dicit ly habere ſeu poſſidere ſimpliciter veſtem, ideo rectè deſcribitur à Gilberto quod ſit *corporum vel eorũ, quæ circa corpora ſunt adiacentia*; hoc eſt quod ex eo quod aliquis habeat veſtem, & non quomodocumque illam habeat, vel poſſideat, ſed ſit illa veſtitus, ex tali tunc veſte ſibi adiacente reſultat in corpore adiacentia veſtis, id eſt habere prædicto modo veſtem; & id dicitur habitus, qui quamuis ab extrinſecâ veſte deſumatur, aliquid tamen eſt intrinſecum in ipſo veſtito corpore: diuiduntur autem ſpecies huius prædicamenti ſecundum diuerſa genera veſtimentorum, quæ toti corpori vel partibus poſſunt adiacere, vt habere arma, habere veſtem, habere calceamentum, ſeu quod in idem redit, eſſe veſtitum, armatum, vel calceatum.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

QVÆSTIO VLTIMA.

De Poſtprædicamentis

POſt tractatum prædicamentorum agit Ariſtoteles de poſtprædicamentis, quæ cum ſint quidam modi incompleti qui per omnia vagantur prædicamenta, proptereà poſtprædicamenta dicuntur; quæ quidem ſunt numero quinque, ſcilicet oppoſitio, prioritas, ſimultas, motus, & modus habendi pro quorum expoſitione,

Dico 1. quantum ad poſtprædicamentum primum, quod eſt oppoſitio, quatuor aſſignaſſe Ariſtotelem ſpecies oppoſitionis, ſcilicet contradictoriam, priuatiuam, contrariam, & relatiuam. Cuius quidem diuiſionis ratio eſt quia omnis oppoſitio vel eſt inter ens & ſimpliciter non ens, & ſic eſt oppoſitio contradictoria; vel eſt inter ens & non ens, in ſubiecto tamen apto

apto habere tale ens, & ſic eſt oppoſitio priuatiua; vel eſt inter ens & ens, quæ ſe mutuo expellunt; & ſic eſt oppoſitio contraria; vel deniquc eſt inter ens & ens, quæ mutuò ſe reſpiciunt, & ſic eſt oppoſitio relatiua; cumque alius excogitari nequeat oppoſitionis modus, ſequitur rectam ac ſufficientem eſſe præfatam diuiſionem. Porro inter huiuſmodi oppoſitiones omnium maxima eſt contradictoria, vt pote inter cuius extrema nullum eſt medium, nec aliqua inter illa eſt conuenientia; nec vllum extremum habet exigere ſubiectum quod ſit capax alterius extremi. Oppoſitio autem priuatiua maior eſt oppoſitione contrariâ & relatiuâ, cum illa ſit inter ens & non ens, iſta verò ſint inter ens & ens. Oppoſitio denique contraria maior eſt oppoſitio, quã relatiua, quia contrariè oppoſita ab eodem ſe expellunt ſubiecto, relatiuè autem oppoſita ſaltem reſpectu diuerſorum in eodem reperiri poſſunt ſubiecto, vt idem reſpectu vnius poteſt eſſe duplum, & reſpectu alterieus ſubduplum.

Dico 2. quantum ad poſtprædicamentum prioritatis, quod quinque aſſignauit Ariſtoteles prioritatis modos, primus eſt prioritas tẽporis, vt quando duo diuerſo tempore generantur, vnum tunc dicitur prius tempore alio. Secundus modus eſt prioritas ſubſiſtendi conſequentiâ; vt cum vnum infertur ab alio, nec tamen illud aliud infert; & hoc modo vnum dicitur prius duobus; quia bene valet conſequentia, *ſunt duo. ergo eſt vnum*, non tamen valet è cõuerſo. Tertio modo dicitur aliquid prius ordine, vt inter ſedentes, qui primo loco ſedet dicitur prior ordine aliis. Quarto modo dicitur aliquid prius dignitate, vt Rex prior eſt cæteris dignitate. His autẽ quatuor prioritatis modis addit Ariſtoteles quintum, quem vocat modum prioritatis naturæ; & ait id eſſe prius altero natura, quod cum ſit ſimul tempore eſt tamen cauſa illius, ſicut prius eſt naturâ ſol,

quam

quam eius illuminatio, quia quamtumuis ſint ſimul tempore, ſol tamen eſt illuminationis cauſa. Præter hos tamen modos prioritatis admittunt communiter Theologi alium modum, quem vocant prioritatem originis inter diuinas perſonas, ratione proceſſionis vnius ab alterâ omni ſeclusâ cauſalitate; nihilominus cum verbum ſeu filius in diuinis procedens ex vi proceſſionis formaliter vt Deus, procedat vt ens omnibus modis primum, non video ego quo iure ſtare poſſit prioritas aliqua in diuinis, quæcumque illa ſit; vnde & illam omninò reſpuendam docui olim in tractatu de Trinitate, nec prioritatem, ſed ſolùm ordinem originis admiſi cum angelico præceptore inter diuinas perſonas. *Nota.*

Dico 3. quoad poſtprædicamentum ſimultatis, quod tribus modis dicuntur aliqua eſſe ſimul, ſcilicet ſimul tempore, vt quæ in eodem temporis inſtanti generantur; & ſimul naturâ, vt cum aliqua mutuo ſe inferunt, nec tamen vnum eſt cauſa alterius; & tertio dicuntur aliqua eſſe ſimul ſimultate diuiſionis ſeu diuiſiua, qua quidem ſimultate gaudent differentiæ, quæ ex æquo immediatè diuidunt idem genus, vt terreſtre, aquatile, volatile reſpectu generis animalis, & quamuis hæc videantur comprehendi ſub ſecundo membro ſimultatis, cum vnum non ſit cauſa alterius, hunc tamen addidit ſimultatis modum Ariſtoteles, ad denotandum, quod quamuis inter has differentias vna ſit nobilior aliâ, vt tamen diuidunt genus ſunt ſimul naturâ.

Dico 4. pro quarto exponendo poſtprædicamento ſcilicet motu, quod cum ſit motus tendentia & via ad terminum eſt conſequenter aliquid incompletum; ac proinde ad nullum prædicamentum directè pertinet, ſed eſt poſtprædicamentum, & reductiuè pertinet ad prædicamentum ſui termini. Sex autem aſſignat Ariſtoteles hic ſpecies motus, iuxta differentiam

tiam terminorum, videlicet ad ſubſtantiam, generationem & corruptionem, licet iſti non ſint propriè motus, ſed mutationes inſtantaneæ; ad quantitatem, augmentationem & diminutionem, ad qualitatem motum aſſignat alterationis; & ad vbi motum localem.

Dico vltimò pro vltimo exponendo poſtprædicamento, quod eſt habitus, ſeu modus habendi, quod hic non accipitur habitus ſeu modus habendi pro diſpoſitione ſubiecti; ſic enim acceptus habitus eſt ſpecies qualitatis, vt alibi diximus; nec etiam accipitur hic habitus pro habere aliquid, prout inter habens & rem habitam mediat aliquid per modum actionis vel paſſionis; ſic enim ſumptus habitus vnum conſtituit prædicamentum, ſcilicet vltimum, vt ſupra vidimus; ſed ſumitur hic habitus, pro habere aliquid quomodolibet alio modo. Hos autem diuerſos habendi modos qui ad hoc pertinent poſtprædicamentum reducit Ariſtoteles 5. *Metaph. textu* 28. ad quatuor Primo, inquit, dicitur aliquid rem aliquam habere, quam ſcilicet trahit ad ſuam diſpoſitionem, quomodo dicitur febris habere infirmum. Secundo dicitur aliquid aliud habere, ſicut ſubiectum habet formam, videlicet ſubiectiuè. Tertio vt continens habet contentum, quo modo dicitur vas habere aquam. Quarto dicitur aliquid aliud habere per violentiam, ſicut columna habet trabem: quibus habendi modi addit Philoſophus quintum, quo ſcilicet dicitur aliquis habere amicum.

LIBER

LIBER V.

De enunciatione, ſeu propoſitione ſuper libros Perihermenias.

CVm ſuperior prædicamentorum liber à quo exordium ſumit Ariſtotelica ſiue peripatetica doctrina ſimplicia rerum genera conſideret, ea ſcilicet diſgregando & diſcernendo, ſubindeque & de iis tractet ſecundis intentionibus, quarum notitiâ dirigitur prima mentis operatio, ſeu ſimplex obiecti apprehenſio, iam poſtulat ordo doctrinæ, vt ad enunciationem, ſeu propoſitionem diſcutiendam progrediamur, quæ ad ſecundam pertinet operationem mentis; & ideò ad libros perihermenias progredimur, in quibus ſcilicet agitur à Philoſopho de propoſitione & aliis ad ipſam ſpectantibus, quarum notitiâ dirigitur ſecunda mentis operatio; vnde & inſcribuntur libri perihermenias, ac ſi dicas; de interpretatione, quia ſcilicet propoſitio quæ in iis conſideratur tanquam proprium eorum obiectum, eſt veluti noſtra mentis interpres, cum illa ſit qua conceptus noſtros aliis aperimus & manifeſtamus. Quia verò in his libris tractari ſolet de ſignis, de nomine, verbo, oratione, & deinde de ipſa enunciatione, propterea quod ipſa propoſitio quæ hic expenditur conſtat nominibus tanquam partibus, quæ ideo termini appellantur, conſtat & verbo tanquam copulâ partes huiuſmodi vniente; oratio verò ſe habet vt genus ad illam; & inſuper hæc omnia conueniunt in ratione ſigni; quia inquam de iis tractari

ſolet in his libris, eaque ſingula tractauimus nos in introductione ad Logicam, vbi de nomine, verbo, oratione & ſignis; & inſuper quid & quotuplex ſit propoſitio & quænam eius proprietates ſufficienter ibi explicuimus, vnum tantum hic ſupereſt reſoluendum, magni tamen ponderis, & his præcipuè temporibus controuerſum; vnde ſit,

QVÆSTIO VNIC.

Vtrum propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti, ſint determinatè veræ vel falſæ.

PRæmittendum primò, quod quamuis ſub his terminis proponi ſoleat præſens difficultas, non tamen eſt ſenſus tituli, an propoſitiones quæ verè ſunt de futuro contingenti, ſiue de contingenti aliquo verè futuro ſint determinatè veræ vel falſæ: cum enim non ſit contingens verè futurum niſi per cauſam verè determinatam ad dandum illi eſſe pro futuro tempore; & ſuppoſitâ cauſâ ita determinatâ ſit tunc propoſitio de futuro omninò certa; cum ſit tunc omninò certum, quod futurum quod enunciat eſt verè futurum, ſeu determinatum ad habendum eſſe pro futuro tempore, eo quod ly determinatum ad dandum eſſe ſit correlatiuum ad ly determinatum ad habendum eſſe, conſequenter ſit, quod ſi ſenſus tituli eſſet iſte, an ſcilicet propoſitiones contradictoriæ de contingenti aliquo verè futuro ſint determinatè veræ vel falſæ, eſſet tunc difficultas ex ipſis terminis euacuata, nec niſi fruſtra controuerti poſſet. Non ergo hunc facit ſenſum titulus;

Nota.

tulus; ſed ſenſus quem facit eſt iſte: an propoſitiones contradictoriæ quæ enunciantur de aliquo contingenti pro futuro tempore, vel quæ ennuciant futuritionem & non futuritionem de contingenti, adeò vt dicatur contingens illud futurum non per determinatam futuritionis cauſam, ſed per enunciationem de futuro aut pro futuro, vtrum inquam propoſitiones illæ contradictoriæ ſint determinatè veræ vel falſæ, ſiue determinatè conformes vel difformes rei quam enunciant; itavt non tantum verificetur ſub diſiunctione & indeterminatè, quod vna vel altera debet eſſe vera, ſed præterea quod hæc præ altera vera ſit, ſitque aſſignabilis ratio quare hæc vera ſit potius quam falſa.

Affirmatiuam tenent præcipuè Moliniſtæ, hoc ſcilicet conuicti futili & puerili fundamento, quod tam verè & determinatè futurum eſt illud, quod de facto fiet, quam verè & determinatè futurum olim fuit illud quod modo fit; vnde cum id quod modo actu fit, verè & determinatè eſſet futurum, ita à pari & id quod de facto fiet, verè & determinatè eſt futurum, ac proinde propoſitio illa, Petrus peccabit, eſt determinatè vera, cum de facto euenturum ſit quod Petrus peccabit. Hoc autem fundamentum futile dixi & puerile, cum non minus vertatur in dubium & controuertatur, quam id quod fundat: Habet enim hoc fundamentum, quod tam verè & determinatè futurum eſt illud *quod de facto fiet*, quam verè & determinatè futurum olim fuit illud, quod modo fit: *Nota.* Ergo veritas propoſitionis de futuro fundatur in eo quod id quod enunciat de facto fiet, ſicut de facto fit, quod olim fuit futurum; atqui hoc eſt de quo dubitatur, & quod præcipuè controuertitur, quare de illo de quo enunciatur futuritio ſeu quod enunciatur

ciatur pro futuro tempore, dicatur potiùs *quod de facto fiet, quam quod non fiet*, cum pro illo tunc pro quo enunciantur propoſitiones illæ contradictoriæ de futuro, non ſupponatur futuritionis cauſa determinata, vt infra demonſtrabo: nec dicantur propoſitiones de futuro niſi enunciatiuè, ſeu quia enunciant pro futuro tempore, vel quod in idem redit, quia enunciant futuritionem de contingenti. Meritò ergo puerile dixi ac futile hoc affirmatiuæ ſententiæ fundamentum; vnde ad expoſitionem negatiuæ, quam omnes ſequuntur Thomiſtæ & declarationem principiorum ſuper quæ nititur.

Præmittendum ſecundò. Hæc tria eſſe apud omnes communiter recepta, ſubindéque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, putà quod *propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti eſſe non poſſunt determinatè veræ vel falſæ, nondum extante cauſa veritatis vel falſitatis*: Quod *propoſitiones contrariæ de futuro contingenti non ſunt determinatè veræ vel falſæ*: Quod *pro ſtatu poſſibilitatis rerum nihil eſt futurum*. Primò quidem receptiſſima eſt & veriſſima prima illa propoſitio, putà quod propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti eſſe non poſſunt determinatè veræ vel falſæ, nondum extante cauſâ veritatis vel falſitatis; cuius ratio eſt, quia cum ex eo quod res eſt vel non eſt, propoſitio dicatur vera vel falſa, vt dicit axioma, ex eo ſcilicet quod tunc ſolum eſt propoſitio conformis vel difformis rei quam enunciat, in quo eius conſiſtit veritas, vel falſitas, conſequenter fit quod cum res non habeat eſſe, quodcumque illud ſit, ſiue poſſibile, ſiue futurum, ſiue præſens ſeu exiſtens, niſi per cauſam, vel vt præcisè potentem producere

(quo

(quomodo tribuit eſſe poſſibile;) vel vt determinatam ad producendum (quo modo tribuit eſſe futurum;) vel vt actu producentem (quomodo tribuit rei eſſe præſentem ſeu exiſtentem) conſequenter, inquam, fit quod nec eſſe poſſit propoſitio determinatè vera vel falſa, nondum extante cauſa veritatis, vel falſitatis.

Item veriſſima eſt & receptiſſima ſecunda illa propoſitio, in qua ſcilicet dicitur quod propoſitiones contrariæ de futuro contingenti non ſunt determinatè veræ vel falſæ. Etenim propoſitiones quæ non ſunt etiam indeterminatè, ſeu ſub disjunctione veræ vel falſæ, nec ſunt à fortiori determinatè veræ vel falſæ vt per ſe patet: iam ſic eſt quod propoſitiones contrariæ de futuro contingenti non ſunt, loquendo regulariter, & vt plurimùm, etiam indeterminatè veræ vel falſæ, vt patet in his exemplis: vel Petrus amabit vel odio habebit: vel Petrus calefiet, vel frigefiet; vel Petrus ſedebit, vel Petrus ſtabit; poteſt enim fieri quod nullum ex his accidat Petro, pro tempore quo enunciantur: veriſſima igitur eſt & receptiſſima ſecunda illa propoſitio.

Demùm quantum ad tertiam propoſitionem, puta quod pro ſtatu poſſibilitatis rerum nihil eſt futurum, ratio huius eſt euidens: patet enim, ſtatum poſſibilitatis habere rationem prioris reſpectu ſtatus futuritionis, cum non valeat ſubſiſtendi conſequentia à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis: Cum igitur in priori qua tali non ſit poſterius, nihilque ſit de poſteriori qua tali, aliàs eſſet aliquid ſub eadem ratione priùs & poſterius, ſequitur euidenter, quod pro ſtatu poſſibilitatis rerum nihil ſit futurum, ſicut nec pro ſtatu futuritionis eſt aliquid præſens. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & reſolutoriæ concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO : *Propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti non ſunt determinatè veræ vel falſæ.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *non poſſunt præfatæ propoſitiones eſſe determinatè veræ vel falſæ nondum extante causâ veritatis vel falſitatis* : Ergo nec ſunt præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ. *Probatur conſequentia* : ſi eſſent præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales nondum extante causâ veritatis vel falſitatis : Ergo hoc ipſo quod non poſſunt eſſe tales nondum extante causâ veritatis vel falſitatis, nec ſunt abſolutè loquendo determinatè veræ vel falſæ. *Probatur antecedens* : non alia eſt cauſa veritatis in præfatis propoſitionibus de futuro, quam ea quæ cauſa eſt futuritionis:ſed ſi eſſent determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales nondum extante futuritionis cauſa : Ergo & eſſent tales nondum extante cauſa veritatis vel falſitatis. *Maior* eſt certiſſima : cum enim ex eo quod res eſt vel non eſt propoſitio dicatur vera vel falſa, conſequenter fit quod ex eo quod eſt cauſa futuritionis vel non futuritionis dici debeant propoſitiones de futuro veræ vel falſæ. *Probatur Minor* : cauſa futuritionis rerum eſt cauſa rei prout determinata ad dandum eſſe : ſed ſi eſſent præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales nondum extante causâ etiam primâ determinatâ ad dandum eſſe : Ergo & eſſent tales nondum extante futuritionis causâ *Maior* eſt certiſſima. Cum enim cauſa futuritionis rerum non ſit cauſa rei, prout ſolum potens producere ; ſic enim cauſare dicitur poſſibilitatem ; nec ſit etiã cauſa rei prout actu producens,ſic enim cauſare dicitur præſentiam ſiue exiſtentiam rei, ſequitur eſſe tantum poſſe eamdem rei cauſam prout determinatam ad producendum, quod quidem mediat inter ly potens producere, & ly producens, ſicut & mediat futuritio inter poſſibili

poſſibilitatem rei, & eiuſdem exiſtentium. *Probatur Minor*: ſi eſſent præfatæ propoſitiones contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales pro omni etiam rationis ſigno: ſed cauſa etiam prima non eſt determinata pro omni ſigno ad dandum eſſe contingentibus: Ergo ſi eſſent præfatæ propoſitiones contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales nondum extante cauſâ determinatâ ad dandum eſſe. *Minor* eſt certiſſima, pro ſigno enim pro quo concipiuntur neceſſaria in Deo, non ſupponitur Deus determinatus liberè ad dandum eſſe, aliàs neceſſaria non præintelligerentur liberis, quod à Theologis communiter reiicitur. *Probatur Maior*: in qua ſita eſt vis argumenti, ſi eſſent propoſitiones præfatæ contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent hoc ipſo tales pro omni ſigno pro quo eſſent propoſitiones contradictoriæ: ſed quod ſint propoſitiones contradictoriæ verificatur de illis pro omni ſigno, cum quod ſint ita contradictoriæ ſit veritas omnino immutabilis & neceſſaria: Ergo ſi eſſent præfatæ propoſitiones contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent hoc ipſo tales pro omni rationis ſigno: Ergo & eſſent tales, nondum extante cauſâ etiam primâ determinatâ ad dandum eſſe: Ergo & eſſent tales nondum extante cauſâ futuritionis: Ergo & eſſent tales nondum extante cauſâ veritatis vel falſitatis: Ergo hoc ipſo quod non poſſunt propoſitiones præfatæ eſſe determinatè veræ vel falſæ nondum extante cauſa veritatis vel falſitatis (quod eſt primum præmiſſum principium) nec ſunt hoc ipſo præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ.

Probatur 2. Ex ſecũdo præmiſſo principio: *propoſitiones contrariæ de futuro contingenti non ſunt determinatè veræ vel falſæ*: Ergo neque propoſitiones cõtradictoriæ. *Probatur conſequẽtia*: nõ addunt propoſitiones cõtradictoriæ ſuper contrarias niſi vim cõtradictionis; ſed ex vi

contradictionis non poſſunt eſſe determinatè veræ vel falſæ:Ergo hoc ipſo quod propoſitiones contrariæ de futuro contingenti non ſunt determinatè veræ vel falſæ, nec etiam ſunt determinatè veræ vel falſæ contradictoriæ.*Maior* eſt euidens. *Probatur Minor :* vis contradictionis ſaluari non poteſt ſine eo, quod ex vi contradictionis habetur : atqui ſaluatur in præfatis propoſitionibus vis contradictionis, abſque eo quod ſint determinatè veræ vel falſæ:Ergo non poſſunt ex vi contradictionis eſſe determinatè veræ vel determinatè falſæ. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor:*ſaluatur in præfatis propoſitionibus vis contradictionis etiam quantum ad veritatem & falſitatem, quamdiù ſaluatur per quod diſtinguantur ſufficienter à contrariis ; vt per ſe patet : atqui ſufficienter, diſtinguuntur à contrariis, abſque eo quod ſint determinatè veræ vel falſæ, ſed indeterminatè ſolum & ſub disjunctione,cum contrariæ nec etiam indeterminatè & ſub disjunctione ſint veræ vel falſæ, vt conceditur, & vt patet in exemplis ſupra in præmiſſis allatis:Ergo ſaluatur in præfatis propoſitionibus vis contradictionis, abſque eo quod ſint determinatè veræ vel falſæ:Ergo non ſunt præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ ex vi coutradictionis : Ergo cum non addant ſuper propoſitiones contrarias niſi vim contradictionis ; hoc ipſo quod contrariæ non ſunt determinatè veræ vel falſæ, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium)nec etiam ſunt determinatè veræ vel falſæ propoſitiones contradictoriæ.

Probatur 3.ex tertiò præmiſſo principio:*pro ſtatu poſſibilitatis rerũ nihil eſt futurum:*Ergo non ſunt propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti determinatè veræ vel falſæ:*Probatur conſequentia:*ſi eſſent præfatæ propoſitiones determinatè verę vel falſæ,daretur futurum pro ſtatu poſſibilitatis rerum : Ergo hoc ipſo quod pro tali ſtatu nihil eſt futurum, non ſunt

præfatæ

præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ, *Probatur antecedens :* non poſſunt præfatæ propoſitiones de futuro contingenti eſſe determinatè veræ, & non dari aliquid futurum: ſed ſi eſſent determinatè veræ, eſſent tales etiam pro ſtatu poſſibilitatis: Ergo ſi eſſent determinatè veræ, daretur pro ſtatu poſſibilitatis rerum aliquid futurum. *Maior* eſt euidens, cum ex eo quod res eſt vt enunciatur, dicatur propoſitio vera. *Probatur Minor* : ſi eſſent præfatæ propoſitiones contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent tales pro omni illo tunc pro quo fierent propoſitiones contradictoriæ: ſed non repugnat fieri & concipi propoſitiones contradictorias de futuro contingenti pro ſtatu poſſibilitatis rerum: Ergo ſi eſſent præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ, eſſent etiam tales pro ſtatu poſſibilitatis rerum. *Maior* eſt euidens, cum pro omni illo tunc eſſet ratio vnde ſint veræ, puta quia ſunt propoſitiones contradictoriæ, & non ſolum contrariæ. *Probatur Minor* : propoſitiones dicuntur in præſenti de futuro, hoc ipſo & per hoc præcisè, quod enunciant futuritionem; atqui non repugnat enunciari futuritionem de aliquo pro ſtatu poſſibilitatis rerum, ſicut nec repugnat enunciari exiſtentiam pro ſtatu futuritionis; ex eo ſcilicet quod licet eſſe reipſa futurum pugnet cum ſtatu poſſibilitatis, non tamen pugnat eſſe futurum enunciatiuè vt per ſe patet: Ergo non repugnat fieri propoſitiones contradictorias de futuro contingenti pro ſtatu poſſibilitatis rerum: Ergo ſi eſſent præfatæ propoſitiones contradictoriæ determinatè veræ vel falſæ, eſſent etiam veræ pro ſtatu poſſibilitatis rerum: Ergo ſi eſſent præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ, daretur pro ſtatu poſſibilitatis rerum aliquid futurum: Ergo hoc ipſo quod pro ſtatu poſſibilitatis rerum nihil eſt futurum, (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec ſunt hoc ipſo præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ. *Nota.*

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectorũ.

Obiicies primò propoſitio quæ eſt de obiecto determinato non poteſt non eſſe determinatè vera vel falſa:ſed propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti ſunt de obiecto determinato,etiam pro omni rationis ſigno. Ergo etiam pro omni rationis ſigno ſunt præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ. *Maior* patet ex terminis , cum enim dicatur obiectum propoſitionis id quod enunciat propoſitio , non poteſt conſequenter obiectum eſſe determinatum quin ſit ipſa etiam propoſitio determinatè vera vel falſa. *Probatur Minor* : obiectum ſeu id quod enunciatur in præfatis propoſitionibus non eſt futurum aut non futurum quomodocumque,ſed futurum aut non futurum pro tali temporis differentiâ ; verbi gratia pro die craſtinâ;atqui pro tali differentiâ temporis non poteſt non eſſe determinatè futurum aut determinatè non futurum : Ergo ſunt præfatæ propoſitiones de obiecto determinato. *Probatur Minor*:hoc ipſo quod pro tali differentiâ temporis non remanet indifferens ad eſſe futurum vel non futurum,debet eſſe pro tali tempore determinatè futurum vel non futurum:ſed pro tali differentia temporis pro qua enuntiatur , non remanet indifferens ad eſſe futurum vel non futurum, vt per ſe patet ; cum pro illo tempore ponatur de facto vel non ponatur : Ergo pro tali differentiâ temporis non poteſt id quod enunciatur non eſſe determinatè futurum aut non futurum.

Reſpondeo Negando Minorem,cuius quidem falſitas abundè patet ex dictis ſupra in probationibus concluſionis , præcipuè in primâ , vbi oſtenſum fuit , quod pro omni rationis ſigno non extat cauſa futuritionis, cum pro omni rationis

tionis ſigno non ſupponatur cauſa rei quæ dicitur futura (etiam loquendo de causâ primâ) determinata ad dandum eſſe pro tali temporis differentiâ, quæ tamen cauſa prout determinata eſt & dicitur abſolutè cauſa futuritionis, ad probationem verò reſpondeo primò Negando Maiorem ſi ſumatur præcisè & vt ſonat in terminis, vel Concedo ſi cum hoc ſumatur addito, puta quod obiectum in præfatis propoſitionibus eſt futurum aut non futurum pro tali temporis differentiâ *verificandum pro illo ſigno pro quo enuntiatur propoſitio:* & in hoc ſenſu intellectâ (vt intelligi debet) præfatâ maiori Nego Minorem, puta quod pro tali differentiâ temporis non poſſit non eſſe determinatè futurum vel non futurum, *verificandum tale pro omni illo ſigno pro quo enuntiatur propoſitio.* Notandum ergo & quidem ſeriò & diligenter (cũ ex hoc tota ferè pendeat reſolutio difficultatis) notandum inquam in hoc decipi aduerſarios, quod putent ſufficere ad determinatam veritatem vel falſitatem propoſitionum quod res pro tali temporis differentiâ ſit determinatè futura aut nõ futura, ex eo inquiunt, quod hoc eſt totum huiuſmodi propoſitionum obiectum, ſeu id totum quod per illas enunciatur: in hoc inquam decipiuntur, non aduertentes quod cum illud enuntietur futurum pro tali temporis differentiâ ab eo tempore quo fit & enunciatur propoſitio, non ſufficit perconſequens ad determinationem obiecti enunciati per propoſitionem quod illud futurum ſit aut non futurum determinatè pro tali temporis differentia, ſed præterea requiritur quod ſit futurum aut non futurum determinatè pro tali temporis differentia, & ſimul verificandum tale ab eo tempore, ab illo tunc, ab illo ſigno pro quo & in quo fit propoſitio, cum, vt dictum fuit, ita enuncietur futurum ab eo tempore ſiue ab eo ſigno in quo fit propoſitio.

Cum igitur res illa, licet ſit futura determina-

tè,vel non futura pro illa temporis differentiâ, ex eo ſcilicet quod pro illâ ſupponitur cauſa determinata ad dandum eſſe, non tamen ſit futura determinatè vel non futura, verificanda talis ab eo tempore, ſiue ab eo ſigno in quo fit & enunciatur propoſitio,vt etiã concedunt aduerſarij, aut certè coguntur concedere,ſed ſolũ ab eo tempore & ab illo ſigno in quo incipit cauſa eſſe determinata, conſequenter fit quod obiectum huiuſmodi propoſitionum, ſeu id totum quod per illas enunciatur non ſit determinatum pro omni ſigno, nec conſequenter quod pro omni ſigno pro quo fiunt huiuſmodi propoſitiones,ſint determinatè veræ vel falſæ.

Inſtabis:Ideò ergo non ſunt præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ pro omni ſigno,quia futuritionis cauſa non ſupponitur pro omni ſigno determinata: ſed quòd ſit cauſa ita determinata hoc non requiritur ad determinatam propoſitionẽ de futuro: Ergo falſum eſt quod nõ ſint pręfatę propoſitiones determinatè veræ vel falſæ pro omni ſigno. *Probatur Minor:* propoſitiones iſtæ, cauſa ſe determinabit,cauſa non ſe determinabit,ſunt propoſitiones de futuro;ſed non poteſt requiri determinata cauſa, vt fiant determinatæ:Ergo ad determinatã propoſitionem de futuro non requiritur quod ſit cauſa determinata. *Probatur Minor:* non poteſt prærequiri cauſa determinata ad ſeipſam vt determinandam:ſed ſi ad præfatas duas propoſitiones prout determinatas prærequireretur cauſa determinata, prærequireretur determinata cauſa ad ſeipſam vt determinandam;cum præfatæ duæ propoſitiones ſint de cauſa determinandâ,vt patet ex terminis:Ergo non poteſt requiri determinata cauſa, vt fiant propoſitiones de futuro contingenti determinatæ.

Reſpondeo Negando Minorem:ad cuius probationem nego ſimiliter minorem:Quod enim cauſa ſit potiùs ſe determinatura, quam non ſe determinatura, vel è contra, cum hoc non-ha-

beat

beat ex ſe & ab intrinſeco, aliàs non contingenter ſed de neceſſitate eſſet potiùs ſe determinatura, quam non ſe determinatura: debet hoc conſequenter habere ratione alicuius cauſæ extrinſecæ, quæ quidem non alia in hoc caſu aſſignari poteſt quam prima cauſa: iam ſic eſt quod prima cauſa non poteſt eſſe cauſa, quod cauſa ſecunda de quâ eſt ſermo ſit potiùs ſe determinatura, quam non ſe determinatura, vel è contra, quamdiu ſe habet ad hoc indifferenter, nec ſupponitur determinata: Cum ab indifferenti vt tali nihil exeat determinatum, nec exire poſſit, ſicut nec ex calido vt tali exire poteſt frigidum: Ergo falſum eſt quod non præréquiratur determinata cauſa, ad hoc vt præfatæ duæ propoſitiones de futuro, puta: *cauſa ſe determinabit: cauſa non ſe determinabit*, fiant & ſint determinatæ, ſeu determinatè veræ vel falſæ.

Ad vltimum verò reſpondeo primò Negando Minorem; cum enim cauſa quæ prærequiritur determinata ſupponat pro causâ primâ; & cauſa quæ ſupponitur determinanda ſupponat pro causâ ſecundâ conſequenter fit, quod quamuis requiratur determinata cauſa ad veritatem huius propoſitionis: *Cauſa ſe determinabit*, non propterea ſequatur quod prærequiratur determinata cauſa ad ſeipſam vt determinandam. Vel reſpondeo ſecundò diſtinguendo Maiorem ſic: non poteſt prærequiri determinata cauſa ad ſeipſam determinandam, ſi ſermo ſit de causâ determinatâ formaliter, & formaliter determinandâ Concedo; ſi autem ſermo ſit de causâ ſolum virtualiter determinatâ, & de eadem vt formaliter determinandâ Nego: nec enim eſt inconueniens, quod aliquid vt virtualiter tale prærequiratur ad ſeipſum vt formaliter tale: Iam ſic eſt, quod quamuis ad præfatas duas propoſitiones prout determinatas, *cauſa ſe determinabat, cauſa non ſe determinabit*, prærequireretur cau-

ſa etiam ſecunda determinata, ſolum tamen prærequireretur vt determinata virtualiter, cum ad hoc ſufficiat quod ſit determinata in causâ prima & ex vi determinationis cauſæ primæ, quod eſt eſſe virtualiter determinatum: Ergo reputari non debet tanquam abſurdum, quod requiratur cauſa etiam ſecunda determinata ad verificationem & determinationem harum propoſitionum: *Cauſa ſe determinabit, cauſa non ſe determinabit.*

Vrgebis: Non tantum de causâ ſecundâ, ſed etiam de causâ primâ fieri poteſt hoc contradictorium de futuro: *ſe determinabit, non ſe determinabit*; atqui ad veritatem huius determinatam nulla poteſt tunc prærequiri cauſa determinata, nec virtualiter, nec formaliter: Ergo fieri poſſunt propoſitiones contradictoriæ de futuro, ad quarum veritatem determinatam nulla prærequiratur determinata cauſa. *Minor* eſt certiſſima: cùm enim hoc ipſo quod de causâ primâ dicitur: *ſe determinabit, non ſe determinabit*, ipſa non ſupponatur tunc determinata, nec alia dari poſſit ante illam determinata, conſequenter ſit quod ad verificationem & determinationem huius contradictorij nulla poſſit requiri determinata cauſa. *Probatur Maior:* de cauſa quæ non ſupponitur pro omni ſigno determinata, poteſt hoc fieri contradictorium de futuro: *ſe determinabit, non ſe determinabit*: ſed cauſa prima non ſupponitur pro omni ſigno determinata; cum non niſi liberè ſit determinata, & ſignum liberorum non ſit primum quod intelligitur ſignum: Ergo non tantum de causâ ſecunda, ſed etiam de causâ primâ fieri poteſt hoc contradictorium de futuro: *ſe determinabit, non ſe determinabit.*

Reſpondeo Negando Maiorem: vt enim notat Diuus Thomas actus liber puta determinatio-

minatio ad effectus ad extra non concipitur in Deo vt egreſſurus, ſed vt egrediens: ſicut à cauſa agente in actu ſecundo, & ſub ratione principij actualis non concipitur effectus egreſſurus, ſed actu egrediens.: vnde ſicut principium actuale operationis in nobis, licet ſit prius operatione prioritate naturæ & inſtantis *à quo*, non tamen propterea operatio eſt aut concipi poteſt vt futura reſpectu illius, quia ſcilicet talem habet cum illo ſimultatem exiſtentiæ, vt non detur inſtans aut ſignum *in quo* ſit principium actuale, & non ſit operatio; (non enim prioritas *à quo* eſt prioritas durationis & exiſtentiæ, ſed cauſalitatis tantum & naturæ:) Ita ſimiliter cum determinatio libera in Deo ſit tantum poſterior neceſſariis ſecundum inſtans *à quo*, & non ſecundum inſtans & ſignum *in quo*; cum pro omni inſtanti in quo exiſtunt neceſſaria, exiſtat etiam determinatio illa libera Dei, aliàs non eſſet Deus actus purus, conſequenter ſit quod reſpectu talis determinationis fieri non poſſint in veritate & cum fundamento propoſitiones de futuro; nec conſequenter cōtradictorium illud: *cauſa prima ſe determinabit; cauſa prima non ſe determinabit*: ad probationem verò Diſtinguo Maiorem: de cauſa quæ non ſupponitur pro omni ſigno determinata poteſt hoc fieri contradictorium de futuro: ſe determinabit: non ſe determinabit, ſi non ſupponatur determinata pro omni inſtanti & ſigno reali Concedo: ſi autem ſignum pro quo ſupponitur non determinata ſit tantum ſignum rationis vt in præſenti contingit: Nego.

Cuius quidem diſtinctionis ratio eſt, quia cum inſtans & ſignum realę ſit inſtans & ſignum exiſtentiæ, & durationis, hoc ipſo perconſequens quod aliquid eſt determinatum pro omni ſigno & inſtanti reali, eſt etiam quantum ad determinationem ſemper exiſtens & ſemper durans; adeoque & omnem exclu-

dens futuritionem quantum ad illam ; è contra vero cum ſigna rationis non multiplicentur penes exiſtere & non exiſtere , ſed penès ſolum cauſalitatem , ſiue cum non eſſe pro aliquo ſigno rationis , hoc non propterea ſignificet poſterioritatem in exiſtendo , ſed verificetur per hóc præcisè quod vnum eſt alio poſterius poſterioritate cauſalitatis , aut quaſi cauſalitatis ; ex hoc namque ſufficiens habet ipſa ratio fundamentum ad diſtinguenda varia ſigna,& ad intelligendum pro vno ſigno prius,& pro altero ſigno poſterius,conſequẽter fitquod cum omnimoda ſtet ſimultas in exiſtendo cum præfata prioritate & poſterioritate , vt patet in eſſentiâ & proprietatibus , inter quas eſt omnimoda ſimultas exiſtentiæ,quamuis eſſentia ſit præfato modo prior,& omnis excludatur futuritio vnius reſpectu alterius , conſequenter inquam fit, quod quamuis præfata Dei determinatio non intelligatur pro omni ſigno rationis, ſiue pro ſigno pro quo intelliguntur in Deo neceſſaria, non tamen propterea dici debeat futura reſpectu illorũ, nec perconſequens ſequitur quod poſſit iſtud verificari contradictorium de futuro:Deus ſiue cauſa prima ſe determinabit: Deus ſiue cauſa prima non ſe determinabit.

Obiicies ſecundò: quod reperitur verum ex eo etiam capite ex quo falſum reputatur, non poteſt non admitti vt verum:ſed quod ſint præfatæ propoſitiones de futuro contingenti determinatè veræ vel falſæ , reperitur hoc verum ex eo etiam capite ex quo falſum reputatur : Ergo non poteſt tale quid non admitti vt verũ. *Probatur Minor.* ideo reputatur falsũ,quod ſint præfatæ propoſitiones de futuro veræ vel falſæ,quia pro ſigno antecedenti decretum pro quo fieri poſſunt , nihil eſt futurum : atqui ex hoc ipſo verificatur quod ſint præfatæ propoſitiones determinatè veræ vel falſæ:Ergo reperitur hoc verũ ex eo etiã capite ex quo falsũ reputatur. *Probatur Minor*:propoſitio vera eſt quæ

eſt

eſt conformis rei enunciatæ: ſed hoc ipſo quod in ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum propoſitio negatiua ſeu quæ futuritionem negat eſt pro illo ſigno conformis rei enunciatæ; eum enunciet non futurum quod pro tali ſigno non eſt futurum: Ergo hoc ipſo quod pro ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum, habetur ex hoc ipſo, quod præfatæ propoſitiones ſint determinatè veræ vel falſæ. *Nota,*

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti : ad tertium verò in quo ſita eſt difficultas nego ſimiliter minorem. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter quod ad hoc vt illæ propoſitiones negatiuæ de futuro contingenti, quales ſunt. *Petrus non curret, Petrus non diſputabit*, ſint conformes rei per illas enunciatæ, debet diſputatio, v.g. ita & taliter non eſſe futura, vt ſit etiam non futura, ſiue non tantum debet non eſſe futura, quia eſt indifferens ad futuritionem & non futuritionem, ſed reuera debet eſſe talis quia negat & excludit futuritionem; talis namque eſt ſenſus huius propoſitionis negatiuæ : *Petrus non diſputabit :* iam ſic eſt, quod ex eo quod in ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum, verificatur quidem quod in tali ſigno diſputatio Petri non ſit futura, ſiue quod nondum ſit futura, non tamen propterea verificatur, quod ſit non futura ſeu negans & excludens futuritionem: Ergo ex eo quod pro ſigno antecedenti decretum nihil ſit futurum, non propterea præfata propoſitio negatiua: *Petrus non diſputabit*, eſt determinatè vera, cum ſenſus huius ſit quod diſputatio ſit nō futura & excludens futuritionem, & non tantum quod nondum ſit futura. *Nota.*

Inſtabis : hoc ipſo quod pro ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum eſt omnino falſum quod ſit aliquid determinatè futurum : atqui vna ex præfatis propoſitionibus contradictoriis affirmat aliquid determinatè eſſe futurum : Ergo hoc ipſo quod pro ſigno antecedenti

denti decretum nihil eſt futurum, affirmatiua ex præfatis propoſitionibus eſt determinatè & omnino falſa: atqui extante vnâ ex propoſitionibus contradictoriis determinatè falſa, eſt altera determinatè vera: Ergo hoc ipſo quod in ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum, negatiua propoſitio eſt determinatè vera, quod eſt quod negat præcedens ſolutio.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: hoc ipſo quod in ſigno antecedenti decretum nihil eſt futurum, eſt omnino falſum, quod ſit aliquid futurum pro tali ſigno, Concedo: quod ſit aliquid futurum loquēdo abſolutè, id eſt, ſiue pro tali, ſiue pro alio ſigno Nego. Cuius ratio eſt euidens: ſicut enim ſignum antecedens decretum non obſtat nec impedit, quin in ſigno ſubſequenti poſſit eſſe decretum, ita & quod nihil ſit futurum in ſigno anteced nti decretum non debet impedire quin pro alio ſigno, ſubindeque & abſolutè loquendo poſſit eſſe futurum; vnde cum ſenſus præfatæ propoſitionis affirmatiuæ non ſit, quod res, v. g. diſputatio ſit futura pro tali ſigno antecedenti decretum, ſed ſolum quod res ſit futura abſolutè loquendo, id eſt, pro aliquo ſigno, quodcumque illud ſit, conſequenter fit quod quamuis nihil ſit futurum in ſigno antecedenti decretum, non propterea ſequitur quod propoſitio affirmatiua de futuro, & quæ enunciatur in tali ſigno ſit iuxta ſenſum quem facit, omnino & determinatè falſa. *Nota.*

Obiicies 3. eſſe propoſitiones determinatè veras vel falſas, eſt hanc nominatim eſſe veram & illam falſam: ſed hoc ipſo quod ſunt contradictoriæ debet hæc nominatim eſſe vera, & illa falſa etiam in ſigno antecedenti decretum: Ergo hoc ipſo quod ſunt contradictoriæ eſſe debent determinatè veræ vel falſæ, etiam pro ſigno antecedenti decretum. *Probatur Minor*: hoc ipſo quod ex propoſitionibus contradictoriis vna eſt vera & altera falſa, hoc ipſo

etiam

etiam & hæc nominatim debet eſſe vera & illa falſa: atqui ex vi contradictionis vna eſt vera & altera falſa, etiam pro omni ſigno: Ergo etiã pro omni ſigno debet hæc nominatim eſſe vera & illa falſa, hoc ipſo quod ſunt cõtradictoriæ. *Minor* concedi ſolet & ex ſe patet; cũ enim ex vi contradictionis non poſſint eſſe ambæ ſimul veræ, vel ambæ falſæ, vna per conſequens habet eſſe vera, & altera falſa; & quidem pro omni ſigno, cum pro omni ſigno verificetur quod non poſſunt eſſe ambæ veræ, & ambæ falſæ. *Probatur Maior*: hæc dicitur vera propoſitio & illa falſa, hoc ipſo quod datur huius veritas, & falſitas illius: ſed datur huius veritas & falſitas illius, hoc ipſo quod datur veritas vnius & falſitas alterius; aliàs quando hæc propoſitio fieret vera, daretur duplex veritas, ſicut & duplex falſitas, veritas ſcilicet qua hæc eſſet vera, & non illa, & veritas, qua vna eſſet vera & non altera: Ergo hoc ipſo quod ex propoſitionibus contradictoriis vna eſt vera & altera falſa, hoc ipſo etiam & hæc nominatim debet eſſe vera & illa falſa.

Reſpondeo negando minorem: quod enim hæc materialiter & in indiuiduo ſit vera propoſitio præ aliâ, hoc non prouenit ex contradictione: ſed vel ex materiâ, vt in propoſitionibus neceſſariis, vel ex determinatione præſentialitatis aut præteritionis; vt in propoſitionibus de præſenti & præterito; aut ex determinatione cauſarum vt in propoſitionibus de futuro contingenti: vnde antecedenter ad decretum, quod quidem eſt determinatio cauſæ primæ, & virtualiter ſeu illatiuè determinatio cauſæ ſecundæ, dici non poteſt quod hæc nominatim ſit vera & illa falſa. Ad probationem vero Nego Minorem vt in terminis ſonat, & vt intelligenda venit in argumento: non enim petit vis contradictionis, quod vna pro omni ſigno ſit vera & altera falſa, ſed ſolum exigit quod quando vna erit vera, altera ſit falſa, vel quod in idem redit,

redit, exigit ſolum quod ſi vna ſit vera, ſit altera falſa, quod quidem patet; ex eo quod ad contradictionem ſaluandam ſufficit quod ambæ non poſſint eſſe ſimul veræ vel ſimul falſæ, ad differentiam contrariarum propoſitionum in quibus poteſt hoc reperiri.

Iam ſic eſt quod nuſquam ambæ erunt ſimul veræ, vel ſimul falſæ, quamdiù verificabitur, quod quando vna erit vera, altera erit falſa: Ergo hoc ſolum exigit vis contradictionis, non autem quod vna de facto ſit vera pro omni ſigno & altera falſa. Vnde ad hoc quod dicit arguens, quod hoc concedi ſolet, reſpondeo quod vel conceditur in ſenſu ibi expoſito vel certè malè conceditur, vt ibidem probatum fuit; adeoque non propterea cogimur dicere quod quando hæc propoſitio ſit deinde vera, & illa falſa, ſit & detur tunc duplex veritas & duplex falſitas, veritas ſcilicet qua hæc eſt vera & non illa, & veritas qua vna eſt vera & non altera, cum iuxta reſponſionem non ſupponatur vna vera & altera falſa, niſi quando & hæc ſit vera & illa falſa.

Inſtabis: quando ex duabus contradictoriis propoſitionibus ſit vna propoſitio diſiunctiua, illa eſt actu vera etiam pro omni ſigno; eſt enim actu verum dicere pro omni ſigno: *Petrus peccabit, vel non peccabit*: ſed actualis illa veritas propoſitionis diſiunctiuæ prouenire non poteſt niſi ex actuali veritate vnius vel alterius ex partibus: Ergo ex duabus propoſitionibus contradictoriis debet eſſe vna pro omni ſigno actu vera, & altera falſa, quod eſt quod negat præfata reſponſio.

Reſpondeo negando minorem: etenim ad actualem veritatem propoſitionis diſiunctiuæ ſufficit incompoſſibilitas partium ſecundum veritatem aut falſitatem, id eſt, quod duæ eius partes eſſe non poſſint ambæ veræ vel ambæ falſæ; vnde cum ad hoc minimè requiratur quod vna pars ſit actu vera & altera falſa, ſed ſufficiat,

ſufficiat, quod quando vna erit vera, altera debeat eſſe falſa, conſequenter fit, quod ex actuali veritate propoſitionis diſiunctiuæ pro omni ſigno, non propterea ſequatur pro omni ſigno actualis veritas vnius ex partibus, & falſitas alterius; ſicut nec ſequitur quod aliqua ex partibus ſit neceſſaria, quantumuis præfata propoſitio diſiunctiua hoc ipſo quod conflata ex partibus ita compoſſibilibus ſit omnino neceſſaria.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo S. Doctorem omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem ex tribus omnino apertè & euidenter colligo, primo ex iis quæ habet ſuper librum 1. *de interpretatione cap.* 8. vbi exponens hæc verba Ariſtotelis: *in iis igitur quæ ſunt & fuerunt neceſſe eſt affirmationem vel negationem veram vel falſam eſſe: in ſingularibus autem atque futuris non ſimiliter ſe ſe res habet*: hæc inquam exponens S. Doctor ſic habet: *in præteritis & præſentibus neceſſe eſt, quod altera oppoſitarum determinatè ſit vera & altera falſa in quacumque materia: ſed in ſingularibus quæ ſunt de futuro, hoc non eſt neceſſe quod vna ſit determinatè vera & altera falſa: & hoc quidem dicitur quantum ad materiam contingentem.* Hæc diuus Thomas, quibus, vt patet nihil expreſſius afferri poteſt in fauorem præfatæ ſententiæ.

Secundò hoc colligo ex his quæ habet S. Doctor *lib.* 1. *ſentent. diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 2. vbi ſic diſcurrit: *futurum contingens non eſt determinatè verum antequam fiat, quia non habet cauſas determinatas.* Hæc ille ex quibus argumentor ſic.

Intantum ex D. Thoma futurum contingens

eſt

eſt determinatè futurum, ſiue determinatè verum, inquantum cauſas, habet determinatas: ſed propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti hoc ipſo quod tales non ſupponunt cauſas determinatas: Ergo hoc ipſo quod tales non ſunt ex D. Thoma determinatè veræ vel falſæ. *Probatur Minor:* propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti enunciantur tales pro omni ſigno imaginabili, ſiue pro ſigno etiam antecedenti decretum, cum pro omni ſigno verificetur de illis contradictio: ſed pro ſigno antecedenti decretum non ſunt cauſæ futuri determinatæ vt per ſe patet, & vt ex dictis ſupra colligitur: Ergo propoſitiones contradictoriæ de futuro contingenti hoc ipſo quod tales non ſupponunt cauſas futuri determinatas,

Tertiò tandem id colligo *ex lect. 13. ſuper c. 8. perhiermenias*, vbi cum Philoſopho ſic diſcurrit S Doctor. *Si ſemper ponitur aliquid eſſe præſens vel futurum, non poteſt non eſſe quin illud ſit præſens vel futurum: ſed quod non poteſt non eſſe, idem ſignificat ac quod eſt impoſſibile non eſſe: quod autem impoſſibile eſt non eſſe, neceſſe eſt eſſe:* Hæc ille, ex quibus ſubſumo ſic: atqui iuxta principia aduerſariorum determinata veritas & futuritio conuenit contingentibus pro ſemper & pro omni ſigno rationis imaginabili, cum conueniat ex natura & vi oppoſitionis contradictoriæ quæ habet vim in omni ſigno imaginabili: Ergo ſi locum haberet aduerſa ſententia ita neceſſe eſſet quod eſſet futurum contingens, iuxta doctrinam præfatam S Doctoris, quod eſſet impoſſibile illud non eſſe futurum; ſubindeque qui ſe libertatis patronos profitentur aduerſarij, ſunt in hac materia (quæ quidem eſt quaſi aliarum fundamentum) eiuſdem libertatis deſtructores & peremptores.

LIBER

LIBER VI.

De demonſtratione, in duos libros poſteriorum.

QVia demonſtratio quæ inter logicalia opera primum & præcipuum tenet locum, vtpote quæ diſcurrentem efficit certum de ſuo diſcurſu tum ex parte formæ, tum etiam ex parte materiæ, quia inquam non tantum includit bonitatem conſequentiæ ſeu formam ſyllogiſticam, de qua propterea egit Philoſophus in parte prioriſticâ, ſiue in duobus libris priorum, noſque in introductione ad Logicam, ſed etiam includit veritatem, & perſeitatem præmiſſarum, ita quod debeant præmiſſæ ex quibus ſuas deducit conſequentias eſſe neceſſariæ propoſitiones, & factæ in modis dicendi per ſe, de his propterea agit Ariſtoteles in duobus libris poſteriorum, quos ideo appellat de poſteriori reſolutione, in quorum primo, qui in 27. diuiditur capita, vſque ad caput 23. agit de demonſtratione, eiuſque diuiſionibus; à capite vero 23. vſque ad 27. agit de ſcientia quæ eſt demonſtrationis effectus. & explicat à quo deſumatur vnitas & diuerſitas formalis ſcientiarum, nec non & in quo ſcientia differat ab opinione; aſſeritque opinionem & ſcientiam circa idem in eodem ſubiecto eſſe ſimul incompatibilem. In ſecundo autem libro poſteriorum, qui octodecim continet capita agit Ariſtoteles de mediis & principiis demonſtrationis.: & quidem in prioribus ſeptemdecim capitibus agit de definitione; in vltimo vero de primis principiis & habitu primorum principiorum.

rum. Pro his ergo & clare & breuiter exponendis ſit.

QVÆSTIO I.

Vbi de primò ſciendis circa demonſtrationem.

SCiendum 1. ex demonſtrationibus aliam vocari demonſtrationem ad ſenſum, quæ ſcilicet procedit à rei alicuius certâ & euidenti experientiâ, alia autem eſt de qua maximè agit Ariſtoteles in his libris poſteriorum, quæque idcircò appellatur poſterioriſtica, & generans ſcientiam ſtrictè ſumptam qualis in iiſdem libris deſcribitur; poteſtque in communi definiri, ſyllogiſmus conſtans ex præmiſſis certis, euidentibus & neceſſariis; aut ſyllogiſmus generans ſcientiam. At ex eodem Ariſtotele.

Sciendum 2. huiuſmodi demonſtrationem eſſe duplicem; alteram, quam vocat demonſtrationem *propter quid*, quæ ſcilicet procedit à causâ proximâ: alteram verò quam vocat demonſtrationem *quia*, quæ procedit ab effectu, vel etiam à causâ remotâ, vtramque autem vt magis explicem iuxta mẽtem ipſius Ariſtotelis.

Siendum 3. demonſtrationem propter quid eſſe ſyllogiſmum conſtantem ex præmiſſis veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus, cauſiſque concluſionis: dicitur autem primò præmiſſas eſſe debere veras; alioquin de falſo daretur ſcientia, quod repugnat. Neque dicas quod ex falſo poteſt etiam inferri vera concluſio, vt dum dicitur homo eſt lapis: Ergo eſt ſubſtantia: ad hoc enim reſpondetur ita quidem interdum ſequi ex falſo verum vi formæ; ſed poſtulat præterea demonſtratio, vt concluſio ex præmiſſis ſequatur etiam vi materiæ, vt ſic ei non poſſit ſubeſſe falſum,

qua

qua ratione verum non ſequitur niſi verum: dicitur ſecundo conſtare demonſtratio ex præmiſſis primis, id eſt primo veris, quia ſcilicet debent eſſe propoſitiones per ſe notæ, id eſt quarum veritas pateat ex ſola terminorum intelligentiâ, ita vt nullo alio medio probari ſeu demonſtrari poſſint aut debeant, qua de causâ dicuntur & immediatæ & indemonſtrabiles, cuiuſmodi ſunt prima principia, verbi gratia, rem aliquam non poſſe ſimul eſſe & non eſſe: quanquam neceſſe non ſit vt præmiſſæ demonſtrationis ſint formaliter primæ, ſatis enim eſt vt ſint virtualiter primæ & immediatæ,eo ſenſu,quod iam ſint demonſtranti euidenter notæ & demonſtratæ per alias priores & immediatas;alioquin niſi hoc pacto ſupponerentur notæ,cognitionem ſcientificam generare non poſſent quantum vero ad alias particulas, puta quod ſint cauſæ concluſionis, priores, & neceſſariæ.

Sciendum 4. dici præmiſſas demonſtrationis cauſas concluſionis,non modo in cognoſcendo, cum ad ipſius cognitionem concurrant; ſed etiam eſſe debent cauſæ illius in eſſendo, quia ſcil. inferunt effectum per cauſam proximam, aut proprietates per eſſentiam quam continent. Sic Aſtrologus demonſtrat lunam deficere,quia terra eſt inter ipſam & ſolem iuterpoſita; hæc enim eſt eclipſis cauſa proxima.Sic Phyſicus demonſtrat hominem eſse diſciplinæ capacem, quia eſt rationis particeps, aut eſse riſibilem, quia eſt rationalis. Porrò cauſas illas in eſsendo eſse debere etiam neceſsarias inde patet, quia demonſtratio debet eſse de obiecto neceſſario, ſeu quod aliter eſse non poſſit,cum ſciẽtiam de illo generet,quæ eſt notitia de illo omnino certa & inuariabilis.Item inde conſequẽs eſt,vt præmiſsę illæ dicantur priores,quia cauſa de ſe prior eſt effectu: Item dicuntur & notiores, vel quia cauſa ex rei naturâ eſt notior effectu, quamuis per accidens & quoad nos effe-

ctus ſint notiores ſuis cauſis; vel certè quia debent à fortiori eſse notæ, cum inferant concluſionem : addo quod cum ſyllogiſmus omnis ſit proceſsus à noto ad ignotum, debent præmiſsæ vt ſic & ſub ratione præmiſsæ eſse notiores concluſione quam inferunt, an verò cauſa quælibet veniat intelligenda per hanc particulam: *cauſa concluſionis.*

Sciendum 5. nullam eſse ex quatuor cauſis quæ non poſſit eſse medium demonſtrationis, ſubindeque & eius ingredi præmiſſas, patet de cauſa efficiente, vbi demonſtratur lunaris eclipſis per interpoſitionem terræ inter ſolem & ipſam lunam. Patet etiam de cauſâ finali, cum docent homini tenendam eſſe virtutis viam, quia creatus eſt propter cœleſtem beatitudinem, quæ ſolùm hac ratione obtinetur. Ita per cauſam materialem probant demonſtratiuè eſse hominem animal corruptibile, quia conſtat ex quatuor elementis. Ac denique forma & eſsentia ſeu definitio eſt medium huiuſmodi demonſtrationis, vbi oſtendenda eſt proprietas de ſubiecto aliquo; vt ſi probas hominem eſse admiratiuum, aut riſibilem, quia eſt animal rationale. Nec dicas, animal rationale idem eſt ac homo: Ergo qui probat hominem eſse riſibilem, quia eſt animal rationale, idem facit, ac ſi diceret hominem eſse riſibilem, quia eſt homo, & ſic in iſto caſu peteretur principium, probareturque idem per idem: ad hoc enim reſpondetur non eſse idem, cum non ſupponat pro eodem niſi vt alio modo & clarius cognito.

Sciendum 6. demonſtrationem *quia* eſse ſyllogiſmum certum & euidentem ab effectu, vel à cauſâ remotâ. Sic enim ab effectu probant, v.g. lunam eſse rotundam, quia paulatim & circulariter illuminatur. Sic autem per cauſam remotam probant lapidem non reſpirare quia non eſt animal. Alioquin per cauſam proximam iuxta primum demonſtrationis genus docerent

non

non reſpirare, quia pulmones non habet. Addo quod etiam ratio animalis vt ſic non eſt adæquata cauſa reſpirationis: nam & multa animalia, quia pulmone carent non reſpirant.

Sciendum 7. demonſtrationem omnem propter quid vulgò etiam appellari demonſtrationem à priori, cum fiat per cauſam; demonſtratio autem quia procedẽs ex effectu vocatur demonſtratio à poſteriori: Alioquin demonſtratio quia procedens per cauſam remotam debet dici à priori, ac proinde non omnis demonſtratio quia eſt à poſteriori, perfectior autem ex ſuo genere eſt demonſtratio à priori, quamobrem vocari ſolet potiſſima: quanquam demonſtratio à poſteriori interdum ratione materiæ perfectior eſt, vt demonſtratio de exiſtentiâ diuinâ. Cuiuſmodi vocari etiam ſolet demonſtratio à ſigno, quia effectus oſtendit cauſæ exiſtentiam, tum & eius perfectiones.

Sciendum 8. quod prædicatum vniuerſale, ex quo conſtant vt plurimum propoſitiones in demonſtrationibus, definitur ab Ariſtotele in hoc primo libro *cap.* 4 id quod dicitur de omni, per ſe, & ſecundum quod ipſum. Pro cuius explicatione eſt aduertendum, quod hæc tria de omni, per ſe, & ſecundum quod ipſum, habent ſe tanquam ſuperius & inferius, omnis enim propoſitio quæ eſt de prædicato ſecũdum quod ipſum, eſt de prædicato per ſe, & omnis quæ eſt de prædicato per ſe, eſt etiam de omni, non tamen omnis propoſitio quæ eſt de omni eſt de per ſe, nec omnis quæ eſt de per ſe, eſt de prædicato ſecundum quod ipſum: porrò tria hæc iuxta præfatam definitionem requiruntur ad prædicatum vniuerſale vt in præſenti ſumitur; primum eſt, quod ſit de omni, quod quidem reperitur, quando nihil ſubſumitur ſub ſubiecto, de quo vere & ſemper non dicatur prædicatum, defectu cuius riſibile non eſt prędicatum vniuerſale reſpectu animalis. Secundũ eſt quod ſit per ſe, defectu cuius album non eſt prædicatum

catum vniuerſale reſpectu niuis, quia licet ſit de omni, ſolum tamen conuenit contingenter niui, nec eſt in modo dicendi ſeu prædicandi per ſe, cum nec dicatur ſeu prædiçetur vt definitio aut pars definitionis, nec etiam vt paſſio de ſuo ſubiecto qui quidem duo dicendi modi, ſunt modi per ſe prædicandi. Tertium tandem eſt quod conueniat ſubiecto ſecundum quod ipſum, id eſt, ſecundum quod tale eſt ſeu conuertibiliter; defectu cuius ſenſibile non eſt prædicatum vniuerſale reſpectu hominis, quia licet ſit prædicatum de omni & per ſe, non tamen conuenit illi ſecundum quod ipſum, cum non conueniat ſenſibile homini ſecundum quod eſt homo, ſed ſecundum quod eſt animal ſubindeque nec dicatur conuertibiliter cum homine.

Sciendum 9. omnem doctrinam omnemque diſciplinam quæ quidem mediâ demonſtratione habetur, fieri ex præcedente cognitione, neque enim poteſt quidquam per demonſtrationem concludi, niſi prius ſciatur de re ipsâ *quid nominis*; vt ſi quid velimus probare de homine, priùs oportet cognoſcere quid illo nomine hominis intelligatur. Item oportet & de re præcognoſcere, an ſit vel actu vel potentia: fruſtra enim & ridiculè quis demonſtraret proprietates rei falſæ diſputaretque de *blictri*, vbi tamē paſſio ſeu proprietas inquiritur de aliquo ſubiecto nō prærequiritur illius præcognitio, an ſit, quia illud fruſtrà præcognoſceretur ante demonſtrationem, quod per illam indagatur, denique debet interdum præcognoſci *quid rei ſit*, vt quando probamus proprietates ipſius ſubiecti.

Sciendum vltimò, demonſtrationem quamtumuis perfectiſſimam, non eſſe tamen cuilibet demonſtrationem, vixque interdum aliis apparere diſcurſum probabilem, vt patet quotidianâ experientiâ; illudque oritur, vel ex defectu ingenij; quod vim alicuius demonſtrationis ſatis non capiant: vel

ex

ex defectu ſufficientis eruditionis & ſtudij; ruſticus enim demonſtrationem phyſicam de exiſtentiâ materiæ primæ vix comprehendet. Item oritur ſæpè ex parte voluntatis, quando quis ita pertinaciter adhæret contrariæ ſententiæ, vt aperire oculos mentis luci etiam clariſſimæ abnuat; ſatiſque habeat ſi ſpecie aliquâ probabilitatis vel leuiſſimæ, doctrinam ab omnibus receptam poſſit eludere; quod quidem contingit vt plurimum iis hominibus, qui ex aliquo animi faſtu volunt videri aliis acutiores, aut ſapientiores. Quo pacto impij non pauci conantur traducere demonſtrationes eas omnes, quibus aut animarum noſtrarum immortalitas, aut Dei exiſtentia vulgò confirmatur. Sic etiam hæretici motiuis credibilitatis tam multis & euidentiæ rationum, quibus ſuadetur religionis veritas aſſentiri nolunt.

QVÆSTIO II.

Vtrum ex aſſenſu præmiſſarum neceſſitetur intellectus etiam quoad exercitium ad aſſenſum concluſionis demonſtratæ.

PRæmittendum primò, neceſſitari haud dubiè intellectum quoad ſpecificationem ex ipſo præmiſſarum aſſenſu ad ipſum aſſenſum concluſionis eliciendum; ita vt ſuppoſito præmiſſarum aſſenſu non poſſit duos diuerſæ ſpeciei actus circa concluſionem elicere indifferenter, aſſenſum ſcilicet vel diſſenſum; ſed taliter determinetur ad hunc ſpecie actum; putà ad aſſenſum, vt ſi aliquem ex aſſenſu præmiſſarum eliciat, non niſi hunc elicere poſſit; quod eſt neceſſitari quoad ſpecificationem. Ra-

tio autem huius eſt, quia circa verum vt verum non poteſt dari diſſenſus, ſicut neque aſſenſus circa falſum; alioquin poſſet aliquis aſſentiri duabus contradictoriis, ſi æquè poteſt veritati aſſentiri ac diſſentiri, & ſimiliter falſitati: Iam ſic eſt quod poſitis præmiſſis demonſtratiuis, veris ſcilicet & euidentibus, non poteſt concluſio non eſſe vera; aliàs dari poſſet antecedens verum & conſequens falſum, ſubindéque & ex vero ſequi falſum: Ergo talis concluſio non eſt capax diſſenſus, ſicut nec falſitatis; ac proinde non poteſt intellectus non neceſſitari ad eius aſſenſum quoad ſpecificationem, cum non poſſit contrarium ſpecie actum putà diſſenſum circa eandem, vt ex aſſenſu præmiſſarum illatam elicere; tota ergo verſatur difficultas circa neceſſitatem quoad exercitium, quæ quidem accidit, quando potentia eſt ita determinata ad elicientiam alicuius actus, vt non poſſit illum non elicere, ſeu eius ſuſpendere exercitium; ac proinde tituli ſenſus iſte eſt, an ſcilicet intellectus ex eo quod præmiſſis demonſtratiuis aſſentiatur, ita & taliter determinetur ad aſſenſum concluſionis, vt non poſſit illum ſuſpendere, adeò vt in procedendo tunc ad talem aſſenſum non ſubdatur nutui & imperio voluntatis, neque poſſit tunc illum diuertere voluntas ad aliam cognitionem.

Præmittendum ſecundò, pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, putà quod *actu illuminatus intellectus circa obiectum non poteſt non cognoſcere actu*; quod *veritatem propoſitionis cognoſcere & eidem aſſentiri ſunt inſeparabilia*; quod *voluntatis eſt applicare ad exercitium circa verum & ab exercitio retrahere*. Ratio primi eſt, quia cum intellectus ſit potentia naturalis, & naturaliter,

non

non autem liberè operans; & talis potentia poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis non poſſit non operari, ſequitur non poſſe intellectum non cognoſcere actu, hoc ipſo quod ſunt omnia ad actu cognoſcendum prærequiſita: iam ſic eſt quod ponuntur omnia ad actu cognoſcendum præréquiſita, hoc ipſo quod actu illuminatur intellectus circa obiectum; cùm actu illuminetur intellectus circa obiectum, per hoc quod hoc potius quam aliud ſit ei manifeſtum, quæ quidem manifeſtatio eſt haud-dubiè vltimum ad actu cognoſcendum requiſitū: Ergo veriſſimum eſt & receptiſſimum primum illud, putà quod actu illuminatus intellectus circa obiectum non poteſt non cognoſcere actu.

Iam verò quantum ad ſecundum, putà quod veritatem propoſitionis cognoſcere & eidem aſſentiri ſunt inſeparabilia, ratio huius eſt, quia actus circa veritatem propoſitionis elicitus, cum ſit actus iudicatiuus, eſſe tantum poteſt vel aſſenſus vel diſſenſus: iam ſic eſt quod circa veritatem vt talem haberi non poteſt diſſenſus, alioquin poſſet aliquis diſſentiri duabus contradictoriis, cum diſſentiatur veritati, & à fortiori eius oppoſito ſcilicet falſitati: Ergo actus circa veritatem propoſitionis elicitus poteſt tantum eſſe aſſenſus: ſed elicitur actus circa illam, hoc ipſo quod cognoſcitur: Ergo receptiſſimum eſt, & veriſſimum ſecundum illud, putà quod veritatem propoſitionis cognoſcere, & eidem aſſentiri ſunt inſeparabilia.

Demùm quantū ad tertiū, putà quod volūtatis eſt applicare ad exercitiū circa verum & ab exercitio retrahere, ratio eſt quia, cum circa verum vtpotè bonum quoddam particulare exerceatur libertas, nec tamen circa illud exerceatur libertas contrarietatis, ita quod poſſit circa illud elicere intellectus actus contrarios ſeu ſpecie diuerſos, vt demonſtratum fuit ſupra, conſequenter ſit quod circa verum exerceatur, & exerceri tantum poſſit libertas contradictionis,

 quæ

quæ conſiſtit in hoc quod procedere poſſit intellectus ad exercitium ſeu elicientiam ſui actus vel ab ipſo retrahi; cumque libertas illa ibi exercita deriuari tantum poſſit à voluntate, quæ ſola eſt potentia per ſe & formaliter libera, ſequitur de primo ad vltimum quod voluntatis ſit applicare ad exercitium circa verum vel ab ipſo retrahere. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Ex aſſenſu præmiſſarum neceſſitatur intellectus quoad exercitium circa aſſenſum concluſionis.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Actu illuminatus intellectus circa obiectum non poteſt non cognoſcere actu:* Ergo non poteſt intellectus poſito præmiſſarum aſſenſu non elicere actum circa concluſionem. *Probatur conſequentia*, actu illuminatur intellectus circa concluſionem aſſentiendo præmiſſis: Ergo hoc ipſo quod actu illuminatus circa obiectum non poteſt non cognoſcere actu, nec poteſt etiam non elicere actum circa concluſionem poſito aſſenſu præmiſſarum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens.* Illuminatio intellectus circa concluſionem eſt illuminatio illatiua: ſed fit illuminatio illatiua in aſſenſu præmiſſarum, ſeu in aſſenſu minoris prout determinantis maiorem: Ergo & actu illuminatur intellectus circa concluſionem aſſentiendo præmiſſis. *Maior* eſt euidens; cum enim concluſio vt talis habeat rationem illati ſeu inferendi non poteſt per conſequens illuminatio ſeu manifeſtatio illius vt talis non eſſe illuminatio ſiue manifeſtatio illatiua. *Probatur Minor.* Pro eodem inſtanti quo adeſt illuminans, fit illuminatio, vt patet in lumine corporali, licet non tam perfectum ſit & efficax, ac eſt ipſum lumen ſpirituale de quo eſt ſermo: ſed in aſſenſu præmiſſarum adeſt ipſum illuminans illatiuè, cum tale non ſit aliud

aliud quam aſſenſus minoris provt determinantis maiorem, in quo relucet inferenda concluſio: Ergo fit illuminatio illatiua circa concluſionem dum ponitur præmiſſarum aſſenſus, ſeu aſſenſus minoris,provt determinantis maiorem: Ergo actu illuminatur intellectus circa concluſionem in aſſenſu præmiſſarum: Ergo hoc ipſo quod actu illuminatus intellectus circa obiectum non poteſt non cognoſcere actu (quod eſt primum præmiſſum principium) nec poteſt etiam non elicere actum circa concluſionem ex aſſenſu præmiſſarum, quod eſt neceſſitari quoad exercitium.

Probatur 2.ex ſecundo præmiſſo principio: *Veritatem propoſitionis cognoſcere & eidem aſſentiri ſunt inſeparabilia*: Ergo poſito præmiſſarum aſſenſu non poteſt intellectus non aſſentiri concluſioni, quod eſt neceſſitari quantum ad exercitium. *Probatur conſequentia*, aſſentiens intellectus præmiſſis veritatem concluſionis actu cognoſcit: Ergo hoc ipſo quod veritatem cognoſcere & ei aſſentiri ſunt inſeparabilia, non poteſt intellectus aſſentiendo præmiſſis non aſſentiri concluſioni.*Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, præmiſſæ demonſtrationis non minus concurrunt ad actu cognoſcendam veritatem conſequentis, quod eſt concluſio,quam veritatem ſeu bonitatem conſequentiæ: ſed aſſentiens intellectus huiuſmodi præmiſſis bonitatem conſequentiæ actu cognoſcit Ergo & debet tunc actu cognoſcere veritatem conſequentis, quod eſt concluſio. *Maior* eſt certiſſima, in præmiſſis namque demonſtrationis non minus ſeruatur ly *dici de omni poſterioriſticum*, ita quod nihil ſit ſubſumere ſub ſubiecto,de quo verè & ſemper non dicatur prædicatum,qua de cauſa conſtare dicitur demonſtratio propoſitionibus neceſſariis, quam ly *dici de omni prioriſticum*,quod eſt dum ita prædicatum dicitur de ſubiecto, vt nihil ſit ſubſumere ſub ſubiecto, de quo ſiue verè ſiue *Nota.*

 falsè

falsè,ſiue neceſſariò ſiue contingenter non dicatur prædicatum;ac proinde cum concurrat ly. dici de omni poſterioriſticum ad veritatem cõſequentis , non minus quam ly dici de omni prioriſticum ad bonitatem conſequentiæ, veriſſima eſt per conſequens maior adducta. *Probat. Minor*. Qui ſcit bonam eſſe conſequentiam per certum quid , non poteſt non cognoſcere actu hanc bonitatem , dum tale quid videt : ſed aſſentiens intellectus præmiſſis ſupponitur ſcire bonam eſſe conſequentiam per certam quandam præmiſſarum diſpoſitionem:Ergo non poteſt non cognoſcere actu conſequentiæ bonitatem , dum hanc videt diſpoſitionem : ſed hanc actu videt diſpoſitionem aſſentiendo præmiſſis, cum ſit hæc in præmiſſis quibus aſſentitur:Ergo cognoſcit actu intellectus conſequentiæ bonitatem aſſentiendo præmiſſis : Ergo & cognoſcit actu veritatem conſequentis quod eſt concluſio, aſſentiendo præmiſſis : Ergo hoc ipſo quod veritatem propoſitionis cognoſcere , & ei aſſentiri ſunt inſeparabilia , non poteſt intellectus aſſentiendo præmiſſis non aſſentiri concluſioni , ſubindéque & non neceſſitari quoad exercitium circa illam.

Prob. 3 .ex tertio præmiſſo principio: *Voluntatis eſt applicare ad exercitium circa verum, & ab exercitio retrahere :* Ergo retrahi non poteſt intellectus ab exercitio ſui actus circa veritatem concluſionis poſito præmiſſarum aſſenſu. *Prob. conſequentia.* Poſito præmiſſarum aſſenſu non poteſt voluntas ab aſſenſu concluſionis retrahere:Ergo hoc ipſo quod voluntatis eſt applicare ad exercitium & retrahere, non poteſt tunc intellectus retrahi ab exercitio aſſenſus circa concluſionem. *Prob. antecedens:* non poteſt voluntas intellectum retrahere vltimò applicatum : ſed per aſſenſum præmiſſarum intellectus vltimatè applicatur ad aſſenſum concluſionis:Ergo poſito præmiſſarum aſſenſu non poteſt voluntas ab aſſenſu concluſionis retrahere, *Minor* cõceditur.

Prob.

Prob. Maior. Inſtantanea & naturalis cauſa non poteſt vltimo applicata per voluntatem retrahi à ſuo actu:ſed intellectus reſpectu aſſenſus conclusionis eſt inſtantanea & naturalis cauſa:Ergo non poteſt voluntas intellectum retrahere vltimò applicatum. *Minor* per ſe patet: intellectus enim, cum non ſit potentia formaliter libera eſt conſequenter naturalis cauſa, cumque ſit cauſa ſpiritualium actuum, & conſequenter indiuiſibilium, eſt perconſequens & cauſa inſtantanea. *Prob. Maior*, pro eo inſtanti pro quo ponit cauſa ſuum actum non poteſt impediri ne ponat; aliàs verificarentur tunc contradictoria, putà quod pro eodem inſtanti poneret & non poneret: ſed inſtantanea & naturalis cauſa ſuum ponit actum pro illo indiuiſibili tunc pro quo vltimate eſt applicata; cum pro tunc ſit cauſa in actu ſecundo quæ prioritate ſolum naturæ, non autem temporis ſuum præcedit actum inſtantaneum: Ergo inſtantanea & naturalis cauſa non poteſt vltimò applicata per voluntatem retrahi à ſuo actu: Ergo non poteſt voluntas intellectum vltimò applicatum retrahere ab exercitio ſui actus: Ergo poſito præmiſſarum aſſenſu non poteſt voluntas ab aſſenſu concluſionis retrahere: Ergo hoc ipſo quod voluntatis eſt applicare ad exercitium circa verum, & ab exercitio retrahere non poteſt hoc ipſo intellectus poſito præmiſſarum aſſenſu retrahi ab aſſenſu circa concluſionem, quod eſt neceſſitari quantum ad exercitium.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. hoc ipſo quod aliqua datur demonſtratio non neceſſitans, nulla eſt demonſtratio neceſſitans: ſed vna datur aut dari poteſt demonſtratio non neceſſitans: Ergo nulla eſt demonſtratio ad exercitium neceſſitans. *Maior* patet: vis enim demonſtrationis ex qua videtur oriri præfata neceſſitas, in omni reperitur demonſtratione, hoc ipſo quod demonſtratio eſt. *Videntur alia conclusionis fundamẽta in ſolutionibus obiectorum.*

Prob. Minor: dari poteſt demonſtratio ex qua expelli debeat aſſenſus erroneus; ſed talis demonſtratio non poteſt eſſe neceſſitans: Ergo datur ſeu dari poteſt demonſtratio non neceſſitans. *Maior* patet: poteſt enim fieri quod habeat aliquis errorem circa aliquam concluſionem, qui quidem error expelli non poſſit, niſi per demonſtrationem conuincentem de contrario. *Probatur Minor*, demonſtratio ita neceſſitans affert aſſenſum concluſionis pro eodem inſtanti pro quo ponitur aſſenſus minoris ſubſumptæ; cum hoc ſit de ratione naturalis & inſtantaneæ cauſæ neceſſitatæ: atqui hæc demonſtratio ex qua expelli debet erroneus aſſenſus afferre non poteſt aſſenſum concluſionis pro eodem inſtanti pro quo ponitur aſſenſus minoris, cum ad hoc expelli debeat aſſenſus erroneus, qui cum aliquam faciat reſiſtentiam non videtur poſſe in eodem inſtanti expelli: Ergo præfata demonſtratio eſſe non poteſt neceſſitans.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem nego ſimiliter minorem: cum enim in præfatâ demonſtratione actu illuminetur intellectus de veritate concluſionis per aſſenſum minoris ſubſumptæ vt determinantis maiorem, ex eo ſcilicet quod præfata illuminatio ſit in eodem inſtanti, quo adeſt illuminans, & dum adeſt aſſenſus præfatæ minoris tale adſit illuminans, vtpotè quod eſſe debet illuminans illatiuè. Cum, inquam, in præfatâ demonſtratione actu illuminetur intellectus de veritate concluſionis per aſſenſum minoris ſubſumptæ, conſequenter ſit quod cum non poſſit intellectus actu illuminatus circa obiectum aliquod, non elicere cognitionis actum circa illud, debeat per conſequens etiam in præfata demonſtratione elicere concluſionis aſſenſum pro illo etiam indiuiſibili nunc & inſtanti, pro quo adeſt aſſenſus minoris ſubſumptæ; vnde conceſsâ maiori tertij argumenti nego ſimiliter minorem, putà quod non afferat præfata demonſtratio,

ſtratio, ex qua expelli debet aſſenſus erroneus aſſenſum concluſionis pro eodem inſtanti pro quo ponitur aſſenſus minoris.

Neque huic obeſt quod affertur in probationem, quod ſcilicet ad hoc expelli debet aſſenſus erroneus, qui cum aliquam faciat reſiſtentiam non videtur poſſe in eodem inſtanti expelli: non inquam hoc obeſt: qua enim facilitate aſſentitur intellectus veritati vt tali & plenè cognitæ, eadem facilitate & diſſentitur falſitati oppoſitæ; ac proinde dato & conceſſo quod poſſet error ille aliquam facere reſiſtentiam reſpectu intellectus non plenè conuicti & illuſtrati de eius falſitate, non video quo iure poſſet reſiſtenriam facere reſpectu intellectus per aſſenſus præmiſſarum omnino & plenè conuicti de eius falſitate; atque ita dicendum eſt quod quantumvis expellendus ſit præfatus error ab intellectu, adhuc tamen pro eodem inſtanti temporis quo adeſt aſſenſus minoris ſubſumptæ elici poſſit & debeat aſſenſus ſcientificus concluſionis, necnon & expelli aſſenſus erroneus, licet cum prioritate & poſterioritate naturæ in diuerſo genere cauſæ; adeo vt in genere cauſæ efficientis prius ſit aſſenſum elici ſcientificum, quam expelli erroneum; in genere vero materialis cauſæ priùs ſit expulſio erroris, quam elicientia aſſenſus ſcientifici.

Inſtabis: Quantumcumque illuminetur intellectus de veritate concluſionis per aſſenſum minoris, non propterea ſequitur elicere poſſe cognitionis actum pro eodem inſtanti: Ergo ruit precedens ſolutio. *Probatur antecedens*: non poteſt intellectus elicere pro eodem inſtanti duos actus cognitionis ad diuerſa terminatos: ſed ſi pro eodem inſtanti quo elicit aſſenſum minoris, eliceret concluſionis aſſenſum, hoc ſequeretur: Ergo quamtumcunque illuminetur intellectus de veritate concluſionis per aſſenſum minoris, non

propterea elicere poteſt concluſionis aſſenſum pro eodem inſtanti. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior.* Intellectus intelligendo rem fit res intellecta, ex Ariſtotele *in tertio, de Anima*, id eſt (inquit Diuus Thomas *quodlibeto ſeptimo*,) complete informatur ſpecie rei intellectæ: Ergo intellectum intelligere ſimul plura diuerſa, idem eſt ac ſi res vna ſimul eſſet plura: ſed videmus in materialibus quod res vna numero eſſe non poteſt ſimul plura in actu: Ergo nec dici poteſt, quod poſſit vnus intellectus plura ſimul intelligere, ſeu elicere pro eodem inſtanti duos actus cognitionis ad diuerſa terminatos.

Reſpondeo negando antecedens: ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic: non poteſt intellectus elicere pro eodem inſtanti duos actus cognitionis ad diuerſa terminatos, ita vt vtrumque eliciat primò & principaliter concedo; quod hoc tunc non poſſit intellectus: ita vt vnum eliciat primò & principaliter, & alterum ex conſequenti Nego maiorem; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, dici poſſe intellectum plura ſimul intelligere dupliciter, primò quidem primo & principaliter, quod quidem accidit, aut potius accideret, ſi duo aliqua nullam inter ſe habentia habitudinem aut connexionem ad tertium aliquod, ſimul obiicerentur intellectui, ſimulque terminarent eius cognitionem: ſecundò dici poteſt intellectus plura ſimul intelligere ex conſequenti, quod accidit, quando intelligit per ſe primò vnum quid, in quo plura illa relucent, vt quando terminat cognitionem ad totum, in quo partes eius videntur, & quando intelligit ſimilitudinem aut differentiam aliquorum, in quâ & ea quorum eſt ſimilitudo vel differentia intelligit; vel etiam dum id quod primo & principaliter intelligit ſe habet vt ratio alterius; tunc enim plura intelligit ſed

ex

ex conſequenti, in quantum eſt conſequentia vnius ex alio.

Licet igitur non poſſit intellectus plura ſimul intelligere, loquendo de intellectione primò & principaliter ad vtrumque terminatâ, non tamen factâ & terminatâ ex conſequenti ſenſu expoſito; cuius ratio eſt quia cognitio fit mediâ repræſentatione, vnde & intellectus intelligendo fit repræſentatiuè res intellecta; ac proinde cum non poſſint vnâ aut quaſi vnâ repræſentatione repræſentari quæ nullam habent inter ſe habitudinem ſeu connexionem, qualia ſunt ea quorum vtrumque principaliter terminat, benè vero quæ intelliguntur ex conſequenti, vt patet in exemplis adductis, conſequenter fit, quod poſſit intellectus ita plura ſimul intelligere ex conſequenti, licet non principaliter; atque ita cum eliciendo aſſenſum conclusionis pro eo inſtanti pro quo elicit aſſenſum minoris, ſequatur ſolum plura ſimul ex conſequenti intelligere vt patet ex præfatæ diſtinctionis expoſitione, dicendum per conſequens non propterea ſequi inconueniens, vt prætendit arguens. *Nota.*

Vrgebis: Intellectus aſſentiendo concluſioni, etiam ex conſequenti, non aſſentitur niſi per diſcurſum: ſed ſi pro eodem inſtanti quo elicit aſſenſum minoris eliceret concluſionis aſſenſum, non eliceret per diſcurſum: Ergo non aſſentitur intellectus concluſioni pro eodem inſtanti quo aſſentitur minori ſubſumptæ. *Probatur Minor*; ideò non diſcurrit Angelus in cognoſcendo, quia videt in principiis concluſiones: ſed in præfato caſu videret intellectus noſter concluſionem in minori, quæ etiam habet rationem principij: Ergo ſi pro eodem inſtanti quo elicit intellectus aſſenſum minoris eliceret concluſionis aſſenſum, non eliceret per diſcurſum.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic: ideò non

diſcurrit Angelus in cognoſcendo, quia videt in principiis concluſiones, præciſè Nego: quia videt in principiis concluſiones per actum vnicum ſeu vnicum intuitum Concedo, & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Non ergo ad diſcurſum requiritur quod vnus actus tranſeat poſt alium ſecundum ſucceſſionem temporis, ſed ſufficit quod tranſeat vnus poſt alium ſecundum ſucceſſionem vel cauſalitatem cognitionum & obiectorum, licet vtraque cognitio ſimul duret: hoc enim ſufficit vt verificetur atque reperiatur illatio vnius actus ex alio, adeò vt verum ſit dicere quod non tantum cognoſcit vnum ex alio, quod quidem competit etiam cognitioni Angelicæ, ſed etiam quod cognoſcit vnum ex cognitione alterius, quod vltimũ cum diſtinguatur à cognitione Angelicâ, non poteſt non eſſe conſtitutiuum diſcurſus. Cum igitur in præfato caſu de aſſenſu concluſionis pro eodem inſtanti pro quo habetur aſſenſus minoris, adhuc verificetur, quod cognoſcat intellectus concluſionem nedum ex minori, ſed etiam ex cognitione ſeu aſſenſu maioris, conſequenter fit, poſſe adhuc ſtare, & de facto ſtat, quod aſſentiatur intellectus concluſioni per diſcurſum.

Vrgebis iterùm: Quamdiù poteſt voluntas non velle concluſionis aſſenſum, tamdiù poteſt non elici: ſed pro eo inſtanti in quo habetur aſſenſus minoris ſubſumptæ, poteſt adhuc voluntas non velle concluſionis aſſenſum: Ergo & poteſt pro eo inſtanti non elici talis aſſenſus. *Prob. Minor.* Quamdiù non habet aliquid ſufficienter determinare voluntatem, tamdiù poteſt voluntas illud non velle: ſed non habet concluſionis aſſenſus, aut veritas ſufficienter determinare voluntatem ad volendum, etiam pro illo tunc quo habetur minoris aſſenſus: Ergo etiam pro illo tunc poteſt illum voluntas non velle: *Prob. Minor.* In tantum habet aliquid ſufficienter determinare voluntatem, in

quantum

quantum eius explet & ſatiat paſſiuam determinabilitatem: ſed non habet concluſionis aſſenſus aut veritas etiam poſito præmiſſarum aſſenſu quod expleat & ſatiet paſſiuam voluntatis determinabilitatem: Ergo nec habet ſufficienter determinare voluntatem ad volendum talem aſſenſum. *Probatur minor*: paſſiua voluntatis determinabilitas extendit ſe ad omne bonum; eſt enim capax amoris boni infiniti: ſed concluſio & ex parte aſſenſus & ex parte veritatis eſt tantum bonum quoddam particulare, contentum ſub vniuerſali bono vt patet: Ergo non habet concluſionis aſſenſus aut veritas, etiam poſito præmiſſarum aſſenſu, quod expleat aut ſatiet paſſiuam voluntatis determinabilitatem.

Reſpondeo 1. negando maiorem, licet enim vbi procedit ſermo de actibus elicitis immediatè à voluntate, quæ eſt potentia libera, & quæ poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis poteſt non agere, verum ſit dicere, quod tamdiù poteſt aliquis ex iis actibus non elici, quamdiù poteſt voluntas illum non velle; vbi tamen procedit ſermo de actibus elicitis à potentiis naturalibus, ſiue ab aliis potentiis à voluntate non eſt ſemper verum dicere, quod tamdiù poſſint huiuſmodi actus non elici quamdiu poteſt voluntas illos non velle, quia ſcilicet huiuſmodi potentiæ licet in applicatione exercitâ ad ſuum obiectum ſubdantur voluntati, & poſſint per voluntatem ab aliquo obiecto diuerti, nihilominus ſemel applicatæ non poſſunt non elicere actum ſuum; ac proinde dato quod pro eo tempore quo applicatæ ſunt, poſſit voluntas adhuc non velle quod eliciatur huiuſmodi actus, non propterea ſequitur quod poſſit tunc non elici, cum ſuppoſitâ tali applicatione non ſubdantur dominio voluntatis quantum ad elicientiam ſui actus. Patet hæc ſolutio in potentia viſiuâ, quæ quidem licet dependeat à voluntate quantum ad applicationem ad aliquod.

aliquod obiectum, quia tamen eſt ex ſe potentia determinata & naturale agens, ideo fit quod ſtante applicatione ad obiectum non poteſt non elicere viſionem, niſi ſupernaturaliter ei deſit ad viſionem diuinus concurſus: Ita ſimiliter in præſenti caſu licet potentia intellectiua poſſit liberè à voluntate ad hoc vel illud obiectum applicari, cum tamen ex vi aſſenſus præmiſſarum conuincatur, illuminetur, atque vltimò applicetur & determinetur ad aſſenſum concluſionis, propterea fit quod ſtante tali applicatione & aſſenſu præmiſſarum non poſſit non elicere concluſionis aſſenſum, quantumcumque poſſit tunc voluntas non velle, niſi ei ſupernaturaliter deſit diuinus concurſus ad concluſionis aſſenſum.

Reſpondeo 2. Negando minorem, puta quod pro eo inſtanti quo habetur aſſenſus minoris ſubſumptæ vt determinātis maiorem poſſit voluntas non velle concluſionis aſſenſum, cum enim nihil ſit volitum quin præcognitum vel vt exiſtens vel vt potens exiſtere, ſicut non poteſt voluntas non velle elicientiam viſionis ſi ſemel velit oculos eſſe apertos, medium illuminatum & obiectum ſufficienter præſens, quia tunc negatio viſionis apprehendi non poteſt, neque voluntati proponi vt poſſibile quid, ita ſimiliter dicendum in præſenti caſu. Vnde ad probationem nego ſimiliter minorem ob rationem ſtatim afferendam; ad tertium verò in quo videtur ſita vis argumenti nego maiorem; puta quod in tantum ſolùm habet aliquid ſufficienter determinare voluntatem in quantum eius explet & ſatiat paſſiuam determinabilitatem.

Nota. Pro quo notandum eſt ex duplici capite fieri poſſe quod ſufficienter determinetur voluntas ad aliquid volendum: primò quidem quando tale quid habet ex perfectione ſuâ explere & ſatiare ipſam capacitatem paſſiuam voluntatis; & hoc modo ſolus Deus clarè viſus vt pote oſtendens omne bonum habet, quod ſufficien-

ter determinet voluntatem; atque ita non habet aſſenſus ſiue veritas concluſionis, vt potè ſolùm particulare bonum contentum ſub vniuerſali bono, non habet inquam ex eo capite ita determinare ſufficienter, ſiue neceſſitare voluntatem:

At nedum eo capite poteſt ſufficienter determinari voluntas, ſed habet præterea ſufficienter determinari & neceſſitari, quando ſcilicet id quod determinat talis eſt naturæ, vt quamuis non includat in ſe omnem rationem boni, negat tamen in ſuo oppoſito omnem rationem boni, imo & omne fundamentum bonitatis & amabilitatis, quod quidem accidit, quando eius oppoſitum, ſiue poſitiuum ſiue priuatiuum nullam præ ſe fert rationem poſſibilitatis; tunc enim haud dubiè ſufficienter determinatur voluntas, cum reſpectu oppoſiti nullam poſſit habere paſſiuam determinabilitatem: Iam ſic eſt quod in præſenti caſu aſſenſus ſiue veritas concluſionis talis eſt naturæ poſito præmiſſarum aſſenſu; Etenim, vt non ſemel oſtenſum eſt, ſuſpenſio huiuſmodi aſſenſus in tali ſuppoſitione nec eſt, nec apparere poteſt poſſibilis cum in eodem inſtanti eliciatur quo aſſenſus minoris ſubſumptæ, vt ſupra toties probauimus: Ergo quamuis præfatus concluſionis aſſenſus eiuſque veritas ſolum rationem habeant particularis boni, non propterea ſequitur, quod non poſſint ſufficienter determinare voluntatem, eamque neceſſitare ſuppoſito præmiſſarum aſſenſu, adeoquè nec ſequitur quod poſſit voluntas non velle talem tunc elici aſſenſum.

Colliges, ita & taliter neceſſitari intellectum ad aſſenſum concluſionis poſito præmiſſarum aſſenſu, vt pro eodem inſtanti pro quo aſſenſum elicit minoris ſubſumptæ & prout determinantis maiorem, ipſum etiam eliciat concluſionis aſſenſum, videatque pro tunc ipſam concluſionis veritatem, vt notat D. Thomas 1. *poſter.*

poſter. lect. 2. nec enim, vt dictum fuit, alio lumine manifeſtatur concluſio, quam lumine illatiuo quod in præmiſſis continetur, an verò quod ita eliciat intellectus aſſenſum concluſionis pro eodem inſtanti pro quo habetur minoris aſſenſus, an, inquam, ſit hoc neceſſarium, vt de facto neceſſitetur intellectus ad talem aſſenſum, ſub lite eſt, atque in dubium vertitur; probabilius tamen exiſtimo, id eſſe neceſſarium vt de facto neceſſitetur intellectus, tum quia probationes ſingulæ, quibus probauimus neceſſitari intellectum ad talem aſſenſum concludunt etiam, quod pro eodem inſtanti quo habetur aſſenſus præmiſſarum eliciatur & aſſenſus concluſionis, vt eaſdem conſideranti patebit, tum etiam quia cum non poſſit intellectus elicere concluſionis aſſenſum, vt concluſio eſt niſi attendens ad præmiſſas, eiſque aſſentiendo, ſi pro eo inſtāti pro quo attendit ad præmiſſas, *Nota.* eiſque aſſentitur non habeat elicere concluſionis aſſenſum, nuſquam eliceret, adeoque multo minus poſſet neceſſitari ad eliciendum.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RESpondeo D. Thomā fauere omnino præfatæ noſtræ concluſioni, quod euidenter colligo ex doctrinā quam affert, & quidem multum ſuo more profundā 1,2, *quæſt.* 12 *art.*6. vbi diſcurrit ſic. *actus rationis poteſt conſiderari dupliciter, vno modo quoad exercitium actus, vt cū indicitur alicui quod attendat & ratione vtatur, & ſic poteſt imperari actus rationis: alio modo quantum ad obiectum, reſpectu cuius duo actus rationis attenduntur, primò quidem vt veritatem circa aliquid apprehendant, & hoc non eſt in poteſtate noſtrā; hoc enim contingit per virtutem alicuius luminis vel naturalis:*

turalis vel ſupernaturalis, & ideo quantum ad hoc actus rationis non eſt in poteſtate noſtrâ: alius autem rationis actus eſt dum his quæ apprehendit aſſentit; ſi igitur fuerint talia apprehenſa, quibus naturaliter intellectus aſſentiat, ſicut prima principia, tunc aſſenſus talium vel diſſenſus non eſt in poteſtate noſtra, ſed in ordine naturæ: ſunt autem quædam apprehenſa quæ non adeò conuincunt intellectum quin poſſit aſſentire vel diſſentire, vel ſaltem aſſenſum & diſſenſum ſuſpendere propter aliquam cauſam, & in talibus aſſenſus ipſe vel diſſenſus in noſtrâ poteſtate eſt. Hæc D. Thomas, ex quibus duo eruo argumenta ad intentum. Primò: quandocumque apprehenſa ſunt talia quibus naturaliter aſſentiat intellectus, tunc non eſt aſſenſus vel diſſenſus in poteſtate noſtra ex D. Thomâ, ideſt non eſt tunc ad libitum & nutum voluntatis impedibilis: atqui apprehenſa in aſſenſu præmiſſarum demonſtrantium ſunt talia, quibus & vi quorum naturaliter aſſentiat intellectus veritati concluſionis; vel certè nulla dabuntur talia apprehenſa, cum nulla de facto ſint magis conuincentia intellectum diſcurrentem quam præfatæ præmiſſæ: Ergo prætendit D. Thomas quod poſito præmiſſarum aſſenſu impediri non poſſit intellectus ab aſſenſu concluſionis, adeoquè & quod neceſſitetur quoad exercitium.

Secundò tunc ſolum aſſenſus eſt ex D. Thomâ in poteſtate noſtrâ etiam vt ſuſpendendus, quando apprehenſa non adeò conuincunt intellectum: ſed nulla dari poſſunt quæ magis intellectum conuincant quam præmiſſæ demonſtrationis reſpectu concluſionis demonſtratæ, cùm in his ſeruetur principium illud generale & adeò per ſe notum nimirum, *Dici de omni*, & quidem tum ex parte formæ, tum ex parte materiæ, ſiue *Dici de omni tum prioriſticum tum etiam poſterioriſticum*: Ergo non ſentit D. Thomas quod poſſit intellectus aſſenſum

concluſionis ſuſpendere poſito præmiſſarum aſſenſu.

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum præmiſſarum aſſenſus concurrat, & quomodo ad aſſenſum concluſionis.

RESpondeo, aſſenſum præmiſſarum concurrere de facto ad aſſenſum concluſionis; nec niſi in genere cauſæ efficientis concurrere. Ratio primæ partis eſt quia vel concurrit de facto aſſenſus præmiſſarum aliquam exercens cauſalitatem erga aſſenſum concluſionis, vel certè ſolum ſe habet ad aſſenſum concluſionis per modum termini à quo & ſecundum ordinem ſucceſſionis præcisè: hoc autem ſecundum dici non poteſt, cum terminis à quo nullam tribuat actiuitatem ipſi mobili, vt acquirat terminum ad quem, nec vllibi verificetur, quod in vi termini à quo acquirat mobile terminum ad quem; cum tamen aſſenſus præmiſſarũ vim &c. virtutem tribuat intellectui vt aſſentiatur concluſioni, adeò vt in vi aſſenſus præmiſſarum & propter talem aſſenſum intellectus concluſioni aſſentiatur: Ergo aliquẽ ordinem cauſalitatis & cauſaliter cõcurrentis habet aſſenſus præmiſſarum in aſsensũ concluſionis. Iam verò quod nõ niſi in genere cauſæ efficientis cõcurrat, præter quam quod habetur expreſſe in D. Thoma 1. *poſteriorum lect.* 3. & 5. *Metaph. lect.* 3. vbi habet S. Doctor, quod licet præmiſſæ quoad illarum terminos ſint cauſæ materiales concluſionis, quoad virtutem tamen concluſionem cauſandi rationem habent efficientis cauſæ, poteſt prætereà hoc idem ſuaderi ex eo quod intellectus, qui eſt cauſa efficiens reſpectu aſſenſus concluſionis, licet ſecundum ſe ſit potens ad cognoſcendam

cognoſcendam concluſionem, non tamen potens eſt ex ſe & ſecundum ſe ad illam cognoſcendam ſcientificè, & vt ex ſuis cauſis & principiis deductam, ſed ad hoc fit proximè potens medio aſſenſu præmiſſarum, in quantum ſcilicet in aſſenſu præmiſsarum continetur virtualiter concluſio, & per præmiſsas illa manifeſtatur intellectui: iam ſic eſt, quod omne quod dat, aut complet virtutem intellectus efficienter concurrentis ad aliquid cognoſcendum, concurrit etiam cum illo efficienter ad talē cognitionem; cum completiuum inquantum tale reducatur ad genus illius cuius eſt completiuum: Ergo nō niſi in genere cauſæ efficiētis concurrit præmiſsarum aſsenſus ad aſsenſum cōcluſionis.

Dices 1. quod nullus actus eſt alterius actus operatiuus & productiuus, cum actus, vt ex termino conſtat, dicat potius rationem acti ſeu producti non productiui: atqui præfatus præmiſsarum aſsenſus eſt actus ab intellectu elicitus: Ergo habere non poteſt rationem cauſæ & concurrentis reſpectu aſsenſus concluſionis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem; nullus actus eſt alterius actus operatiuus & productiuus, quando per ſe non ordinatur ad alterum actum Concedo: ſi verò talis ſit quod per ſe ad alium actum ordinetur Nego, quod tunc eſse non poſſit productiuus, vt patet in actu intentionis, qui quidem quia ordinatur ad electionis actum & illum in virtute continet, ad illum etiam efficienter concurrit, & voluntati virtutem tribuit vt illum eliciat. Cum ergo aſsenſus præmiſsarum ordinetur ad aſsenſum concluſionis, illumque virtualiter contineat, ac intellectui ad eliciendum virtutem præbeat, ad cuius elicientiam intellectus abſque tali aſsenſu potens non erat, vt oſtenſum fuit in reſponſione ad quæſitum, proptereà fit quod talis præmiſsarum aſsenſus quamtumuis actus elicitus intellectus adhuc ad prædictum concluſionis aſsenſum cauſaliter concurrat.

Dices 2.

Dices 2. quod omnis cauſa efficiens vel eſt æquiuoca vt ſol reſpectu effectuum ſublunarium, vel eſt vniuoca, vt ignis reſpectu alterius ignis producti: atqui præmiſsarum aſsenſus nec eſt cauſa vniuoca aſsẽſus concluſionis; cum ſit diuerſæ ſpeciei ab iſto; iſte namque eſt aſſenſus ſcientificus, cum tamen præmiſsarum aſsenſus ad lumen principiorum pertineat: ſed neque eſt cauſa æquiuoca, cum æquiuoca cauſa ſit cauſa vniuerſalis determinabilis per alias cauſas; aſsenſus autem præmiſsarum quomodocumque ſit cauſa concluſionis, ſemper ſit cauſa particularis illius, cum in eo genere in quo cauſat non mediet alia proximior cauſa: Ergo non poteſt præmiſsarum aſsenſus concurrere ad aſsenſum concluſionis in genere cauſæ efficientis.

Reſpondeo negando minorem: licet enim præmiſsarum aſsenſus ſit cauſa particularis aſsenſus concluſionis, habet tamen adhuc, quod ſit cauſa illius æquiuoca; cuius quidem ratio eſt, quia id quod concurrit *vt quo*, & vt virtus agendi, etiam ſi ſit cauſa particularis & proxima, poteſt eſse cauſa æquiuoca, & ad effectum concurrere diuerſæ rationis & ſpeciei, ſicut color in animali, quia eſt virtus agendi, *Nota.* licet particularis, eſt tamen cauſa æquiuoca productionis ſanguinis:

Dices 3. quod ſi aſsenſus præmiſsarum concurreret in genere efficiẽtis cauſæ ad aſsenſum concluſionis, poſset Deus illius ſupplere concurſum, & facere vt abſque aſsenſu præmiſsarum eliceret intellectus aſſenſum concluſionis: ſed hoc eſt impoſsibile, cùm abſque præuio præmiſsarum aſsenſu non eſset aſsenſus concluſionis ſcientificus: Ergo ad illum non concurrit præmiſsarum aſsenſus in genere cauſæ efficientis, ſed in genere cauſæ formalis, vel in alio genere cauſæ, quod ſuppleri non poſſit à Deo.

Reſp. negando ſequelam. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter pro multis ſoluendis,

ſoluendis, difficultatibus, quæ occurrere ſolent, dum habetur ſermo de ſupplemento concurſus cauſæ efficientis per ipſum Dei concurſum, notandum inquam, quod licet poſſit Deus ſupplere concurſum cauſæ efficientis, non tamen poteſt propterea facere, quod effectus eodem modo procedat, ſicut à cauſâ particulari efficienti procederet: ſicuti poteſt quidem Deus producere animal ſine generante, & ſupplere generantis concurſum, non tamen illud producere vt genitum, quia vt ſic dicit eſſentialem ordinem ad generans. Vnde quia aſſenſus concluſionis vt ſcientificus, ſcilicet vt ex præmiſſis illatus, dicit eſſentialem ordinem & dependentiam à præmiſſis ſiuè principiis, nec non & ab eorumdem aſſenſu, conſequenter fit, quod etiam ſi ad illum concluſionis aſſenſum concurrat præmiſſarum aſſenſus efficienter, non propterea poſſit Deus talem in hoc ſupplere concurſum, & facere quod abſque præmiſſarum aſſenſu intellectus aſſenſum eliciat concluſionis formaliter vt ſcientificum, & vt ex principiis illatum. Reſtat igitur, concurrere efficienter præfatum præmiſſarum aſſenſum ad aſſenſum concluſionis: neque huic obeſt quod dicit Ariſtoteles *lib. 1. poſteriorum*, puta quod licet aſsenſus minoris ſit ſimul cum aſsenſu concluſionis, aſsenſus tamen maioris poteſt eſſe prius tempore ipſo concluſionis aſsenſu; ex quo videtur ſequi quod non exiſtat maioris aſsenſus dum elicitur concluſionis aſsenſus, quæ tamen exiſtentia eſt conditio omnino requiſita ad cauſalitatem cauſæ efficientis: non inquam id obeſt; quia ſcilicet etſi aſsenſus maioris præcedat ita tempore, aſsenſus tamen minoris quatenus determinat aſsenſum præcedentem maioris, habet continere in virtute ipſum maioris aſsenſum; ac proinde licet iſte ſolùm realiter exiſtat, cum de facto elicitur concluſionis aſsenſus, quia tamen vt in virtute continens aſsenſum maioris cauſat efficienter

Nota.

efficienter concluſionis aſſenſum, propterea fit quod adhuc realiter exiſtat id quod efficienter cauſat.

QVÆSTIO III.

Vtrum primarius demonſtrationis effectus, putà ſcientia poſſit ſimul ſtare cum opinione circa idem & in eodem ſubiecto ratione diuerſi medij.

PRæmittendum primò, pro declaratione naturæ & quidditatis ſcientiæ, quod ſcientia ſumpta habitualiter, & prout ſupponit pro habitu inclinante ad ſcientificè cognoſcendum definiri ſolet: *Habitus verus, certus, euidens, ac per demonſtrationem acquiſitus.* Imprimis ergo dicitur habitus, quæ particula ponitur loco generis; imò & poſſet addi vel ſubintelligi intellectualis, tanquam genus proximus in quo ſcientia cum aliis habitibus intellectualibus conuenit. Secundò verò dicitur verus, quæ particula ponitur ad differentiam habitus erronei, qui eſt habitus inclinans ad falſum; dicitur tertiò habitus certus, quæ particula ponitur ad differentiam opinionis & fidei humanæ, ac ſuſpicionis, vel aliorum (ſi qui alij ſunt habitus vel aſſenſus incerti & formidoloſi.) Pro quo notandum eſt quod certitudo (vt ex Diuo Thoma *in 3. ſentent. diſtinct. 29. quæſt. 2. art. 4.* deducitur) eſt firma adhæſio intellectus ſuo intelligibili: per fidem autem humanam nec conuincitur intellectus, nec firmiter adhæret obiecto credito; & ſimiliter nec per habitum opinatiuum aſſentitur quis firmiter concluſio

cluſioni, quia vel ex principiis incertis deducitur; vel ſi ex certis & euidentibus, non tamen vt per certam & euidentem conſequentiam ex illis illatam ad illam habitus opinatiuus inclinat: vnde & differt ſcientia ab huiuſmodi habitibus per eſſe habitum certum, vtporè per demonſtrationem ex certis principiis & per euidentem conſequentiam genitus; dicitur quartò ſcientia habitus euidens, quæ quidem particula vt explicetur notandum eſt quod in ſcientia non requiritur euidentia propter ſeipſam, ſed propter certitudinem; vnde ſi certitudo haberi poſſit abſque euidentia, illa ſufficiet ad ſubſtantiam & eſſentiam ſcientiæ; vt in Theologiâ noſtrâ pro hoc ſtatu, quæ cum innitatur principiis fide diuinâ creditis, ex quibus per euidentem conſequentiam deducitur aſſenſus certus concluſionis, ideò fit, quod quamuis aſſenſus ille non ſit euidens, cum tamen ſit aſſenſus ex principiis per diſcurſum acquiſitus, eſt verè & quoad ſubſtantiam ſcientificus non igitur hæc euidentia per ſe requiritur ad ſcientiam; requiritur tamen neceſſariò, cùm abſque illâ non poſſit haberi certitudo: vnde cum in ſcientiis naturalibus non poſſit haberi certitudo abſque euidentiâ, propterea fit, quod in illis euidentia requiratur; & ita quia Ariſtoteles ſcientiam naturalem definiebat, ideò & illam aſſerit eſſe debere habitum certum & euidentem.

Tandem dicitur ſcientia habitus per demonſtrationem acquiſitus; per quod habet diſtingui ſcientia à lumine ſeu habitu primorum principiorum, qui licet ſit certus & euidens non acquiritur tamen per demonſtrationem, nec inclinat ad veritates medio diſcurſu, ſed immediatè in ſeipſis attingendas; diſtinguitur etiam ab habitu fidei diuinæ, qui non per diſcurſum ſed immediatè inclinat in ſua obiecta. Diſtinguitur & à prudentiâ & arte, quæ cum verſentur circa ſingularia quæ non poſſunt demonſtra

monſtrari, nec etiam haberi poſſunt per demonſtrationem; diſtinguitur denique à ſcientia Dei & Angelorum, quæ quamuis poſſit aliqualiter dici, quod habeatur per demonſtrationem, quatenus Deus & Angeli cognoſcunt ex parte obiecti vnum eſſe propter aliud; tamen quia ex parte cognoſcentis cognitio vnius non eſt cauſa cognitionis alterius, ſiquidem vnicâ & eadem cognitione principia & concluſionem attingũt, non conuenit eis hæc definitio ſcientiæ, ſaltem vt ab Ariſtotele intellecta, qui cum omnem hanc ſuam doctrinam fundet in eo quod omnis doctrina & diſciplina ex præexiſtente fit cognitione, cum ait deinde eſſe ſcientiam habitum per demonſtrationem acquiſitum, intelligit per conſequens de demonſtratione propriiſſime & formaliter ſumpta, qualis eſt, cùm per proprium & formalem diſcurſum generatur cognitio & aſſenſus concluſionis ex aſſenſu & cognitione præmiſſarum. Et hæc de quidditate habitualis ſcientiæ, ex quibus deducitur facilè quid ſit actualis ſcientia, ſeu ipſum ſcire: Quod quidem propterea definitur: rem per cauſam cognoſcere, & quod illius eſt cauſa, & quod aliter ſe habere non poteſt: hoc eſt rem cognoſcere per præmiſſas quæ rationem habeant cauſæ ſeu rationis formalis illius, & quæ cognoſcantur illam habere; taliter quod res illa non ſolum ita ſit per tales cauſas, ſed nec aliter ſe habere poſſit; hoc enim requiritur ad rationem neceſsarij, quale eſt & eſse debet obiectum ſcientiæ.

Præmittend. 2. Pro intelligentiâ tituli, & quidem profundiori, quod medium illud probabile ſeu opinatiuum, de quo inquiritur in titulo an ſcilicet ratione illius poſſit opinio ſimul ſtare cum ſcientiâ hoc, inquam, medium poteſt conſiderari dupliciter: primò quidem ſub ratione motiui præcisè, ex quo ſcilicet mouetur & inducitur intellectus ad iudicandum de re opinatiuè, ſeu cum formidine partis oppoſitæ: ſecundò vero poteſt conſiderari hoc idem medium, non

Nota.

ſub

ſub ratione motiui præciſè, ſed potius ſub ratione obiecti & terminariui cognitionis, quod quidem accidit, quando terminatur cognitio ad rem vt dubiam & formidoloſam prout ſubeſt tali medio, ſcilicet probabili, eſt autem hoc diſcrimen notabile & maximè notandum in præſenti materiâ inter medium illud, prout ſe habet vt motiuum præciſè, idemque vt præfato modo terminatiuum, quod ex medio probabili vt ſolum mouente conſtituitur opinio, minimè vero ex eodem vt terminatiuo, quin immo ad id vt ita terminans habetur cognitio ſcientifica: cuius ratio eſt, quia iudicium quod fit ex medio probabili vt præciſè ad illud mouente eſt iudicium omnino incertum & formidoloſum, adeoque & opinatiuum; cum è contra iudicium quod fertur de re vt incertâ & formidoloſâ prout ſubeſt medio probabili, quale eſt id quod habetur ad medium vt terminatiuum, eſt iudicium firmiſſimum & certiſſimum, ſubindeque & ſcientificum, cum res vt ſubeſt medio probabili, & cum reflectione ad tale medium non poſſit non eſſe incerta, ſubindeque nec aliter ſe habere poſſit, quam eo modo quo iudicatur.

Porrò ex his infero, non multum laudabiliter vel vtiliter hic inſudare aduerſarios, dum rationes accumulāt, vt probent, poſſe intellectum iam aliunde ſcientificè certum de re aliqua, de eadem iudicare, quod ſit incerta & dubia prout ſubeſt diuerſo medio, ſiue medio probabili: nō inquam multum vtiliter inſudant, cum hoc tantum probent quod nec controuertendum, neque controuertibile putamus. Quis enim dubitare poteſt quod intellectus, quamtumcumque certus de re aliquâ poſſit ſimul & ſemel iudicare de eadem, quod ſit incerta prout ſubeſt cauſæ incertæ, quale eſt medium probabile: alias ergo meditentur aduerſarij rationes, ſi velint agere & aliquid inferre contra Thomiſtas, qui quidem dum negant poſſe ſimul ſtare

ſcientiam & opinionem circa idem, etiam ratione diuerſi medij, non niſi de medio vt præcisè mouente intendunt loqui; adeò vt ſenſus & ſententia eorum ſit, non poſſe intellectum qui ex medio neceſſario & ſcientifico ſupponitur certus de re aliqua, non poſſe inquam ſeruata in eodem præfata certitudine actuali fieri ex medio probabili incertum circa idem, ſeu moueri & induci ex medio probabili ad ferendum iudicium ex quo incertus relinquatur & dubius circa idem.

Præmittendum vltimò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *non poteſt intellectus certus eſſe abſolutè de re, ſimul & abſolutè incertus*, quod *nō eſt reſpectu intellectus idem vbi eſt alia & alia conſiderata veritas*; denique quod *effectus formalis impediri non poteſt non impeditâ formali causâ*. Ratio autem primi eſt, quia vnumquodque oppoſitorum, qualia ſunt certum & incertum aliud negat & excludit oppoſitum à ſubiecto ſub aliqua ratione; aliàs non ſeruaretur oppoſitorum ratio, quæ conſiſtit in hoc quod ab eodem ſubiecto ſe expellant: iam ſic eſt quod vnum ex oppoſitis abſolutè afficiens ſubiectum, idque denominans abſolutè tale, non excludit aliud prout ſolum afficiens & denominans ſubiectum ſecundum quid aut comparatiuè; patet enim, quod ſubiectum ſimpliciter & abſolutè calidum poteſt eſſe frigidum ſecundum quid, & cum hoc addito: in gradu remiſſo: & quod homo, v.g abſolutè paruus, poteſt eſſe magnus comparatiuè ad alium minorem: reſtat ergo, quod vnum ex oppoſitis abſolutè afficiens ſubiectum, debeat aliud excludere oppoſitum, prout afficiens & denominans ſimiliter abſolutè; ac proinde quod non poteſt idem intellectus eſſe de re aliqua abſolutè

certus,

certus, ſimul & incertus abſolutè.

Quantum verò ad ſecundum puta, quod non eſt reſpectu intellectus idem, vbi eſt alia & alia conſiderata veritas, ratio eſt euidens, id enim quod ab intellectu reſpicitur non aliud eſt quam verum: Ergo non eſt ibi idem ab intellectu reſpectum, vbi non eſt eadem, ſed alia & alia conſiderata veritas. Denique ratio tertij eſt, quia effectus formalis non aliud eſt quam ipſa forma vt communicata; nec enim aliud eſt eſſe album formaliter, quam habere albedinem ſibi communicatam: Ergo niſi impediatur formalis cauſa, ſeu forma à qua cauſatur effectus, nec poteſt effectus formalis impediri. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *actualis ſcientia ſtare non poteſt cum actuali opinione in eodem intellectu circa idem, etiam ratione diuerſi medij.*

Probatur primò, ex primo præmiſſo principio: *non poteſt intellectus eſſe abſolutè certus de re, ſimul & abſolutè incertus:* Ergo non poſſunt ſcientia & opinio ſimul in eodem ſtare intellectu circa idem etiam ratione diuerſi medij. *Probatur conſequentia*: effectus ſcientifici & opinatiui medij eſt certum reddere abſolutè (quantum ad ſcientificum,) & abſolutè incertum (quantum ad opinatiuum:) Ergo hoc ipſo quod non poteſt intellectus eſſe certus abſolutè ſimul & abſolutè incertus, nec poteſt eſſe ſcientia ſimul cum opinione, etiam ratione diuerſi medij *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: effectus opinatiui medij (& idem dic cum proportione de medio ſcientifico) vel eſt reddere intellectum abſolutè incertum, vel incertum tantum de re comparatiuè, ſeu de re prout ſubeſt opinatiuo medio: ſed hoc ſecundum dici

non poteſt : Ergo effectus opinatiui medij eſt reddere intellectum abſolutè incertum.
Nota. *Maior* patet. *Probatur Minor* : iudicium quod fertur ex effectu opinatiui medij eſſe non poteſt iudicium firmiſſimum & neceſſarium: ſed iudicium quod fertur de incertitudine rei, prout ſubeſt medio opinatiuo , ſeu comparatiuè ad medium incertum , eſt iudicium firmiſſimum & neceſſarium ; cum res vt ſubeſt incertæ cauſæ non poſſit non eſſe incerta : Ergo effectus opinatiui medij non eſt reddere intellectum incertum tantum de re comparatiuè ad medium opinatiuum , ſeu prout ſubeſt medio probabili : Ergo effectus opinatiui medij , qua talis , ſeu vt conſtituentis opinionem eſt reddere intellectum abſolutè incertum : Ergo hoc ipſo quod intellectus eſſe non poteſt abſolutè certus de re, ſimul & abſolutè incertus (quod eſt primum præmiſſum principium) nec poſſunt ſcientia & opinio ſimul in eodem ſtare intellectu circa idem.

Probatur ſecundò , ex ſecundo præmiſſo principio *: non eſt reſpectu intellectus idem, vbi eſt alia & alia conſiderata veritas :* Ergo non poſſunt ſcientia & opinio verſari in eodem intellectu circa idem. *Probatur conſequentia :* non habent ſcientia & opinio ſimul ſtare , niſi vbi eſt alia & alia conſideranda veritas : Ergo hoc ipſo quod non eſt reſpectu intellectus idem , vbi eſt alia & alia conſiderata veritas , non habent ſcientia & opinio verſari poſſe circa idem. *Conſequentia* , eſt euidens. *Probatur antecedens :* ex ipſa aduerſariorum doctrina non habent ſcientia & opinio ſimul ſtare , niſi inquantum veritatem reſpiciunt prout ſubeſt diuerſo medio : ſed conſiderata veritas prout ſubeſt diuerſo medio non eſt eadem ſed alia & alia veritas : Ergo non habent ſcientia & opinio ſimul ſtare , niſi vbi eſt alia & alia conſideranda

randa veritas. *Probatur Minor :* illatio veritatis à diuerſo medio non eſt eadem, ſed alia & alia illatio : ſed hoc ipſo quod conſideratur veritas prout ſubeſt diuerſo medio, conſideratur ſecundum illationem quam habet ab illis : Ergo conſiderata veritas prout ſubeſt diuerſo medio eſt alia & alia conſiderata veritas : Ergo non habent ſcientia & opinio ſimul ſtare ex ipſa aduerſariorum doctrina, niſi vbi eſt alia & alia conſideranda veritas : Ergo hoc ipſo quod non eſt reſpectu intellectus idem, vbi eſt alia & alia conſiderata veritas, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non habent ſcientia & opinio verſari poſſe in eodem intellectu circa idem.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio : *effectus formalis impediri non poteſt niſi impediatur formalis cauſa* ; Ergo non poteſt opinio non eſſe incompoſſibilis cum ſcientia circa idem, non'obſtante diuerſitate medij. *Probatur conſequentia :* non tollit diuerſitas medij formalem cauſam talis incompoſſibilitatis : Ergo hoc ipſo quod effectus formalis impediri non poteſt non impeditâ formali causâ, non poteſt opinio non eſſe incompoſſibilis cum ſcientiâ, non obſtante diuerſitate medij. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens :* formalis cauſa incompoſſibilitatis eſt oppoſitio & contrarietas formarum; ſed non tollit diuerſitas medij oppoſitionem ſcientiæ & opinionis : Ergo nec tollit formalem cauſam earumdem incompoſſibilitatis. *Probatur Minor :* non magis eſt efficax diuerſitas medij ad tollendam oppoſitionem ſcientiæ & opinionis in eodem intellectu, quam diuerſitas cauſæ ad tollendam in eodem ſubiecto oppoſitionem effectuum, vt per ſe patet, cum ly medium induat ibi rationem cauſæ ; ſed diuerſitas cauſæ ſufficiens non eſt ad tollendam oppoſitionem effectuum in

dem ſubiecto ; aliàs nulli & nullibi eſſent effectus oppoſiti & repugnantes, cum hoc ipſo quod oppoſiti procedere debeant à diuerſis cauſis ſaltem formalibus : Ergo non tollit diuerſitas medij oppoſitionem ſcientiæ & opinionis in eodem intellectu reſpectu eiuſdem: Ergo non tollit diuerſitas medij formalem cauſam incompoſſibilitatis ſcientiæ & opinionis reſpectu eiuſdem : Ergo hoc ipſo quod effectus formalis impediri non poteſt, niſi impediatur formalis cauſa (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo opinio non eſſe incompoſſibilis cum ſcientiâ circa idem.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectorũ.

Obiicies primò, ideò non poteſt intellectus habere ſcientiam ſimul & opinionem circa idem, quia eſſe non poteſt certus ſimul & incertus : ſed non repugnat eſſe intellectum certum ſimul & incertum procedendo per diuerſum medium : Ergo nec repugnare debet, quod habeat ſcientiam ſimul & opinionem circa idem. *Probatur Minor :* non magis repugnat eſſe intellectum certum ſimul & incertum vt procedit per diuerſum medium, quam eſſe rem ſiue obiectum in ſe certum ſimul & incertum, vt procedit à diuerſo medio : ſed non repugnat eſſe obiectum in ſe certum ſimul & incertum, vt procedit à diuerſo medio : Ergo nec repugnare debet eſſe intellectum certum ſimul & incertum procedendo per diuerſum medium. *Maior* videtur euidens ; non enim minus contrariantur certitudo & incertitudo in obiecto cognito, quam in intellectu cognoſcente. *Probatur Minor*: res ſiue obiectum certum eſt vt procedit à cauſa neceſſaria & certa ; & eſt incertum vt procedit à cauſâ fallibili & contingenti:

genti : ſed non repugnat rem ſiue obiectum duas habere vel plures cauſas , quarum vna ſit fallibilis & alia neceſſaria , vt per ſe patet: Ergo non repugnat eſſe obiectum in ſe certum ſimul & incertum , vt procedit à diuerſo medio.

Reſpondeo negando minorem : neque enim per diuerſa media poteſt intellectus eſse ſimul certus & incertus de aliquo obiecto , ſicut neque per diuerſa media poteſt illud clarè & obſcurè videre ; cuius ratio eſt;quia ſi ego,verbi gratia , per medium ſcientificum certitudinem habeo , quod homo eſt riſibilis , accedente ad probationem eiuſdem veritatis medio probabili , cum illud non deſtruat medium ſcientificum , nec facit perconſequens me tali veritati cum formidine opinionis aſſentiri , aut iudicare quod tale obiectum aliter ſe habere poteſt; ſicuti me euidenter ſciente aliquid , aut illud clarè experimentaliter cognoſcente , ſi accedat aliquis dicens id ita eſse , cum talis authoritas dicentis non deſtruat medium quo iam id agnoſco ſcientificè , aut notitiam experimentalem , quam illius habeo , nec conſequenter facit , me id clarè non cognoſcere : Ergo neque per idem nec per diuerſum medium poteſt aliquis ſimul eſse de aliquo obiecto certus & incertus , ſicut nec illud clarè & obſcurè cognoſcere. Nego igitur præfatam minorem , ad cuius probationem nego Maiorem , quamtumuis ſupponatur ab aduerſariis euidens , puta, quod non magis repugnet eſse intellectum certum ſimul & incertum de obiecto procedendo per diuerſum medium,quam eſse obiectum in ſe certum ſimul & incertum, vt procedit à diuerſo medio ſiue à diuerſa cauſa; cuius diſparitatis ratio eſt , quia certitudo illa & incertitudo , quibus dicitur obiectum certum & incertum vt procedit à diuerſo medio, non habent afficere & denominare obiectum

ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa, ſiue ſecundum diuerſam illationem quam habet ex diuerſo illo medio; eſſe enim obiectum certum vt procedit à medio neceſſario, nihil aliud eſt quam illationem talis obiecti à tali medio certam eſſe & neceſſariam; ac proinde cum dicatur obiectum certum ratione vnius illationis, & incertum ratione alterius, conſequenter fit quod ibi certitudo & incertitudo non afficiant obiectum ſecundum idem, adeoque quod non ſibi in obiecto contrarientur.

E contra vero ſi diceretur intellectus certus & incertus de obiecto, etiam procedendo per diuerſum medium, tunc certitudo illa & incertitudo intellectum afficerent ſecundum idem; ſiquidem quamtumuis procedat intellectus per diuerſum medium, hoc ipſo tamen quod dicitur certus & incertus de obiecto, ly obiectum ſumitur ibi abſolutè, & non comparatiuè & cum reflexione ad ſuum diuerſum medium, aliàs non eſſet certus & incertus intellectus de eodem obiecto, contra intentum arguentis; cum ſit omnino euidens, quod obiectum ſumptum cum reflexione ad vnum medium, non ſit idem formaliter obiectum cum eodem ſumpto cum reflexione ad aliud medium, ex eo ſcilicet quod tunc diuerſum illud medium non ſe habet præcisè vt motiuum, ſed ingreditur etiam ipſum obiectum cognitum, adeoque & illud variat in ratione obiecti, ſicut & ipſum medium varium & diuerſum ſupponitur: Non ergo poteſt intellectus eſſe certus ſimul & incertus de obiecto, etiam procedendo per diuerſum medium, quamuis ipſum obiectum vt & ſecundum quod à diuerſo procedit medio eſſe poſſit certum ſimul & incertum.

Nota.

Inſtabis: intellectus certus dicitur ſcientificè, vel incertus opinatiuè per hoc quod apprehendit

prehendit obiectum certum vel incertum; ſed non repugnat intellectum ratione diuerſi medij apprehendere obiectum certum ſimul & incertum: Ergo nec repugnat quod ratione diuerſi medij ſit intellectus certus ſcientificè, ſimul & opinatiuè incertus. *Probatur Minor:* quamdiu apprehenſio eſt obiecti vt eſt in ſe, non poteſt intellectui repugnare: ſed obiectum vt eſt in ſe poteſt ratione diuerſi medij eſſe certum ſimul & incertum: Ergo non repugnat intellectum apprehendere obiectum certum ſimul & incertum ratione diuerſi medij. *Probatur Minor*: quale eſt obiectum in causâ tale eſt obiectum in ſe, cum nihil habeat in ſe quod non ſit à causâ participatum & deriuatum: ſed poteſt obiectum ratione diuerſæ cauſæ, ſeu diuerſi cauſalis medij eſſe certum ſimul & incertum in cauſa; cum ex cauſis poſſit vna eſſe certa & incerta altera: Ergo & poteſt obiectum vt eſt in ſe eſſe ratione diuerſi medij certum ſimul & incertum.

Reſpondeo triplici aut quadruplici reſponſione, ex quibus ſingulis & colligitur decipi aduerſarios, & in quo decipiantur detegitur: igitur reſpondeo primò negando maiorem: non enim eſt intellectus incertus opinatiuè per hoc præcisè quod apprehendit rem incertam, cum apud omnes indubitatum ſit poſſe demonſtratiuè cognoſci quod ſit res incerta, in quo caſu non eſt haud dubiè intellectus opinatiuè incertus; & hoc quidem accidit in præſenti, vbi volunt aduerſarij quod intellectus ſcientificè certus de obiecto ſit etiam ratione diuerſi medij opinatiuè incertus, quia, inquiunt, adhuc cognoſcit obiectum illud poſſe aliter ſe habere prout ſubeſt incerto ſeu probabili medio, non aduertentes, quod cognitio illa, qua cognoſcit intellectus rem eſſe incertam & potentem aliter ſe habere prout ſubeſt incerto medio, eſt omnino certa &

ſcientifica ac demonſtrabilis ; adeoque quod ex tali cognitione nequaquam dici poteſt intellectus opinatiuè incertus, nec conſequenter habere opinionem ſimul cum ſcientia: vel

Reſpondeo ſecundò, diſtinguendo maiorem: intellectus certus dicitur ſcientificè vel incertus opinatiuè, per hoc quod apprehendit obiectum certum vel incertum, ſi apprehendat obiectum certum vel incertum prout abſolutè ſpectatum, Concedo : ſi vero ſolùm apprehendat obiectum certum vel incertum ſumptum comparatiuè ad medium cui ſubeſt nego maiorem ; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Ratio autem huius eſt quia, vt nuper dicebamus, cognitio quâ apprehendit intellectus obiectum incertum non abſolutè ſed comparatiuè ad medium incertum cui ſubeſt, eſt tunc cognitio certa de incertitudine rei, non autem cognitio incerta de re ipſa, qualis eſſe debet opinatiua, & qualis eſſet ſi ex ea diceretur intellectus opinatiuè incertus : ac proinde cum intellectus hoc ipſo quod ſcientificè certus de aliquo, ſubindeque & abſolutè, non poſſit hoc idem apprehendere vt incertum, prout abſolutè ſpectatum, vt demonſtratum fuit in præmiſſis & vt ipſi etiam concedunt aduerſarij, ſed ſolum poſſit ipſum vt incertum apprehendere ſumptum comparatiuè ad medium incertum & probabile cui ſubeſt, conſequenter fit quod in hoc etiam decipiuntur aduerſarij, dum ex tali inferunt apprehenſione, quod ſit intellectus tunc opinatiuè incertus : vel

Reſpondeo tertiò, diſtinguendo minorem: ſed non repugnat intellectum obiectum apprehendere vt certum ſimul & incertum ratione diuerſi medij, ly medio ſe tenente ſolùm ex parte motiui cognitionis. Nego.

Mino-

Minorem: ly medio ſe tenente ex parte potiùs obiecti terminatiui cognitionis, Concedo; ſed exinde nihil contra intentum concluſionis, vt ſtatim patebit, pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter, hæc duo toto cœlo differre, puta moueri intellectum ex medio probabili ad cognoſcendam rem incertè & ferendum incertum iudicium (quod eſt rem cognoſcere medio ſe tenente ex parte motiui præcisè;) & cognoſcere intellectum rem incertam prout ſubeſt medio probabili, terminando ſcilicet cognitionem ſuam ad totum illud, puta ad rem incertam prout ſubeſt tali medio (quod eſt rem cognoſcere, medio ſe tenente ex parte obiecti terminatiui cognitionis): eſt inquam magnum diſcrimen inter hæc duo; ſiquidem per primum cognoſcendi modum cognoſcit intellectus ipſam rem incertam, & per ſecundum ipſam potius cognoſcit incertitudinem rei: per primum terminat intellectus cognitionem ſuam ad rem ex medio illatam; & per ſecundum non tam ad rem illatam quam ad illationem rei terminatur demum per primum cognoſcendi modum, medio ſcilicet ſe tenente ſolum ex parte motiui conſtituitur opinio ſiue opinatiua cognitio, cum motus intellectus ex medio incerto ad ſuum ferendum iudicium, non niſi iudicium omnino incertum ſubindeque & opinatiuum ferre poſſit: E contra verò per ſecundum cognoſcendi modum, medio ſe tenente ex parte obiecti, ſeu terminatiui cognitionis conſtituitur potius cognitio ſcientifica, cum non ſit minus certum quod res vt ſubeſt medio probabili eſt incerta, quam quod eſt certa prout ſubeſt medio neceſſario: eſt enim probabilitas medij propria incertitudinis cauſa, ſicut medij neceſſitas eſt propria cauſa certitudinis. Quapropter & in hoc iterum decipiuntur aduerſarij, quod hæc duo confun-

dant, puta moueri ex medio probabili ad cognoſcendum obiectum incertè, & cognoſcere rem incertam prout ſubeſt medio probabili; adeò vt inferre ſoleant ſtare poſſe opinionem cum ſcientia, ex eo quod intellectus ſcientifice certus de obiecto adhuc poſſit cognoſcere eſſe obiectum incertum prout ſubeſt medio probabili, non aduertentes quod hæc poſtrema cognitio dici non poteſt opinatiua, cum ſit potius omnino certa, ſcientifica & habita de re per propriam cauſam.

Obiicies ſecundò par eſt ratio de ſcientia actuali & actuali opinione, ac de habituali ſcientia & opinione habituali: ſed habitus ſcientiæ ſtare poteſt ſimul cum ipſo habitu opinionis: Ergo & actualis ſcientia ſeu cognitio ſcientifica de qua procedit in præſenti ſermo ſtare poterit cum cognitione opinatiua, ſeu actuali opinione. *Maior* videtur euidens: cum enim habitus ſit quaſi ſemen actus, ſitque ex actu relictus, vt ſcilicet actu tranſacto eius ſuppleat locum & vices gerat, conſequenter fit, pari modo philoſophandum eſſe de actu & de habitu. *Probatur Minor.* poteſt habitus ſcientiæ cum habitu ſtare opinionis, ſi ſtare poſſit cum ipſo actu opinionis: ſed poteſt habitus ſcientiæ ſtare cum ipſo actu opinionis: Ergo & ſtare poteſt cum ipſo opinionis habitu. *Maior* videtur euidens, cum enim habitus generetur per actum, hoc ipſo quod ſtare poteſt habitualis ſcientia cum ipſo opinionis actu, debet ſimiliter & ſtare poſſe cum ipſo habitu opinionis. *Probatur Minor*: oppoſitio eſt ratio & cauſa cur ſimul ſtare non poſſint ſcientia & opinio: atqui inter habitum ſcientiæ & ipſum actum opinionis nulla eſt oppoſitio, neque priuatiua, cum extrema ſint poſitiua; neque contraria, cum extrema puta actus & habitus non ſint ſub eodem genere: Ergo habitus ſcientiæ

ſcientiæ debet poſſe compati cum actu opinionis.

Reſpondeo Negando Minorem; ſi nimirum procedat naturaliter loquendo & non de potentiâ abſolutâ; cum enim habitus ſcientiæ & habitus opinionis inclinent in aſſenſus quaſi priuatiuè oppoſitos, puta ad iudicandum, rem aliter ſe habere non poſſe, & non iudicandum de re quod aliter ſe habere non poſſit, ſed potius ad manendum in dubio, conſequenter fit quod licet ipſi habitus non dicant actualem oppoſitionem priuatiuam, quatenus tamen inclinant ad actus ſic oppoſitos opponuntur quaſi contrariè, ac proinde ſint naturaliter incompatibiles. Contrariè namque oppoſita licet poſſint in gradibus remiſſis & in eſſe ſuo imperfecto ſimul naturaliter in eodem ſubiecto compati, minimè tamen, cum alterum illorum eſt in eſſe perfecto, qualiter in præſenti eſt quilibet ſcientiæ habitus.

Neganda Ergo præfata illa minor: ad cuius probationem Nego Maiorem, quam ſupponit arguens vt euidentem, puta quod poſſit ſtare habitus ſcientiæ cum ipſo habitu opinionis, ſi poſſit ſtare cum ipſo opinionis actu, cuius diſparitatis ratio eſt, quia inter habitum & actum, vtpote diuerſorum generum ſeu prædicamentorum non eſt per ſe oppoſitio, ſed ſolum ratione habitus quem generat actus; iam ſic eſt quod vnico actu opinionis non generatur opinatiuus habitus, ob eiûs debilitatem, ſed ſolum per actus opinionis frequentatos: Ergo debet poſſe habitus ſcientiæ naturaliter compati cum vno vel altero actu opinatiuo, minimè tamen cum ipſo habitu ob rationem ſupra expoſitam. Dixi autem ſupra negandam eſſe minorem, puta quod poſſit habitus ſcientiæ ſtare cum ipſo habitu opinionis, ſi procedat naturaliter loquendo, non autem de potentia Dei abſoluta: cum enim habitus ſcientiæ & opinio

opinionis ſit vterque poſitiuus, nec vnus dicat actualem priuationem alterius, cum talem priuationem non dicant niſi in ipſis actibus & aſſenſibus quos eliciunt, non eſt perconſequens cur ſupernaturaliter & de potentiâ Dei abſoluta vnus ſimul cum altero in eodem ſubiecto conſeruari non poſſit, maximè cum contraria etiam in eſſe perfecto & intenſo ſimul poſſint ſupernaturaliter compati.

Inſtabis: ſi poſſet opinionis habitus ſtare cum actu ſcientiæ, poſſet & ſtare cum ipſo ſcientiæ habitu: Ergo idem dicendum de habitu ſcientiæ, quod ſcilicet ſtare poterit cum opinionis habitu, ſi ſtare poſſit cum ipſo actu opinionis. *Conſequentia* videtur euidens. *Probatur antecedens:* ideò videtur repugnare opinionis habitus cum habitu ſcientiæ, quia inclinat ſcientiæ habitus ad actus ſeu aſſenſus priuatiuè oppoſitos; ſed etiam actus ſcientiæ inclinat ad actus ſeu aſſenſus oppoſitos; cum ſemel demonſtratâ vna proprietate de obiecto (quod quidem fit per actum ſcientiæ) facilè demonſtremus & cæteras proprietates: Ergo hoc ipſo quod hac non obſtante repugnantiâ poſſet opinionis habitus ſtare cum actu ſcientiæ, poſſet & ſimiliter ſtare cum ipſo ſcientiæ habitu.

Reſpondeo conceſſo antecedente negando conſequentiam: ideo namque negatum fuit in ſuperiori reſponſione, poſſe habitum ſcientiæ ſtare cum habitu opinionis, quamuis ſtare poſſit cum vno vel altero opinionis actu, quia per vnum vel alterum opinionis actum non generatur habitus, ex quo conſequenter fit non eſſe incompatibilitatem inter habitum ſcientiæ, & vnum vel alterum opinionis actum; cum inter ea vtpote diuerſorum generum ſeu prædicamentorum non ſit per ſe oppoſitio; ſed ſit ſolùm oppoſitio ratione habitus quem generat actus; & quem in hoc caſu non generat nec generare poteſt vni-

cus.

cus opinionis actus: Iam ſic eſt quod per vnicum ſcientiæ actum generatur ſcientiæ habitus; cum per quemlibet ſcientiæ actum, vtpote demonſtratiuum proprietatis alicuius per ipſam rei definitionem manifeſtetur ipſa rei quidditas & natura, quâ quidem cognitâ facilè inclinamur ad alias demonſtrandas proprietates, adeoque & inducitur habitus ad huiuſmodi demonſtratiuos actus inclinans: Ergo peculiaris eſt ratio cur non poſſit opinionis habitus ſtare cum actu ſcientiæ, quamuis conceſſum fuerit poſſe ſcientiæ habitum ſtare cum actu opinionis.

Obiicies tertiò pari modo philoſophandum eſt de ſcientia reſpectu opinionis, quantum ad repugnantiam vel compoſſibilitatem, ac de ſcientia reſpectu fidei humanæ: ſed ſcientia compoſſibilis eſt cum fide humana: Ergo & eſt compoſſibilis cum opinione. *Maior* eſt certa conueniunt enim fides humana & opinio in incertitudine; adeo vt qui tenet aliquid ex fide humana non minus teneat cum formidine partis oppoſitæ, quam qui tenet ex opinione, ad differentiam fidei diuinæ quæ eſt omnino indefectibilis & infallibilis. *Probatur Minor:* quod omnibus & ſingulis aſſeuerantibus creditur, tenetur fide humana; ſed hoc idem poteſt ab eodem intellectu teneri per ſcientiam, & actu ſciri: Ergo poteſt ſcientia ſimul compati cum fide humana. *Probatur Minor:* poſſunt omnes & ſinguli aſſeuerare ſe vidiſſe ſolis eclipſim, eiſque poſſum ego aſſentiri: ſed quod ita aſſentiar nequaquam impedit, quin demonſtratione aſtrologica poſteà ſcientificè cognoſcam, vt per ſe patet; Ergo hoc idem quod omnibus & ſingulis aſſeuerantibus creditur poteſt ab eodem intellectu actu ſciri.

Reſpondeo Negando Minorem: ad cuius probationem diſtinguo Maiorem: quod omnibus & ſingulis aſſeuerantibus creditur, tenetur fide humana,

humana, ſiſtente intra limites fidei humanæ Nego: tenetur fide humana egrediente limites humanæ fidei, & perueniente ad certitudinem ſcientiæ Concedo; & conceſſa minori nego conſequentiam, vel diſtinguo ſimiliter conſequens. Dico igitur aſſenſum illum quo credo fuiſſe ſolis Eclipſim eo quod omnes & ſinguli ita aſſeuerent non eſſe fidei humanæ qua talis, propter authoritatem omnium id ab experientia aſſerentium omninò moraliter certum, ſed eſſe in eo caſu aſſenſum ſcientiæ moraliter euidentis, ex eo ſcilicet quod virtualiter habeatur aſſenſus ille medio & mediante hoc diſcurſu: id quod omnes & ſinguli ſe vidiſſe teſtantur, ita reuera eſt; ſed omnes & ſinguli ſe vidiſſe teſtantur ſolis eclipſim: Ergo illa verè & de facto fuit: Cuius quidem diſcurſus, cum Maior euidenter moraliter cognoſcatur, & Minor experientiâ auditus, ideò ex talibus præmiſſis deducitur aſſenſus concluſionis, *quoad an eſt*, certus & euidens certitudine & euidentia morali, ac proinde ſcientificus, nec incompatibilis cum aſſenſu eiuſdem concluſionis ſcientifico à priori, ſeu per aſtrologiam demonſtrato. Vnde nihil exinde contra concluſionem noſtram ſupra poſitam, quia cum conceſſimus ſupra, pari modo philoſophandum eſſe de aſſenſu ſcientifico reſpectu opinionis quantum ad compoſſibilitatem vel repugnantiam, ac reſpectu fidei humanæ, hoc ſolum conceſſimus loquendo & intelligendo de fide humana qua tali, & ſiſtente intra limites humanæ fidei, nec perueniente per aliquem virtualem diſcurſum moraliter euidentem ad certitudinem & euidentiam moralem.

Inſtabis: aſſenſus ille quo creditur aliquid, eo quod omnes & ſinguli aſſeuerent non pertingit vſque ad certitudinem ſcientiæ: Ergo ſiſtit adhuc intra limites fidei humanę, contra ſolutionem datam. *Probatur antecedens*: certitudo

do ſcientiæ eſſe debet de re non potente aliter ſe habere, vt colligitur ex eius definitione ſupra expoſita: ſed fieri poteſt, quod id, quod omnes & ſinguli aſſeuerant aliter ſe habeat; cum omnis homo mendax: Ergo aſſenſus ille, quo creditur aliquid, eo quod omnes & ſinguli aſſeuerent, non pertingit ad certitudinem ſcientiæ.

Reſpondeo, Negando antecedens: ad cuius probationem diſtinguo Maiorem: certitudo ſcientiæ eſſe debet de re non potente aliter ſe habere, in aliquo gradu & genere Concedo: non potente aliter ſe habere in vllo gradu & genere, Nego: aliàs omnes ſcientiæ eſſent æqualis certitudinis, contra tamen communem ſententiam aſſerentem, eſſe gradus certitudinis in ſcientiis, & vnam ſſe certiorem alia: dico igitur, varios eſſe certitudinis gradus in ſcientiis, nec omnes eſſe æqualis certitudinis, ſed alias eſſe de obiectis, quæ nec naturaliter nec ſupernaturaliter ſe habere poſſunt, vt quod triangulus habeat tres angulos: aliæ verò ſunt de obiectis quæ naturaliter loquendo aliter ſe habere non poſſunt, vt quod homo ſit riſibilis: aliæ ſunt de his quæ loquendo moraliter aliter ſe habere non poſſunt, ſeu quæ ſaltim regulariter non poſſunt aliter ſe habere, vt eſt hæc propoſitio: quod omnes & ſinguli ſine contradictione alicuius ſe vidiſſe teſtantur, id verè & de facto fuit. Cum ergo præfatus aſſenſus de quo ſupra ad hanc pertingat certitudinem, conſequenter fit, quod pertingat ad ſcientiæ certitudinem, nec ſiſtat intra limites fidei humanæ, vt ibidem oſtenſum fuit.

Quænam

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo expoſitam ſententiam eſſe omnino conſonam menti S. Doctoris; quod quidem ex tribus colligo locis, iiſque expreſſiſſimis. Primo quidem id colligo ex quæſtionibus diſputatis *quæſt.* 14 *de verit. art.* 9. *ad* 6. vbi ſic loquitur D. Thomas: *non videtur poſſibile, quod aliquis de eodem habeat ſcientiam & opinionem, quia opinio eſt cum formidine alterius partis, quam formidinem ſcientia excludit:* Hæc S Thomas.

Secundò hoc idem colligo *ex* 1. *poſteriorum lect.* 44. vbi hæc habet: *manifeſtum eſt, quod non omnino contingit ſimul idem ſcire & opinari, quia ſimul homo haberet exiſtimationem, quod poſſet aliter ſe habere, & quod non poſſet aliter ſe habere.* Hæc ille.

Tertiò demum id colligo *ex* 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 5. *ad* 4. vbi diſcurrit ſic: *de eodem ſecundum idem non poteſt in homine eſſe ſimul ſcientia, neque cum opinione, neque cum fide, alia tamen & alia ratione: ſcientia enim cum opinione ſimul eſſe non poſſunt ſimpliciter de eodem, quia de ratione ſcientiæ eſt, quod id quod ſcitur, exiſtimetur eſſe impoſſibile aliter ſe habere; de ratione verò opinionis eſt, quod id quod eſt opinatiuum exiſtimetur poſſibile aliter ſe habere.* Hæc S. Doctor ex quibus ſingulis arguo ſic ad intentum.

Negans D. Thomas in præfatis locis ſtare poſſe ſimul ſcientiam cum opinione, de iis haud dubiè loquitur vt procedentibus ſcientificè & opinatiuè; aliàs nihil in illis reſolueret S. Doctor: ſed proceſſus ſcientificus & opinatiuus eſt proceſſus per diuerſum medium, vt per ſe patet, puta per medium probabile & neceſſarium: Ergo negat D. Thomas ſtare poſſe

ſimul

ſimul ſcientiam & opinionem, etiam ratione diuerſi medij; quod eſt quod ſupra in concluſione aſſeruimus.

Dices D. Thomam oppoſitum docere *in 3. p. quaſt. 9. art. 3. ad 2.* vbi hæc habet: *ſimiliter opinio ex ſyllogiſmo dialectico cauſata eſt via ad ſcientiam qua per demonſtrationem acquiritur, qua tamen acquiſita, poteſt remanere cognitio qua eſt per ſyllogiſmum dialecticum quaſi conſequens ſcientiam demonſtratiuam, qua eſt per cauſam*: Ergo ex Diuo Thoma cognitio opinatiua quæ habetur per ſyllogiſmum dialecticum non excluditur per cognitionem ſcientificam eiuſdem obiecti: quod quidem clarius adhuc habetur *in 3. ſent. diſt. 3. quaſt. 2. art. 1. quaſtiuncula 2. ad 4.* vbi conſtituit S. Doctor differentiam inter ſcientiam ex vna parte, & ſcientiam & fidem ex aliâ, quod hæ, quia non ſunt per diuerſum medium non poſſunt eſſe ſimul in eodem circa idem obiectum, bene tamen ſcientia & opinio, quia ſunt per diuerſum medium.

Reſpondeo Negando quod in præfatis teſtimoniis intendat D. Thomas cognitionem verè opinatiuam cum cognitione ſcientificâ circa idem obiectum poſſe ſimul in eodem ſubiecto compati: aliàs eſſet ſibi contrarius S. Doctor, cum oppoſitum expreſsè aſſerat in teſtimoniis pro concluſione noſtra adductis; ſed quod in iſtis intendit, eſt, quod cum per ſyllogiſmum dialecticum per diuerſum probetur medium de aliquo obiecto, quod de illo aliquando per demonſtrationem alio medio oſtenditur; tunc cum cognitione ſcientificâ per demonſtrationem habitâ manet; non quidem ipſa cognitio opinatiua, ſiquidem manere non poteſt cum formidine talis veritatis, & abſque formidine non eſt cognitio ita eſſentialiter opinatiua, ſed manet ex ſyllogiſmo dialectico ſeu probabili ipſa cognitio ſcientifica cum maiori extenſione, quam ſi ad illam ſola de

demonſtratio concurreret; quia ſcilicet cognoſcit ſaltem in actu ſignato, quod tale obiectum quod per demonſtrationem attingitur, non ſolum habet neceſſariam connexionem cum causâ per quam demonſtratur, ſed probabilem etiam connexionem cum causâ, per quam in ſyllogiſmo dialectico probatur. Quod autem ſit hæc doctrina & expoſitio ad mentem D. Thomæ colligitur ex 1. 2. *quæſt.* 67. *art*- 2. in corpore, ex quo fuit hæc deprompta doctrina: vnde & hoc eſt quod intendit D. Thomas in altero teſtimonio, & in hoc conſtituit differentiam inter ſcientiam & opinionem ex vnâ parte, & ſcientiam & fidem ex aliâ, quod cum per fidem ſeu teſtimonium dicentis ſolum aſſeueretur obiectum, nullaque illius veritatis aſſignetur cauſa, non ſolum cum cognitione ſcientificâ euidenti incompatibilis eſt cognitio obſcura fidei, ſed nec ex teſtimonio dicentis aliquid relinquitur per quod cognitio ſcientifica vel extenſiuè augeatur, quia ex eo non habetur noua aliqua connexio obiecti cum aliqua ſui cauſa: in quo ſenſu verificantur verba S. Doctoris, puta quod cognitio fidei & ſcientiæ non eſt per diuerſum medium aliquam afferens connexionem obiecti cum aliqua ſui cauſa, ad differentiam ſyllogiſmi probabilis ſeu dialectici, qui quidem affert diuerſum medium à demonſtratione, eo quod nouam aliquam, vel probabilem affert connexionem obiecti cum aliqua ipſius causâ.

COROL

COROLLARIVM.

In quo varia de ſcientiâ quæſita expenduntur & reſoluuntur.

QVæres primò in quo conſiſtat ſubalternatio ſcientiarum.

Reſpondeo quod ratio propria & eſſentialis ſubalternationis ſcientiarum, in eo conſiſtit, quod vna ſcientia per ſe & vniuerſaliter in omnibus ſuis principiis dependeat ab altera, pro cuius intelligentiâ notandum eſt, quod propriũ eſt ſcientiæ non attingere veritates immediatè in ſeipſis, ſed prout ex principiis deductas: vnde cum non ſit dabilis proceſſus in infinitum, deueniẽdum eſt ad aliquod principium per ſe notum; cumque ſic attingere & cognoſcere talia principia, non ſit illud cognoſcere ſcientificè, nulla proprerea ſciẽtia poteſt per ſe cognoſcere principia ſic immediata; ac proinde cum aliunde dependeat omnis ſcientia à cognitione talium principiorum, dependet etiam à lumine per quod talia cognoſcuntur principia; & in hoc ſenſu dici poteſt quod omnis ſcientia ſubalternatur lumini primorum principiorum. Quia tamen non omnis ſcientia immediatè coniungitur cum lumine primorum principiorum, quia ſcilicet nec ſuas reducit concluſiones vſque ad principia per ſe nota, ſed principia alicuius ſcientiæ ſunt ipſæ concluſiones demonſtratæ alterius ſcientiæ ſuperioris conſequenter fit, quod ſicut ſcientia ſubalternatur lumini primorum principiorum, quia ab illo ſua accipit principia; ita & illa ſcientia quæ per

per ſeipſam ſua non poteſt reducere principia ad principia per ſe nota ſed eius principia ſunt concluſiones demõſtratæ alterius ſcientiæ, huic etiam propriè ſubalternetur: Reſtat igitur quod in præfata dependentiâ quoad principia conſiſtat eſſentialiter ſubalternatio, adeò vt etiam ſi aliquæ deſint conditiones accidentales ad ſubalternationem requiſitæ, adhuc tamen verificetur ſubalternatio, ſi talis adſit dependentia; vt patet in noſtra Theologia quæ quidem teſte Diuo Thoma 1. *p. quæſt.* 1. *art.* 1. verè & propriè ſubalternatur ſcientiæ Dei & Beatorum, quia ſcilicet principia noſtræ Theologiæ non ſunt in illâ nota, ſed euidenter ſolum cognoſcuntur per ſcientiam Dei & Beatorum, quamuis non concurrant ad hanc ſubalternationem aliæ accidentales conditiones, quæ requiri ſolent; ſiquidem obiectum noſtræ Theologiæ non addit differentiam aliquam accidentalem ſupra obiectum ſcientiæ Dei & Beatorum.

Quæres ſecundò quid regulariter requiratur ad præfatam ſubalternationem ſcientiarum.

Reſpondeo, regulariter exigi quod obiectum ſcientiæ ſubalternatæ addat ſupra obiectum ſcientiæ ſubalternantis aliquam differentiam accidentalem illi extraneam; propterea quod ſi addat differentiam eſſentialem, tunc non conſtituet ſcientiam formaliter diſtinctam, ſed partem eiuſdem ſcientiæ, quia ad eandem ſcientiam pertinet agere de ratione generica, & illius ſpeciebus: ſi verò addat differentiam acccidentalem non communem: ſed propriam, nec etiam conſtituet diuerſam ſcientiam, quia ad eandem ſcientiam pertinet agere de aliquo obiecto & de eiuſdem proprietatibus. Vt igitur ſcientia ſubalternata talis ſit, ſitque diſtincta à ſubalternante debet aliquam addere ſupra huius obiectum accidentalem differentiam illi extraneam, ſed quæ ſit talis ex qua oriantur diuerſæ

diuerſæ paſſiones : defectu cuius linea verbi gratia alba per albedinem, licet ſit differentia accidentalis lineæ quæ eſt obiectum Geometriæ, non tamen propterea conſtituitur obiectum ſcientiæ alicuius quæ ſit Geometriæ ſubalternata, quia ſcilicet ratione albedinis non habet linea ſpeciales paſſiones ad ipſam lineam non omnino materialiter pertinentes, quæ poſſint de lineâ alba per ſcientiam aliquam Geometriæ ſubalternatam demonſtrari. Si igitur ſupra obiectum alicuius ſcientiæ addatur aliqua differẽtia illi extranea, ratione cuius à tali obiecto cum prędicto additamento aliquæ oriantur paſſiones, quæ ab illo ſecundum ſe ſumpto non oriebantur, tunc ſcientia quæ verſatur circa tale obiectum complexum, verè dependebit in ſuis principiis à concluſionibus ſcientiæ, quæ circa obiectum, cui talis additur differentia, verſatur; ac proinde & erit illi ſubalternata.

Neque propterea ſequitur fore obiectum ſcientiæ ſubalternatæ ens per accidens, quia ſcilicet ex rebus conſtabit diuerſorum generum : non inquam hoc ſequitur: quia licet ex rebus diuerſi generis ex æquo concurrentibus non poſſit reſultare vnum per ſe, bene tamen ſi non ex æquo, ſed vna in recto & altera in obliquo ad illius compoſitionem concurrant: quo modo concurrunt ad compoſitionem obiecti ſcientiæ ſubalternatæ differentia, quam illa addit ſupra obiectum ſcientiæ ſubalternantis, & ipſius ſcientiæ ſubalternantis obiectum: Non quidem (vt aliqui exiſtimant) ita vt obiectum ſcientiæ ſubalternantis omnino materialiter ſe habeat ad id quod ſupra illud addit ſubalternata; ſi enim ita eſſet, obiectum verbi gratia perſpectiuæ ſolum eſſet viſuale in concreto, non autem linea viſualis; ſiquidem licet dicat viſualitatem connotando ſubiectum, omnino tamen illi accideret in illo

caſu,

caſu, quod tale viſualitatis ſubiectum eſſet linea, vel quodlibet aliud: Non ergo ſic dicamus concurrere obiectum ſcientiæ ſubalternantis ad obiectum ſcientiæ ſubalternatæ ſeu ad differentiam accidentalem, ſed volumus, quod quamuis in obliquo concurrat, per ſe tamen; id eſt, ita vt obiectum illud ſubalternantis ſit principium, vt differentia accidentalis illi addita & coniuncta ſpecialem habeat eſſentiam & paſſiones, quas non haberet ſi alteri ſubiecto coniungeretur.

Quares tertiò vtrum in non habente ſcientiam ſubalternantem, poſſit ſubalternata verè eſſe ſcientia.

Reſpondeo primò quod ſi quis non habens ſcientiam ſubalternantem, illius tamen concluſiones quæ ſunt principia ſcientiæ ſubalternatæ fide diuina accipiat & credat, poteſt ex illis per euidentem conſequentiam deducere concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ, adeoque & hanc verè habere ſcientiam; licet non cum omni perfectione accidentali, quam talis haberet ſcientia, ſi in eodem ſubiecto coniungeretur cum ſcientia ſubalternante: patet hoc totũ in Theologia noſtrâ ſeu viatorum, quæ quidem eſt verè ſcientia, ſaltem quoad eſſentiam & ſubſtantiam ſcientiæ; eſtque ſcientię Beatorum ſubalternata: licet enim in nobis pro hoc mortali ſtatu cum tali ſcientia ſubalternãte non coniungatur; quia tamen ipſas concluſiones quæ ſunt notæ in ſciẽtia Beatorum per fidem diuinam accipimus, & licet obſcurè, certiſſimè tamen illis aſſentimur, atque ex illis per euidentem conſequentiam concluſiones deducimus theologicas, conſequẽter fit quod veram huiuſmodi concluſionibus habeamus ſcientiam in abſentia ſubalternãtis: propterea quod aſſenſus ille quem illis præſtamus ita deductis, licet non ſit euidens, vtpote ex principiis non euidenter cognitis deductus, cum tamen ſit certus & per demonſtrationem

nem

tem & diſcurſum acquiſitus, habet conſequenter diſtingui per certitudinem ab opinione & fide humana; & per ipſum diſcurſum habet diſtingui à fide diuinâ & lumine primorum principiorum, quorum vtrumque immediatè & ſine diſcurſu ſua attingit obiecta: Ergo Theologia noſtra quamtumuis ſubalternata adhuc habet eſſe verè ſcientia in abſentiâ ſubalternantis eo quod ſua accipiat & teneat principia fide diuina;

Neque huic obeſt definitio tradita ab Ariſtotele de ſcientia, qua ſcilicet definitur habitus certus & euidens per demonſtrationem acquiſitus: ideo namque ita definiit Ariſtoteles, quia nec cognouit nec cognoſcere potuit quod poſſit habitus certus per demonſtrationem acquiſitus (qui quidem eſt conſtitutiuus & diſtinctiuus ſcientiæ) ſine euidentia haberi; eo quod ſcilicet certitudo habitus per demonſtrationem acquiſiti haberi tantum poſſit vel per euidentiam principiorum ſeu præmiſſarum concluſionis, vel per fidem de illis indefectibilem, quam quidem non cognouit Ariſtoteles, qui aliam non cognouit niſi humanam, ſubindeque & fallibilem: non ergo debet apud nos euidentia ingredi rationem conſtitutiuam ſcientiæ, quamuis ex Ariſtotele ingrediatur, cum nobis nota ſit fides illa indefectibilis, ex qua haberi poteſt præfata certitudo habitus per demonſtrationem acquiſiti etiam ſeclusâ euidentiâ.

Reſp. 2. quod ſi quis nō habens ſcientiā ſubalternantē, illius concluſiones quæ ſunt principia ſubalternatæ accipiat per fidem humanam, peruenientem tamen ad certitudinem moralem, ad modum quo ſic ad certitudinem moralem poſſe peruenire explicuimus ſupra in reſponſione ad vltimam obiectionem, tunc ex talibus principiis poteſt per euidentem conſequentiam deducere concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ, adeoque & illarum habere aſſenſum & habitum quoad ſubſtantiam ſcientificum; licet non cum

tanta perfectione accidentali, ac ſi haberet ſcientiam ſubalternantem; & illius concluſiones ſciret reſoluere vſque ad prima ſua principia. Ratio autem huius eſt, quia quando ita habetur moralis certitudo veritatis talium principiorum, poteſt conſequenter ex illis haberi ſimilis certitudo concluſionis, quæ quidem, dato quod ſit aliqualiter inferior ad euidentiam & certitudinem Metaphyſicam; eſt tamen ſufficiens ad ſpeciem & ſubſtantiam ſcientiæ, ſiquidem habet excludere omnem hæſitationem & formidinem: ac proinde cum talis aſſenſus & ſit certus, & per verum diſcurſum& demonſtrationem acquiratur, habet perconſequens quidquid requiritur ad ſpeciem & ſubſtantiam ſcientiæ, licet in gradu inferiori ad ſcientias habentes certitudinem & euidentiam Metaphyſicam, deſumptam ſcilicet ex ipsâ rei naturâ. Vnde exiſtimo ego poſſe in abſentiâ ſubalternantis dari ſcientiam ſubalternatam, licet ex fide humanâ ſolum teneat & accipiat ſua principia, modo illa accipiat à pluribus, ſeu ſingulis quos interrogat peritis viris; propterea quod certitudo illa humanæ fidei fundatur tunc ſuper hunc diſcurſum omnino moraliter certum: id quod ſinguli periti aſſeuerant reuera & de facto ita eſt: ſed ſinguli quos interrogo periti aſſeuerant concluſiones illas ſcientiæ ſubalternantis, quæ quidem ſunt principia ſubalternatæ eſſe omninò certas: Ergo tales vt omninò certæ haberi debent, adeoque & omninò certæ habendæ ſunt concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ, ex illis per euidentem conſequentiam deductæ.

Reſpondeo 3. quod qui ſemel habuit ſcientiam ſubalternantem, & oblitus illius demonſtrationum, iam non ſcit illius concluſiones reſoluere ad ſua prima principia; ſi tamen euidentem habeat notitiam quod aliquando eaſdem concluſiones verè demonſtrauerit, habetque perconſequens euidentiam, quoad an eſt,

veritatis

veritatis talium concluſionum, & ex illis poteſt deducere concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ, earumque habere aſſenſum & habitum quoad ſubſtantiam & ſpeciem ſcientificum, licet non cum omni perfectione accidentali quam habere poteſt. Etenim ſi vt habeat quis ſcientiam ſubalternatam ſufficit euidentia moralis eiuſdem principiorum, ſiue concluſionum ſubalternantis, ex eo ſcilicet habita, quod periti viri aſſeuerent communiter tales concluſiones verè in ſcientiâ ſubalternante demonſtrari, vt dictum fuit in ſuperiori reſponſione, ſufficit inquam moralis illa euidentia ad hoc vt ex illis per euidentem conſequentiam concluſiones deducat ſcientiæ ſubalternatæ: debet ergo à fortiori ad id ſufficere, quod ipſe euidenter recordetur, ſe aliquando eiuſdem concluſiones ſcientiæ ſubalternantis verè demonſtraſſe; cum haud dubiè ex hoc maiorem, ne dicam æqualem euidentiam moralem habeat veritatis prædictarum concluſionum ſubalternantis, ex quibus ſcilicet concluſiones deducit ſubalternatæ.

Reſpondeo vltimò, quod qui habet ſcientiam ſubalternantem, per id ſolum, quod vno vel altero Magiſtro eius accipiat & teneat concluſiones, quæ ſunt principia ſcientiæ ſubalternatæ, tunc non poteſt ex illis ita concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ deducere, vt illarum habeat aſſenſum ſubindeque nec habitum quoad ſubſtantiam ac verè ſcientificum. Ratio huius eſt quia vt aſſenſus & habitus ſit quoad ſpeciem & ſubſtantiam ſcientificus, debet ita eſſe certus, vt omnem excludat formidinem & hæſitationem: iam ſic eſt quod ex præmiſſis ſic ſolum ab vno vel altero Magiſtro acceptis non poteſt acquiri aſſenſus aut habitus ita certus: certitudo namque concluſionis deriuatur ex certitudine præmiſſarum, quæ quidem ob id ſolum, quod ſic quis ab vno vel altero Magiſtro teneat non propterea habere poſſunt certitudi-

nem omnem excludentem formidinem quantumuis Magiſter ille habeatur communiter vt peritus & doctus in tali ſcientia, & ille aſſerat, ſed id vt ſcientificum in tali ſcientia aſſeuerare; ex eo ſcilicet quod hoc nonobſtante non poſſum non manere dubius, an re vera ita vt ſcientificus id aſſerat an verò ex malitia vel ex alio fine me fallat: Ergo aſſenſus ille qui ex præmiſſis ſeu cōcluſionibus ſubalternātis, ita ex vno vel altero Magiſtro acceptis elicitur non eſt verè ſcientificus, adeoque neque in illo caſu habetur ſcientia ſubalternata in abſentia ſubalternantis.

Quæres 4. Vnde deſumant ſcientiæ vnitatem & diuerſitatem ſpecificam.

Reſp, 1. deſumere ſcientias ſuam vnitatem & diuerſitatem ſpecificam ab vnitate vel diuerſitate ſpecificâ obiectorum. Ratio huius eſt, quia ſcientia quælibet eſt tendentia in ſuum obiectum, ad modum, aut quaſi ad modum quo quilibet motus eſt tendentia in ſuum terminum: iam ſic eſt, quod quælibet tendentia & motus ab vnitate vel diuerſitate ſpecificâ ſui termini vnitatem accipit ſpecificam vel diuerſitatem; ex eo ſcilicet quod terminus alicuius tendentiæ comparatur ad illam vt illius finis ad quem per ſe ordinatur, ſubindeque & vt illius ſpecificatiuum; cum quodlibet ab eo ſuam deſumat ſpeciem & vnitatem, ad quod per ſe ordinatur, cum ſit ſuum eſſe propter illud. Ergo ab vnitate vel diuerſitate ſpecificâ ſui obiecti debent ſimiliter ſcientiæ ſuam accipere vnitatem ſpecificam, & diuerſitatem.

Reſp. 2. vnitatem vel diuerſitatem ſpecificam obiecti ſcientiarum, à quâ ſcilicet ſcientiæ ſuam ſumunt ſpecificationem, vt diximus, non ſupponere pro vnitate vel diuerſitate ſpecificâ obiecti in eſſe entis, ſed formaliter in eſſe obiecti. Patet hoc euidenter exemplo & ratione: exemplo quidem in obiectis ſenſuum. Color enim quamuis in eſſe entis & in genere qualitatis nō

ſit

ſit ſpecies atoma, cũ diuidatur in plures ſpecies coloris, tamen in ratione viſibilis & formaliter in ratione obiecti potentiæ viſiuæ eſt ſpecies atoma; & propterea potentia viſiua eſt vna ſpecie atomâ, quod ita non eſſet ſi ſpeciem acciperet à ſuo obiectò in eſſe entis: eodem ergo modo non accipiunt ſcientiæ vnitatem vel diuerſitatem ſpecificam ab vnitate vel diuerſitate obiecti in eſſe entis, ſed formaliter in eſſe obiecti, & in eſſe ſcibilis idque etiam ratione probatur, quia ſcilicet diuerſæ ſpecificè ſcientiæ circa obiectum idem & eiuſdem prorſus ſpeciei in eſſe entis verſantur, ſub diuerſa tamen ratione formali in eſſe obiecti & in eſſe ſcibili illud attingentes, vt conſideranti patebit: Ergo non ſumunt ſpeciem ab obiecto in eſſe entis, ſed formaliter in eſſe obiecti. Pro quo

Reſp. 30. quod ratio formalis ſub quâ conſtituitur obiectum formaliter in eſſe obiecti ſcientiarum, à cuius prout talis vnitate vel diuerſitate ſpecifica ſuam deſumunt ſcientiæ vnitatem vel diuerſitatem ſpecificam, vt dictum fuit, hæc inquam formalis ratio, ſub qua diſtinguuntur formaliter obiecta ſcientiarum eſt certa abſtractio à materia. Quod autem res ita ſit, præter quam quam quod deducitur ex Ariſtotele 6. *Metaph. text.* 2. & docetur à D. Thoma pluribus in locis, ſpecialiter 1. *poſter. lectione* 41. vbi ſic habet: *genera ſcibilium diſtinguuntur ſecundum diuerſum modum cognoſcendi, ſicut alio modo cognoſcuntur quæ definiuntur cum materia, & ea quæ ſine materia; vnde aliud genus ſc*[illegible] *eſt corpus naturale, & corpus mathema*[illegible], *& vtrumque horum generum diſtinguitur in diuerſos modos & rationes cognoſcibilitatis*: poteſt præterea hoc idem probari ex eo quod in tantum aliquid eſt cognoſcibile, in quantum eſt immateriale: materialitas enim obeſt cognoſcibilitati actiuæ & paſſiuæ, vt colligitur ex D. Thoma 1. *p. q.* 14. *art.* 1. Ergo formaliter conſtituitur aliquid in eſſe cognoſci-

bilis inquantum abſtrahit à materia; ſubindeque & formaliter diſtinguitur in eſſe obiecti ſcibilis, talis vel talis penes diuerſam, ſeu maiorem vel minorem abſtractionem à materiâ. Sed pro maiori intelligentiâ

Dices: abſtractio illa à materiâ, quam dicimus eſſe rationem formalem obiecti ſcientiarũ, vel eſt ipſa abſtractio actualis paſſiua proueniens in obiecto, per id quod actum terminet ſcientiæ, vel eſt abſtrahibilitas obiecti, quatenus eſt conſiderabilis abſque conſideratione materiæ, etiam ſi realiter illam concernat: ſed neutrum iſtorum poteſt obiectum conſtituere formaliter in eſſe obiecti & ſcibilis: non quidem primum; talis enim abſtractio actualis paſſiua obiecti non poteſt illud conſtituere in ratione obiecti ſpecificatiui ſcientiæ, eo quod iam ſupponatur illa ſpecificata & in elicientiam actus prorumpens, cum proueniat & ſupponatur prouenire, ex eo quod ipſum obiectum iam terminet actum ſcientiæ: ſed neque ſecundum dici poteſt, cum idem obiectũ eodem modo abſtrahibile à materiâ poſſit à diuerſis formaliter ſcientiis attingi, vt Deus ſub eadem abſtrahibilitate à materia attingitur à Thologiâ & à Metaphyſicâ: Ergo talis abſtractio à materia eſſe non poteſt formalis ratio conſtitutiua & diſtinctiua obiecti ſcientiarum in eſſe ſcibilis.

Reſp. negando minorem quoad ſecundam partem: ad cuius probationem dico, quod non quælibet immaterialitas & abſtrahibilitas obiecti à materia conſtituit illud in ratione ſcibilis & ſpecificatiui ſcientiarum; ſed prout cum tali abſtrahibilitate eſt attingibile ſub tali vel tali medio; atque ita non ſolùm idem obiectum in eſſe entis, ſed etiam eandem habens immaterialitatem ſiue abſtrahibilitatem à materia ex parte ſui, poteſt à diuerſis ſcientiis formaliter attingi, dummodo per diuerſum attingatur medium; quia ſcilicet tunc diuerſitas illa medij refunditur in ipſum obiectum, & facit quod obiectum,

obiectum, quod ex parte ſui eamdem habet abſtrahibilitatem reſpectu huius & alterius ſcientię, vt tamen ſubeſt huic & illi medio aliam & aliam habeat abſtractionem atq; immaterialitatem, quatenus ſcilicet ratione vnius medij abſtrahit obiectum abſtractione formali ab aliquo, à quo non abſtrahit ſecundum ſe vel prout ſubeſt alteri medio; atque ita ſemper verificatur abſtractionem à materia diſtinguere obiectum ſcientiæ in eſſe talis. Cur verò ab obiecto potius, prout ſic abſtrahente, quam à medijs concurrentibus ad talem conſtituendam abſtractionem à materia dicatur vnitas ſpecifica ſcientiarum formaliter deſumi, ratio eſt quia media ſe habent vt principia ſciendi, obiectum verò vt terminus ſcientiæ, ac proinde cum ſcientia ſit tendentia in obiectum, conſequens eſt quod à medio ſumatur quidem vnitas illa aut diuerſitas ſpecifica ſcientiarum cauſaliter, ſed ab obiecto formaliter deſumi debeat: ſicut eadem ratione motus aliquando à termino à quo ſuam cauſaliter accipit vnitatem ſpecificam vel diuerſitatem ſpecificam, licet formaliter loquendo illam ſemper accipiat à termino ad quem.

Dices 2. ſi per diuerſam abſtractionem à materià diuerſificarentur obiecta ſcientiarum in eſſe ſcibilis, cum triplex tantum ſit materia, à qua obiectum ſcientiæ naturalis poſſit abſtrahere, materia videlicet ſingularis, ſenſibilis, & intelligibilis, triplex tantum daretur ſpecies atoma ſcientiæ naturalis. ſed hoc eſt falſum, cum intra abſtractionem à materia ſenſibili plures aſſignentur Mathematicæ ſcientiæ ſpecificè diſtinctæ: Ergo non diſtinguuntur ſcientiæ penès diuerſam abſtractionem à materia, nec conſequenter penès eamdem conſtituitur vel diſtinguitur formaliter obiectum in eſſe ſcibilis.

Reſp. negando ſequelam: licet enim triplex tantum ſit genericè loquendo abſtractio à materia, penès triplicem tantum terminum à quo;

ac proinde & triplex ſit gradus ſcientiarum naturalium, phyſicæ ſcilicet, Mathematicæ, & Metaphyſicæ : nihilominus intra eumdem immaterialitatis gradum dantur diuerſæ ſcientiarum ſpecies, quatenus intra huiuſmodi gradum obiectum vnius ſcientiæ abſtrahit ratione diuerſi medij, abſtrahit inquam abſtractione formali ab aliquo, à quo non abſtrahit idem obiectum prout eſt obiectum alterius ſcientiæ: qua de cauſa intra gradum abſtractionis à materia ſenſibili diſtinctæ aſſignantur in Mathematicis ſcientiæ, & diuerſæ ſpecificè.

Quæres 5. vtrum ſcientia ſit vnus ſimplex habitus.

Reſp. quod ſcientia etiam prout ad omnes ſuas concluſiones terminatur eſt omninò ſimplex, non autem compoſita ex pluribus partialibus habitibus, quorum ſinguli ad ſingulas concluſiones inclinent. Ratio autem huius eſt quia ſcientia quælibet omnes ſuas concluſiones, quamtumuis materialiter & in eſſe entis ſpecificè diſtinctas ſub eadem ratione formali ſpecificâ ſcibilis attingit ; alias in ſcientia qualibet tot formaliter ſpeciè diſtinctas ſcientias deberemus admittere, quot eſſent concluſiones ad quas ſe extenderet : Ergo ſcientia ad omnes illas concluſiones vt omninò ſimplex & abſque aliquâ ſui vel materiali compſitione terminatur. *Probatur conſequentia.* Idem omninò ſimplex intellectus abſque aliqua ſui vel materiali compoſitione, omnia ſua quamtumuis inter ſe diſtincta attingit obiecta, quia ad omnia illa ſub eadem ratione formali ſpecificâ ipſius potentiæ terminatur : Ergo & habitus ſcientificus ad omnia, quæ ſub vnicâ ratione formali attingit debet omninò ſimplex & abſque aliqua ſui compoſitione terminari:antecedens patet. *Probatur conſequentia.* Habitus eſt perfectio potentiæ : Ergo & ipſi debet proportionari in eo quod, ſicut potentia, quia vniuerſalior eſt & pluribus diſtinctis habitibus perfectibilis, om-

nia prædictorum habituum obiecta ſub vnicâ attingit ratione formali ſpecificatiuâ ipſius potentiæ, nimirum ſub abſtractâ & vniuerſali ratione veri, ad omnia illa abſque aliqua ſui compoſitione terminatur: ita & quilibet ſcientiæ habitus, non ad omnia in vniuerſum intellectus obiecta, ſed ad omnia quæ ſub ſpeciali ipſius habitus ratione formali attinguntur, poſſit habitus omninò ſimplex & abſque aliqua ſui compoſitione terminari.

Dices: ſecunda quæ fit in ſcientia demonſtratio eiuſdem eſt ſpeciei; imò & eiuſdem efficaciæ & actiuitatis ad producendum habitum, ac prima quæ primo fit demonſtratio; quando quidem ſi illa quæ ſecundo fit priùs & primò fieret, de facto non minus quam prima produceret habitum: Ergo cum ſecunda hæc demonſtratio non producat totalem habitum, debet ſaltem producere partialem, ſubindeque & cum altero partiali per alteram demonſtrationem producto ſcientiam componere.

Reſp. negando conſequentiam: licet enim ſecunda demonſtratio ex ſe non minus, quam prima ſit ſufficiens ad habitum generandum ſcientificum, quia tamen illum inuenit & ſupponit per primam demonſtrationem productum, nihil propterea de nouo producit, ſed ſolum habitum perficit præexiſtentem, faciens ſcilicet vt ad nouam materiam, nouaſque concluſiones ſe extendat, & in hoc eius tunc conſiſtit effectus, non enim omnis actio etiam ex ſe productiua alicuius termini, oportet ſemper quod illum de facto producat, quod quidem patet in actione conuerſiua, quæ licet ex ſe ſit productiua ſui termini, illum tamen de facto non producit, quando ſupponitur terminus præexiſtens; & ideo quia Chriſtus qui eſt terminus conuerſionis ſacramentalis, præexiſtens ſupponitur ad ipſam conuerſionem, nullatenùs per illam iuxta probabiliorē ſententiam producitur. Quod autem iam per primam demonſtra-

 tionem,

tionem, adepto habitu, nouam aliquando experiamur difficultatem in aſſenſibus aliarum conclusionum; non propterea ſequitur nouum partialem requiri habitum, quia ſcilicet noua hæc difficultas non eſt formalis aut eſſentialis, cum non proueniat ex defectu rationis formalis, & inclinationis ad obiectum formale habitus ſeu virtutis, ſed eſt ſolum materialis & accidentalis, quæ ſcilicet prouenit ex defectu applicationis ad materiam, aut ex defectu exercitij, atque ita ad hanc vincendam difficultatem ſufficit præexiſtentis habitus noua applicatio

Nota.

Quæres vltimò quomodo acquirantur ſcientiæ.

Reſp. præmonendo, Platonem, multoſque ex antiquis exiſtimaſſe animas fuiſſe creatas ante corpora iam ab ipſo mundi exordio; ſcientiiſque omnibus tanquam naturalibus quibuſdam inſtructas: dum autem infunduntur in corpora, obliuiſci inquiebant rerum omnium: Sed poſtea tamen ſi laborem ac ſtudium adhibuerint, eorum quæ oblitæ ſunt recordari; & ſic denuò per ſolam eiuſmodi reminiſcentiam fieri ſcientes. Porro horum hoc erat fundamentum, quia aliàs non poſſet homo deſiderare aliquid ſcire; propterea quod ſi illud actu ſciret, non poſſet deſiderare illud ſcire: ſi verò illud omninò ignoraret, nec vnquam habuiſſet notitiam illius, nec etiam habere poſſet appetitum ad illud ſciendum. Vt autem hunc errorem, eiuſque fundamentum reiiceret Ariſtoteles hoc in principio libri poſteriorum ſtatuit Theorema, quod ſcilicet *omnis doctrina & diſciplina ex præexiſtente fit cognitione*: cuius quidem Theorematis ſenſus germanus eſt, quod omnis cognitio quæ habetur per diſcurſum, ſiue ſcientifica, ſiue opinatiua eſt ex præexiſtente alia cognitione; ita vt deueniatur ad aliquam cognitionem, quæ non habeatur per diſcurſum, ſed immediatè per lumen principio

Nota.

piorum. Porrò inde ſequitur confutatio erroris Platonis & reſponſio ad eius fundamentum. Non enim oportet, quod omnia quæ cognoſcimus, prius anteà cognouerimus: nec tamen inde ſequitur quod non poſſimus deſiderare talia ſcire, propterea quod in aliquo principio quod cognoſcimus, licet non actu cognoſcamus ac in particulari & explicitè concluſionem de qua habetur vel habendum eſt deſiderium; illam tamen cognoſcimus in communi, virtualiter & implicitè, atque ita inde in nobis oritur deſiderium illam in particulari & explicitè cognoſcendi. Et hæc de libris poſteriorum, quæ propterea & logicalibus finem imponent.

Noſtræ ergo Logicæ hic finis eſto, cui perlegendæ dum dabit operam ſtudioſus lector, tertius quam primum prælo mandandus diſponetur Tomus, Metaphyſicæ ſcilicet, in quo celebriores de ente creato & increato quæſtiones (eadē ſemper ſeruatâ methodo) pertractabimus. In his interim quoad illa quæ ſunt inſufficienter dicta, auctori indulgeatur: ſi quæ verò bona & perutilia ſunt, huic reddantur gratiarum actiones, qui eſt viuificans ad ſentiendum; afficiens ad appetendum; dilatans ad capiendum; iuſtificans ad promærendum; accendens ad zelum; fœcundans ad fructum; promouens ad bonum; dirigens ad iuſtum; roborans ad virtutem; formans ad beneuolentiam; modificans ad ſcientiam; moderans ad ſapientiam; illuminans ad cognitionem; perpetuans ad immortalitatem; implens ad felicitatem; circumdans ad ſecuritatem: amans vt charitas; noſcens vt veritas; ſedens vt æquitas; reuelans vt lux; regnans vt Deus, cui honor & gloria in ſæcula.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google